

‘દુર્રસાની’

હઝરત મોલાના શાહ

મુહમ્મદ હિદાયતઅલી (રહ.)

ભાગ ૨ અને ૩

دُرِّ سَانِي

અનુવાદક

અબ્દુલકાદિર શાતીવાલા

‘જમેઆ હિદાયત’નાં લોકપ્રિય પ્રકાશનો

મેઝ્યારુસ્સુલુક

- વિદાયત શું છે? એની સાબિતી શું છે?
- વિદાયતના જુદા જુદા મતવાઓ કયા છે?
- એ મતવાઓ મેળવવા માટેના તરીકાઓ શું છે?
- પીરી-મુરીદી શું છે? એના આદામો શું છે?
- સાચા અને ખોટા પીરની ઓળખ શું છે?

તસલ્લુક અને તરીકતની સાદી અને સરળ સમજ આપતી
છસો પાનાંની ખીજી કીલક આદિતિ.

મૂલ્ય : રૂ. ૪૦-૦૦ + રૂ. ૭-૫૦ રજિ. ટપાલ ખર્ચ

ઉર્દૂ : રૂ. ૩૦-૦૦ + રૂ. ૭-૫૦ રજિ. ટપાલ ખર્ચ

અભિપ્રાયો

- ‘એને જાણો! ખલ્લે ખુદાને (મખલુકને) કાયદો પહેંચશે.’
—હુઝર સલ.એ લેખકને જવાબમાં આપેલી બશારત
- ‘ધણી જ મહેનતથી લખાયેલી અતિઉત્તમ કિતાબ છે.’
—હુઝરત મુક્તી સૈ. આ. રહીમ લાજપુરી સાહબ
- ‘ધણાં કિંમતી અને ઝરીન વિષયોનો સંગ્રહ છે.’
—હુઝરત મુક્તી અહમદ અશરફ રાંઠેરી સાહબ (રહ.)
- ‘કોઈ ઘર આ કિતાબથી ખાલી નહિ રહેવું જોઈએ.’
—હુઝરત મુક્તી અહમદ બેમાત સાહબ
- ‘ગુજરાતીઓએ આ કિતાબની કદર કરવી જોઈએ.’
—હુઝરત મૌ. અહમદુલ્લાહ સાહબ (રહ.)
- ‘ત્રણે કિતાબો મેં વાંચી છે. સ્ટાન્ડર્ડ કિતાબો છે.’
—મુહતરમ ઉસ્માન ભાઈ ખત્રી સાહબ, તંત્રી : ‘તયબાહ’

અહસનુતકવીમ

- ફરિશ્તા દેખાતા કેમ નથી ?? તેઓની વાતો સંભળાતી કેમ નથી ?
- એક વખતે અનેક કનરોમાં હુમ્મર સહ. કેવી રીતે હાજર રહી શકે ??
- બાળેલાં મુદાને ફરિશ્તા પ્રશ્નો કેવી રીતે પૂછતાં હશે ??
- મરેલાંને જીવતાં કરવા કરતાં પણ વધારે મોટી ખૂબી કઈ છે ??
- ઓલિયા અને યોગીઓ-સાધકો વચ્ચે તફાવત કયો ??

આવા અનેક વસવસાઓના સમોટ જવાબો આપતી કિતાબ ગુજરાતીમાં ખીજી આવૃત્તિ તૈયાર થઈ ગઈ છે.

મૂલ્ય : રૂ. ૧૫-૦૦ + રૂ. ૭-૦૦ રજિ. ટપાલ ખર્ચ

ઉદ્દે : રૂ. ૧૫-૦૦ + રૂ. ૭-૦૦ રજિ. ટપાલ ખર્ચ

અભિપ્રાયો

- ‘માશાઅલાહ મજહૂર કિતાબમાં હંમે તસવવ્વુકનો દરિયો ભર્યો છે.’

—હઝરત મુફતી અહમદ અશરફ રાંદેરી સાહબ

- ‘આ એક અજબ અને બેમિસાલ કિતાબ છે.’

—હઝરત મૌ. અહમદુલ્લાહ સાહબ (રહ.)

- ‘(આ કિતાબનો) અનુવાદ પદશે (તેઓ) ઇન્શાઅલ્લાહ સુમ-રાહીથી બચશે.’

—હઝરત મુફતી અહમદ બેમાત સાહબ

- ‘આ કિતાબ દરેકે વસાવવા તથા મનન કરવા યોગ્ય છે.’

—હઝરત મુફતી ઇન્માઈલ કહોલ્વી સાહબ

કુતૂહલ હર્મન

- કુતૂર (સલ.)થી આપણે દૂર શા માટે છીએ?
 - કા'બા શરીર તરફ સજદો શા માટે છે?
 - ખવાળ, કશ્ક અને અશુતાવસ્થાના દર્શનમાં શું ફેર છે?
 - અ'બિયા (અલ.)ની ખળરો ખરી શા માટે છે?
 - હાજીએ ખાસ ધ્યાનમાં રાખવાની વાતો કઈ છે?
- આવી અતિસૂક્ષ્મ વાતોની સરળ સમજૂતી આપતી કિતાબ, હજી પ્રવાસ વેળા લેખક પર ખુદા અને હજીએ ખુદા (સલ.) તરફથી થયેલી ઈનાયત વર્ષાનું એમાં અદ્ભુત વર્ણન છે. એ વાંચીને આપના હૈયામાં મુહુળ્યતે ખુદા અને ઈશ્કે રસૂલ (સલ.)નો ધોધ વહેશે અને ઈમાન તાજું થઈ જશે.
- મૂલ્ય : ર. ૭-૦૦ + ર. ૬-૦૦ રજિ. ટપાલ ખર્ચ
ઉર્દૂ : ર. ૩-૦૦ + ર. ૬-૦૦ રજિ. ટપાલ ખર્ચ

અભિપ્રાયો

- 'કિતાબ નિહાયત મુબારક અને પુરનૂર છે.'
- શેખુલ હદીસ હઝરત મૌ. મુહમ્મદ રઝા અબમેરી સાહબ
- 'કિતાબ અજીબો ગરીબ વાકેઆત અને ઈસ્લામી કુશાહતથી ભરપૂર છે.'
- શેખુલ હદીસ હઝરત મૌ. અહમદુલ્લાહ સાહબ (રહ.)
- 'કિતાબમાં વર્ણવેલાં ખવાળો ઘણી જ હિચ્ચ કોટીના છે.'
- હઝરત મૌ. મુફતી ઈસ્માઈલ કછોદવી સાહબ
- 'આવી કિતાબો પદવાથી ઈમાન તાજું થાય છે અને રસૂલુલ્લાહ (સલ.)થી પ્રેમ વધે છે.'
- હઝરત મૌ. મુફતી અબ્દુલમની કાવીવાળા સાહબ (રહ.)

અન્તિમ નળી

લેખક : હંઝરત મૌ. સૈયદ મનાઝિર અહસન ગીલાની
અનુવાદક : અહમદ યૂસુફ ખાનાણી 'અખતર' એલ. એલ. પી.
વિશ્વના સીરત સાહિત્યની અનુપમ અને અનન્ય કૃતિ. ઈશકે
રસૂલ (સલ.)થી હસોહસ હૈવામાંથી વહેલી અનોખી સરવાણી.

અભિપ્રાયો

- 'મેં મારી આખી હિમરમાં સીરતે નળવી વિશે 'રહમતુલ્લીહ આલમીન' અને 'અન્નખીયુલ ખાતિમ' (અન્તિમ નળી) (સલ.)ના કરતાં વધારે અસરકારક કિતાબ નથી વાંચી. (આ) કિતાબ અજબ અલખેલા અંદાઝમાં લખવામાં આવી છે.' —હંઝરત મૌ. સૈ. અબૂલ હસન અલી નહવી
- 'આટલી ભવ્યતા અને સંક્ષેપ સહિત સીરત પર આટલી ખમેઅ અને હિમદા કિતાબ મારી નજરથી નથી ગુજરી.' —હંઝરત મૌ. અબૂલ હસામ આઝાદ
- 'અન્નખીયુલ ખાતિમ' (અન્તિમ નળી)ના અવલોકનથી મીરતે નળવી (સલ.)ના કેટલાયે નવા પેઢલૂઓ સામે આવ્યા.' —અહલામા શબ્બીર અહમદ ઉસ્માની
- 'ઝાગરમાં સાગર'ની કહેવત આથી વધારે દુનિયાની બીજી કોઈ કિતાબ પર ભાગ્યે જ બંધાયેલી થઈ શકે છે.' —હંઝરત મૌ. મુહમ્મદ મંઝુર નુઅમાની

મૂલ્ય રૂ. ૧૫-૦૦ + રૂ. ૬-૦૦ રજિ. ટપાલ ખર્ચ

ગુલામ અસ્તફાલાઈ કાપડીઆ, 'સત્કાર કાપડ કેન્દ્ર'

ઝાંપા બજાર, પો. ઓ. ની સામે

સુરત ૩૯૫ ૦૦૩

هو الحليم

‘દુર્રેલાસાની’

ભાગ બીજો અને ત્રીજો

□

ઇમામે રખાની હઝરત મુજદ્દિદ અલફેસાની
રહમતુલ્લાહિ અલૈહના

મુબારક પત્રોના સાર અને સમજૂતી

□

ફારસીમાંથી ઉર્દૂમાં સાર અને સમજૂતી લખનાર
હઝરત મૌલાના અલહાજ

શાહ મુહમ્મદ હિદાયતઅલી

નકશખંદી, મુજદ્દિદી, જયપુરી (રહ.)

□

• ગુજરાતી અનુવાદ •

અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા

પ્રકાશક :

‘નભમેઝા હિદાયત’ પ્રકાશન અને પ્રસારણ વિભાગ

પો. બો. નં. ૨, જયપુર (રાજસ્થાન) ૩૦૨ ૦૦૧

ફોન : ૬૧૨૪૭ (ઘર), ૪૪૨૭૯ (નભમેઝા), ૬૯૯૩૫ (ઓફિસ)

વ્યવસ્થા અને મુખ્ય વેચાણ કેન્દ્ર :

‘અંબુમને હિદાયત’

C/O ‘સત્કાર કાપડ કેન્દ્ર’ (ગુલામ મુસ્તફાભાઈ કાપડીઆ)

આંખા બજાર, પો. બો. સામે, સુરત ૩૯૫ ૦૦૩

[બીબી વેચાણ કેન્દ્રોની યાદી માટે જુઓ પા. ૪૧૬]

પ્રથમ આવૃત્તિ : પ્રત ૧૧૧૧

૫૪ સંખ્યા : ૧૬ + ૪૧૬ = ૪૩૨

પ્રકાશન વર્ષ :

રમઝાન શરીફ હિ. સ. ૧૪૦૬

મે, ઈ. સ. ૧૯૮૯

મૂલ્ય : રૂ. ૩૫

ટપાલ ખર્ચ : રૂ. ૭-૫૦ (રજિ. ખર્ચ સાથે)

(પ્રથમ ભાગનું મૂલ્ય પછી બિપર પ્રમાણે)

મુદ્રક :

મોહન પરીખ

સુરુચિ છાપશાળા

સુરુચિ વસાહત

ખારડોલી ૩૯૪ ૬૦૧

અનુક્રમ

ભાગ બીજો

૧	‘જંગલમાં મંગલ’ :	૮
	હઝરત મોહાના સૈયદ અબૂલ હસન અલી નદવી સાહેબ	
૨	‘ભમેઆ હિદાયત’ વિશે માહિતી	૧૦
૩	નિવેદન : અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા	૧૨
૪	અભિપ્રાયો અને અવલોકનો	૧૪
૫	પત્રોની વિષય-સૂચિ	૬
૬	પ્રસ્તાવના : હઝરત મો. મુહમ્મદ હિદાયતઅલી (રહ.)	૧૭
૭	પારિભાષિક શબ્દોની સમજૂતી	૨૧
૮	મુબારક પત્રો (૧ થી ૯૯)	૨૬ થી ૧૭૫
૯	પરિશિષ્ટ-૧ : પત્ર પ્રાપ્તકર્તાઓની યાદી	૧૭૬
૧૦	પરિશિષ્ટ-૨ : પત્ર પ્રાપ્તકર્તાઓના ટૂંકા પરિચય	૧૮૦
૧૧	આધાર અંથોની યાદી	૨૦૨

ભાગ ત્રીજો

૧	ટાઈટલ	૨૦૩
૨	પત્રોની વિષય-સૂચિ	૧૧
૩	પ્રસ્તાવના : હઝરત મો. મુહમ્મદ હિદાયતઅલી (રહ.)	૨૦૪
૪	પારિભાષિક શબ્દોની સમજૂતી	૨૧ થી ૨૫
૫	મુબારક પત્રો (૧ થી ૧૨૪)	૨૧૮ થી ૩૯૫
૬	પરિશિષ્ટ-૧ : પત્ર પ્રાપ્તકર્તાઓની યાદી	૩૯૬
૭	પરિશિષ્ટ-૨ : પત્ર પ્રાપ્તકર્તાઓના ટૂંકા પરિચય	૪૦૦
૮	આધાર અંથોની યાદી	૨૦૨/૪૧૨
૯	પરિશિષ્ટ-૩ : કેટલીક આંકડાગ્રામ માહિતી	૪૧૩
૧૦	નકશાબંધી ઓલિયા—ભાગ ૧	૪૧૫
૧૧	વેચાણ કેન્દ્રો	૪૧૬

જંગલમાં મંગલ

હજરત મોલાના સૈયદ અબૂલ હસન અલી નદવી

હજરત મો. સૈયદ અબૂલ હસન અલી નદવી (મ.જિ.)ની વિખ્યાત આત્મકથા 'કારવાને જિન્દગી'નું 'ચોથું' પુસ્તક ઢિજરી સન ૧૪૦૮ મુતાબિક ઈસ્વીસન ૧૯૮૮માં પ્રગટ થયું છે. એમાં 'બમેઆ હિદાયત' તથા હજરત મોલાના શાહ મુહમ્મદ અબ્દુર્રહીમ સાહબ મુજદિદી (દા.બ.) વિશે આપે પોતાના પ્રતિભાવો આલેખ્યા છે. તેમાંથી થોડાંક અંશો અહીં રજૂ કર્યા છે.

□

રાજસ્થાનની રાજધાની જયપુરમાં—જે પોતે હિન્દુસ્તાનનું એક અતિહાસિક અને ખૂબશરત શહેર છે—તેમાં ૧૭મી ઓગસ્ટ, ૧૯૭૬ના દિવસે જયપુર શહેરથી થોડા નાઈલ દૂર, શાહ સાહબે પોતાના છુઝગવાર દાદા, હજરત મોલાના શાહ હિદાયતઅલી સાહબ મુજદિદીની યાદગીરીમાં તેમના નામ પર 'બમેઆ હિદાયત'નો પાથો તાખ્યો.

ત્રણ તરફથી ખૂસ્ક પહાડોના દરમિયાન ઘેરાયેલી સરસબજ અને શાહાબ વાહીમાં—જે દિબ્બતની પહાડીઓ અને વાદીયોની યાદ તાજ કરે છે—ડિસેમ્બર ૧૯૮૫માં આ 'બમેઆ હિદાયત'નો ઉદ્ઘાટન સમારંભ યોજાયો હતો. (રાજસ્થાન ઉપરાંત) ખીબ

- ૧ હજરત મોલાના શાહ મુહમ્મદ અબ્દુર્રહીમ સાહબ મુજદિદી (દા. બ.) તરફ ધરાયો છે.

રાજ્યોના અમગલ્ય ઉલ્લાસ, શિક્ષણકારો, કેળવણીકારો અને વિદ્વાનો એમાં એકત્ર થયા હતા.

એ પ્રસંગે આ 'વાદીયે હિદાયત'માં જ્યારે આ લખનારે પત્ર મૂક્યો, જેને આ બહાર સમારંભના પ્રમુખ તરીકે પણ ફરજે બળવવાની હતી, તો આ દૃશ્ય જોઈને કે પહોડોની વચ્ચે એક નિર્જન વિસ્તારમાં ખુદાના એક મુખિલસ બંદા અને સાહેબે અઝીમત ઈન્સાનની આલી નજર તેમ જ હિલુલ અઝમીના તુફેલ 'જામેઆ હિદાયત'ની શાનદાર ઈમારત નિર્માણ થઈ છે, એઈજિતયાર મોલાના અસલમ જયરાજપૂરી મહુમની આ પંક્તિ જગ્યાન પર આવી ગઈ અને એનાથી જ આ લખનારે પોતાના પ્રવચનની શરૂઆત કરી

અઝમે રાસિખ^૧ હૈ નિશાને દૈસો^૨ શાને કોહકન^૩,
ઈશકને આબાદ કર ડાલે^૪ હૈ ફરતો કોહસાર.

હવે આ વાદી, ઈશ્ક અને હિદાયતની વાદી ગની ગઈ છે. 'જામેઆ'ની વિશાળ, શાનદાર અને ખૂબસુરત ઈમારતો, ત્યાં રહેતા તુલના અને હિસ્તાદો, વિદ્યાર્થીઓ અને પ્રાધ્યાપકોના દારણે 'જંગલમાં મંગલ'નું દૃશ્ય નજરે પડે છે.

—'કારવાને જિન્દગી' (આત્મકથા)
પાનું ૨૧૮, ૨૧૯ (જિ. ૩)

મકરણ :

'જામેઆ હિદાયત જયપુરમે'
રાખતહકા સેમીનાર'

□

- ૧ અઝમે રાસિખ : મજબૂત ધરાદો, દૃઢ સંકલ્પ, મક્કમ નિર્ધાર
- ૨ દૈસ : મજનું
- ૩ કોહકન : ફરહાદ

હીની તાલીમ સાથે ટેકનિકલ તાલીમ માટેનું 'અનોખું' વિદ્યાલય જામેઆ હિદાયત

રામગઢ રોડ, જયપુર-દિલ્હી નેશનલ હાઈવે નં ૮,
બંધ જેઈટ બહાર, મુ. ખાનપુર સરવા પોસ્ટ : જયસિમપુર ખેર,
જયપુર (રાજસ્થાન) પીન ૩૦૩ ૧૧૮

પ્રવેશ લાયકાત

ઉચ્ચ અભ્યાસનું પ્રથમ વર્ષ

આ કોર્સ પાંચ વર્ષનો છે; અને ઐજ્યુએટની સમક્ષ છે. એમાં દાખલ થતા માટે કોઈ જાણીતા મદ્રેસામાં તાલીમ મેળવેલી હોવી જોઈએ. દાખલ થતી વખતે હંમર ઓછામાં ઓછી ૧૫ વર્ષ અને વધારેમાં વધારે ૧૭ વર્ષ હોવી જોઈએ. નીચે જણાવેલી કિતાબોની કસોટી લઈને દાખલ કરવામાં આવશે.

- ૧ ફિક્કમાં 'નૂરુલ હિઝાલ'ની કક્ષા સુધી.
- ૨ અદબે અરબીમાં 'અલ ફિરાતુલ રાશિદલ' ભાગ-૩ સુધી.
- ૩ નહવમાં 'હિદાયતુન્નહવ' સુધી

ઉચ્ચ અભ્યાસનું બીજું વર્ષ

એમાં નીચે જણાવેલી કિતાબોની કસોટી લઈને દાખલ કરવામાં આવશે. દાખલ થતી વખતે હંમર ઓછામાં ઓછી ૧૬ વર્ષ અને વધારેમાં વધારે ૧૮ વર્ષ હોવી જોઈએ.

- ૧ ફિક્કમાં કુદરીની કક્ષા સુધી.
- ૨ અદબે અરબીમાં 'મન્સુરાત'ની કક્ષા સુધી.
- ૩ નહવમાં 'કલફન્નિદા'ની કક્ષા સુધી.
- ૪ અંગ્રેજી દસમા ધોરણની કક્ષા સુધી.

પૂર્વ તૈયારીના અભ્યાસનું પ્રથમ વર્ષ

આ કોર્સ માધ્યમિક શાળાઓમાંથી આવનારા વિદ્યાર્થીઓને

‘બમેઆ હિદાયત’ના ઉચ્ચ અભ્યાસક્રમમાં દાખલ થવાને લાખક બતાવવા માટે છે. એમાં દાખલ થાય માટે :

- ૧ માધ્યમિક શાળાનું ધો. ૮ પાસ કરેલું હોવું જોઈએ.
- ૨ ધોરણ આઠની કક્ષા સુધીનું ઉર્દૂનું જ્ઞાન હોવું જોઈએ.
- ૩ કુરઆને કરીમ ઓછામાં ઓછું નાઝરા (ઉચ્ચાર શુદ્ધિ સાથે) પઢેલો હોવો જોઈએ.
- ૪ દાખલ થતી વખતે ઉંમર ઓછામાં ઓછી ૧૩ વર્ષ અને વધારેમાં વધારે ૧૫ વર્ષ હોવી જોઈએ.
- ૫ કસોટી લઈને પછી દાખલ કરવામાં આવશે.

હિકૂઝ અને કિરાઅત

એમાં દાખલ થવા માટે :

- ૧ કુરઆને કરીમ ઓછામાં ઓછું નાઝરા (ઉચ્ચાર શુદ્ધિ સાથે) પઢેલો હોવો જોઈએ.
- ૨ કસોટી લઈને દાખલ કરવામાં આવશે.
- ૩ દાખલ થતી વખતે ઉંમર ઓછામાં ઓછી આઠ વર્ષ અને વધારેમાં વધારે પંદર વર્ષ હોવી જોઈએ.

સૂચના

- ૧ ‘બમેઆ’માં માત્ર છોકરાઓને જ દાખલ કરવામાં આવે છે.
- ૨ ‘બમેઆ’નું શિક્ષણ-૧૫ શાલાલ માસથી શરૂ થાય છે.
- ૩ ‘બમેઆ’ના જાપેલા ફોર્મમાં અને નક્કી કરેલી તારીખ સુધીમાં કરેલી અરજીઓ જ સ્વીકાર્ય છે.
- ૪ શિક્ષણ સાથે રહેવા અને જમવાની પણ સંપૂર્ણ વ્યવસ્થા છે.
- ૫ પ્રવેશ માટે શાળાનામાં નીચેના સરનામે પત્રવ્યવહાર કરવો.
- ૬ ‘બમેઆ’માં હવે કોમ્પ્યુટરનો કોર્સ પણ શરૂ થયો છે.

રજિસ્ટ્રાર, ‘બમેઆ હિદાયત’

પો. બો. નં. ૨ જયપુર ૩૦૨ ૦૦૧ (રાજસ્થાન)

નિવેદન

અલ્લાહ તઆલાના કરોડો શુક અને એહસાન છે કે આલિમે અકમલ, વલીયે કામિલ હઝરત મોલાના શાહ મુહમ્મદ હિદાયત-અલી નકશાબંદી, મુજદ્દિદી, જયપુરી (૨૬.)ની મુબારક મંથમાળાનો આ છેલ્લો મણુકો પશુ ગુજરાતી વાચકોની સેવામાં રજૂ કરવાનું સૌભાગ્ય મને અર્પણ કર્યું. એ માત્ર તેના ફઝલો કરમ અને નખીએકરીમ સલ્લાલુ અલૈહિ વસલ્લમ તેમજ ખુશ્ગેર્ગેનો તથા મારા પિરૌમુરશિદનો સદકો છે. અલ્લમ્દુલિલાહ.

આ મંથમાળામાં મદદ કરનારા નીચેના મહાનુભાવોનો હું અત્યંત આભારી છું.

- અનુવાદોના પરીક્ષણ અને સુધારણા કરવા બદલ મુહતરમ મોલવી ઈબ્રાહીમભાઈ કુટવાલા નવસારી નદવીનો તથા મુહતરમ હાશિમ કારી મોલવી મુહમ્મદ યુસુફભાઈ પટેલ નદવીનો.
- જાપકામ અંગેના પોતાના વિશાળ અનુભવ અને જ્ઞાનનો લાભ આપનાર મુહતરમ અબ્દુલહમીદભાઈ ઝરીયાળા (નોવેદ્દી પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ વાળા)નો.
- જમ્મેઆ હિદાયતનાં પ્રકાશનોના મુખ્ય આધારસ્તંભ સમાન, વ્યવસ્થા, વેચાણ વગેરે તમામ જવાબદારીઓ ઉપાડનાર, મુહતરમ ગુલામ મુસ્તફાભાઈ કાપડીઆ (સત્કાર કાપડ કેન્દ્રવાળા)નો.
- કુરઆને કરીમના હવાલાઓ, તીમ યાદશક્તિ વડે, પળવારમાં દર્શાવનાર જયદ હાશિમ અને કારી મુહતરમ મુહમ્મદ ઈદ્રીસ લખનવી સાહબનો.
- ઉત્કૃષ્ટ અને નવનરમ્ય મુદ્રણ કરવા બદલ 'મુરુચિ જાપશાળા' ખારડોલીનો.
- કિતાબોના પ્રકાશનમાં કરોડરજજી સમાન આર્થિક મદદ કરનાર અનામી રહેવા માંગતા સુરતના સખી અને મુખિલસ પરિવારનો.
- આ મંથમાળાને ઉપમાપૂર્ણ આવકાર આપવા બદલ માનવંતા આરિફે, આલિમો, પત્રકારો, લેખકો અને સુમ વાચકોનો.

સોના ગ્રેમલાવથી ગ્રેસાઈને હવે ખીજી મંથમાળા 'નકશખ'દી ઓલિયા'ની જાહેરાત કરતાં જ્ઞાનંદ યાચ છે. મારા પીરો મુરશિદ કિલ્લા હઝરત મોલાના શાહ મુહમ્મદ અબ્દુર્રહીમ સાહેબ નકશખ'દી મુજદ્દિદી, જયપુરી (દા. બા.)ના પવિત્ર શજરહમાં દર્શાવેલા મહાન ખુતુર્ગોનો જીવન પરિચય એમાં ક્રમવાર આલેખવાની અલિલાયા છે.

આશરે ત્રણસો પાનાંનો એક એવા આશરે સાત મંથો—આશરે બે હજાર પાનાં થવાનો આછો અંદાજ છે. એનો પ્રથમ મંથ, જેમાં હુઝૂર સલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમથી શરૂ કરી હઝરત અબૂલ હસન ખિરકાની (રહ.) સુધીના સાત ખુતુર્ગોનો પરિચય છે તે જાપવા માટે સુરુચિ જાપશાળાને સોંપી પણ દીધો છે. અલ્લમ્દુલિલાહ.

આ મહાકાર્યમાં, મહા મુશ્કેલી એ છે કે એના માટે જરૂરી સાહિત્ય અને કિતાબો મળવી આસાન નથી. એટલે જે કોઈ પાસે એ વિશે જરૂરી માહિતી, સાહિત્ય કે કિતાબો હોય, તે મને જાણ્યું કરી આ કામમાં મદદરૂપ થવા શુઝારીશ છે. હું તેમનો ખૂબ ઉપકારી ઘઈશ.

અલ્લાહ તઆલા પોતાના ફત્તેહો કરમથી, નખીએ કરીમ સલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ તેમ જ ખુતુર્ગોના સદકાથી, આ અવપ્રસાનીને ઝરીયો બનાવી, આ મંથમાળાને પણ પૂર્ણ કરાવે એવી દુઆ કરવા સોને વિનમ્ર શુઝારીશ છે.

رَبِّانَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

હે અમારા પરવરદિગાર ! અમારા અમલોને કબૂલ કરમાવ !

બેશક, હું સાંભળનાર અને જાણનાર છે.

મોટા ધાંચીવાડ, અલ્લાહવાળાઓના આસ્તાનોનો ધ્યાન,

મલસાડ ૩૯૬ ૦૦૧ અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા

૧, શવ્વાલ (૨મઝાન ૧૪૦૯). હિ. સ. ૧૪૦૯

૭, મે (૨વિવાર), ઈ. સ. ૧૯૮૯

અભિપ્રાયો અને અવલોકનો.

સલામ બાદ—આપે ઉદ્ધૃતી ગુજરાતી (અનુવાદ) કરેલા હજરત મુજદ્દિ અફ઼ેસાની (રહ.)ના મુખારક મકતુબાત વાંચી ઘણો જ આનંદ થયો.

મજદૂર યુઝૂર્ગ ઘણાં જ લિયા પાવાના મુજદ્દિ હતા જેમના બાળત હમો તો શું કલમ લેવાયી શાસ્ત્રીએ હીએ ! એમના લખેલાં મકતુબાત તસવ્વુફના ફનમાં મહાન દરજ્જેને ધરાવે છે. આપ ખુશ નશીબ છો કે આવા મહાન યુઝૂર્ગના મકતુબાત ગુજરાતીમાં લખી (અનુવાદ કરી) આમ લોકો અને ખાસ કરીને રગ્ગાની અને હક્કાની ઉલમાઓ માટે આસાની કરી આપી.

આવા નાજુક સમયમાં મજદૂર ફત્તની કિતાબ લખવું એ ઘણાં મોટા સવાબનું કાર્ય છે. હમને ખુદાથી ઉન્નીદ છે કે તે તેની ફૂપાથી એને લોકોપયોગી અને મકબૂલે આમ બનાવશે. આમીન.

આપના આ દુર્લભાસાની લખવાના (અનુવાદ કરવાના) કારણે હમને ખુદાથી આશા છે કે જરૂર હજરત મુજદ્દિ અફ઼ેસાની (રહ.)ની રહ ખુશ થઈ જશે. અને હમારી દુઆ છે કે ખુદા પાક આ મકતુબાતની હુરમતથી આપની રહને પગ ઈન્શાઅલ્લાહ દુન્યા તેમ જ આખેરતમાં ખુશ કરશે. આમીન. ફત્ત વસ્સલામ.

હજરત મૌલાના મુફતી અહમદ અશરફ રાંદેરી સાહેબ (રહ.) 'દારુલ ઉલૂમ અશરફિયહ અરબિયહ', રાંદેરના માશુ મુહતમીમ, અસંખ્ય કિતાબોના લેખક, પ્રખર આલિમ, ફકીહ, ફજાવણી-કાર અને વકતા.

'દુર્લભાસાની' એના નામ પ્રમાણે અન્નેક મોતી છે. જનાબ અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા સાહબ સહમદએ તંહકીફાનહ રંગ, સરખ શેલી અને દિલકશ ગુજરાતી લિખાસમાં આશીફાને દીને મતીનના માટે બેહતરીન તોહફા સુલલ કરી આપ્યો છે. એમની ફૈઝવંતી

હસમથી ખીણ કિતાબો પણ કળ્પસિયતનું માન મેળવી ચૂકી છે. 'દુરેલાસાની'માં ઉમદા ઝખીરહ અને તેહકીકાતી અઝીમુસ્તાન મજમુઆ છે. અઘાહ હજી એમાં વધારો કરે.

માસિકે અઢો સમાવાતથી દુઆ છે કે આપની કોશિશને કળ્પ હરમાવે અને આ કિતાબના વાચકોના માટે ફેઝ અને ગરકત હાસિલ કરવાનો ઝરીયો બને, આમીન.

મૌલાના યાફૂઝ અડકોદવી સાહેબ

ઉસ્તાદુલ હદીસ : હારુલ ઉલૂમ અશરફિયહ, રાંદેર

□

‘(હસ્તપ્રત) જોઈને, વાંચીને એવું લાગે છે કે શું આનાથી એકતર તરજુમો પણ થઈ શકે છે ?!

ખરેખર, મૂળ ઉર્દૂના મહાસિદ્ધ અને મઆનીને ખૂબ સારા અંદાજમાં ગુજરાતી સિનાસ પહેરાવવામાં આવ્યો છે.

ખુદા તઆલા ઔર મજ્દ નવાઝે.

હાફિઝ કાસી મૌલવી અલ્હમદ યૂસુફ પટેલ સુરતી નહવી સાહેબ

ઉસ્તાદ : ‘અમેઆ હિદાયત’, જયપુર

□

ગુજરાતીના સુપ્રસિદ્ધ લેખક હઝરત મવલાના અહમદ મુહમ્મદ હયરથી સાહેબે ‘દુરેલાસાની-૧’ કિતાબના પ્રિન્ટીંગ અને આકર્ષક ટાઇટલની મારી સામે એક દિવસ મુકતકઠે પ્રશંસા કરેલી ત્યારથી જ એ કિતાબ જોવા અને વાંચવાની મારા દિલમાં ભારે ઉત્કંઠા બની હતી.

કિતાબનું વિહંગાવલોકન કર્યું. તેના મૂળ લખાણ (Text) વિષે મારા જોવા અદ્યત્તાની કંઈ અભિપ્રાય લખે, એ સૂચં સામે દીવડો ધરવા સમાન છે. હઝરત મવલાના શાહ મુહમ્મદ હિદાયત

અલી (૨૬.)ની કૃતિ ઈર્ષના, વિશેષતઃ મારા જેવા કમ-માયા ઈન્સાનના અભિપ્રાયની મોહતાજ હોઈ શકે ખરી? નારે, ના!

કિતાબમાં શરીઅત, તરીકત, સુલૂક, વિલાયત, ઈરાદત વગેરે બાબતો સુંદર રીતે વર્ણી લેવાઈ છે. આજે આપણાં આ મૂલ્યો હુપ્ત થતાં જાય છે. મવદ્દીઓ તથા ખુમૈનીઓ તો લઈ-દઈને એની પાછળ પડી ગયા છે, તેવા સમયે આપણું આ કારનામું બારે દાદ માંગી લે છે. ખરેખર, આપનો નિખાલસ પ્રયાસ આવકારવા અને સત્કારવા પાત્ર છે.

અનુવાદ સરળ અને પ્રવાહી છે. આપે લખેલી જીવન ઝરમરે દિલનાં તાર જ્યુજ્યુવાળી ઢીધાં. 'દાદા હઝરત સાહબ' અને 'હઝરત સાહબ' પ્રત્યે મારા દિલમાં બારે માન જીવજ્યું.

કિતાબ દરેક માટે સરખી રીતે ઉપયોગી છે. દરેક ઘરમાં વસાવવા અને વાંચવા લાયક છે.

મૌલાના ઉસન ભડકોદ્રવી સાહેબ

પ્રકાશન વિભાગ : હારુલ ઉલૂમ ભરૂચ, કંથારીઆ.

મુજદ્દિ અહૈસાની (૨૬.)ની શખ્સીયત અને તેમના ઈદમી અને જ્ઞાનસભર મકલુબાતને કોણ નથી જાણતું! પ્રથમ તો શાહ મુહમ્મદ હિદાયતઅલી (૨૬.)ને અલાહ જઝાએ ખીર આપે કે તેમનું ધ્યાન આ ઈદમી ખઝાનાને ઉદ્દમાં ભાષાંતરીત કરવા તરફ ગયું. ત્યાર પછી ગુજરાતીના વિખ્યાત લેખક અને અનુવાદક જતાબ મોહતરમ અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા સાહેબ મુબારકબાદીને પાત્ર છે કે જેમણે 'દુરેલાસાની'ને લાસાની (અન્નેડ) અનુવાદ કરી સાહિત્ય રસિકો અને વાંચકો માટે આસાની કરી આપી.

ગુજરાતીમાં અનુવાદની સખ્ત જરૂરત વર્તાતી હતી. એના માટે સશક્ત, ઉચ્ચ કોટિના, ધૂરધર અનુવાદકની જરૂર હતી. અલાહે

જનાળ અબ્દુલકાદિર સાહબને નિમુક્ત કરી આ મહાન કાર્ય પાર પાડ્યું.

‘આમી’ શીર્ષક હેઠળ જ. મો. હિદાયતઅલી (૨૯.)ની સરળ સમજૂતી નોંધપાત્ર છે. અનુવાદકે આપેલી ફૂટનોટ તે પુસ્તકને ખૂબ જ સરળ, રસિક અને સુંદર બનાવી દીધું છે. લીલી બોર્ડરો ધ્યાન ખેંચે છે. તે બાબા પણ સામાન્ય અને સહેલી રખાઈ છે જેથી સામાન્ય ગુજરાતી વાચક પણ એનો પૂરતો લાભ લઈ શકે.

ટૂંકમાં ગુજરાતી અનુવાદ અને સાહિત્યના ક્ષેત્રે આ એક અનેરી સિદ્ધિ, એક અદ્ભુત અને વશસ્વી પ્રયત્ન અને એક શાનદાર તેમ જ બનદાર તરજુમો છે જેને માટે અનુવાદક સાહબને યશ, મુબારકબાદ તેમ જ અભિનંદન સાથે કુઆલો આપવી ધરે.

ઈ સઆદત બજારે બાઝુ નેસ્ત,

તા ન બખ્શદ ખુદાયે બખ્શીદહ.

‘હયાત’ (આસિક) સુરત, જુલાઈ-૧૯૮૮, પાનું ૨૧

સમીક્ષક : હાદિજ કાલી મીલવી રશીદ અબ્દલ અબમેરી સાહેબ,

ઉસ્તાદુલ હદીસ, દારુલ ઉલૂમ અશરશિયક, રાંદેર

□

જયપુરના મશહૂર બુચર-સાહિબે કશ્દે કરામાત શયખ હિદાયત અલી સાહબે વર્ષો પહેલાં હઝરત સરહિન્દીના ફારસી પત્રોનો દર્દમાં અનુવાદ કરી પ્રગટ કર્યો હતો જે પણ ખૂબ લાભદાયી, પ્રિય પુરવાર થયો હતો. ‘કુરેલાસાની’ એ ઉર્દૂ અનુવાદનો ગુજરાતી અનુવાદ છે.

બાબાંતરકર્તા જનાળ અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલાએ એને સુંદર ગુજરાતી પોષાક પહેરાવી આકર્ષક અને વધુ લાભદાયી બનાવવા પૂરતા પ્રયત્નો કર્યા છે અને એમાં આપે બારે સફળતા મેળવી છે. પુસ્તકની શૈલી પણ સુંદર છે. વિષય ખૂબ જ ઉચ્ચ અને

મનનીય છે ત્યાં જ એની હપાઈ પણ ઉત્કૃષ્ટ છે. મોતીના દાણા જેવા ટાઈપ ઝલેઝ કાગળ પર ઓર ચમકી ભીડે છે ત્યાં જ દરેક પૃષ્ઠ પર રંગીન બોર્ડર લગાડી શોભા અને આકર્ષણમાં ઓર વૃદ્ધિ કરી છે. કહો કે મૂલ્યવાન વિષયની યોગ્ય કદ કરી મુસ્લિમ ગુજરાતી સાહિત્યમાં મૂલ્યવાન વધારો કર્યો છે.

કિતાબની કિંમત ફક્ત રૂ. ૩૫ (પાંચાસ) છે જે કદાચ ટેકન-રૂપે હશે નહિતર આટલી કિંમતમાં આવું ફળદાર, સમૃદ્ધ વિષયનું પુસ્તક ઉપલબ્ધ કરવું અસરળ છે.

આ મૂલ્યવાન પુસ્તક પહેલી કુરસતમાં વસાવવા-પચાવવાનો અનુરોધ-વિનંતી.

‘મુળહિંદ’ (પ્રાકૃષ્ઠ), સુરત, તા. ૧-૭-૧૯૮૮, પાનું ૫
સમીક્ષક : જનાબ ‘યાસ’ સાહેબ

‘દુરેલાસાની’નો ગુજરાતી અનુવાદ ખ્યાતનામ ભાષાંતરકાર જનાબ અબ્દુલકાદિર ફાતીવાસાની મેહનતી અને કાળિસ કલમથી તૈયાર થયેલ છે.

ભીડીને આંખે વળગે એવી સુંદર હપાઈની જનાબ અબ્દુલકાદિર ફાતીવાસાની પ્રચ્છાસિ આ પુસ્તકમાં જળવી રખાઈ છે. અલમારીમાં ફક્ત શોભા માટે પણ રાખવાનું મન થાય એવા આકર્ષક એમનાં પ્રકાશનો છે.

દરેક મુસ્લિમને આ મહામૂલ્ય ખમનો પોતાની પાસે વસાવી વારંવાર એનું વાચન કરી પોતાના જીવનનું ઘડતર કરવું જોઈએ.

‘ઉન્મીદ’ (સાસાહિંદ), સુરત, તા. ૫-૮-૧૯૮૮, પાનું ૭
સમીક્ષક : મૌલવી ફરીદ બેગ ફલાહી સાહેબ

ગુજરાતી વાચકો માટે એક વખત ફરીથી જનાળ અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા સાહેબ એક રૂઢ અફરોજ કિતાબ 'દુરેલાસાની' (અનમોલ મોતી) લઈને આવ્યા છે.

ઈમામે રખ્યાની હઝરત મુજદ્દિ અફેસાની (૨૬.) જેવા મહાન રૂઢાની પેશ્વાઓએ હિન્દુસ્તાનમાં ઈસ્લામના ચિરાગને પ્રકાશિત કરવામાં કેવો ફાળો આપ્યો છે તે 'દુરેલાસાની' જેવી કિતાબથી માલૂમ પડે છે.

મૂળ ફારસીમાં લખાયેલી આ કિતાબ તેના મૂળ સંકલનકર્તાની ટિપ્પણીઓ સાથે ગુજરાતીમાં ઉતારનાર જનાળ અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલાએ તેને સંપૂર્ણ જનાવવામાં કંઈ કસર બાકી રાખી નથી.

‘મોમિન ગુજરાત’ (સાસાહિક), અમદાવાદ,

તા. ૧૫-૭-૧૯૮૮

સમીક્ષક : જનાળ બાઈબાન બહુચ સાહેબ, તંત્રી

□

દુરે એટલે મોતી અને લાસાની એટલે અદ્વિતીય, અળેક, અમૂલ્ય. સાચે જ આ કિતાબ ખૂબ જ મૂલ્યવાન બદ્દે અમૂલ્ય છે. એમાં તસલ્લુફ તેમ જ હલ્મે મઅરિકતના અસંખ્ય કિમતી મોતીઓનો સંગ્રહ છે. એની ઉપયોગિતા અને લાભદાયી હોવા અંગે બે મત ન હોઈ શકે.

પુસ્તકની છપાઈ ખૂબ જ સુંદર, બિડીને આંખે વળગે એવી છે. સળવટ પણ ઘણી સારી છે ત્યાં જ જનાળ ફાતીવાલાની ભાષા અને શૈલી પણ ઉત્કૃષ્ટ છે અને દેક દેકાણે સાર-સમજૂતી રજૂ કરી પુસ્તકને ઔર મૂલ્યવાન બનાવી દીધું છે.

મૂલ્ય રૂપિયા પાંત્રીસ એ માત્ર હદયા સમાન છે નહિતર આટલા સુંદર, સમૃદ્ધ, દળદાર પુસ્તકની કિંમત સહેજે રૂપિયા ૨૦૦ (બસો)થી વધુ હોઈ શકે.

‘યંગ વહોરા વેલફેર બુલેટીન’ (માસિક), સુરત, ઓક્ટો-
બર ૧૯૮૮

સમાલોચક : જનાબ ‘યાસ’ સાહેબ

ગુજરાતના મુસ્લિમ વિદ્વાનોએ ભૂતકાળમાં પાટણ, અમદાવાદ, સુરતના મહાનગરોએથી ફારસી, અરબીમાં જે ઉચ્ચ ‘કાટિના સાહિત્યનું’ સર્જન કર્યું તેની હરોળમાં મૂકી શકાય તેવું મઝહબી સાહિત્ય આપણે હાલમાં અનેકવિધ સુવિધાઓ છતાં પ્રદર્શિત કરી શકતા નથી તે એક હકીકત છે.

દીની-દુન્યવી સાહિત્યના સંગ્રહ સમા રહુમ મુનાદી સાહેબને બૂલી શકાય તેમ નથી. ‘અલફારક’નું તેમનું ગુજરાતી ભાષાંતરનું પ્રકાશન આજે પણ મારા જેવા માટે અમૂલ્ય સાહિત્યકૃતિ છે.

પરંતુ ‘યાદે ઐયામ’ અને ઉર્દૂ-ફારસીની ઈસ્લામી સાહિત્યની કૃતિઓના ગુજરાતી ભાષામાં અનુવાદો કરીને મોહતરમી અબ્દુલ-કાદિર ફાતીવાલા સાહેબે સાહિત્ય સેવા માટેની નવી દિશા ચોંધી છે.

‘દુરેલાસાની’ અણુમેજ સાહિત્યકૃતિ-મેલી છે. આ કૃતિ જોતાં ગાલ અને અંદરથી ખરેખર દુરેલાસાની જ છે. એ હાથમાં આવતાં જ એક જ બેઠકમાં વાંચી લીધી- અધૂરી મૂકાય જ નહિ તેવી રસપૂર્ણ વાનગી તેમાં પહેલાં પાનાથી લઈ છેલ્લાં પાના મુધી પીરસવામાં આવી છે.

મોહતરમી ફાતીવાલાએ ‘અમિયા હિદાયત’ જયપુરની માહિતી તથા તેના સ્થાપક હઝરત મોહાના શાહ મુહમ્મદ હિદાયતઅલી (રહ.)ની જીવન ઝરમર આપીને તથા ઈમામે રબ્બાની (રહ.)એ જમને સંજોધીને પત્રો લખ્યા છે તે મહાનુભાવો સંબંધી નોંધ આપીને ભાષાંતરને વધુ રસસભર બનાવેલ છે.

ફારસી ઉર્દૂ સાધના શબ્દોના લાવ અને લાલિત્યને ગુજરાતી સાધનામાં ફાળવાવું કામ અશક્ય નહિ તો કઠીન તો છે જ. અને તેમાં પશ્ચ આધ્યાત્મિક વિષયના પુસ્તકનું ગુજરાતીમાં સાધાંતર કરવું કસોટીરૂપ પુરવાર થાય તેમાં શંકા નથી. અને તેમાં પશ્ચ ઈમામે રખાની મુજદ્દિ અદ્દેસાની (૨૯.)ના મહત્વનાતને ગુજરાતી સાધનામાં ઉતારવાનું ત્યારે જ શક્ય ગતે જ્યારે કલમ કરામતને વરદી હોય.

મોહનરમી ફાતીલાસાએ સક્રિય અનુવાદ કર્યો છે, તે જાલસ તેમની કલમ અને વિદ્યા દાદ મળી એ જ મોહનરમી ફાતીલાસા ગુજરાતીના સિદ્ધાન્ત બાબતેકાર પુરવાર કરી ચૂક્યા છે અને ગુજરાતના સાદિન્ય ફૂલના પાનનું આલેખન નરતન પ્રાપ્ત કરી લીધું છે.

આ 'દુર્લભાસાની'માં ના છે. એમાં જે જે પાનું ગાઈ છે, જેના પાચન, ગિંતન અને નજરથી જે જે જાણ કરવામાં બનાઈ મેળવવા માટે લેવાનું પાનું છે - એ પાનું નાની કલમ તો એટલું જ કહે છે. 'દુર્લભાસાની' પાનું નાની કલમ, જે જ પાચે અને કંઈક અસીદ્ધિ મળ્યા પાલન, જે જ પાલન મેળવે.

પુત્ર: મોહનરમી અબ્દુલકાદિર ફાતીલાસા રાજેશ્વરી અવિનંદન.

વિજ્ઞાસ (પાલિક) રાધનપુર (કે. ગુજરાત) તા. ૧૬-૧૨-૧૯૮૮
સમીક્ષક : મુહનરમ કાલેખાન જ. પદાન્ત વપ્રાસ સાલેખ
ઈરસામી સાદિન્યના ક્રિડા અબ્દાસી, ગિંતક, લેખક, સામાજિક કાર્યકર અને મુસલમાનોની સમસ્યાઓના નીડર પ્રવક્તા તથા જાગૃત પદરેકાર.

દુર્લભાસાની ભાગ-૨

પત્રોની વિષય સૂચિ

પત્રનં.	વિષય	પાનં
૧	વહ્નિયુલ પુજૂદ	૨૬
૨	આત અને સિકાતનો મરતબો હરેઃ એતેબારાતથી ઉચ્ચ-અતિ-ઉચ્ચ છે.	૩૧
૩	મકામાતે આલિયહ અનકુસ અને આફાકથી ઉચ્ચતર છે.	૩૧
૪	ઈન્મુલ યકીન, એનુલ યકીન, હકકુલ યકીન	૩૪
૫	અલ્લાહ તઆલાની સિકાત એ પ્રકારની છે.	૩૫
૬	કેટલાક ગુપ્ત અસરારનું બધાન	૩૬
૭	મેહબૂબીયત, મુહિબીયત અને મુહબ્બત	૩૮
૮	ખાસ અને આગના ઈમાન ગિલ્ત એવો તફાવત	૪૦
૯	કદમએ તૈયિયાની ફઝીલત	૪૦
૧૦	અશે મુઅલ્લા પર અને ખીમ સ્થળોએ તજ્જીયે આતના જુદરનો તફાવત	૪૧
૧૧	ઈન્સાનના કમાલાતની ખુસુસિયત	૪૪
૧૨	ફરિસ્તાના મુશાહિદા અને ઈન્સાનના મુશાહિદાનો તફાવત	૪૮
૧૩	ઉલ્માએ આહિર અને ઉલ્માએ ખાતિનનો તફાવત	૫૧
૧૪	ફના અને ગફા તથા ખીમ મઆરિફ	૫૨
૧૫	ખુખામાં ખુલ્લાએ રાશેદીનનું નામ જશર હોવું જોઈએ	૫૩
૧૬	કેટલાક સવાલોના જવાબો	૫૪
૧૭	આ જહાનની મુસીબતો આખિરતની તરફીનું નિમિત્ત છે	૫૬
૧૮	સુફીઓ અને ઉલ્માનો તફાવત	૫૭
૧૯	સુન્નતની ઈતિખાઅની તાકીદ	૫૭
૨૦	નમાઝની ફઝીલત	૫૭
૨૧	વિલાયત, કમાલાતે તુખુવતનું સોપાન છે	૫૮
૨૨	સરહિદ શરીફની ધરતીની ફઝીલત	૫૮

પાનં	વિષય	પાનું
૨૩	ઈતિગાએ સુન્નતની તાકીદ બિદઅતે હસન ફકીરની નઝદીક હસન નથી	૫૮
૨૪	રાખતએ શેખ કુચ્છનો ઝરીયો છે. હરેક ખાતમાં ખુદાને જોવું નજરનો કુસર છે	૬૦
૨૫	કુરસદને મનીમત સમજે; જિંકે હકમાં હમેશાં મશગૂલ રહે	૬૧
૨૬	બધાં સાથે સમાન વર્તવ કરવું જોઈએ	૬૧
૨૭	કેટલાંક સવાલોના જવાબો	૬૨
૨૮	એકલી રૂંધ પશુ શરીરની જોમ હામ કરી શકે છે	૬૩
૨૯	આ દુનિયામાં તકલીફ બેહતરીન તેઅમત છે	૬૪
૩૦	રાખતએ મુરશિદના કાયદાઓ	૬૫
૩૧	જિંકે હકમાં જિંદગી વિતાવવી જોઈએ, તલજજુદની નમાઝની તાકીદ	૬૮
૩૨	મુદાને દુઆ અને ફાતિહાથી મદદ કરવી જોઈએ	૬૮
૩૩	સુખ અને દુઃખ બંને ખુદા તરફથી સમજીને કાયરો હાસિલ કરવો જોઈએ	૬૯
૩૪	ખુદા ન આલમમાં દાખલ છે, ન આલમથી બહાર છે; ન સંયોજિત છે, ન વિયોજિત છે	૬૯
૩૫	તીફીદે પુનૂદીના હાલમાં શરીઅતના અહકામના આદાબને છોડવા ન જોઈએ	૭૦
૩૬	રાફઝી ફિકાનું ખંડન અને હિદાયત	૭૨
૩૭	હદમએ મૈયિયાની ફઝીલત અને ગરકત	૮૯
૩૮	જેના દિલમાં દુનિયાની મુહમ્મત રાઈના દાણા ખરાખર પશુ હોય તેના પર ખુદાની મારફત હરામ છે.	૯૧
૩૯	અસ્હાબે શિમાલ અને અસ્હાબે યમીનની સમજૂતી	૯૧
૪૦	ખાતે હકથી સિફાત અને શુચ્ચતાતના પરદાઓ દૂર થવાની સમજૂતી	૯૩
૪૧	નિહાયતુન્નિહાયતની આશખ બીજે મરતબો છે	૯૪
૪૨	સૈર અનકુસી અને સૈર આફઝીનું ખયાન	૯૫

પત્રનં.	વિષય	પાનું
૪૩	ઝીક અને યાદતની સમજૂતી	૯૬
૪૪	વહદતુલ વુજૂદ વિશે ઉદમા અને સૂદીઓનો મતભેદ અને તેનો નિર્ણય	૯૯
૪૫	તમામ આલમ અણાહના અસ્મા અને સિફાતના મઝહર છે	૧૦૧
૪૬	હદમએ તૈયિયા શરીઅત, તરીકત, હકીકતનો જામેઅ છે	૧૦૩
૪૭	ધણાં ચિકાઓ ખેંચવા કરતાં એક ઘડીની સુહળત ખેહતર છે	૧૦૬
૪૮	ખુદાના હરેક કાર્ય પર રાઝી રહેવું જોઈએ	૧૦૬
૪૯	એતિકાદની દુરુસ્તી અને ફિકહના અહકામનું પાલન કયાં પછી ઝિકે હકમાં મશગૂલ રહેા	૧૦૭
૫૦	શરીઅતની એક સૂરત છે અને એક હકીકત છે	૧૦૮
૫૧	હક તઆલા ક્યારેક બંદાથી રખર, વાસ્તા વગર, કલામ ફરમાવે છે.	૧૧૨
૫૨	ઝોલિયાનો હમનશીન બદબખત નથી થતો	૧૧૩
૫૩	શુનાહ પછી આજિઝી-નદામત થવું નેઅગત છે	૧૧૩
૫૪	આ પત્રનો સારાંશ પત્ર ૫૦માં આપી ગયો છે	૧૧૪
૫૫	કુરઆને પાક તમામ શરીઅતાનો જામેઅ છે શરીઅના ઈમામેની તકલીદ જરૂરી છે.	૧૧૪
૫૬	ખાસાને ખુદા પોતાની નેદાઓને ખુદાની તરફ મનસૂખ કરે છે અને પુરાઈઓને પોતાની તરફ	૧૨૦
૫૭	ઝિકે હક, દુરૂદ શરીફ પઢવા કરતાં અફઝલ છે	૧૨૧
૫૮	આદમ (અલ.)થી પહેલાં પશુ આદમ હતા કે નહિ તેનો ફેસલો	૧૨૨
૫૯	મશહૂદ અને મકથફ ભલે આફઝી હોય કે અનફુસી, સર્વ મૈરુલાહમાં દાખલ છે	૧૨૫
૬૦	ખિલાફત અને ઈમામતની ચર્ચા દીનની જરૂરતામાં નથી	૧૨૫
૬૧	સદકાત અને ખૈરાતથી મુદાની મદદ કરતા રહેા	૧૨૬

પત્ર નં.	વિષય	પાનું
૬૨	ઓલિયાની ખિદમત કરવી જોઈએ, અશરીયતની હરેક ચીજની તેઓને જરૂરત છે.	૧૨૬
૬૩	તાલિમ, પ્રથમ પીરની પાસે પોતાની કામિયાબી ન જુએ તો ઈબ્રજત વખતે બીજો પીર હરે	૧૨૮
૬૪	દુનિયા મોગિનોના માટે 'હેદયાનું' અને કાદિરોના માટે જન્નત છે.	૧૨૮
૬૫	દુનિયાના મામલાઓમાં જરૂરત જેટલો જ સમય વિતાવે, બાકીનો સમય યાદે હકમાં વિતાવે	૧૨૮
૬૬	પ્રુદાની જનાબમાં હરેક વખતે ઈસ્તિગ્દાર કરવું જોઈએ	૧૨૮
૬૭	અકાઈદ વિશે	૧૩૦
૬૮	પૂંછડિયો તારો નીકળવાના અર્થ'બટનો કરવા બેકાર છે	૧૩૪
૬૯	નગાજના અરકાન પૂરી રીતે અદા ન કરનાર સૌથી મોટો ચોર છે	૧૩૫
૭૦	ઈન્સાનનું કલમ, અર્થ અને કા'બાનો નમૂનો છે	૧૩૭
૭૧	કલમો તેંચિયાની 'હુમ્મી' અને ફતીલત	૧૩૭
૭૨	ઝુહરે અર્થ કરતાં ઝુહરે પેતુલ્લાહ અકબર છે	૧૩૮
૭૩	ઈન્સાન આલમે અમ્ર અને આલમે ખલકનો મજમુઆ છે	૧૪૦
૭૪	'ઈન્ના અરદનલ અમાનત અલસ્સમાવાત' એ આયતની સમજૂતી	૧૪૧
૭૫	દુનિયાની તકલીફો શુનાહનો કફારો છે	૧૪૭
૭૬	અર્થ મુઅલ્લા ન જમીનના પ્રકારમાંથી છે, ન આસમાનના પ્રકારમાંથી	૧૪૭
૭૭	જ્યાં સુધી દિલ બેલતું ન થઈ જાય ત્યાં સુધી મુબતદીએ ઝિદ્દે હકમાં મુખાતિલ રહેવું જોઈએ	૧૪૯
૭૮	ઓલિયાથી મુહબ્બત રાખનાર પ્રુશનસીબ છે	૧૪૯
૭૯	ઈસ્લામે મજબૂતી કુદે મજબૂતી કરતાં બેહતર છે	૧૫૦
૮૦	શરીઅતની ખિલાફ વચનો કુચારવા હાલતે સુધી ખાલી નથી	૧૫૧

પ્રશ્ન.	વિષય	પાનું
૮૧	દુનિયાના શોભા-શણુમાર પર મોહી પકવું ન જોઈએ	૧૫૨
૮૨	ઈત્તિયાએ સુન્નતને મજબૂત પકડવું જોઈએ	૧૫૩
૮૩	ફના-ખકા પછી જે હજાર વરસની ઉંમર હોય તો પણ તાલિમ એક પણ યાદે હકથી ગ્રાફિલ ન થશે	૧૫૩
૮૪	સિદ્ધારથી પત્ર	૧૫૪
૮૫	ખાસાને ખુદાની મુલાકાત કાયદામંદ છે.	૧૫૪
૮૬	જે કોઈ શખ્સ દુનિયાને છોડીને ખુદાની તરફ મુખાતિલ થાય તો એ ખુદાની નેજામત છે	૧૫૪
૮૭	સુન્નતની ઈત્તિયા કરો અને ગિદ્દગતોથી બચો	૧૫૫
૮૮	તે જો મજબૂલ છે જે રજાએ હક પર રાજી છે	૧૫૫
૮૯	આજે આકિબતની ફિકર ન કરી તો કાલે પરનાવું પડશે	૧૫૬
૯૦	ખુદા તેનાથી વધારે રાજી છે જે મજબૂદની ખિદમત કરે	૧૫૬
૯૧	‘કાળ કોસિનિ અવ અદના’નો ખેદ	૧૫૭
૯૨	કરામતો જલ્દેર થવી વિલાયતની શર્ત નથી	૧૫૮
૯૩	લતાઈફનો કિયામ અરુમા અને સિદ્ધાતથી છે	૧૫૯
૯૪	મુન્કિનાતના હકાઈફ ખૂરાઈ અને ખા.મીયા ખાલી નથી	૧૬૦
૯૫	કુફે તરીકત અને કુફે શરીઅનનું ખયાન	૧૬૧
૯૬	મોત વેળાની ખીમારી વખતે હુજૂર (સલ.)નું કાગળ અને કલમ માંખવું અને તેનાં કારણો	૧૬૧
૯૭	નકશખંદી તરીકાની ફતીલતો અને કાયદાઓ	૧૬૫
૯૮	આલમ (દુનિયા)નું વુજૂદ વહમ અને ખ્યાલ પર છે	૧૬૬
૯૯	કેટલાક સવાલોના જવાબો	૧૬૮

દુરેલાસાની ભાગ-૩

પત્રોની વિષય સૂચિ

પત્રનં.	વિષય	પાનું
૧	હરે હક	૨૧૮
૨	બલા અને મુસીબત પર સખ કરવું અને યાદે હકમાં મસગૂલ રહેવું જોઈએ	૨૧૯
૩	કદમએ તૈયિનાના અર્થ અને હકાએક	૨૨૨
૪	'લા યમરસુદ્દ ઈલ્લ મુનહ્લરન'ની સમજૂતી	૨૨૩
૫	ઈમાન બિલ્લ મૈય	૨૨૪
૬	મેહબૂબનો રંજ ઈન્આમના કરતાં બેહતર છે	૨૨૫
૭	ખદકની ઈજા પર સખ કરવું	૨૨૫
૮	હુમૂર (સલ.)ને મેઆરાજ બાહેરી આંખોથી ઘઈ	૨૨૬
૯	વર્થ અને તકવાના ફાયદા	૨૨૬
૧૦	કુળે હક બેચૂ અને બેચૂં છે	૨૨૭
૧૧	આદમી નુરુખએ જામેઅ હકાએક છે	૨૨૭
૧૨	રુદન અને અશુવહન બેહતર છે કે જિહ તે વિશે ફે'સલો	૨૨૮
૧૩	જનાબે હકથી નાહિમીદી કુક છે	૨૩૧
૧૪	જાતે હક હરેક લફઝથી પાક છે	૨૩૧
૧૫	મેહબૂબના ઈન્આમ અને ઈલામ બા'ને મેહબૂબ છે	૨૩૨
૧૬	વિલાયતનો હાલ હોવો જોઈએ, ઈદમની જરૂર નથી	૨૩૩
૧૭	ખુદાની હરદ બાંદા નથી કરી શકતા	૨૩૫
૧૮	પીરે તાસિબે હકની ખિદમત કરવું જોઈએ	૨૩૬
૧૯	ખુદાનું કોઈ કામ હિકમતથી ખાલી નથી	૨૩૭
૨૦	તલબે હકમાં સંતોષ માનવું ન જોઈએ	૨૩૭
૨૧	જિલ્લ અસલ ઘઈ નથી શકવું	૨૩૮
૨૨	કાફિર નજીસુલ ઝૈન નથી	૨૩૯
૨૩	હિમ્મતે મુહમ્મદી (સલ.)માં પેદા કરવાનો અલાહનો શુક	૨૪૧

પત્રનં.	વિષય	પાનું
૨૪	સહાયા (રદિ.)ની તારીફ અને રાફઝીયોનું ખંડન	૨૪૩
૨૫	મુબતદીએ ઝિક્ક કરવું જરૂરી છે	૨૪૫
૨૬	અલ્લાહ તઆલા પોતાની જાતની સાથે મોજૂદ છે	૨૪૬
૨૭	બંદાની મુરાદ કુએ હક હોવું જોઈએ	૨૪૭
૨૮	ઈસ્લામે સવાબના તરીકાઓ	૨૪૮
૨૯	કુરઆને મજીદની તિલાવત ઈમાનમાં વધારાનો સળગ છે	૨૫૧
૩૦	ફના અને બકાની સમજૂતી	૨૫૨
૩૧	સૂફીઓએ આલમે મુઝિકનાતના ત્રણ પ્રકારો પાડ્યા છે	૨૫૩
૩૨	સાલિક પોતાની ગલતીથી ઈર વરસને વરસ સમજી બેસે છે	૨૫૫
૩૩	‘જ્યાં સુધી કાફિર ન થઈ જાય, સંપૂર્ણ મુસલમાન નથી થતા’ એ વિધાનની સમજૂતી	૨૫૬
૩૪	પોતાની ઉમરને કુમૂલ વાતોમા ન વિનાવો	૨૫૮
૩૫	યુવાનીમાં ઈદમ અને અમલ હાસિલ કરવા જોઈએ	૨૫૮
૩૬	કબરના અજાગ અને સવાગ	૨૫૯
૩૭	જમીને મુલકથી જે કંઈ પહોંચે તે જમીન છે	૨૫૯
૩૮	પોત્તર ફિકાની સમજૂતી	૨૬૦
૩૯	આલીમે, હકીમે અને સૂફીઓના યકીનનો તફાવત	૨૬૧
૪૦	હજજની ઈમજત	૨૬૨
૪૧	મકકાના યિજ્ય વખતે ઔરતોને બેઘત કરવાનો તરીકો	૨૬૨
૪૨	પીરે પોતાના મુરીદાની એવી હિકાજત કરવી જોઈએ જેની રીતે પક્ષી પોતાના ઈડાની હિકાજત કરે છે	૨૬૫
૪૩	રમજાન શરીફની ગરકતોનું બયાન	૨૬૫
૪૪	કિયામતના દિવસે દીદારે હકનું બયાન	૨૬૬
૪૫	દિલ જેટલું અલ્લાહથી નજીક છે તેટલી ખીજી કાઈ ચીજ નજીક નથી	૨૭૦
૪૬	કુલ મોજૂદાતની હકીકત એક શબ્દ છે. અગરારની મુલાકાત માટે ખુદા મુસ્તાક છે	૨૭૨

પત્રનં.	વિષય	પાનું
૪૭	વિજય અને મદદનો આધાર લશ્કર પર નથી પરંતુ એનો આધાર ઔલિયાની દુઆ પર છે	૨૭૩
૪૮	અકરબીચતનું બચાવ અને ઈએ હુઝૂરીની સમજૂતી	૨૭૫
૪૯	ઔલિયા અને આમ મુસલમાનોના ઈમાનનો તફાવત	૨૭૬
૫૦	આ પત્રનો સારાંશ પત્ર ૩૯માં આવી ગયો છે	૨૭૭
૫૧	ઈમાન પછી દિલનો સંબંધ ખુદાની સાથે કેવો હોય છે	૨૭૭
૫૨	ફના અને બકાના મકામનું બચાવ	૨૭૮
૫૩	ઈન્સાન પહેલાં કંઈ ન હતો. ફના-બકાના હાલાત	૨૭૯
૫૪	દુનિયાની નેઅમતો ત્યારે કાયદાકારક છે જ્યારે તેને ખુદાની રજા માટે વાપરવામાં આવે	૨૮૨
૫૫	ફકીરોથી દૂર રહેવું અને અમીરોથી નજીક રહેવું	૨૮૨
૫૬	ફકીરોની સુહાગત જ આવે હયાત છે	૨૮૩
૫૭	ખુદાની હસ્તી ખુદ તેની ઝાતથી કાયમ છે	૨૮૪
૫૮	‘ખુદા હતો ખીજું’ કંઈ ન હતું’ એ હદીસનું બચાવ	૨૮૫
૫૯	‘જે અમારી કઝાયા રાજી નથી તે જમીન અને આસમાનથી નીકળી જાય’ એ હદીસનું બચાવ	૨૮૭
૬૦	આ પત્રનો સારાંશ પત્ર ૫૮માં આવી ગયો છે	૨૮૭
૬૧	ઈશ્કે મજાબી અને ઈશ્કે હકીકીની સમજૂતી	૨૮૭
૬૨	ઈન્સાને પ્રતિગિયિત અસ્તિત્વને ખૂલથી પોતાના પ્રતિ મનસૂખ કરી લીધું છે	૨૮૮
૬૩	અદલાહના કુર્બાને મર્દખતનો ખ્યાલ ગલત છે. આતે	૨૮૯
	હક ઉચ્ચાતિ ઉચ્ચ છે	
૬૪	ફનાયે અતમનું બચાવ	૨૯૦
૬૫	મોમિન જન્મનમાં ખુદાને દિશારહિત જોશે	૨૯૧
૬૬	‘અલ મળમ્મો કન્નરતુલ હકીકહ’નું બચાવ	૨૯૨
૬૭	શેખ મુહુદ્દીન અરબી (રહ.)ની તહકીકાત કે	૨૯૪
	‘ઝેરે હક કંઈ નથી’ અને એનો બચાવ	

પત્રનં.	વિષય	પાનું
૬૮	દુનિયાનું યુજૂદ શું માત્ર વહમ પર છે ?	૨૯૬
૬૯	શરીરતની પેરવીની તાકીદ અને સુહાગતના કાયદા	૨૯૭
૭૦	ખાસાને ખુદાની સુહાગત મોટી નેઅમત છે	૨૯૭
૭૧	ઈન્સાનની સિદ્દાત, સિદ્દાતે હકનું પ્રતિબિંબ છે	૨૯૮
૭૨	આદતમાં આકીયત છે અને ખેચેનીમાં ચેન છે	૩૦૦
૭૩	તઐયૂને અવ્વલની તેહકીક અને હકીકતે મુહમ્મદી (સલ.)	૩૦૧
૭૪	રૂયતે હક દુનિયામાં આલમે મિસાલ સાથે જઈએ છે	૩૦૩
૭૫	ફના અને બકાના મઆરિફ અને ખયાન	૩૦૩
૭૬	સિદ્દાતે હક, જાત અને સિદ્દાતે રસૂલ (સલ.)	૩૦૫
૭૭	કઅબએ રખ્યાની અને કુરઆનીના હકાએક	૩૦૭
૭૮	ચાલી કેદમાં તકલીફ જરૂર છે પરંતુ સચાદત પશુ છે	૩૧૨
૭૯	નમાઝના તથા અન્ય હકાએક અને મઆરિફ	૩૧૩
૮૦	દરેક જિલ્લ પોતાના અસલની તરફ માર્ગ ધરાવે છે	૩૧૮
૮૧	ખવાબની તા'બીર	૩૨૧
૮૨	અજમેરની સફર વિશે	૩૨૧
૮૩	આ પત્રનો સારાંશ પત્ર ૭૮માં આવી ગયો છે	૩૨૨
૮૪	નમાઝે ફઝ, વાજિબ અને સુન્નતે મુઅકિદા પછી જિકે હકમાં મશગૂલ રહેવું જોઈએ	૩૨૩
૮૫	બહાલી જિંદગીને યાદે હકમાં વિતાવવી જોઈએ	૩૨૩
૮૬	જે સાલિક નકામી જાણતોથી દૂર રહેશે તેનાથી અમલકારિક વાતો વધારે જરૂર થશે	૩૨૪
૮૭	મુરાદ અને મુરીદની સમજૂતી	૩૨૫
૮૮	મકામે ખુદાતે ઈબ્રાહીમીની સમજૂતી	૩૨૬
૮૯	હાલ વચર 'હમા જીસ્ત' કહેવું કુફ છે	૩૨૯
૯૦	આ પત્રનો સારાંશ પત્ર ૪૪માં આવી ગયો છે	૩૩૨
૯૧	મઆરિફ અને ઈમાનનો તકાવત	૩૩૩
૯૨	કલામે હક, હકથી સાંભળે છે કે નહિ?	૩૩૪

પત્રનં.	વિષય	પાનું
૯૩	'તઐયૂને અવ્વલ' અને 'તઐયૂને સાની'	૩૩૫
૯૪	'વિલાયતે મુહમ્મદી' (સલ.) અને 'વિલાયતે ઈલાહીમ' (અલ.)ની સમજૂતી	૩૩૬
૯૫	'નિસ્ખતે મેહબૂબી', 'નિસ્ખતે મુહિબૂબી'ની સમજૂતી	૩૩૯
૯૬	'મુહમ્મદ' (સલ.) અને 'અહમદ' (સલ.) એ બે નામોની સમજૂતી, એના મઆરિફ અને હકાએક	૩૪૨
૯૭	આ પત્રનો સારાશ પત્ર ૬૮માં આવી ગયો છે	૩૪૬
૯૮	ખેર, કમાલ, હુસન અને જમાલ આંતે હકના જિલ્લ છે	૩૪૬
૯૯	શુક્રુ' મહેર	૩૪૭
૧૦૦	હઝરત પા'દુળ (અલ.)ની મુસદ્દ (અલ.)થી મર્વીદગી શા માટે હતી ?	૩૪૮
૧૦૧	કુરઆને શરીફની આયતનું અર્થઘટન તફસીરો પ્રમાણે કરવું જોઈએ	૩૫૮
૧૦૨	આ દુનિયા ખેતીની જગા છે. ઈલાહતમાં ચુસ્ત રહેવું જોઈએ	૩૫૮
૧૦૩	પ્રુદા સુધી પહોંચી ગયાના ખ્યાલમાં રાત્રવું ન જોઈએ. પોતાની જિંદગી પાટે લકમાં વિતાવવું જોઈએ	૩૫૮
૧૦૪	મનસએ કેયુમિયતનો ખિદમત હઝરત મુહમ્મદ મા'સૂમ (રહ.)ને અર્પણ થવો.	૩૫૯
૧૦૫	ખિદમતને મિટાવવાથી અને સુલતને આણુ કરવાથી હઝરતે કોઈ કામ નથી.	૩૬૧
૧૦૬	હુઝૂર નબીયે કરીમ (સલ.) એ ઈબ્રાહિમ નામુ લખીને હઝરત મુજહિદ સાહબ (રહ.)ને આપ્યું.	૩૬૧
૧૦૭	રાબતએ શૈખના ફાયદા	૩૬૨
૧૦૮	કેટલાક ઓલિયા સૂરતે મિસાલીથી હાલાત બણી લે છે	૩૬૩
૧૦૯	આ દુનિયાનું પુજૂદ આલાસી કક્ષાનું છે	૩૬૩
૧૧૦	અસલ મુકામ સુધી પહોંચીને સાલિક ઝિલ્લીયતની કદથી મુક્ત થઈ જાય છે	૩૬૪

પત્રનં.	વિષય	પાનું
૧૧૧	‘કાળકોસેનિ અવ અદના’ની સમજૂતી	૩૬૫
૧૧૨	હક તઆલાની સિકાતે શમાનિયહ ન ઐન આત છે ન ગૈર આત છે	૩૬૬
૧૧૩	સિકાતે હકનો સિકાતે મુઝિનની સાથે કાઈ સંબંધ નથી	૩૬૬
૧૧૪	સિકાતે હકીકતે આત વિશે	૩૬૭
૧૧૫	ઝિયારતે હરમૈન શરીફની ઈજાઝત	૩૬૮
૧૧૬	જેને ખિદમતે ખદક સોપવામાં આવી હોય તે રાખસ ધણો ખૂશકિસ્મત છે	૩૬૮
૧૧૭	‘ઈન્ન આલિક લ ઝિક્રા’એ આયત વિશે ‘અવારિક’ના લેખક (૨૬.)ના અને હઝરત મુજદ્દિ અફ઼ેસાની (૨૬.)ના સંશોધનો	૩૭૦
૧૧૮	કુરઆન શરીફનું આહિર અને પાનિન અલમ છે	૩૭૨
૧૧૯	જે સૂફીઓ હુલુલને માને છે તેઓના વિશે ‘અવારીફ’ના લેખકનો આકોશ	૩૭૪
૧૨૦	અલાહ તઆલા ઓલિયાની મુહબ્બતમાં ઈસ્તેકામત આપે	૩૭૫
૧૨૧	સેરે મુરાદી અને સેરે મુરીદીનું ખ્યાન	૩૭૫
૧૨૨	અંગિયાએ ઈત્રામ અને મલાઈકએ કિરામના તમામ કમાલાત હકીકતે મુહમ્મદી (સલ.)ના ઝિલાલ છે.	૩૮૨
૧૨૩	પુદા સુધી પહોંચવાના બે રસ્તાઓ છે : એક વિલાયત ખીજે નુબુવત	૩૮૮
૧૨૪	હકીકતે કઅળા અને હકીકતે મુહમ્મદી (સલ.)નો તકાવત	૩૯૨

૮૪

هو الفتح العلي

પ્રસ્તાવના

بسم الله الرحمن الرحيم

હમ્દે હક તે હમ્દ છે જેને કોઈ ગયાન ન કરી શકયું;
મઅરેફતે હક તે મઅરેફત છે જેને કોઈ પીછાની ન શકયું;
કુર્બે હક તે કુર્બા છે જેને કોઈ સમજી ન શકયું;
આતે હક તે આત છે જેને કોઈ ભેદો ન શકયું.

નગર ઘોડ હૈ જે ધરિ કોના મકાસે પાર હો જાયે,
મગર જળ રૂયે જાનાં પર પળે બેકાર હો જાયે.

—ઈકબાલ

અને

નખીયે કરીમ અલ્લહિસ્સલાતા વસ્સલામની બેહતરીન નખત
તે છે જેને અલ્લાહ તઆલાએ કુર્આને મજદયાં તારીફના તોર
પર અને ખુદ કુતૂર (સલ.)એ હદીસોમાં તહદીસે નેઅમત અને
શુક્રે હકના તોર પર ફરમાવી છે.

અને

નખીયે કરીમ અલ્લહિસ્સલાતા વત્તસ્લીમની આત તે છે જેને
માત્ર ખુદાએ જાણી છે. ખલકમાં કોઈએ પૂરી રીતે ઓળખી નથી
અને કુર્બે હકના જે મર્તાબામાં આપ પહોંચ્યા છે ત્યાં કોઈ
પહોંચ્યું નથી.

મન થે દાનમ મન થે ક્ષમમ શાને શાં
આપ (સલ.)ની શાનને હું શું બાણું અને શું સમજું !
આરિક્ષ અંદ હૈરાન વ સાકિત મુર્સલાં.
બ્યારે કે આરિક્ષ એમાં હૈરાન છે અને રસુલો પણ ચૂપ છે !
—‘હિદાયત’

અને

ખુદશએ રાશેદીન, અહલે બૈત અને અરુહાએ કિરામ રિદવા-
નુલાહે તઆલા અન્દુમ અજમઈનની મન્કબત એ છે કે :

- ખુદા તેઓથી અને તેઓ ખુદાથી રાદ (પ્રસન્ન) થઈ ગયાં.
 - તેઓની મુહબ્બત અન મુહબ્બતે ખુદા અને મુહબ્બતે રસુલ અલ્લેહિસ્સલામ છે.
 - તેઓથી અદાવત અને ખુજ્જ હકીકતમાં અદાવતે ખુદા અને અદાવતે રસુલ અલ્લેહિસ્સલામો વરસલામ છે.
 - તેઓ ઉમ્મતની નજાત અને હિદાયતના મારે નુહ (અલ.)ની કરતી સમાન છે અને આરમાને હિદાયતના સિતારા છે.
- મા વ અરુહાએમ ચું કરનીએ નુહ (અલ.),
હું અને મારા સહાયા (રદિ.) નુહ (અલ.)ની કરતી સમાન છીએ;
હર કે હસ્ત અંદર અનહ યાબદ ફતુહ.
જે કોઈ એમનો હાથ પકડી લેશે તે કામિયાબ થઈ જશે.
—મૌલાના રૂમ (ર.)

મકતૂબાતનો ઉર્દૂમાં સાર લખવાનું કારણ

હું લાંબા સમયથી જોતો હતો કે મોટા લાગના ઈસ્મવાળા
લોકો ઈસ્મે તસવ્વુફના આશિક અને ચાહક છે તેમ જ તેઓ
હઝરત ઈમામે રખાની મુજદ્દિ અદ્દેસાની રહમતુલ્લાહે અલીહના
મકતૂબાત જે શરીઅત, તરીકત, હકીકત અને મઅરફતના જમ્એ

● ૧ અમેઅ : ભંદાર, સમુઅય, સંઅય

છે; તેમજ ઈલમે તસવુક (તેમજ) મચ્ચારિકે જહીદના અકાટ સાગર છે તેને વાંચીને કાયદો મેળવવાની તમન્ના ધરાવે છે. પરંતુ મુસ્કેલ કારસી તથા તસવુકની જૂની-નવી ઇસ્તિલાહો (પારિભાષિક શબ્દો) (થી અબજુ હોવાના) કારણે આ અજળ અને ગરિબ મચ્ચારિકને સમજવાથી અશક્ત છે અને આ ગૌર મુતરકબહર નેઅમતને હાસિલ કરવાથી મેહરમ છે. વળી ઠેટલાક લોકો કુરસદના અલાવે પૂરા મઝામિન વાંચવા યા સાંભળવાથી માબૂર છે.

ઉપરોક્ત કારણોને લીધે દિલમાં ખ્યાલ આવ્યો કે મુજહિદ સદીના કલામથી અને સુહળતથી મોટા ભાગના તાલિમો ફક્ત હાસિલ કરતા રહ્યાં છે પરંતુ હવે મુજહિદે અલ્લે (હજર વરસના મુજહિદ)ના કલામના ફિઝાનથી મેહરમ છે. એટલા માટે મારે મકતૂબાત શરીફને ખુલાસો (ટુંક સાર) સીધી સઢી મુલાવરાવાળી ઉર્દૂમાં કરવો જોઈએ, જેથી તરીકાના ભાઈઓ એનથી લાભ લેવાને અને મારા માટે મગકિરતની કુઆ કરે.

એટલે મેં હજરત ઈમામે રખમાની મુજહિદ અલ્લેસાની રહમ-તુલ્લાહે અલ્લેહના મકતૂબાતના ત્રણે મંથોનો ટુંક સાર ઉર્દૂ ભાષામાં કરી દીધો છે અને મકતૂબાતમાં જે સ્થળે ઉર્દૂ તજુમે કરી દીધાં પછી પણ સ્પષ્ટીકરણ અને વિવરણની જરૂર જણાય ત્યાં પત્રના અંતે 'આગાહી' શબ્દ લખીને પોતાની સમજ અને હેસિયતના પ્રમાણે સ્પષ્ટીકરણ કરી દીધું છે.

વળી મકતૂબાતની ઇસ્તિલાહો પણ લખી દીધી છે. મહેરબાની કરીને (વાંચકો) પહેલાં તે ઇસ્તિલાહોને ધ્યાનથી વાંચે અને એ થોડીક ઇસ્તિલાહોને મતજમાં જરાબર બેસાડી લે અને પછી મકતૂબાત શરીફ વાંચે. ઈન્શાઅલ્લાહો તઆલા તે પછી પત્રનો વિષય અને મતલબ સારી રીતે સમજમાં આવી જશે.

● ૧ મચ્ચારિકે જહીદ : મૂતબ મઅરફૂતો

૨ ગૌર મુતરકબહર : અમાર, અખૂટ

૩ ઇસ્તિલાહો : પારિભાષિક શબ્દો, પર્યાયો

ઈન્દ્રવણા સબ્જનોની ખિદમતમાં ખૂબ જ અદ્યત્થી અરજ કરું છું કે મારા અનુવાદમાં યા ટૂંકસારમાં જે કંઈ ખામી રહી ગઈ હોય તેને પોતાની શાને ઈન્દ્રના દામને હિલ્મમાં છૂપાવે અને દુઆએ મંત્રિરત કરમાવે.

હજરત ઈમામે રઝ્યાની મુજદ્દિ અલ્દેસાની રહમતુલાહે અલૈહના સર્વ મકતૂબાતનો ખુલાસો કરી ચૂક્યો છું. હવે એ ઈરાદો છે કે ઈન્શાઅલ્લાહ હજરત દેયૂમે જહાન, પેશવાએ આરિફાન ખવાળ મુહમ્મદ મા'સૂમ રહમતુલાહે અલૈહના મકતૂબાત શરીફનો પણ ઉર્દૂ ભાષામાં ખુલાસો કરીને ઈન્દ્રવણાએ અને તાલિખોની ખિદમતમાં પેશ કરું, કારણ કે કુરઆન મજીદની હકીકી તફસીર જેવી રીતે હુજૂર નખીયે અકરમ સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમના ઈરશાદાત સહાહ સિત્તહમાં છે એ જ પ્રમાણે હજરત ઈમામે રઝ્યાનીના ઈરશાદાતની પૂરી તફસીલ અને મુશ્કેલ મઝામીનતું સ્પષ્ટીકરણ તેમ જ વિવરણ અને અર્થઘટન હજરત ખવાળ મુહમ્મદ મા'સૂમ રહમતુલાહે અલૈહના મકતૂબાતમાં છે.

કક્શા બરદારે અઝલી હર નખી વ હર વલી,

મુહમ્મદ હિદાયત અલી

૧૫, જમાદિલ્લિસાની, હિ. સ. ૧૩૫૯

- ૧ સહાહ સિત્તહ : હદીસ શાના ૭ (૬) પ્રમાણભૂત સ્ત્રોત : હુખારી શરીફ, મુસ્લિમ શરીફ વગેરે

નકશખંદી મુજદ્દી તરીકાની જરૂરી ઈસ્તિલાહો (પારિભાષિક શબ્દો)ની સમજૂતી

સૂચના

પ્રથમ આ ઈસ્તિલાહોને વાંચીને પછી મહત્વનાત શરીફ પદ્મ
જેઈએ કે જેથી મહત્વનાત (પત્રો)નો વિષય સમજમાં આવી જાય.

- ૧ ☐ વહ્દગુલ પુજૂદ
- ☐ હમહ ઓસ્ત
- ☐ નિસ્યાન મા સીવહલાહ
- ☐ ફુકે તરીકત
- ☐ મકામે જમ્મ
- ☐ વિલાયતે મુગરા
- ☐ ફના આ ખકા
- ☐ ફના ફિલાહ ખકા ખિલાહ?

હઝરત મુજદ્દિ આફેસાની (.....)ના મંગલધનો પ્રમાણે ઉપર
દર્શાવેલા તમામ ઇલાહ અરુમા? અને સિકાત?ના ખિલાહ?ના છે.

સિદ્દાતે ઈલાહી અને જાને ઈલાહી એનાથી ઉચ્ચતર છે. આ
વિલાયત ઓસિયા?અવાઈને પ્રાપ્ત થાય છે.

૨ વિલાયતે મુગરા

'વિલાયતે મુગરા' અંગ્રિયા અલ્લાહ મુસ્લમાના વસ્સલામની
વિલાયત છે. એનો મંગલ ખુદાના અરુમા અને સિકાત સાથે

- ૧ આ આફે નાનો જુદા જુદા આફે મકામે દર્શાવતા તથી બરકે
એક જ મકામના જુદા જુદા નામો છે.

૨ અરુમા : અલ્લાહ તઆલાના મુબારક નામો

૩ સિકાત : અલ્લાહ તઆલાની પવિત્ર સિકાતો, મુબ્તે

૪ ખિલાહ : પ્રતિબિંબ

છે. વિલાયતે કુળરા'માં હજારાતે સહાળા (રદિ.) તેમજ અહલે જત (રદિ.)^૧ને સંપૂર્ણ હિસ્સો મળેલો છે. એટલાજ માટે સહાળા (રદિ.)ના મરતળાને કોઈ પણ વલી પહોંચી શકતો નથી.

૩ વિલાયતે ઉલિયા

‘વિલાયતે ઉલિયા’ મહાન ફરિશ્તાઓની વિલાયત છે. એને સંગંધ અસ્મા અને સિફાત અને શુચનાતે સિફાત સાથે છે. શુચના તે મકામને કહે છે, જ્યાં જાતે ખુદાથી સિફાતે ખુદા પ્રગટ થાય છે. દાખલા તરીકે આડની જડ (મૂળ)માંથી આડની શાખાઓ જ્યાં ફૂટે છે તે સ્થાનને ન તો અંન જડ કહીશું ન જર જડ કહીશું એટલાજ માટે ખુદાના અસ્મા અને સિફાતને ન અંન જાત કહે છે ન જર જાત કહે છે. ફરિશ્તાઓની આખરી તરફી અસ્મા અને સિફાત તેમજ શુચનાત સુધી છે.

૪ કમાલે નુબુવ્વત

કમાલાતે નુબુવ્વતનો તકરુંગ તજસ્લાયાતે અંને જાત બે પદાંએ સિફાત છે. એટલાજ માટે હજારાતે અંગિયા અલ્લાહિમુસ-સલામના મરતળાને મખ્સુફાતમાંથી કોઈપણ પહોંચી શકતું નથી.

જોકે ફરિશ્તાઓની વિલાયત હિચ્ચતર છે પરંતુ એ ‘કમાલાતે નુબુવ્વત’ની (માત્ર એક) શાખા છે. નુબુવ્વતમાંથી વિલાયતની શાખા નીકળે છે ન કે વિલાયતમાંથી નુબુવ્વતની શાખા. વિલાયતને નુબુવ્વતના કરતાં અફઝલ સમજવું ખૂબજ ગલતી અને અશુ-સમજ છે.

ખીજા મકામો જેવાં કે : કમાલાતે રિસાલત, કમાલાતે ઉલૂલ અઝમ...વગેરે મકામો કમાલાતે નુબુવ્વતના કરતાં હિચ્ચતર છે.

● ૧ અહલે જત (રદિ.) : હુજર (સલ)ના ધરવાળાઓ.

૫ હકીકતે મુશ્કિનહ

‘હકીકતે મુશ્કિનહ’ હઝરત મુજદ્દિ અફ઼ેસાની (રહ.)ની ઇસ્તિલાહ^૧માં તે મકામ છે જ્યાં ‘અદમે મહઝ’^૨ની સામે અસ્મા અને સિફાતે ખુદાએ તજલ્લી કરમાવી; જેના કારણે ‘અદમે મહઝ’માં એક શકલે (પ્રતિબિંબે) વુજૂદ પારણ થયું^૩.

દાખલા તરીકે :

આયનો (આરસી) અદમે મહઝ છે.

આયનામાં જેનારનું જે પ્રતિબિંબ એમાં દેખાશે તે :

ન એન વુજૂદ છે; ન ખેર વુજૂદ છે.

ન મહઝ ચાર છે; ન મહઝ ખેર છે.

ન એન અદગ છે; ન એન વુજૂદ છે.

એ જ મકામને :

હઝરત મુજદ્દિ અફ઼ેસાની (રહ.)

‘હકીકતે મુશ્કિનહ’ કરમાવે છે.

આ જગાએ તમામ મખ્સુકાતનું અસલ (સ્વરૂપ) રક્ષાના ખીજ સમાન છે.

૬ મય (શરાખ)

એનો ભાવાર્થ હક તઆલાનો હક છે. જેમ (બોલિક)

શરાખથી છુદ્ધ આલી બય છે તેમ હકતઆલાની મુદ્દગ્યત રૂપી

● ૧ ઇસ્તિલાહ : પરિભાષા

૨ ‘અદમે મહઝ’ : જ્યાં કોઈ પણ વસ્તુનું રજ માત્ર પણ વુજૂદ (અસ્તિત્વ) નથી એવી જગા; તદ્દન શૂન્ચાવસરા (અદમ અને વુજૂદ વિરોધી શબ્દો છે.) આયનામાં પણ મૂળભૂત રીતે કોઈ વસ્તુનું વુજૂદ હોઈ નથી.

૩ ‘અદમે મહઝ’ માં અદલાહ તઆલાના અસ્મા અને સિફાતના પ્રતિબિંબ પડવાના કારણે તેમાં શૂન્ચમાંથી જે સૃષ્ટિની રચના થઈ તેને

શરાણથી ‘અકલે મઆદ’^૧ ચાલી બધા છે પરંતુ ‘અકલે મઆદ’^૨ પ્રવળ અને સતેજ થઈ બધા છે.

આ વિશે હઝરત હકીમ સનાઈ (૨૬.)એ ફરમાવેલી વાતને હઝરત મોહાના રૂમી (૨૬.)એ પોતાની મશ્નવીમાં શીર્ષક સ્વરૂપે રજૂ કરીને એનું સરસ સ્પષ્ટીકરણ કર્યું છે :

આં મય કે તૂ મી ખૂરી હરામે,
તમે ને જોતિક શરાણ પીઓ છો તે હરામ છે.

મા મય ન ખૂરીમ જુઝ હલાલે,
અમે (ખુદાના ઈરકરૂપી) ને શરાણ પીએ છીએ તે હલાલ છે.

જુહહ કુન તા જે નેસ્ત હસ્ત શવી,
વળ અને પ્રવળ કર કે જેથી તુ પણ ફનાઓ બકાનો
મકામ (વિલાપત) હાસિલ કરે.

વ જ શરાબે ખુદા તુ મસ્ત શવી
અને તું પણ અમારી જેમ ખુદાની મુજબના રૂમી શરાણથી
મસ્ત બને.

૭ આલમે ખલક

તમામ જમીન, અને આસ્માન...વગેરે ને બધું હિતરોત્તર કમાનુક્રમે, તળકાવાર પેદા થયું છે અને જેનો સંબંધ ચાર જોતિક તરવો (આગ, પાણી, હવા, માટી) સાથે છે તેને ‘આલમે ખલક’ કહે છે.

● ૧ ‘અકલે મઆદ’ : જડ બુદ્ધિ, પાર્થિવ બુદ્ધિ, પામર બુદ્ધિ, અકલે જુઝવી (જુઓ ‘અહસનુલતાલીમ’ પાન (૬))

૨ ‘અકલે મઆદ’ : દિવ્ય બુદ્ધિ, અકલે કુલ્લી (જુઓ ‘અહસનુલ-તાલીમ’, પાન (૮))

૮ આલમે અમ્ર

‘કુન’ (‘યઈ બા’) શબ્દ કહેતાંની સાથે જ અલ્લાહના ‘અમ્ર’થી હુકમથી જે પૈદા થયું તેને ‘આલમે અમ્ર’ કહે છે.

૯ આલમે અમ્ર ના સતીફ

- ૧ કલ્મ (પીઠું ૧૨),
- ૨ રૂઢ (લાલ ૧૨),
- ૩ સિર (સફેદ ૧૨)
- ૪ ખદી (કાળું ૧૨)
- ૫ અખ્દા (લીલું ૧૨)

ધરાવનારા આ (પાંચ) સતીફ આલમેઅમ્રના છે. એનો સંબંધ ઈન્સાનના સીના (હાતી) સાથે છે અને સીનામાં જ એમનું સ્થાન છે.

૧૦ જિલાલ

એનો મતલબ પ્રતિજિન છે. ઝાડનો પડછાયો અથવા ઝાડનું પ્રતિજિન પાણીમાં દેખાય છે અથવા માનવનું પ્રતિજિન આયનામાં દેખાય છે (તેને ‘જિલાલ’ કહે છે.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

પત્ર ૧

★ પ્રતિ : શૈખ અબ્દુલ અલીઝ બેનપૂરી^૧ (૨૬.)

અસ્લાહ તઆલાની હમ્દ છે જેણે
 'ઈસ્કાન'^૨ને 'બુજૂબ'^૩નો આપનો અને
 'અદમ'^૪ને 'બુજૂદ'^૫નો 'અઝઝર'^૬ ગનાવ્યો.
 'બુજૂબ' અને 'બુજૂદ' બંને હક તઆલાના કમાલની બે
 સિદ્દતો છે. પરંતુ—

હક તઆલા

તમામ અરુમા અને સિદ્દાતયા;
 તમામ શુબુત^૭ અને અંમરિયાત^૮ તયા
 (તમામ) અઝર અને કુદરતયા,
 (તમામ) બુજૂદ અને બુજૂબ તયા,
 તમામ તજ્જિલયાત અને અઝરાતયા,
 તમામ મુશાદ્દાત^૯ અને મુકાશ્શાત^{૧૦} તયા,
 તમામ મેલયુમ^{૧૧} અને નઅઝૂલ^{૧૨} તયા તેમ જ
 તમામ મોદમ^{૧૩} અને તામ તુલ^{૧૪} તયા
 હિયમમાં હિયમ, કરી હિયમમાં હિયમ, કરી હિયમમાં હિયમ છે.

- ૧ પરિચય મારે જુના પરિચિત ૧ અને ૨, ક્રમાંક ૬
- ૨ ઈસ્કાન : મર્ફ શકવું, મુઝિન દોવું, રક્બ દોવું, તમામ મગલુબ
 'હાદિસબે ઈસ્કાન'માં સામેલ છે. જુના ને. મુ. પા. ૧૩૮, ૧૪૬
- ૩ બુજૂબ : વાઝિબ દોવું, લાઝિમ દોવું, અઝર દોવું, માત્ર
 અસ્લાહ તઆલાની કાનજ વાઝિબ છે તેના સિવાય બીજા બધાં
 'મુઝિન' છે.
- ૪ અદમ : નિઃઅસ્તિત્વ, અસ્તિત્વ ચિદ્દિનતા, વદન શુન્નાવકાશ
- ૫ બુજૂદ : અસ્તિત્વ
 (અનુસંધાન પાના ૨૭ ઉપર)

કોઈની હમ્દ^૧ અસ્લાહની આતને લાયક નથી. તેની (ખુદાની) તારીફ જે તેણે પોતે પોતાની આતની કરી છે તેજ તેની આતને લાયક છે. તેજ પોતે હામિદ (પ્રશંસક) છે અને તેજ પોતે મહમ્દ (પ્રશસ્ત) છે. તમામ મખ્સૂક હમ્દનો હક અદા કરવાથી આગ્રિજ અને લાયાર છે. અને હમ્દને બધાન કરવામાં તમામ મખ્સૂક આગ્રિજ કેમ ન હોય વ્યારે કે હુઝૂર નખીલે કરીમ અલેહિસ્સલાતો વત્તરથીમ ના હમ્દ અદા કરવાથી આગ્રિજ છે।

‘યુઝુદ’ હરેક શુઝ અર્થે કમાલ (ખુદીનો કમાલ (સોત) છે અને ‘અદમ’ હરેક ખાલ નો કાનરવનો કમાલ (હુબલ કયાન) છે. ‘યુઝુદ’ અગ્રિજ મહમ્દ આતને લાયક સાબિત કરી સાબિત છે. ‘અદમ’ ‘મુન્કિફના’ ના કમાલ છે। એટલે ખેર અને કમાલની હરેક સોત ના કમાલ એ કમાલ (સોત) છે અને હરેક શુઝનો ખાલ ‘યુઝુદ’ના કમાલ કરવામાં આવે છે. ‘મુન્કિફના’ ના કમાલ અને કમાલ સાબિત

● (પાના રૂબની કુલનાર આ)

- ૧ મખ્સૂક : અલેક મુકાબ્બલ, મખ્સૂક કમાલ
- ૨ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૩ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૪ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૫ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૬ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૭ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૮ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૯ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૧૦ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૧૧ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૧૨ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૧૩ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૧૪ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૧૫ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૧૬ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૧૭ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૧૮ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૧૯ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૨૦ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૨૧ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૨૨ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૨૩ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૨૪ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૨૫ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૨૬ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૨૭ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૨૮ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૨૯ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ
- ૩૦ શુબુલ : મુન્કિફ ખા, રૂબ કમાલ

● ૧ હમ્દ : તારીફ, પ્રશંસા,

કરવું શિક્ષક છે. એ જ પ્રમાણે 'મુશ્કિન'ને અલ્લાહ જલ્લ શાનુહ-
નો એન કહેવું અને મુશ્કિનની સિક્કાતને અને અફઆલ (કાર્યો)ને
અલ્લાહના સિક્કાત અને અફઆલ જાણવું ખૂબ મોટી એ અદબી
કૃદ અને શિક્ષક છે.

શેખ મુહમ્મદીન ઈબ્ને અરબી રહમતુલ્લાહે અલૈહ અને એમના
મુરીદો (અનુયાયીઓ) કહે છે કે હક તઆલાના અસ્મા અને
સિક્કાત^૧, એન આતે (હક તઆલા) છે. વળી આ અસ્મા અને
સિક્કાત વડે વીઝાનું જે વુજૂદ મત'જાએ તખ'યુલમાં^૨ છે તે પણ
મેર નથી. એટલા માટે ઈતેહાદ^૩નો ફુકમ કર્યો છે અને 'હમલ-
હસ્ત'^૪ કહ્યું છે.

પરંતુ ફકીર^૫ના નજીક અસ્મા અને સિક્કાત જ જ્યારે એન
આત નથી તેમ જ અસ્મા અને સિક્કાતના પ્રતિબિંબોએ અને
ઝિલ્લે જે વુજૂદ હાસિલ કર્યું^૬ છે; તે પોતે જ એન અસ્મા અને
સિક્કાત નથી હોઈ શકતા તેા જાતે હકથી તેઓનો 'તઅલ્લુકે જકા'
(કાયમી સંબંધ) સમજવો અથવા તેઓને ગેરે હક ન સમજવું
હક (સત્ય)થી ધણું દૂર છે.

ફકીરના નજદીક આતે હક અને સિક્કાતે હક સર્વ કહીમ^૬ છે

- ૧ અસ્મા અને સિક્કાત : નામો અને સિક્કો
- ૨ મત'જાએ તખ'યુલ : કાદિપનક, આકાસી,
- ૩ ઈતેહાદ : એકચ, બંદો અને ખુદા બંને એક હોયું
- ૪ હમલ હસ્ત : વિરૂદ્ધ સમજૂતી માટે જુઓ મેઅમારુસ્સુલક
પા. ૨૨૮
- ૫ ફકીર : હકરત મુજદિદ અફ્ફેસાની (૨૬.) પોતાના માટે ફકીર
શબ્દ વાપરે છે. માટે જ્યાં 'ફકીર' શબ્દ આવે ત્યાં પતના લેખક
હકરત મુજદિદ અફ્ફેસાની (૨૬.) પોતે એમ સમજવું
- ૬ કહીમ : જે હંમેશાથી હોય, જેનો કોઈ આરંભ ન હોય, અનાદિ,
શાશ્વત, સનાતન

અને નખશીખ ખેર (છે.) અને જે ચીઝ પૈદા થઈ તે મઅદ્દમ^૧ છે. અને હકની ઝાત અને સિકાત બોડે એનો હુલૂસ^૨ અને ઈતે-હાદનો કોઈ સંબંધ નથી. એ સંબંધ માત્ર એટલો જ છે કે ખુદા મખ્લૂકનો ખાસિક^૩ છે; એ સિવાય બીજો કોઈ સંબંધ નથી.

અલ્લાહ જહી શાગુદ્દ અને તેના અસ્મા અને સિકાત તમામ વુક્સાનોથી પાક અને નખશીખ ખેર છે. અને 'મુશ્કિન' હરેક વુક્સાન અને ખૂરાઈથી ભરપૂર છે.

مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ
وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ

જે કંઈ ખેર (અને) લાગી છે તે મારા તરફથી છે અને જે કંઈ ખૂરાઈ અને શર છે તે તમારા (પોતાના) તરફથી છે.

જ્યારે કોઈ શખ્સના ઝિદ્દ^૪ ને એન શખ્સ નથી કહી શકતા તો મખ્લૂકને ખાસિકની સાથે કેવી રીતે મેળવી શકીએ છીએ! યા મખ્લૂકને ખાસિકની સાથે હુલૂસ અને ઈતેહાદ કેવી રીતે સ્થાપી શકીએ છીએ!

આઝાલી^૫

જે ચીઝને 'ખદક' (સર્જિત) શબ્દ લાગૂ પડશે તેને ફના (નાશવંત) શબ્દ પણ લાગૂ પડવો અનિવાર્ય છે. જે હરેક ચીઝ

- ૧ મઅદ્દમ : નાશવંત, ફાની,
- ૨ હુલૂસ : સાયુગ્મ્ય, એક ઘડી જરૂં તે, એક વસ્તુનું બીજી વસ્તુમાં એવી રીતે મળી જરૂં કે બંને વચ્ચે ભેદ પારખી ન શકાય.
- ૩ ખાસિક : સર્જનહાર. પૈદા કરનાર
- ૪ ઝિદ્દ : પડછાયો અથવા પ્રતિબિંબ
- ૫ આ કિતાબમાં જ્યાં પણ 'આઝાલી' શબ્દ હોય સમજૂતી હશે તે ઉદ્દેશ અનુવાદ અને સંક્ષેપ કરનાર હજરત મોલાના સાદ મુહમ્મદ હિદાયતઅલી (રહ.)ની લખેલી સગળવી

‘કદીમ’ હોય તો તેના પર ‘ખલક’ યા ‘હલાક’ (વિનાશ) શબ્દ લાગૂ નથી થઈ શકતો. હુઝૂર નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વત્તસ્લીમ, જેમના પાક નૂર વડે તમામ મખલૂકનું વુજૂદ આલમે અહરમાં આવ્યું છે તેઓ ખુદ પોતાને મખલૂક ફરમાવે છે.

વળી ‘ખલક’ શબ્દના કારણે ‘હાદિસ’ શબ્દ પણ એમના પર લાગૂ પડવું અનિવાર્ય છે;

તો જ્યારે હુઝૂર (સલ.)ની જ આતે મુબારક ને અલ્લાહની આત અને સિકાતની જેમ કદામત અને ‘બકાયે કુલી’ (અમરતા) હાસિલ નથી અને આતે હકમાં અને સિકાતે હકમાં હુઝૂર (સલ.) ની આતને અને સિકાતને ફુલૂલ કે ઈતેહાદ નથી તો ખીજા કોઈ પણ વસ્તુને બલેને તે ગમે તેવા મર્તાબા અને દરજ્જાની હોય, અલ્લાહની આત અને સિકાત સાથે તેને ફુલૂલ અને ઈતેહાદ કેવી રીતે થઈ શકે છે! અને હુદૂસ (નાશાવંત) શબ્દથી અલિમ કેવી રીતે થઈ શકે છે!

જો કોઈ ચીજને અલ્લાહની આત અને સિકાતની સાથે કદામત, યા ફુલૂલ અને ઈતેહાદનો સંબંધ હોત તો—

کُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ

તમામ ચીજો હલાક (નાશ) થઈ જનારી છે.

વારિદ ન થતે.

ઈ જહાન ફાનીસ્ત વ આં બાકીસ્ત,
આ દુનિયા ફના થઈ જનારી છે અને ખુદાની આત બાકી રહેનારી છે.

દિલ્લ બ ઇસ્તન ઈ જહાન નાદાનીસ્ત.
એટલે આ ફાની દુનિયામાં દિલ્લ લગાડવું મૂર્ખાઈ ભરેલું છે.

ઈ જહાન બાકી ન માનદ તારે મૂ,
આ દુનિયા એક વાળ યરાળર પણ બાકી રહેનારી નથી,

કુદલા શયર્ધન હાલેકુન ઈલા વજહહ
અલાહ તઆલાની આત સિવાય બાકી તમામ ચીજો નાશ
પામનારી છે.

અય બિક્રે અઝ વહમો કાલો કીલે મન,
હે ખુદા ! તારી આત અમારી કલ્પનાઓ અને વાણી અને
વચનથી પર છે,

ખાક બર ફરકે મનો તમ્સીલે મન.
ધૂળ પડે અમારા અનુમાનો અને અમારી ઉપમાઓ પર.

પત્ર ૨

★ પ્રતિ : મીર રામ્સુદ્દીન ખદખાની (૨૯.)

- અલ્લાહ તઆલાની સાત કે આઠ શિક્ષો જે હકીકી છે,
તે 'ખારિજ'માં મોજૂદ છે.
- તમામ ફિકા (પંથો) હક તઆલાની સિદ્ધાતના વુજૂદના
માનનારા નથી.
- હક તઆલા ખોતાની આતથી ખુદ મોજૂદ છે ન કે વુજૂદની
સાથે
- હક તઆલાની સિદ્ધાત તેની આતની સાથે મોજૂદ છે ન કે
વુજૂદની સાથે.
- અલ્લાહ તઆલાની આત અને સિદ્ધાત 'વુજૂદ' શબ્દથી
હુઝૂમમાં હુઝૂમ (પર) છે.

પત્ર ૩

★ પ્રતિ : ખવાજ મુહમ્મદ સમ્મદ (૨૯.)

- ૧ ખારિજ : અલગ, બહાર, અલાયકું
- ૨ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૫૪

જે કંઈ 'અનકુસ' અને 'આકાક'ના આયનાઓમાં બહેર થાય છે તેના પર જિલ્લીયત^૨નો દાગ (કલંક) લાગેલો હોય છે. એટલા માટે 'નદી'^૩ના લાયક છે.

જ્યારે 'આકાક' અને અનકુસથી મામલો પસાર થઈ જાય છે તો જિલ્લીયતની કેદથી છૂટી જાય છે અને 'ફેઅલ'^૪ અને 'સિક્ત'ની તજલિની શરૂઆત થઈ જાય છે.

'તજલ્લીયે જાત' એના કરતાં ધણી આગળ છે.

કોઈપણ તજલિલ—ભલે આકાકી હોય કે અનકુસી—હઝરાતે નકશાખંદિયા એને મકસૂદ અને અસલ સમજતાં નથી. અને અસલની તલબમાં કદમ આગળ ધપાવે છે.

□

'વિલાયતે સુખરા'^૫ ઓસિયાની વિલાયત છે. અને 'વિલાયતે કુખરા'^૬ હઝરાતે અંબિયા અલૈહિમુસ્સલામની વિલાયત છે. ઓસિયાઓની વિલાયતનો જ્યાં અંત છે ત્યાં અંબિયા અલૈહિમુસ્સલામનો વિલાયતનો આરંભ છે.

કમાલાતે નુખુવતનો મામલો આ (જા'ને) વિલાયતોથી ઉચ્ચ છે. જ્યાં વિલાયતે કુખરાનો અંત છે ત્યાં કમાલાતે નુખુવતનો આરંભ છે.^૭

■ ૧ 'અનકુસ' અને 'આકાક' : એની સમજૂતી પત્રના અંતે 'આબાહી' માં આપી છે.

૨ જિલ્લીયત : મતિખિખિતતા, હકાકતે મુઝિનહ તરફ ઈશારો છે.

૩ નદી : ઈન્કાર કરવો, દૂર કરવું, નષ્ટ કરવું, હાડી દેવું

૪ ફેઅલ : કાચ, પર્વન, પ્રવૃત્તિ

૫ વિલાયતે સુખરા : વિરુદ્ધ સમજૂતી માટે જુઓ 'મેઅયાદરસુલક' પા. ૧૪૨ (૨૨૬)

૬ વિલાયતે કુખરા : " " " "
પા. ૧૮૩ (૨૭૮)

૭ કમાલાતે નુખુવત : " " " "
પા. ૧૬૩ (૨૯૩)

એવું માલૂમ પડે છે કે હઝરત ખવાળ નકશાબંદ રહમતુલ્લાહિ અલેહેએ હઝરાતે અંબિયા અલૈહિમુસ્સલામની વિલાયતમાંથી વારસા રૂપે હિસ્સો મેળવ્યો છે એટલા જ માટે આપ ફરમાવે છે કે :

‘મેં આંતને આરંભમાં દજ* (દાખલ) કર્યો છે.’

આ ફકીર એટલું જરૂર જાણે છે કે જ્યારે નકશાબંદિયાની ‘નિસ્ખત’ અને ‘હુઝૂર’^૧ કમાલ પર પહોંચી જાય છે તો ‘વિલાયતે કુબરા’થી જઈ મળે છે.

[૧]

ખુદાની જાત આપણી જાતથી અને

ખુદાની સિકાત આપણી સિકાતથી અને

ખુદાના અફઆલ* આપણા અફઆલથી નઝદીકતર છે.

આ મતબાઓની શેર હકલઆલાની અઠરખીયતની શેર છે.

[૨]

જો નવી મા’રફતો મેં જમાન કરી છે તે આજ સુધી ઠોઠાં છુટ્ટો* જમાન કરી નથી.

આગાહી

આફાકથી મુરાદ તમામ મખલૂક છે. અને અનકુસથી મુરાદ ખુદ જાતે બરાત (માનવનીજાત છે.) શેર અનકુસી શેર આફાકીના કરતાં ઠેટલાયે દરજ્જે ખેડતર છે. એટલા જ માટે હઝરત ખવાળ નકશાબંદ રહમતુલ્લાહિ અલૈહે ફરમાવે છે કે :

‘બાહ ફના વ બકા સૂફી હુયે’ મી ખીનહ દર ખુદ મી ખીનહ વ હુયે’ મી શનાસહ દર ખુદ મી શનાસહ વ હૈરતે ઈશાન દર વુજૂહે ઈશાન
‘વફી અનકુસેકુમ અફલા તુખ્સેરન’

● ૧ હુઝૂર : કુખ, નજદીકા, સાનિધ્ય

૨ અફઆલ : ફેઆલ (કાર્ય)નું બહુવચન

જાનવાઈ

હતા અને બકા બાદ ઓસિયા જે કંઈ જુએ છે તે પોતાનામાં જુએ છે, અને જે કંઈ યોજાણે છે તે પોતાનામાં યોજાણે છે; અને તેઓની હૈરત તેઓના વુજૂદમાં છે;

(અહલાહ તઆલા કુર્આન શરીફમાં ફરમાવે છે :)

‘અને તમારા નફસમાં છે તો શું તમે જ્ઞેતાં નથી ?’

પત્ર ૪

★ પ્રતિ : મીર મુહમ્મદ નુઅમાન બદશીર (૨૬.)

સૈર આફાકી અને સૈર અનફુસીમાં ઈલ્મુલ યકીન હાસિલ થાય છે. ઐનુલ યકીન અને હકકુલ યકીન એનાથી આગળ મળે છે.

ખીજ અકસર સૂફીઓએ ઈલ્મુલ યકીન સૈર આફાકીમાં અને ઐનુલ યકીન તેમ જ હકકુલ યકીન સૈર અનફુસીમાં હાસિલ થવાનું ખયાન કર્યું છે. તેમ જ સૈર અનફુસીથી આગળ ખીજ કોઈ સૈર ખયાન નથી કરી.

ઐનુલ યકીન અને હકકુલ યકીનની શરતો મામલો વિલાયતના મકામાતથી ઉચ્ચતર છે. અહલે વિલાયત એનો ન ઇદરાક કરી શકે છે, ન સમજી શકે છે. આ ઉલૂમ અનવારે નુબુવ્વતથી મંબંધ ધરાવે છે. જે અલ્ફેસાની (દ્વિતીય હજાર વર્ષ હિ. સ. ૧૦૦૧થી હિ. સ. ૨૦૦૦)ની તજ્ઞદીદ^૧ પછી પૈરવી અને વારસા રૂપે તાબ્ન થયાં છે. આ ઉલૂમ અને મઆરિફનો આરિક આ અલ્ફ (હજાર વર્ષ^૨)નો મુજદ્દિ છે.

- ૧ આ કુર્આન શરીફની આશતનો અંક હકકો છે જે હકરત પવાન નકશાબંદ (૨૬.)એ પાનુની દલીલના સમર્થન અને પુરાવા રૂપે રજૂ કર્યો છે.

૨ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ : ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૨૬

૩ તજ્ઞદીદ : નવનિર્માણ, નવસર્જન

બાણુનું બેઠાંએ કે હરેક સો વરસ પછી એક મુજદિદ થયો છે. પરંતુ સો વરસનો મુજદિદ અલગ છે અને હઝાર વરસનો મુજદિદ અલગ છે. જેવી રીતે સો અને હઝારમાં તફાવત છે એ જ પ્રમાણે મુજદિદે સદી અને મુજદિદે અલ્દ (હજાર વર્ષના મુજદિદ)માં તફાવત છે બલકે એના કરતાં પણ વધારે.

મુજદિદ તે હોય છે કે, જે કંઈ ફેઝ (જે કોઈને પણ) એ સમયગાળામાં પહોંચે છે તે પેલા મુજદિદના ઝરીયાથી પહોંચે છે; બલે (ફેઝ હાસિલ કરનાર) એ સમયના અકતાબ^૧ હોય કે અવતાદ હોય કે નુજબા^૨ હોય કે અબ્દાલ હોય.

આમાલી

વિભાષતના ઉલૂમને હરેક ઝમાનામાં ઔલિયા અલ્લાહ બયાન કરતાં આવ્યા છે પરંતુ વિભાષતથી આગળ 'કમાલાતે નુબુવત' અને ખીજી નૂતન (જદીદ) હકીકતો હઝરત મુજદિદ અલ્દેસાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહેએ બયાન કરમાવી છે એથી પહેલાં કોઈ પુણુએ આ મઆરિફ વિશે ન કહ્યું છે, ન લખ્યું છે. એટલા જ માટે આપને મુજદિદ અલ્દેસાની કહે છે.

પત્ર ૨

★ પ્રતિ : મીર શમુદ્દીન ખદખાની (રહ.)

અલ્લાહ જણ શાનુદ્દીની સિક્કતો બે પ્રકારની છે. એક તે સિક્કતો છે જે 'આતે હક'થી સંબંધ ધરાવે છે; અને ખલ્કથી (સંબંધ ધરાવતી) નથી. અને કેટલીક સિક્કતો તે છે જે આતે હકથી કાયેમ છે અને મખ્લૂકથી પણ તઅલ્લુક અને મુનાસિખત ધરાવે છે. વળી સિક્કતે હક ન ઐન આત છે ન ગૈર આત છે. જેવી રીતે કપડાંની સફેદી ન ઐન કપડું છે ન કપડાથી અલગ છે.

● ૧ અકતાબ : કુલુબનું બહુવચન

૨ નુજબા : નજીબનું બહુવચન

પૃષ્ઠ ૬

★ પ્રતિ : જ્ઞાપ્ત મુહમ્મદ આ'સૂમ' (૨૬.)

હું માનું છું કે મારી પેદાઈશથી મકસૂદ એ છે કે વિલાયત મુહમ્મદી (સલ.) વિલાયતે ઈબ્રાહીમી (અલ.)ના રંગમાં હમ-રંગ^૧ થઈ જાય. અને તે વિલાયતના હુસ્ન^૨ અને મલાહત^૩ આ વિલાયતના જમાલ^૪ અને સખાહત^૫ની સાથે મળી જાય. જેમ કે હુમ્મર અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામે ફરમાવ્યું છે :

‘મારો ભાઈ યસુફ (અલ.) સુબ્હ (ગોરો) હતો અને હું મલીહ (ખૂબસૂરત) છું.’

અને આ રંગાઈ જવાથી અને મળી જવાથી મેહબૂબીયત મુહમ્મદીયહ (સલ.)ના દરજ્જા અને મકામમાં વધારો થઈ જાય. ઈબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલામની ઈતેમાઅથી વકીનન એ જ મહાન દોહતનું હાસિલ થઈ જવું મકસૂદ છે. જેવી રીતે કે નમાઝના સમય દરમ્યાન સલાત અને જરકાત હજરત ઈબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામના જેવા તલબ કરવામાં આવે છે.^૭

મલાહત (ખૂબસૂરતી) અને સખાહત (ગોરા હોવા) પોત પોતાની સિદ્ધતમાં અલગ અલગ અને મુમતાઝ (અનોખા) છે.

- ‘મુહબ્બત’નો મકામ ‘મલાહત’થી મુનાસિબત ધરાવે છે.
- ‘ખુશત’ (મેત્રિ)નો મકામ ‘સખાહત’થી મુનાસિબત ધરાવે છે.

● ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૩૯

૨ હમરંગ : સમરંગી

૩ હુસ્ન : સુંદરતા

૪ મલાહત : ખુબસૂરતી

૫ જમાલ : સૌંદર્ય

૬ સખાહત : હજળાખાણું, ચફેદી, ગોરા હોવા,

૭ આ ઈશારો કુરંજી ઈબ્રાહીમ તરફ છે.

- મુહૂર્ણતના મકામમાં મેહબૂબીયત માત્ર હુજૂર ખાતિયુરુસુદ અલેહિસ્સલાતો વસ્સલામને નસીગ છે.
- મુહિબ્બીયતે ખાલિસ હઝરત મૂસા કલીમુલ્લાહ અલેહિસ્સલાતો વસ્સલામની સાથે મખસૂસ છે.
- હઝરત ખલીલ અલેહિસ્સલાતો વસ્સલામ 'યારી' (મૈત્રી) અને 'નદીમી' (દોસ્તી)ની નિસ્ખત ધરાવે છે.

'મુહિબ' અલગ છે અને 'મેહબૂબ' અલગ છે. વળી 'યાર' તેમ જ 'નદીમ' અલગ છે. હરેક નિસ્ખત અલગ અલગ છે.

આ હકીર વિલાયતે મુહમ્મદીયદ (સલ.) અને વિલાયતે મૂસનીયદ અલેહિસ્સલાતો વસ્સલામને પરવરિશ પામેલો છે એટલા માટે 'વતન'² અને 'સુકૂનત'³ 'મલાહત'ના મકામમાં ધરાવે છે પરંતુ વિલાયતે મુહમ્મદીયદ અલેહિસ્સલાતો વસ્સલામના મુહૂર્ણતના ગળાના કારણે મેહબૂબીયતની નિસ્ખત ગાલિબ છે. તેમ જ મુહિબ્બીયતની નિસ્ખત મઝબૂબ અને મસ્તૂર⁴ છે.

હે ફરજંદ! જે મામલો મારી પૈદાઈશથી મકસૂદ હતો તે ઉપરાંત એક ખીજુ⁵ મહાન કારખાનું (કાર્ય-ખાર) મારા હવાલે કરાવ્યો છે. મને પીરી અને મુરીદાના માટે (આ જગતમાં) નથી લાગ્યા અને ન (મારો) પૈદાઈશથી ખલ્ક⁶ની તકમીલ અને ઈરશાદ મકસૂદ છે. બલકે મામલો (કંઈક) ખીજો છે અને કાર્ય-ખારથી (કંઈક) ખીજું જ અપેક્ષિત છે. આ ઝિમન (વિષય)માં જેને મુનાસિબત હશે તે ફૈઝ પામશે. (આ) મામલો

● ૧ વતન : જન્મભૂમિ

૨ સુકૂનત : નિવાસ સ્થાન, રહેઠાણ, સ્થાયીત્વ,

૩ મસ્તૂર : છપી, ગુપ્ત

૪ ખલ્ક : લોકો

તકમીલ અને ઈરશાદના મુકાબલામાં રસ્તામાં ફેટેલી ચીઝની જેમ છે.

□

હજરતે અંબિયા અલૈહિસ્સલામની દબ્બતને તેઓના ખાતિની મુઆમલાતની સાથે એજ નિસ્મત હતી. જો કે તુખુવ્વતનો મન્સખ (હોદ્દો) ખતમ થઈ ચૂક્યો છે પરંતુ તુખુવ્વતના કમાલાતમાંથી અને ખુસુસિયતોમાંથી પૈરની અને વારસા સ્વરૂપે અંબિયા અલૈહિસ્સલામો વસ્સલામના હામિલ તાબેદારને દિસ્સો હાસિલ છે.

પત્ર ૭

★ પ્રતિ : મોલવી અબ્દુલ હયા (૨૮.)

‘મુહબ્બતે ખાતિયદ’ એ છે કે હદ તઆલા ખાતે પોતાને હોસ્ત રાખે છે. એના ત્રણ એજાંગ્યાર છે (૧) મેહબૂબીયત (૨) મુહિબ્બીયત (૩) મુહબ્બત.

મેહબૂબીયતે ખાતિયદના કમાલાત હજરત ખાનિમુઝ્ઝલ અલૈહિસ્સલામો વસ્સલામની સાથે મખ્મૂન છે.

મુહિબ્બીયતનો ગુફર હજરત કસીમુલ્લાહ અલૈહિસ્સલામો વસ્સલામને નસીજ છે.

નકસે મુહબ્બત

સોથી પ્રથમ હજરત અબૂલ મશર (હજરત આદમ અલ.) ગાં;

તેમના પછી હજરત નૂહ અલૈહિસ્સલામમાં,

તેમના પછી હજરત ઈબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલામમાં ગહેર થઈ.

હકીકતે હાલને અલાહ તઆલા જ ખૂબ જાણે છે.

□

● ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિચિદ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૯

મહબૂબીયતનો ઈજહાર ઝિલ્લા તોર પર ઓલિયાએ મુરાદ^૧ને નસીબ છે.

મુહિબૂબીયતનો ઈજહાર ઓલિયાએ મુરીદ^૨ને નસીબ છે.

□

મુહબૂબતે જાતિયહથી ઉપર 'ફુજમ'નો મકામ છે. જે આ ત્રણે એમતેવારોનો જામેઅ^૩ અને ઈજમાલ^૪ છે.

□

'રજા'નો મકામ 'મુહબૂબત' તેમ જ 'ફુજમ'ના મકામથી (પણ) ઉપર છે. મુહબૂબતમાં નિસ્ખતો ઈજમાલી અને તાક્સીલી^૫ તોર પર મળે છે. અને 'રજા'ના મકામમાં સર્વે નિસ્ખતો હઝર (નખ) થઈ જાય છે; જે હક તઆલાની જાતથી મુનાસિબ છે.

□

'રજા'નાં મકામથી ઉપર ફૂર નખીને ફરીમ અલૈહિસ્સલાતા વસ્સલામના સિવાય ખીજા કોઈના કદમ નથી. જેમ કે ફૂર (સલ.)એ ઈરશાદ કરમાયો છે:

لِيَمَعَ اللَّهُ وَقْتُ لَنْتَيْسُ فِيهِ مَا لِي مَقْرَبٌ وَلَا بَيْنِي وَمَرْسَلٌ

અલ્લાહની સાથે મારો એક એવો સમય છે જેમાં કોઈ મુકર્રબ ફરિશ્તાને કે નખીયે મુસલ ને (પણ) પ્રવેશ નથી.

આગાહી

મહબૂબીયતની, મુહિબૂબીયતની તેમ જ મુહબૂબતની અસલ 'ફુજમ' છે. મુરાદથી તે ઓલિયા મક્સૂદ છે જેઓને (ખુદ) ખુદાએ ચાહ્યા અને મુરીદ તે ઓલિયા છે જેઓ ખુદ ખુદાને ચાહે છે.

- ૧ મુરાદ : જેને ખુદ ખુદા ચાહે.
- ૨ મુરીદ : જે ખુદ ખુદાને ચાહે.
- ૩ જામેઅ : સંમિલન, સંવચન, બંધાર
- ૪ ઈજમાલ : સંલેખ, નિબાહ
- ૫ તક્સીલી : વિરૂદ્ધ, સંવિરૂદ્ધ

પત્ર ૮

★ પ્રતિ : ખાન ખાનાન^૧

હક તઆલાનો કુર્બ^૨ અને મઈયત^૩ તેની આતની જેમ બેચૂ^૪ અને બેચૂ^૫ છે. અને જે કુર્બ અને મઈયત આપણા કરક અને શુહદમાં આવી જાય તેનાથી હક તઆલા અસિપ્ત અને પર છે. આ જહાનમાં કામિસોનું નસીજ માત્ર એ છે કે હક તઆલાની આત અને સિફાત પર ઈમાન લાવે.

‘ઈમાન ગિલ ગેળ’ જે ખાસોમાં પણ ખાસ ઓલિયાને નસીજ છે; (તે) સામાન્ય લોકોના ઈમાન ગિલ ગેળની જેમ નથી. સામાન્ય જનોએ સાંજળીને અને દલીલો વડે ઈમાન ગિલ ગેળ હાસિલ કર્યું છે અને ખાસોમાં પણ ખાસ (ઓલિયાઓએ) જમાલ અને જલાલના ઝિલાલ તેમજ તજલિયાત અને ગુહરાતના પરદાઓની પાછળ મેલુલ ગેળનું અવલોકન કરીને ઈમાન હાસિલ કર્યું છે.

મીલાના અબ્દુલ મક્ર અને મીલાના હાશ મુહમ્મદ અમારા ખાસ દોસ્ત છે. તેમની મદદ કરવી અને તેમના પર એહસાન કરવું જાણે મારી સાથે એહસાન કરવું છે.

પત્ર ૯

★ પ્રતિ : મુલ્લા આરિફ ખતની (૨૭.)

રસૂલે ખુદા સલ્લલ્લાલ્લે અલેહે વસલ્લમે ઈરશાદ કરમાવ્યો

- ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક ૧૮
- ૨ કુર્બ : નજદીયા, સામીય,
- ૩ મઈયત : સંગાથ, સયવારો, સાનિધ્ય
- ૪ બેચૂ : અનન્ધ, અદ્વિતીય
- ૫ બેચૂ : અનુપમ, બેમિસાલ, અન્નંદ

છે કે :

‘તમામ જિંદો કરતાં અફઝલ જિંદ ‘લાઈલાહ ઈસ્લાહ’ છે.’

અને ફુઝૂર નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામે એ પશુ ફરમાવ્યું છે કે :

‘અલાહ તઆલા ફરમાવે છે કે મારા સિવાય સાતેય આસમાન અને સાતેય જમીનને એક પલ્લામાં મૂકવામાં આવે અને ‘લાઈલાહ ઈસ્લાહ’ કહેવાને બીજા પલ્લામાં મૂકવામાં આવે તો કહેમા વાળું પલ્લું ભારી થશે.’

□

જે કંઈ મકથૂર^૧ અને મશહૂદ^૨ અને ઈદરાક^૩માં આવે; તેનાથી હક તઆલા ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ છે.

સર્વને ઈમાન વિષ ગ્રેબ નસીબ છે. માત્ર નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામને ઈમાને શુદ્ધી નસીબ છે. કારણ કે તેઓ આ દુનિયામાં રયતે હક (અલાહના દર્શન)થી રબે મેઅરા-જમાં મુશરફ થયા છે.

બીજાઓને આલમે આખિરતમાં હીદાર^૪નો વાવદો છે જ્યારે ફુઝૂર (સલ.)ને આ દુનિયામાં નસીબ થયો છે.

પત્ર ૧૦

★ પ્રતિ : મિયાં મોદૂદ^૫ (રહ.)

હઝરત શેખ ખાલ્લીદ ખુસ્તામી રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાવે છે કે :

‘જો અર્શ અને અર્શમાં જે કંઈ છે તે સર્વ આરિકના

● ૧ મકથૂર : અંતઃદર્શન, મસ્દ

૨ મશહૂદ : બાહ્ય દર્શન

૩ ઈદરાક : સમજ, જ્ઞાન,

૪ હીદાર : દર્શન

૫ આપ હઝરત મુન્નદિદ સાહબ (રહ.)ના હુકમીઆઈ હતા.

દિલના ખૂણામાં મૂકી દેવામાં આવે તો આરિકને કલ્પની કરાખીના કારણે કંઈ મેહસૂસ ન થાય !

વળી હઝરત શેખ જુનેદ બગદાદી રહમતુલ્લાહિ અલૈહ પણ એનું સમર્થન કરે છે. ખૂબ જ તમજજુગતી સાથે કહું છું કે—

જો એમના જેવા ખુશુર્ગો

અર્શો મુઅલ્લાનો ઈન્સાનના કલ્પની તુલનામાં કંઈ

એઅતિગાર (વિસાત) ન હોવાનું ફરમાવે !

અર્શને અનવારે કદીમના મુહર્રાતથી આલી સમજીને

હાદીસ ફરમાવી દે !

તેમ જ

કલ્પને અનવારે કદીમના મુહર્રાતના કારણે કદીમ

બચાવ કરી દે !

તો પછી ખીજઓની તો વાત જ શી કરવી !

(એનાથી ખિલાફ) ફકીરના નઝદીક વાત એ છે કે—

બ્યારે આરિકનું કલ્પ પાતાની ખાસ ઈસ્તિઅદાદના મુત્તાફિક નિહાયત્તુનિહાયત મુધી પહોંચી જાય છે અને તે એવો કમાલ હાસિલ કરી લે છે કે જેનાથી વધારે બીજને કોઈ કમાલ નથી ત્યારે તે એ વાતની કાબેલિયત પેદા કરી લે છે કે અનવારે અર્શના મુહર્રાત એનિહાયત સમ્માતમાંથી એક સમ્માદ એના પર ફાઈજ થાય !

(પરંતુ ખ્યાલ રહે કે) એ સમ્માદને પેલા સમ્માત જોડે એવો સંબંધ છે જેવો બિંદુ ને સિંધુ (સાગર) જોડે ! અર્શ તે છે જેને (પ્રદ) અલ્લાહ તઆલા ‘અઝીમ’ ફરમાવે છે. અને એના પર ‘ઈસ્તવા’નો ‘સીરૂ’ સાબિત કરે છે.

● ૧ કલ્પ : દિલ

૨ કરાખી : વ્યાપકતા અને વિશાળતા,

૩ સમ્માદ : શેશની, કિરબુ બહુવચન-સમ્માત

આરિકના કલ્પને જામેઈવ્યતના કારણે તસ્ખીહ અને તસ્સીલના તોર પર (ઉપમા અને મિસાલ તરીકે) અલાહનો અર્શ^૧ કહેવામાં આવે છે.

તેવી રીતે આલમે કખીરમાં^૨

આલમે ખલક અને આલમે અમ્રની વચ્ચે

અર્શે મજહબ જરઝખ છે^૩;

તેવી જ રીતે આલમે સગીરમાં^૩

આલમે ખલક અને આલમે અમ્રની વચ્ચે

કલ્પ પશુ જરઝખ છે.

એટલે સરખામણી અને ઉપમાની રીતે કલ્પને અર્શ^૧ કહી શકાય.

□

અનવારે કદીમની કાબેલિયતની જિહીયત મિલાવટથી પાક છે અને અર્શે મજહબની સાથે મખસૂસ છે. આ કાબેલિયત

ન આલમે ખલક ધરાવે છે, ન આલમે અમ્ર ધરાવે છે.

ન આલમે કખીર ધરાવે છે; ન આલમે સગીર ધરાવે છે.

□

અર્શે મજહબ ઉપરાંત આરિકે કામિલનું^૪ કલ્પ પશુ જામેઈવ્યત અને જરઝખીયતના સંબંધના કારણે આ અનવારોથી નૂર મહશુ કરે છે; મહાસાગરમાંથી ખોખો બરી લે છે.

□

અર્શ^૧ અને આરિકે કામિલના દિલ સિવાય નેટલા પશુ ઝુંદર છે તે તમામ પર જિહીયતનો દાગ (કલંક) છે.

□

● ૧ આલમે કખીર : તમામ મગલક

૨ જરઝખ : પરદો, આડ, માથમ

૩ આલમે સગીર : માનવનું શરીર

આગાહી

હઝરત ખામઝીદ ખુસ્તામી અને હઝરત જુનૈદ બગદાદી રહમ-તુલાહિ અલૈહેમાના કલ્મ રૂપી આયનામાં ખેશક અર્શે મોઅલ્લા ખૂબ જ નાનો માલૂમ પડતો હશે કારણકે અર્શે મોઅલ્લા પર હઝરત ખામઝીદ ખુસ્તામી (રહ.) કે હઝરત જુનૈદ બગદાદી (રહ.) તો પહેંચી શકતા નથી. હાં, (તેઓના) કલ્મ રૂપી આયનામાં તેનું પ્રતિગિબ પડવું જરૂરી છે.

જેવી રીતે સૂરજનો ઝોળો નાનામાં નાના આયનામાં પથ્થુ સમાઈ જાય છે અને છતાં આયનાનો કેટલોક ભાગ ખાલી રહે છે; અને સૂરજ ઉપરાંત આસમાનનો ધણો ભાગ પથ્થુ એ જ આયનામાં દેખાય છે! એ જ પ્રમાણે આ હઝરત રહમતુલાહિ અલૈહેમાને કલ્મના મુકાબલામાં અર્શે મોઅલ્લા દેખાય છે.

આ હઝરાતો પથ્થુ સાચું ફરમાવે છે અને હઝરત ઈમામે રહમાની (રહ.)ની દલીલો પથ્થુ ખૂબ જ મજબૂત છે. હઝરત મોસાના રૂમી (રહ.) ફરમાવે છે કે.

આઈનએ હિલ ચુ' શવદ શાફી વ પાક,
હિલ રૂપી આયનો જ્યારે પાક અને સાફ થાય છે ત્યારે
નકશહા ખીની ખીડન અઝ આંખો પાક
એમાં પરલોકના પ્રતિગિબો દેખાવા માટે છે.

પત્ર ૧૧

★ પ્રતિ : હઝરત ખવાજ મુહમ્મદ માંસૂમ (રહ.)

આસમે કપીર વુસ્અત^૨ (ધરાવતું હોવા) છતાં હૈઅતે વિજ્ઞાની^૧ ધરાવતું નથી. એટલા જ માટે શુચને ઝાતના, અસ્માના તેમ જ સિફાતના ફૈઝાનને ગ્રહણ કરવાની એનામાં કાબેલિયત નથી.

● ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક ૩૯

૨ વુસ્અત : વ્યાપકતા, વિશાળતા

૩ હૈઅતે વિજ્ઞાની : સૂઝ જાગ્ર પરાવી રાકે એવું સ્વરૂપ

આલમે કપીરમાં સૌથી બેહતર અશે મોઅલ્લા છે. હઝરત
જાતે જામેઅ સિકાત (અલ્લાહ તઆલા)ના અનવારના ઝુહરનો એ
મકામ છે. અશે મજ્દ સિવાય (ખાકીના) તમામ આલમે કપીરમાં
જાત અને સિકાતનો ઝુહર જિંદગીવતની સાથે છે.

જો કે અલ્લાહ

‘નૂરુસસમાવાતે વલ અર્હ’

(આસમાનો અને જમીનનું નૂર) છે.

પરંતુ એ નૂર જિવાલના પરદાઓ સાથે છે. અને જો કોઈમાં
નૂરના જિલ્લો ઝુહર છે તે અશે મોઅલ્લાથી મદદ્ય કરેલું છે. જેવી
રીતે દરિયામાંથી વાસથુમાં પાણી ભરી લેવામાં આવે યા મશાલ
વડે દિવાઓ સળગાવવામાં આવે.

‘અલ્લાહો નૂરુસસમાવાતે વલ અર્હ... (હેવટ સુધી)

અલ્લાહ આસમાન અને જમીનનું નૂર છે... (હેવટ સુધી)

આ નૂરની મિસાલ એવી છે જોગ કે એક ચિરાગદાન^૧ હોય
અને તેમાં ચિરાગ હોય અને ચિરાગ એક કાચની શીશી (ચીમની)
માં હોય. તે શીશી જાણે એક ચમકતો સિતારો હોય જે ઝલ્લનના
આડ (ના તેલ)થી રોશન કરવામાં આવેલા હોય, ન પૂર્વનું હોય ન
પશ્ચિમનું હોય, અને એનું તેલ આગ વિના રોશની આપણું હોય !

એ જ મઆરિફની તરફ આ આવડત કરીમાંમાં ઇશારો છે.
મિસાલ એટલા માટે બયાન કરવામાં આવી છે કે જેથી એમાં એ
નૂરના ઝુહરને બિલા વાસ્તા (માધ્યમ વખતર) ન સમજી લેવામાં
આવે અને જિલ્લમાં અસલનો આલાસ ન થાય અને જિલ્લના
નૂરને અસલના નૂરથી રોશન થયેલું ખયાલ કરે.

નૂર તે છે જેનાથી ચીજો રોશન થાય છે. આસમાન અને
જમીન હકતઆલાના નૂરના કારણે રોશન થયાં છે. હકીકતમાં

■ ૧ ચિરાગદાન : દિવા ચૂકવાયું સ્ટેન્ડ, ટીપ્પનની, ઝુમ્મર

તેઓ 'અદમ' છે અને તેઓમાં અંધારું હતું. ખુદાએ તેમને અંધારામાંથી કાઢીને સુનંદર કર્યાં છે. આ સર્વ મિસાલો છે નહિતર હક તઆલાની જાત આ વાતોથી બિલકુલ પાક છે.

ઈ કાએદા યાદ દાર કે આંબ કે ખુદાસ્ત,
આ નિયમ યાદ રાખ કે જ્યાં ખુદા છે ત્યાં,

ન જૂઝ વ ન કુલ, ન અર્ફ વ ન મઝરૂસ્ત.
ન જૂઝ (વ્યથિ) છે ન કુલ (સમથિ) છે; ન અર્ફ (પાત્ર) છે
ન મઝરૂફ (પાત્રધારી) છે.

□

કલ્બ 'આલમે સગીર'ને અર્શ છે અને આલમે કબીરના અર્શના જેવો છે એટલે અર્શો મોઆલ્લામાં અને 'કલ્બે અબ્દુલ્લાહ' માં (હક તઆલાની) જાતનો ગુહર જિલ્લીયત વિના છે.

જોકે આસમાને અને જમીનેને પણ એ જ તજલિની સમક પહોંચી છે પરંતુ તેઓમાં સમક જિઝીયતની સાથે છે.

હકની જાતનો ગુહર અર્શ પર જોકે જિલ્લીયતથી પાક છે પરંતુ ત્યાં જાતે હક અને સિદ્દાતે હક મળ્યાં (મેળાં) છે; અને શુયૂન તેમ જ એઅતનારાત જાતમાં સાળિત છે.

જોકે સિદ્દાત અને શુયૂન અહીં જાતના માટે હિબગ (પરંદા) નથી પરંતુ દીદ અને દાનિશમાં શરીક છે. અહદીયતે મુજરૂફની મુહબ્બતની ગિરફતારી કોઈપણ અમ્રની શિકત પર રાજી નથી. અને

أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ

ખાલિસ ઈબાદત અસ્લાહના માટે જ યોગ્ય છે.

પ્રમાણે સિદ્દાતની શિકત પણ છત્તી નથી. આ વાત કામિલ

- ૧ કલ્બે અબ્દુલ્લાહ : અસ્લાહના નેક ખંદાતું દિલ
- ૨ દીદ અને દાનિશ : જોડું અને સમજવું

ઈન્સાનના કલ્પને નસીબ (પ્રાપ્ત) છે; કે જેની અસલ 'જુઝવે અર્દી'¹ છે. મતલબ કે આ મામલામાં પ્રશંસાને લાયક, સર્વથી બેહતર, 'જુઝવે અર્દી' છે,

□

ઈન્સાનમાં બે ચીજો એવી છે જે અર્થમાં નથી. આલમે કપીરને પણ એનો કંઈ હિસ્સો મળ્યો નથી.

૧ ઈન્સાનમાં 'જુઝવે અર્દી' છે જે અર્થમાં નથી;

૨ ઈન્સાનમાં 'હેઅતે વિજ્ઞદાની' છે જે આલમે કપીરમાં નથી.

જે શુદ્ધર² 'હેઅતે વિજ્ઞદાની' સાથે સંબંધ ધરાવે છે અને જે આલમે અસત્રરની સાથે મખસુસ છે તે મુરન અલા નૂર છે.

એટલે ઈન્સાન એક અજુબદૃ³ છે જેણે ખિલાફતની સિયાકત (પાતતા) પેદા કરી લીધી છે અને 'બારે અમાનત'ને જીતી લીધી છે.

ઈન્સાનની અજુબો ગરીબ ખૂબસિયતોમાંથી એક આ ખૂબસિયત છે કે તેનો મામલો અહીં સુધી પહોંચી જાય છે કે તે હઝરત અહદિથત મુજર્દદહ (અશ્વાહ તઆલા)નો આપનો બનવાની કાબેલિયત પેદા કરી લે છે અને સિફાત અને શુબૂનના મળવા વગર આતે અહદનો મઝહર બની જાય છે.

આગાહી

હઝરત મોહાના રૂમી રહમતુલ્લાહ અલંહે ફરમાવે છે કે :

વાસિલાં ચું ગર્કે આત અંદ અય પિસર,

વાસિલો બ્યારે અસ્લાહ તઆલાની જાતમાં ગર્ક છે તો

પછી હે અઝીઝ !

● ૧ 'જુઝવે અર્દી' : ઈન્સાનનું મૂળ તરત્ર માદી છે

૨ શુદ્ધર : અક્લ, તમીઝ, જ્ઞાન

૩ અજુબદૃ : અદ્ભુત ચીજ, વિરમચકારક વસ્તુ, અજબબી

કે કુનંદ અંદર સિકાતે જી નહર.

તેઓ સિકાતે ખારી તઆલામાં શા માટે નહર કરે?

તાઅતે આમહુ ગુનાહે ખાસગાન,

આમ લોકોની ઈબાદત, ખાસ લોકો (ઓલિયાઓ)ને મન ગુનાહે સમાન છે;

વસ્લતે આમહુ હિજાબે ખાસ દાન.

આમ લોકોનું મિલન, ખાસ જનો માટે હિજાબ (પરદા) સમાન સમજવું જોઈએ.

એટલે જ :

‘હસનાતુલ અબરારે સૈયેઆતુલ મુકર્રબીન’

અબરાર જેને નેકાઓ સમજે છે તેને મુકર્રબીન ગુનાહે સમાન ગણે છે.^૧

પત્ર ૧૨

★ પ્રતિ : ગુલામ મુહમ્મદ^૨ (૨૬.)

મલાઈકાએ કિરામત અસલને મુશાહિદહ^૪ કરે છે. અને મુતવજજેહ^૫ રહે છે. જિહીયત તેઓના હકમાં મશકૂદ (ગુમ) છે.

ઈન્સાન બિચારો આ જહાંનમાં જિહીયતના દાઈરા (વર્તુળ)-માંથી મુશ્કેલીથી બહાર કદમ મૂકે છે અને અનકુસી અને આશાકી આયનાઓના વસીલા વચ્ચે શુદ્ધ દાઈમી મુશ્કેલીથી હાસિલ કરી શકે છે.

- ૧ મુકર્રબીન પોતાની નેકાઓને દોષ અને ખામીથી ભરપૂર સમજે છે તેમ જ ખુદને લાયક અને સ્વીકાર પાત્ર નથી બલકે ગુનાહ અને સગ્નને પાત્ર છે એવું સમજે છે.

૨ આમ હકીકતના હકીકી બાઈ હતા.

૩ મલાઈકા : ફરિશ્તા

૪ મુશાહિદહ : અવલોકન, દરોન

૫ મુતવજજેહ : ધ્યાનીત

અસલ સુધી પહોંચ્યા પછી અસલના અનવારના કિરણોના પરતવ (રશ્મિ) તેના કલ્પના આયનામાં જલ્વામર કરીને પછી તેને આ આલમની તરફ પાછા ફરવી દેવામાં આવે છે અને નાકિસોની તરખીવત તેના હવાલે કરવામાં આવે છે. આ રજૂઆત (પુનરાગમન)માં તેની પણ તરખીવત છે અને ખીબ્બોની પણ.

જ્યારે આ કામની મુદત પૂરી થઈ જાય છે ત્યારે તેને અસલનો શોખ પેદા થાય છે. અને :

لَمَّا جَزَّ يُوصِلُ الْجَنِّبَ إِلَى الْجَنِّبِ

‘મોત એક પુલ છે જે દોસ્તને દોસ્તથી મેળવે છે.’
(એ વાક્ય) તેની નજર સમક્ષ હોય છે.

□

ફરિશ્તા અને ઈન્સાનના અવલોકન વચ્ચેનો તફાવત બધુવો બેઈએ :

ફરિશ્તા જો કે અસલને જુએ છે; પરંતુ પોતાની (આત્માની) બહાર જુએ છે; જ્યારે ઈન્સાન પોતાની આત્મા આયનામાં અવલોકન કરે છે.

ફરિશ્તાને આ નેઅમતની બધા નસીબ નથી; જ્યારે ઈન્સાનમાં જો કે આ દૌલત જુઝવ (આંશિક) રૂપે છે છતાં એ જુઝવને બધા બક્ષવામાં આવી છે.

એટલા જ માટે ઈન્સાને ખાફી (માટીના માનવ)ને જે ખુસસિયત નસીબ છે તે ફરિશ્તાને નસીબ નથી; કારણ કે અંદરમાં અને બહારમાં ઘણો તફાવત છે.

એ જ કારણે ખાસ બશર (માનવ), ખાસ ફરિશ્તાઓના કરતાં અફઝલ થઈ ગયા. એ હક તઆલાની અતા (દેણ) છે.

‘વહાહો યજ્ઞસ્તો યે રહમતેહી મંય
યશાઓ વહાહો ગુલ ફદલિલ અઝીમ.’

‘અને અહ્મદ તઆલા જેને ચાહે તેને પોતાની રહમત સાથે
ખાસ કરી લે છે. અને અહ્મદ તઆલા મહાન ફજલ વાળો છે.’

□

જમીન આદલ બર આસમાન તાજતહ,
જમીનપર જન્મેલો આસમાન તરફ આગળ વધ્યો,

જમીન વ અમાનરા પસ અંદાજતા.
અને સ્થળ તેમજ કાળને પણ પાછળ મૂકી દીધાં.

ઈન્સાનને આ દોલત લુગ્તે અર્દા’ (માટીના અંશ)ના
કારણે પ્રાપ્ત થઈ છે. અને કદાને નં અહ્મદ તઆલા (અહ્મદનો
અર્શ) કહે છે તે માટીના તન્યના દાન છે કારણ કે દાન
કુલનો ભાગેશ અને દાર્દરાએ ઈન્સાનનો મરકજ (કેન્ડ) છે.
જમીનને તેની પરની (નીચાણ) અને હિરોની (ચિત્તવા)ના
કારણે આ સર્વ ખુલ્લંદી અને હિન્નની લાગલ કર્ડ છે.

‘મન તવાદઅ સિદ્દાહો રફઅન્નહાંકો નઆલા’
જે ખુદાતઆલાના માટે ચિત્તવા તદબુ કરે
છે તેને ખુદાતઆલા ખુલ્લંદી આપા ફરમાવે છે.

આગાહી :

હઝરત હકીમ રનાઈ રહમતુલાહિ અલિ અંદરને ખાના
(ધરમાંના) અને ખીરને ખાના (ધર બહારનાં)નો તફાવત ગતાવતા
કહે છે :

યક અશમાએ આળ હરને ખાના,
ધરમાં એક પાણીનું ઝરાલું હોયું,

બેહ ઝાં જૂઈ કે અઝ બિરને ખાના.
બહાર આવેલી પાણીની નદર કરતાં બેહતર છે.

પત્ર ૧૩

★ પ્રતિ : મિર્ઝા શમ્સુદ્દીન (૨૯.)

ઉદ્માએ ઝાહિરની પ્રાપ્તિ અકીદાઓની દુરુસ્તી અને અહ-કામનો ઈદમ છે. અને તના જ પ્રમાણે અમલ છે. બ્યારે સૂફીઓ શરીઅતના અહકામની ઈતેલાઅ ઉપરાંત અહવાલ અને મવાજિદ અને ઉલૂમે મઆરિફ પણ ધરાવે છે.

ઉદ્માએ રાસેખીન^૧ હઝરાતે અંબિયા અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામના વારસદાર છે અને તેઓના વિશે ઈરશાદ છે કે :

عَلَّمَائِي كَاتِبِيَاءِ بَنِي إِسْرَائِيلَ

‘મારી ઉમ્મનના ઉદ્મા બની ઈસ્રાઈલના પેગમ્બરો સમાન છે.’

ઉદ્માએ ઝાહિર અને સૂફીઓને જે સીજો પ્રાપ્ય છે તે ઉપરાંત હકાઈક^૨ અને દકાઈક,^૩ અસરાર,^૪ અને સુતશાબિહાતે કુરઆની^૫ તેમ જ હુરફે મુક્તઆત^૬ ના રુમૂઝ^૭ અને અનવારથી પણ ઉદ્મા-એ રાસેખીન મુશરફ છે. એ જ ઉદ્માએ રાસેખીન હક તઆલાના મહરમ^૮ છે.

- ૧ ઉદ્માએ રાસેખીન : વિલાયતથી પણ આગળ ફેઝાને તુખુવતમાંથી હિન્ગો મેળવનારા અતિ હન્ગ મક્કાના આંસિયા.
- ૨ હકાઈક : હકીકતો. (હકામતનું બહુવચન)
- ૩ દકાઈક : દકીકતું બહુવચન, સૂફીમ બાળતો
- ૪ અસરાર : રહસ્યો, ભેદો,
- ૫ સુતશાબિહાતે કુરઆની : અના વિદતૂન અર્થા દુરં લાસાની ભાગ-૧, પત્ર-૨૭૬માં હઝરતે ફરેહી છે.
- ૬ હુરફે મુક્તઆત : કુરઆન શરીફની કેટલીક સૂરતોમાં આરંભમાં આવતા હુરફ. જેમકે : યા-સીન, અલીફ-લામ-મીમ... વગેરે
- ૭ રુમૂઝ : ભેદ, રહસ્ય, રાઝ, રઝઝનું બહુવચન
- ૮ મહરમ : મુકર્રંબ, અતિ નિહટના માણસો, બાણકાર, બાણભેદ.

આમાલી

મોલાના રૂમી રહમતુલ્લાહિ અલૈહ પણ આરિફ અને આબિદ-
નો તકાવત બતાવે છે :

સૈરે અહિં હર શબેં યક રોઝહ રાહ

આબિદ એક રાતમાં એક દિવસનું અંતર કાપે છે,

સૈરે આરિફ હર દિને તા તખ્તે શાહ.

જ્યારે આરિફ એક પણમાં અર્શે મોઅલ્લા નેટલું અમાપ
અંતર કાપે છે.

પત્ર ૧૪

★ પ્રતિ : અહમદ બર્કી^૧ (૨૬.)

આપે પત્ર મારફત અઝીઝ મુહમ્મદ સાદિક (૨૬.) અને એની
બહેનની માતમ પૂરતી કરી છે (શોક દર્શાવ્યો છે.)^૨

‘ઈન્ના લિલ્લાહિ વ ઈન્ના ઇલૈહિ રાજીઉન’.

‘બેશક અમે અલ્લાહના માટે જ છીએ અને અલ્લાહના

તરફ જ પાછા ફરનાર છીએ.’

મિત્રોથી ફરમાવો કે સીતેર સીતેર હજાર વખત કલ્મએ તૈયિના
પઢીને ખવાળ મુહમ્મદ સાદિક રહમતુલ્લાહે અલૈહ અને એની
મર્દા બહેનની રહને બખ્શે. દોસ્તોથી દુઆ અને ફાતેહાની
અપેક્ષા છે.

કુતુબ અકતાળ (કુવુબોના પણ કુવુબ-સરદાર) સાહેબે ઈલ્મ
હોય છે. શહેરોના કુવુબ તેના અંગે અને હાથ-પગ સમાન છે.

■ ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૧૩

૨ હુઝરતના પુત્ર અને પુત્રી છે. બંનેનો ખેંચના રોગથી ઈન્તેકાલ
થયો હતો. જુઓ પાન ૧૭ પા. ૫૬

કેટલાકને પોતાના મન્સબ (પદ) ની જાણ હોય છે અને કેટલાકને નથી હોતી.

□

આપને ક્ષમા અને બક્ષાનો મરતબો હાસિલ થવામાં શંકા છે પરંતુ હું હિન્દુસ્તાનથી આપની ક્ષમા અને બક્ષાનું અવલોકન કરું છું જે આપને હાસિલ છે. કેટલાકને હક તઆલા એની જાણ કરે છે. અને કેટલાકને નહિ.

પૃષ્ઠ ૧૧૧

★ પ્રતિ : સામાના (નામના) કસ્બાના
સરદારો, કાઝીઓ અને રફસો

કુરખાનીની ઇક બકઈના દિવસે ખતીએ (ખુલ્લો પદનાર) ખુલ્લાએ રાશેદીન રિદવાનુસ્લાહે અલેદિમ અજમઈનના ઝિક (ઉલ્લેખ) ને છોડી દીધા અને તેમના મુબારક નામેને નથી લીધાં. ખુલ્લાએ રાશેદીન રિદવાનુસ્લાહે અલેદિમ અજમઈનના મુબારક નામે ખુલ્લામાં પઢવા જોકે શરઈત (ખુલ્લો સહીદ થવા માટેની શરતો)માં નથી પરંતુ અહલે સુન્નત વલ જમાઅતનો શિઆર^૧ તો જરૂર છે.

જે શખ્સ જાણી-જોઈને નાફરગાનીથી ખુલ્લાએ રાશેદીનના મુબારક નામે છોડી દે, તેના દિલ અને વાતિન જરૂર પલીદ (નાપાક) છે. અગર શૈખેન^૨ને સરસાઈ અને ફઝીલત આપવામાં પાછી પાની કરે છે તો અહલે સુન્નત વલ જમાઅતના તરીકાથી ખારિજ (અલગ) છે. તેને સમજવવો જોઈએ કે હઝરાતે શૈખેનની

- ૧ શિઆર : જે ઈબાદતો સાફ-સાફ જમ બહેર અદા કરવામાં આવતી હોય અને જેનાથી કૌમની ઓળખ થતી હોય તે, વિશિષ્ટ લક્ષણ, નિશાની

- ૨ શૈખેન : હઝરત અબુબકર (રહિ.) અને હઝરત હમર (રહિ.)

અક્ષયીયત સહાળા (રદિ.) અને તામેઈન (રદિ.)ની સર્વાનુમતિથી સાબિત થઈ ચૂકી છે.

ઈમામ શાફેઈ (રહ.), ઈમામ અબુલહસન અશ્ચરી (રહ.) વગેરે રહમતુલ્લાહે અલૈહેમાએ હઝરત અબૂનકર અને પછી હઝરત ઉમર રિફવાનુલ્લાહે અલૈહેમાની યુઝૂગી તમામ ઉમ્મત પર કતઈ અને બકીની ફરમાવી છે.

નીચેની હદીસ તવાતુર (કમાનુકમે) સાબિત છે. અને એ સહીદ યુખારીની હદીસ છે જેનો મતખો અલ્લાહ તઆલાના કલામ (કુરઆન શરીફ) પછી છે; કે હઝરત અલી રહીઅલ્લાહે અન્હો-એ પોતાની ખિલાફત અને શાસનના જમાનામાં પોતાના તામેદારોના વિશાળ સમુદાયની વચ્ચે ફરમાવ્યું કે :

‘નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામ પછી તમામ લોકોમાં હઝરત અબૂનકર સિદ્દિક અને હઝરત ઉમર ખત્તાબ રિફવાનુલ્લાહે અન્હોમા અક્ષલ છે’

અને આ હદીસને એંસી કરતા વધારે આદમીઓએ રિવાયત કરી છે.

આવા મોકા પર ઉમ્મા અને રહસોએ ખામેશ રહેવું ન જોઈએ.

પત્ર ૧૬

★ મતિ : શૈખ ખદીઉદ્દીન સહારનપૂરી^૧ (રહ.)

કેટલાક સવાલોના જવાબો :

સુન્નતોમાં મોટે ભાગે ચારેય ‘કુલ’ પદવામાં આવે છે.

મરહોના માટે ગસ્તૂન કફન તથા કપડાં છે. દસ્તાર^૨ વધારે છે.

■ ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૩૬

૨ દસ્તાર : ફેટા, માધલી

કદનમાં કમીસ (ખમીસ, કુરતો કે કદની)ના બદલે મરનારનું પહેરણ વાપરવામાં આવે તો વાધો નથી. શહીદોના કદન ખુદ તેઓનાં કપડાં છે.

‘ગરઝખે સુગરા’ વાને કળર એક તરફથી દુનિયાના વતનો-માંથી છે. એટલા માટે તરફોની યુંબાઈશ ધરાવે છે. કળરના હાલાત જુદા જુદા માણસોના જુદા જુદા હોય છે.

હઝરાતે અંગિયા અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામ કળરોમાં નમાઝ પઢે છે. હુમૂર નખીયે કરીમ અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામ શબે મેઅરાજમાં જ્યારે હઝરત મૂસા અલૈહિમુસ્સલામની કળરથી પસાર થયા તો જોયું કે હઝરત મૂસા (અ.વ.) કળરમાં નજાગ પહોંચી રહ્યા છે. પરંતુ તે જ વખતે જ્યારે આસમાન પર પહોંચ્યા ત્યારે હઝરત મૂસા કહીમુસ્લાહ અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામને ત્યાં જોયા.

કળરના મકામના મામલો અજળ અને ગરીબ (અદમુન) છે. અગર જન્નતની છત અર્શે મહુદ છે તો કળર પણ જન્નતના ગાગોમાંથી એક ગળીયો છે. પામર યુદ્ધ એ વાતો સમજી શકતી નથી. આ વાતોને જોવા માટે ખીજી જ (અંતરની) આંખો છે જે જુએ છે.

‘વળા’-પ્લેગ કોલેરા (વગેરે રોગ ચાળા)ની મોતથી લાગણું એ એવો કપીરો યુનો છે, જેવો જિહાદના વખતે કાફિરોના મુકાબલાથી લાગણું. જે કોઈ રોગચાળાના સમયમાં સળર કરે અને મરી જાય તો શહીદ છે અને કળરના ફિલાથી મેહફૂઝ છે. અને જે પોતાના મકામ પર રહ્યો અને ન લાગ્યો તે ગાઝી છે.

પત્ર ૧૭

★ પ્રતિ : હિસામુદ્દીન અહમદ^૧ (૨૬.)

માતમ પુત્રી^૨ (શોક દર્શન) વિશે આપનો પત્ર મળ્યો.^૩

‘ઈન્ના લિલ્લાહિ વ ઈન્ના ઇલૈહિ રાજીઉન’.

‘બેશક અમે અલ્લાહના માટે જ છીએ અને
અલ્લાહના તરફ જ પાછા ફરનાર છીએ’

□

આ મુસીબતો જોઈ જાહેરમાં સખત છે પરંતુ હકીકતમાં તરક્કીનું નિમિત્ત અને ધા પર મલમ સમાન છે. આ મુસીબતોના બદલામાં પ્રુદાની જનનળથી જે તેઆમનો અપેક્ષા સદો તેના મુકાબલામાં આ મુસીબત કંઈ રિસાલ પરાવતી નથી. મારા હરજાહોના પુજૂદ એન રહેમત છે. જિદગીમાં પણ એવી કાયદા છે અને મરવાથી પણ.

અનુસ્લાહ ગિન જંગર રદિય પાડે નાગોના પ્રમાણમાં વખ દિવસ તાઉન (પ્લેય) રહ્યો. તે દિવસના વજરન અનસ રદિયલાદો અન્હોના ત્યાંની (૮૩) પુત્રો—એવો અર્થ આપણા પેગમ્બર અલ્લિ-સ્સલાતો વસ્સલામના આદિમ વત્તા—તે નમામ મુશ્વ પામ્યા. અને આલીસ (૪૦) પુત્રો વજરન અનુદરેદનના ગિન અબુગરર સિદ્દીક રિદવાનુસ્લાહ અનુમ ના મુશ્વ પામ્યા !

બ્યારે હુઝૂર અલ્લિસ્સલામના સપાગા (ગદિ.)ની સાથે આવો મામસો ફરમાવામાં આવે તો પછી આપણે યુનેગારો યી ગળનામાં

● ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિચિત ૧ અને ૨, ફર્ગ-૧૫

૨ પ્લેયમાં હજરનના પુત્ર અને પુત્રીના ઇન્તેકાલ પયો દત્તા તે વિશે માતમપુત્રી ફરતા પત્રનો આ જવાબ છે. એ આંખે પત્ર નં. ૧૪ માં પણ ઉલ્લેખ આવી ગયો છે.

છીએ! હઠીસ શરીરમાં આવ્યું છે કે, તાઉન (પ્લેમ)આમળની ઉમ્મતોના માટે અઝાબ હતો અને આ ઉમ્મતના માટે શહાદત છે. આ વળા (રોગચાળો) બહેરમાં તો મઝબ (કોપ) છે પરંતુ બાતિનમાં (અંદરખાને) રહેમત છે.

પત્ર ૧૮

★ પ્રતિ : શેખ જમાલ નાઝારી (૨૬.)

આ પત્રનો ખુલાસો પત્ર નંબર-૧૩ માં મોજૂદ છે.

પત્ર ૧૯

પ્રતિ : મીર મુહિમ્મુદલાહ' (૨૬.)

સર્વથી એક નસીહત આપને એ છે કે સુન્નતની પેરવી (અનુસરણ) કરો અને બિદઅતથી દૂર રહો.

પત્ર ૨૦

★ પ્રતિ : મુહમ્મદ તાહિર બદખશીર (૨૬.)

હે અઝીઝ! આ દુનિયા દારુલ અમલ (અમલ કરવાનું સ્થાન) છે અને દારુલ જઝા અને સઝા (વળતર કે શિક્ષાનું સ્થાન) આખિરત છે. એટલા માટે નેક અમલો, ખાસ કરીને નમાઝ અદા કરવામાં ખૂબ જ પ્રયત્નશીલ રહો. કારણ કે નમાઝ તમામ આમાલોના કરતાં બેહતરીન અમલ છે. અને મોમિનની મેઅરાબ છે. નમાઝ હીનનો થાંભલો છે. જો નમાઝ દુરસ્ત થઈ જાય તો નબતની ઘણી ભારી ઉમ્મીદ છે.

★ ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૪૬

૨ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૨૭

પત્ર ૨૧

★ પ્રતિ : ખવાળ મુહમ્મદ સિદ્દીક^૧ (૨૬.)

વિલાયત કમાલે નુબુવતની સીડી છે.

ઈન્સાનનું કલ્પ (દિલ) જે જોશનનો એક ટુકડો છે તે આલમે ખલ્ક અને આલમે અત્રની તમામ હકીકતોનો જામેઅ (ગંડાર) છે. એની જે દુરુસ્તીથી ઈન્સાનના સગમ જિસ્મ (દેહ)ની દુરુસ્તી છે અને એની જે ખરાબીથી સગમ જિસ્મની ખરાબી છે.

એ જે કલ્પે ઈન્સાન છે કે ખાસાને ખુદા (ખુદાના ખાસ બંદાઓ) જ્યારે ફના અને બકા તેમજ જે ખીજા દુઅ મકામો હાસિલ કરે છે ત્યારે કંઈક ખુદા જે દગાલ ધરાવે છે. ખીજા (સામાન્ય) આદમીઓ જેઓ આ મકામો સુધી નથી પહોંચ્યા-તેઓ (એ કમાલો) ધરાવતા નથી.

આ પત્રનો પાકીનો વિષય પત્ર નં. ૧૨માં આવી ગયો છે.

પત્ર ૨૨

★ પ્રતિ : મુહમ્મદ સાદિક કરમીરી^૨ (૨૬.)

સરહિદની જમીનને અલ્લાહ તઆલાએ ખીજા શહેરા અને કરબાઓના મુકાબલામાં ખુલ્લું અને છુટુંગી^૩ અને નૂરાનિયત અતા કરમાવી છે. અને આ જમીનમાં જે નૂર ચગે છે તે ગારા કલ્પના નૂરના કારણે છે.

પત્ર ૨૩

★ પ્રતિ : ખવાળ મુહમ્મદ ઇસા^૩ (૨૬.)

સૌથી ઔદ નસીહત જે પ્રિય પુત્રને અને તમામ મિત્રોને

- ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૫૮
- ૨ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૫૫
- ૩ હ.ખવાળ મુહમ્મદ ઇસા (૨૬.) હવરત મુજદિદ અલ્ફેસાની (૨૬.)ના પુત્ર છે.

કરવામાં આવે છે તે એ જ છે કે સુન્નતની પેરવી કરે અને બિદઅતથી બચે. ઈસ્લામ રોજ-ખ-રોજ ગુર્ખાત (કમી) પૈદા કરતો બચ છે. કિયામતની નજીક કોઈ અદલાહ-અદલાહ કહેનારો ન હશે અને કિયામત દુષ્ટ લોકો પર કાયમ થશે.

આગળના લોકોએ બિદઅતમાં કંઈક હસન (સારું તત્ત્વ) જોયું હશે. ફકીરના નજીક બિદઅતમાં કંઈ હસન નથી. ફકીર બિદઅતને કુહાડી સમજે છે જે દીન રૂપી વૃક્ષને કાપે છે. અને હરેક સુન્નતને રોશન સિતારો સમજે છે જે પોતાની ચમકયા રસ્તો બતાવે છે.

વતમાન સમયના અફ્રીઓ પણ જે ઈસ્માઈ કરે તે સુન્નતના સિવાય પોતાના પીરોની ઈતેગાઅ (પેરવી) ન કરે. સુન્નતની પેરવી નબળાનો સળંગ છે અને રૂર સુન્નતનું અનુસરણ ખતરામાં ખતરો છે.

આપણા પીરોને ખુદા જાઓ પેર આપે જાઓ સુન્નતની પેરવી કરવાની હિદાયત કરી. અને પોતાની પરવીથી મનાઈ કરી. અને શિયાઅ અને નુબ (નાયગાન)માં પડે પડે કરી અને વગદ તેમ જ તવાબુદને શાદાહતની આંગળીથી બે દુકડા કરી દીધાં. (૨૬ કરી દીધાં, ચોકડી મારી)

ખીન્ન (સિલસિલાના) લોકો કહ્યો નહીં ઈસ્ખાતની તકરાર (રટણ) એટલા માટે કરે છે કે આ આલમનું વુજૂદ નજરમાં બાકી ન રહે અને હકના સ્વરૂપમાં નજર આવે.

હજરાતે નકશાઈયા કહ્યો તેયેબાની તકરાર (રટણ) એટલા માટે કરે છે કે આતે હકના સિવાય જે કંઈ નજર આવે તેને

- ૧ જેમ હુસ૨ (સદ.)એ શાદાહતી આંગળીના ઈશારાથી આંદના બે દુકડા કરી દીધાં હતાં તેમ નકશાઈયા ખુસ૨ાએ પણ હપર દરારિલી આંગેને ૨૬ કરી દીધી એવો અર્થ-સંકેત જણાય છે.
- ૨ કહ્યો નહીં ઈસ્ખાત : કહ્યો તેયેબા

તે ગેરલાહ સમજે. બધે કર્મમાં હોય કે શુદ્ધમાં^૧ હોય, બધે
ઈદરાકમાં હોય કે ખ્યાલમાં.^૨

કેટલાક લોકો ઈસ્મે આત 'અલાહ'નો ઝિક્ર કરીને ફરી પાછાં
અસ્મા અને સિકાતની તરફ જતરી આવે છે. માત્ર ઈસ્મે આત
'અલાહ'ને કેમ પૂરતો સમજતાં નથી!! અને આતે હકને
પોતાની તવજ્જોહ (ધ્યાન)નો કિપ્સો કેમ નથી બનાવતાં!! શું
ઈસ્મે આતનો ઝિક્ર અને આતે હક કાફી નથી!!

હઝરાતે નકશાન'દિયાની સુહગત ખુશ'દ મકામો પર પહોંચાડે છે.
અને સો ચિલ્લાનું કાગ કરે છે. તેઓનું જરા સરખુ' (તાલિખ
તરકતુ) ધ્યાન વરસોના મુલહિદા અને રિયાઝતો કરતાં બેહતર છે.

હે અઝીઝ! હઝરાતે નકશાન'દિયાનો તરીકો એન સહાબાએ
કિબાર રિદવાનુલ્લાહે અન્દુમ અજમઈનનો તરીકો છે.

પત્ર ૨૪

★ પ્રતિ : હાજી મુહમ્મદ દક્કની (૨૬.)

રાબતા^૪ હંમેશા ઈન્એકાસી (પ્રતિબિંબિત) કુયૂઝનો
ઝરીયો છે.

□

કબૂઝ^૬ અને બસ્ત^૭ આ રાહની બે પાંખો છે. કબૂઝથી દિલગીર

- ૧ બધે કર્મમાં હોય કે શુદ્ધમાં : આંતરિક આંખોથી દેખાય કે
બહરી આંખોથી
- ૨ બધે ઈદરાકમાં હોય કે ખ્યાલમાં : બધે બુદ્ધિમગ્ન હોય કે
હાસ્યનિક.
- ૩ ૪૦ દિવસના સમયગાળાને એક ચિલ્લો કહે છે.
- ૪ રાબતા : જુઓ 'મેઅયારુસ્સુલક' પા. ૨૫૩
- ૫ કુયૂઝ : ફેઝનું બહુવચનનું ૩૫
- ૬ કબૂઝ : રચનિતતા, રૂંધામણ,
- ૭ બસ્ત : મોકબાસ, વિશાળતા

અને બસ્તથી ખુશ થવું ન જોઈએ.

□

હરેક ચીજમાં ઝાતે હકને જોવું નજરનો કસૂર છે. ઝાતે હક ઠીક (દર્શન)થી પાક છે. અને ઉચ્ચ કરતાં પણ ઉચ્ચ છે.

પત્ર ૨૫

★ પ્રતિ : ખ્વાજા શરફુદ્દીન હુસૈન^૧ (૨૬.)

મારા અઝીઝ ! કુરસદ, તંદુરસ્તી અને ફરાગતને ગતીમત સમજવું જોઈએ. બધો સમય જિકે ઈલાહીમાં મશગૂલ રહેવું જોઈએ.

રોશન અને સાફ શરીરત પ્રમાણે જે અમલ કરવામાં આવે તે જિકમાં જ શામેલ છે; બાકે ખરીદ અને વેચાણ હોય. એટલે તમામ વર્તન અને વહેવારમાં શરીરતના અહકામોની રિઆયત કરવી જોઈએ કે નેથી સર્વસ્વ જિક થઈ જાય; કારણ કે જિકથી મુરાદ એ છે કે મક્લત દૂર થઈ જાય.

પત્ર ૨૬

★ પ્રતિ : મિર્ઝા હિસામુદ્દીન અહમદ^૨ (૨૬.)

તમારા પત્રથી તરફદારી માલૂમ પડે છે. કોઈની તરફદારી ન હોવી જોઈએ. બસકે હંમેશા હક વાત કહેવી જોઈએ. એક તરફ થઈ જવું સાતું નથી.

‘ઈન્ના સિલ્લાહિ વ ઈન્ના ઇલૈહિ રાજીઉન’.

‘ખેરાક અમે અલાહના માટે જ છીએ અને અલાહના તરફ જ પાછા ફરનાર છીએ.’

● ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૫૧

૨ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૬૫

ઉમ્મીદ છે કે તરફદારી ઊડીને સર્વ મિત્રો જોડે એક સરખી મુહુબત રાખશે.

પત્ર ૨૭

★ પ્રતિ : મોલાના મુહમ્મદ તાહિર બદખશી^૧ (૨૯.)

કેટલાક સવાલોના જવાબો :

પ્રુદાવંદ તઆલા દરેક સારી અને નરસી વસ્તુને જાણે છે. પરંતુ હક તઆલાની ક્રાતમાં એમાંથી કોઈનું ન સંયોજન છે ન મિશ્રણ કે મિલાવટ છે અને ન કોઈ વસ્તુથી વ્યાખ્યાયિત (મુત-સિદ્ધ) છે.

□

મુગહીનાતની હકીકતો ઈદમી લુજૂદ અને સાબિતી ધરાવે છે. હક તઆલાએ પોતાની કુસ્ને તરખીયનની સાથે અદમાત^૨ને પોતાના અસ્મા અને સિકાતના પ્રતિબિંબોથી મુનવ્વર કરમાવ્યાં છે. જેવી રીતે ઈન્સાનનું લુજૂદ જોડે મની (વીર્ય)ના પાણીથી છે પરંતુ તેને ઉચ્ચ દરજ્જાએ પહોંચાડ્યો છે.

અજ્ઞ વાત છે કે આખે ઈન્સાન (માનવના વીર્ય)ને તો અશરફ (ચઢિયાતું) સમજે છે; પરંતુ હક તઆલાની તન્ઝીહ અને તકદીસ (પાકીઝગી)ને હાથમાંથી જવા દે છે; નીચ અને નાલાયક સીઝોને હક તઆલાના ઐન (આબેદુળ) કહેવાથી બચતા નથી અને ઈન્સાનના માટે હકાઈકે અદમિયહ (અદમની હકીકતો) ને તજવીજ કરવાથી ડરે છે. હક તઆલા આપને ઈન્સાફ આપે.

□

‘હમા હસ્ત’^૩ કહેવાને હું નવી વાત સમજુ છું. ‘હમા

૧ પરિચય માટે જુઓ પરિચય ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૨૭

૨ અદમાત : અદમનું બહુવચન. અદમ એટલે તદ્દન શૂન્યાવકાસ, અસ્તિત્વ વિહીનતા, જુઓ પા. ૨૩, હકીકતે ‘મુમકીનહ’

૩ હમા હસ્ત : સર્વ તે (પ્રુદા જ) છે. જુઓ પા. ૨૧ નં. ૧

અનુસ્ત' પર તમામ હલમાઓની સર્વાનુમતિ અને સંમતિ છે.

શૈખ મુહમ્મદીન ઈબ્ને અરબી રહમતુલ્લાહે અલૈહ પર અત્યાર સુધી જે મલામત ચાલી આવી છે તે માત્ર આજ ઉક્તિત 'હમા ઉસ્ત'ના કારણે છે.

ફકીરે જે કંઈ મઆરીફ લખ્યાં છે તેની પ્રાપ્તિ 'હમા અનુસ્ત' છે.

પત્ર ૨૮

પ્રતિ : મુહમ્મદ સાદિક કરમીરી^૨ (૨૬.)

[મુહમ્મદ સાદિક કરમીરી (૨૬.)એ પૂછેલા કેટલાક સવાલોના જવાબો હઝરતે પોતાના આ મુબારક પત્રમાં લખેલાં છે.]

એક સવાલનો આપ (૨૬.)એ જે જવાબ લખ્યો છે તેનો સારાંશ એ છે કે :

સિકાતે હકને બિલા તકલ્લુફ, જાતે હકની તલબમાં ન પાગલું બેહતર છે. અહીં સુધી કે મામલો દૈરત સુધી પહોંચી જાય.

સવાલ

'રસહાત'^૩માં બાબા આબરીઝ (૨૬.)ના શબ્દો આ પ્રમાણે નકલ કરેલા છે :

તેમણે કહ્યું છે કે,

'રોઝે અઝલમાં જ્યારે હઝરત આદમ (અલ.)ની માટી શુદ્ધવા-માં આવી રહી હતી ત્યારે હું એ માટી પર પાછી નાંખતો હતો.' આ શબ્દોનો અર્થ શું થાય ?

- ૧ હમા અનુસ્ત : સર્વ તેનાથી (મુદાથી જ) છે; તમામ વસ્તુઓ ખુદાએ બનાવેલી છે.

૨ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૫૫

૩ 'રસહાત' : કિતાબનું નામ

જવાબ

હઝરત આદમ અલૈહિસ્સલામની ઝિંદગીયહ ખિદમતોમાં જેવી રીતે મલાઈકાએ કિરામ (ફરિસ્તાઓ)ને અલાહ તઆલાએ દખલ આપ્યો છે તેવી રીતે કદાચ બાળા આળરીઝ (૨૬.)ની રહને પણ દખલ આપ્યો હોય.

અલાહ તઆલા અરવાહે મુજરંદહ^૧ ને એવી તાકાત અને કુદરત અતા કરમાવે કે તેઓથી જિસ્મવાળાઓની જેમ કામો બહાર થાય એ શક્ય છે.

કેટલાક મહાન ઓસિયાએ પોતાના અધઆલે શાકકહ^૨ વિશે જે વાતો કહી છે તે વાતો પણ એજ પ્રકારની છે.

તેઓનો માટીના આ ભૌતિક શરીર સાથે જન્મ થયો તેના કેટલાયે સમય પહેલા, તેઓના એ કાર્યો તેઓની અરવાહે મુજરંદહથી સાદિર થયા હતા પરંતુ માટીના આ ભૌતિક શરીર સાથે જન્મ્યા પછી (અલાહ તઆલા) તરફથી તેઓને એની બચ્ચ કરવામાં આવી.

પત્ર ૨૯

★ પ્રતિ : શૈખ અબ્દુલ હક સાહબ દહેલવી^૩ (૨૬.)

આ દુનિયામાં મુસીબતો, ખમ, રંજ અને દુઃખ ખુદાની બેહતરીન નેઅમત છે; કારણ કે એમાં અસ્લાહની પ્રસન્નતા છે અને ફેઅલે મેહબૂબ (પ્રિયનુ કાર્ય) છે તેમ જ એનો અંજમ રહેમત અને નેઅમત છે. એનાથી વિરુદ્ધ નેઅમત અને રાહતમાં નફસની પ્રસન્નતા છે અને એનો અંજમ સારો નથી.

- ૧ અરવાહે મુજરંદહ : શરીર વચરની આત્ર એકલી રહ
- ૨ અધઆલે શાકકહ : દુરવાર, સખત અને મુરકેલ કાર્યો; એટલે કે સામાન્ય પુણિ સમજ ન શકે એવા વિરમયકારક કાર્યો
- ૩ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૮

આત્માલી

એટલા જ માટે બેઠતરીન કોમ હજારો અંગિયા અદ્વિદિમુસ-
સલાતો વસસલામ પર ખીજી સર્વ મજલકાતના મુકામમાં હરેક
પ્રકારની તકલીફ અને સખ્તી સોધી વધારે પ્રમાણમાં રહી હજારો
ત્રેલાના રૂમી રહમતુલ્લાહે અતેદ કરમાયે છે કે :

જાં સખખ બર અંગિયા (અલ.) રંજે શિક્ષત,
અંગિયા (અલ.) પર (સોધી વધારે) રંજ અને મગ દોવાનું
કારણ એ છે કે,

અજ હમા મજલકા અદ્વિદિમુસ.
તેઓ મજલકામાં સોધી એક લોકો છે.

પત્ર ૩૦

★ પ્રતિ : મુહમ્મદ અશરફ અને
હાજી મુહમ્મદ દક્નીર (રહ.)

પ્રવાળ મુહમ્મદ અશરફ (આપે) સખયું હવ્રં કે,
'નિસ્કાંત રાજતાની વર્જીશ એટલી ગંધી ગાલિય થઈ ગઈ છે કે
નમાઝોમાં એને પોતાનો મરજુદ' સ-જુ' ખું અને એને દૂર કરવા
માહું છું' તે નથી થઈ શકતું.'

હે અઝીઝ ! આ દોલતના માટે તાસિયો આરઝૂ કરે છે.
અને હઝારોમાથી કાદકને મળે છે. આવા દાલવાળો (તાસિય)
શેખની કામિલ મુનાસિખતની ઈસ્તઅદદ (સામર્થ્ય) ધરાવે છે.
અને જઝમના કારણે શેખની સુહયતમાં ઘોડા અરસામાં કમાલાતને
મહશ્વ કરી લે છે.

- ૧ પશ્ચિમ માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૧૨
- ૨ આપ હજરતની ખાતકાહના ખારા હોઠોમાથી હતા.
- ૩ એનો બાવાયં એ છે કે શેખની રાકલ ખ્યાલમાં એવી દદ થઈ છે
કે સજદા પણ એની તરફ કરતા હોય એનો ખારા થાય છે.

‘રાગતા’ ‘મસ્જૂદ હૈલેહ’^૧ છે ન કે ‘મસ્જૂદ લહ’^૨. મસ્જૂદની દિવાલો અને મેઢરાખની ‘નફી’ કરવી જોઈએ. (ખ્યાલમાંથી કાઢી નાંખવા જોઈએ.) જો કોઈના ઝોક અને શોક અને હલાવતમાં કમી થઈ જાય તો કંઈ ફિકર નથી પરંતુ સુન્નતની ઈતેબાઅ (પૈરવી) અને શૈખની મુહબ્બત બાકી રહે એ પૂરતું છે. અને જો સુન્નતની ઈતેબાઅ અને શૈખની મુહબ્બતમાં ફરક પડી ગયો તો ખરાબીમાં ખરાબી છે.

આગાહી

‘રાગતા’ એવી ચીજ છે જેવી રીતે ખાનાએ કાગાની તરફ ઈ-સાનતું જિસ્મ અને ખ્યાલ રહે છે પરંતુ હકીકતમાં રુખ અને ખ્યાલ કઅળા તરફ નથી હોતું જલકે અલ્લાહની આતની તરફ હોય છે. ખાનાએ કઅળા સાજિદ અને મસ્જૂદ (ખંદા અને ખુદા) ની વચ્ચે એક વાસ્તો, એક ‘રાગતા’ છે. કઅળા શરીફ અસલ મકસૂદ નથી.

એ જ પ્રમાણે ખ્યાલે રાગતાએ રૂખ પાળુ એ જ મુનાસિબત ધરાવે છે. શૈખ મકસૂદ નથી. મકસૂદ હક તઆલા છે. હકીકતમાં ન તો શૈખ ફેઝ પહોંચાડનાર છે કે ન કઅળા. જાને અલ્લાહની મખ્લુક છે. જાને અલ્લાહની રજા (મરઝનના)ના તાળે છે.

શરીઅતમાં કઅળા અને તરીકતમાં રૂખ, જાતે હકના કુર્ખ (નજદીકી) માટે વસીલા છે ન કે મકસૂદ.

ઈ-સાનના ખ્યાલમાં પ્રત્યેક પંખે કોઈ ન કોઈ વસ્તુનું પુજૂદ મોજૂદ હોય છે. તે વસ્તુના પુજૂદના ખ્યાલને કોઈ શિક્કે નથી કહેતું. તો પછી ખાસાને ખુદા (શૈખ)ની શક્તિનો ખ્યાલ જો ખ્યાલની

● ૧ મસ્જૂદ હૈલેહ : જેની તરફ અનુદેશ કરીને સજ્જો કરવામાં આવે તે જેમકે કઅળા શરીફ

૨ મસ્જૂદ લહ : જેને સજ્જો કરવામાં આવે તે (ખુદાતઆલાની) રાગ

૩ હલાવત : મીઠાઈ, સિત્તજત

કક્ષામાં જ હોય તો એને શિક્ષા શા માટે કહેવામાં આવે ? જેમ કે કેટલાક અણુસમજુ લોકો એને શિક્ષા કહી દે છે.

હજૂર નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતા વત્તસ્લીમે ઓલિયા અલાહની ઓળખ એ ફરમાવી છે કે,

‘તેઓને જોવાથી ખુદા યાદ આવે’.

જેમની શક્તિને જોવી યાદે હકનો ઝરીયો હોય, તેઓની શક્તિનો ખ્યાલ કરવો શિક્ષા કેવી રીતે હોઈ શકે !! હાં, અલબત્ત, તેઓને હાઝિર^૧ અને નાઝિર^૨ સમજવું અથવા તેઓની તસ્વીર પાડવી કે પકાવવી કે રાખવી હરામ છે.

જ્યારે હઝરત શાહ વલીયુલ્લાહ અને શાહ અબ્દુલ અઝીઝ અને હઝરત મુજદ્દિ અલ્હેસાની અને ખવાજ મુહમ્મદ મા'સૂમ... વગેરે રહમતુલ્લાહે અલૈયહિગની તેહફીકાત (મંશોધનો) (અનુસાર) રાખતાએ શેખ શિક્ષા અને ખરાખ નથી તો વતમાન કાળના ઉલમાએ તેઓની તેહફીકાતના મુકાગલામાં પોતાની તેહફીકાતને સરસાઈ આપવી, કયાં નુખી મુનાસિબ અને દુરસ્ત છે એનો ફેસલો સરસાઈ આપનારા ખુદ પોતે જ કરી લે.

કામિલ ઈન્સાનનું કલ્પ અને ખાતાએ કઅયા બંને રેહમત નાઝિલ થવાના અને અલાહની તજવિલતા મુહરના સ્થાનો છે. જેથી હઝરત મોલાના રૂમી રહમતુલ્લાહે અલૈયહ ફરમાવે છે :

કઅયા હરથંહે કે ખાનએ બિરેં ઊસ્ત,
જે કે ખાનએ ખુદા ધણી ખૂબીઓથી ભરેલું છે,

ખલ્લતે મા નીઝ ખાનએ સિરેં ઊસ્ત.

પરંતુ આપણું (માનવીઓનું) યુજૂદ પશુ અજ્ઞાહ તઆલાના મેદોનો કાંડાર છે.

૧ હાઝિર : સર્વવ્યાપી, સર્વત્ર હાઝર હોય એવો

૨ નાઝિર : સર્વજ્ઞ, સર્વદ્રશ, બધું જ જોનાર અને જાણનાર

પરંતુ 'રાખતા' તે શપ્સનો કાયદાકારક છે; જે ફના અને બકાના મકામથી મુશરફ છે.^૧

પત્ર ૩૧

★ પ્રતિ : શરફુદ્દીન હુસૈન^૨ (૨૬.)

જિંદગી અને વખતને અઝીઝ અને ગનીમત સમજો.
હમરને બેહદા વાતામાં વેડફી ન નાંખો.
નમાઝ બા જમાઅત અદા કરો.
તલબજુદની નમાઝને ન છોડો.
દુનિયાની સિજ્જતો પર લેવાશો નહિ.
ગીતને યાદ રાખો.
દુનિયાના કામોમાં જરૂરત પ્રમાણે મશગુલ થાઓ અને
બાકીનો સમય અદ્રાહની યાદમાં વિનાયો.
ઝાહિરને^૩ શરીઅતથી સળવેલું અને રાખ્યારેલું રાખો.

પત્ર ૩૨

★ પ્રતિ : મિર્ઝા કૃષ્ણીચ ખાન^૪ (૨૬.)

માત્રમ પૂર્ણા (શોક દર્શાવતા) આપનો પત્ર મળ્યા. મહંમના માટે દુઆ અને કાલહાથી મદદ કરો.

બાહ અસ્થિરતા અને પરેશાનીથી બાલિન (દિલ)માં વિશેષ જરૂર પડે છે. જ્યારે બાલિનમાં કદુરત (મસિનના) જુઓ તો

- ૧ 'રાખતા'ની વિસ્તૃત અર્થો માટે 'મેઅયારુસુલ'માં એક અલગ મકરરુ આપેલું છે. જુઓ પા. ૮૧ (ખીચ આરજિ; પા. ૧૫૩)
- ૨ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૫૧
- ૩ ઝાહિર : બાહ, મમટ અર્થાત્ શરીર
- ૪ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૧૬

ઇસ્તેકામતની કસરત (વિપુલતા) કરો. અને જ્યારે કોઈ ખોડનાક સૂરત પેરા આવે તો,

‘લા હલ્લ વલા કુવત ઇલા બિલાહિલ અલિથીલ અઝીમ’

‘નથી જોર અને નથી શક્તિ સિવાય અલાહની

મદદની જે ખુલ્લું અને મોટાઈવાળો છે.’

ની તકરાર (અતત ઝિક) કરો.

અલાહ તઆલા શરીઅતના રસ્તા પર ઇસ્તેકામત^૧ અતા કરમાવે.

પત્ર ૩૩

★ પ્રતિ : મુહમ્મદ સાલેહ કાલતબી^૨ (૨૯.)

મુહિબની^૩ નજરમાં મેહબૂબ^૪ હંમેશા મેહબૂબ રહે છે. મેહબૂબના તરફથી ઈનામ મળે કે ઈલામ (તકલીફ) બંનેથી તે કાયદો કાસિસ કરે છે.

કેટલાક (મુહિબ) મેહબૂબના ઈનામને ઈલામ પર સરસાઈ આપે છે. ફકીરના નજીક ઈનામના મુકાબલામાં ઈલામ બેહતર છે. અને આ મકામ, મકામે રજાના કરતાં ઉચ્ચતર છે. પરંતુ તે વખતે ઈનામના મુકાબલામાં ઈનામમાં (વધારે સિજગત) પામશે.

પત્ર ૩૪

★ પ્રતિ : નૂર મુહમ્મદ લિહારી^૫ (૨૯.)

હક તઆલા ન આલમમાં દાખલ છે. અને ન આલમથી

- ૧ ઇસ્તેકામત : મક્કમતા, દૃઢતા, મજબૂતી,
- ૨ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨ ક્રમાંક-૫૭
- ૩ મુહિબ : પ્રિયતમ અર્થાત બંદો
- ૪ મેહબૂબ : પ્રિયતમા અર્થાત ખુદા
- ૫ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨ ક્રમાંક-૩૦
- ૬ આલમ : દુનિયા

બહાર છે. ન આલમથી સંયોજિત (મુત્તસીલ) છે, ન આલમથી વિયોજિત (મુન્કસીલ) છે, તેની આત અંદર અને બહાર, સંયોજન અને વિયોજનની સિદ્ધિથી પર છે.

અક્ષાહ તઆલાને આ ચારેય સિદ્ધિથી અલગ શોધવું જોઈએ. અક્ષાહ તઆલાને બેચૂં^૧ અને બેચગૂં^૨ની સિદ્ધિમાં તલાશ કરવું જોઈએ જેમાં જિલ્લીયતની ધૂળ (મસિનતા) નથી.

પત્ર ૩૫

ખતિ : પીર અદા મુહમ્મદ અબ્દુલ્લાહ^૩ (૨૬.)

આપે લખ્યું હતું કે (આપની સામે) તોહિદ^૪નું ઝૂંહર શરૂ થઈ ગયું છે. આ દોલત મુખારક છે પરંતુ આ હાલના ગણનાના કારણે શરીઅતના આદાબ છૂટવા ન જોઈએ; અને બાંદગીના હોલા ખૂબીપૂર્વક અદા કરવા જોઈએ.

બચવું જોઈએ કે, આ શોખદા,^૫ સિદ્ધક અને સિદ્ધતની તકદીર પર, મેહબૂબની મુહબ્બતના ગણનાના કારણે છે; કારણ કે મુહિબ્બ જે કંઈ જુએ છે અને જાણે છે (તેમાં તેને મેહબૂબ જ દેખાય છે.) મેહબૂબના સિવાય તે ન કંઈ જુએ છે કે ન કંઈ જાણે છે. વળી તે જે સિલ્જત અને ઝીક હાંસિલ કરે છે. તેને મેહબૂબની તરફ મન્સૂબ કરે છે. આ રીતે મેહબૂબની નિગાહમાં કસરત પણ વહદત રૂપે દેખાય છે.

● ૧ બે ચૂં : અનન્ય, અદ્વિતીય

૨ બે ચગૂં : અન્નેડ, અનુપમ, બે મિસાલ

૩ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક ૧૦

૪ તોહિદ : ફના, વહદતુલ હુજૂદ

૫ શોખદા : નઝરખાંદી, દલિલ જમ. 'ફના' ના ઝૂંહર વખતે સાલિકને પોતાનું, તમામ ક્રમેનાતનું અને અક્ષાહનું હુજૂદ એક હોવાનો ખાસ ચામ છે, તે તરફ ઘરારો છે.

આ હાલને પણ જોકે 'ફના' કહે છે પરંતુ એ 'ફના' ખરેખરી 'ફના' નથી; કારણ કે એ 'ફના'માં વાહિદના મુશાહિદાના ગળ્યાના કારણે કસરતનો મુશાહિદા ગિલ્ફુલ નહીં થઈ જાય છે.

'ફના' ખરેખર ત્યારે દુરુસ્ત થાય છે જ્યારે અસ્મા અને સિદ્દાત, શુબૂન અને એ'તેનારાત પણ જ્યાં જ નજરથી અદશ્ય થઈ જાય; અને આતે મુઝર્રદા (એક માત્ર અણાહની આત) સિવાય બીજું કંઈ પણ સમજમાં કે અવલોકનમાં ન આવે.

'સૈર ઈલલાહ' પૂર્ણ ધરાની હકીકત અહીં પ્રગટ થાય છે. આ મકામમાં જિલાલની ગિરફતારીમાંથી સંપૂર્ણ મુક્તિ મળે છે. હવે માગલો અસલે ઉસૂલ^૧થી પડે છે. અને દાલ^૨થી મદલૂલ^૩ સુધી પહોંચી જાય છે તેમ જ ઈદમથી જીન સુધી અને મીરાથી આગેશ સુધી ઉદ્દજ હાંસિલ થાય છે; અને 'વસ્લે ઉર્વાની'^૪ દુરુસ્ત થાય છે.

એનાથી આગળ તે મકામ છે જેને કોઈ સંકેત કે ઈશારા પડે પણ જાણ કરવું શક્ય નથી.^૫ એ મકામ મુખ્દમ^૬ અને સુરરઝુમ^૭ છે. એ મકામ વિશે કંઈ કહી શકાય એમ નથી.

□

'મુતશાબિહાતે કુરઆની'^૮નો દરજ્જા 'ઉદમાએ રાસેખીન'^૯

- ૧ અસલે ઉસૂલ : અસલોની પણ અસલ, જડમૂળનું જડમૂળ
- ૨ દાલ : રોહ દરક, રસ્તો બતાવનાર
- ૩ મદલૂલ : જેની પાસે પહોંચવું છે તે
- ૪ વસ્લે ઉર્વાની : વચમાં દોઢ પરદા વગરનું ખિસન
- ૫ મુખ્દમ : સંદિગ્ધ, સમજ ન શકાય એવું
- ૬ સુરરઝુમ : તમામ ફેફ અને મસ્તીને ગિટાવી દે એવું
- ૭ મુતશાબિહાતે કુરઆની : એની વિષયે ચર્ચા 'દુરેલાસાની' ભાગ-૧ પૃષ્ઠ ૨૭૬માં આવી ગઈ છે. (પા. ૩૦૮)
- ૮ ઉદમાએ રાસેખીન : વિલાયતના મકામથી પણ આગળ
- 'ફેઆને તુલુવવત'માંથી હિસ્સો હાંસિલ કરનાર
- અતિ ઉચ્ચ કક્ષાના ઔલિયા.

ને આપવામાં આવ્યો છે; ખાસ કરીને હઝરત પૈગમ્બરાન અલૈદિસ્સલાતો વસ્સલામને આપવામાં આવેલો છે.

પત્ર ૩૬

★ મતિ : મુહમ્મદ તકી (રહ.)

દુરવેશો સાથે મુહમ્મત રાખવી,
દુરવેશોની વાતો સાંભળવી,
દુરવેશોનો તરીકો અપનાવવો
મોટી નેઅમત છે.

શૈબેનની ફઝીલત અને બંને દામાદની મુહમ્મત અહલે સુન્નત વલ જમાઅતની અલામત છે.

હઝરત ઈમામ શાફઈ (રહ.) અને હઝરત અબૂલ હસન અફઝરી (રહ.) ફરમાવે છે કે હઝરત અબૂયકર (રહિ.) અને હઝરત ઉમર (રહિ.)ની ફઝીલત તમામ હિમ્મત પર કતઈ (ખિલફુલ સાફ) સાબિત છે.

હઝરત અલી (રહિ.)ના ઈરશાદાતે તવાતુર (કમળદ વચનો)થી પણ એમની ફઝીલત સાબિત છે. હઝરત અલી (રહિ.) પોતાની ખિલાફતના જમાનામાં મોટા જનસમુદાયની સામે ફરમાવ્યા કરતા હતા કે હઝરત અબૂયકર (રહિ.) અને હઝરત ઉમર (રહિ.) આ ઉમ્મતમાં સૌથી ખેલતર છે.

- ૧ શૈબેન : હઝરત અબૂયકર રિદ્દિક (રહિ.) અને હઝરત ઉમર ફારુક (રહિ.)
 - ૨ બંને દામાદ : ફકૂર (સલ.)ના બે જમાઈ (૧) હઝરત હુસ્માન (રહિ.) (૨) હઝરત અલી (રહિ.)
- 'ફિકહે અફઝર' માં ઈમામે આ'રમ (રહિ.)નો એ જ અફ્રાદો છે અને અહલે સુન્નત વલ જમાઅતનો પણ એ જ અફ્રાદો છે.
[આ ફૂટનોટ હઝરત મોલાના મુહમ્મદ હિદાયત અલી (રહ.)ની છે.]

ઈમામ બુખારી (રહ.)એ પણ બુખારી શરીફમાં એ જ મઝહૂબની હદીસ નકલ કરી છે.

અબ્દુર્રઝઝાક—જે શીઆઓના અગ્રેસરોમાંથી છે—તેણે પણ હઝરત અલી (રહિ.)ના ઈરશાદની ઈતેવાઅ (ચેરવી)માં શેર્ષેનની ફઝીલતને માન્ય કરી છે.

એ જ પ્રમાણે જે શખ્સ હઝરત અલી (રહિ.)થી મુહબ્બત નથી રાખતો તે શખ્સ (પણ) અહલે સુન્નત વલ જમાઅતથી બહાર છે.

હઝરતે શેર્ષેન (રહિ.)ની ફઝીલત તમાગ ઉમ્મત પર સહાબા (રહિ.) અને તાબેઈન (રહિ.)ના ઈજમાઅ (સર્વાનુમતિ)થી સાબિત છે. એનાથી ઈન્કાર જહાલત સિવાય બીજું કંઈ નથી.

જે હઝરત અલી (રહિ.)ની મુહબ્બતમાં વધારો-ઘટાડો કરે છે, હુઝૂર નબીયે હરીમ અલ્લાહિસ્સલાતા વત્તસ્લીમના સહાબા (રહિ.)ને ખૂરા કહે છે, સહાબા (રહિ.) અને તાબેઈન (રહિ.)ના ખિલાફ ચાલે છે, તે 'રાફઝી' છે.

જો શીઆ લોકો અહલે બૈતથી મુહબ્બત રાખે અને સહાબા (રહિ.)ની ઈઝઝત કરે અને સહાબા (રહિ.)ને ખૂરા ન કહે તો (એવા શીઆ પણ) અહલે સુન્નત વલ જમાઅતમાંથી છે.

હુઝૂર (સલ.)ના સહાબા (રહિ.) તરફ યુઝ્ઝ (દુશ્મની અને કાને) રાખવું એ 'ખારજી' અને 'રાફઝી' હોવાનો મૂળ પાયો છે જ્યારે એનાથી વિરુદ્ધ અહલે સુન્નત વલ જમાઅતને ત્યાં અહલે બૈત (રહિ.)ની મુહબ્બત ઈમાનનો એક ભાગ છે; અને ઈમાન પર મોત આવવાનો આધાર તેઓની મુહબ્બત મજબૂત હોવા સાથે સંબંધ ધરાવે છે. મારા વાલિદ યુઝ્ઝર્વાર પણ મને આવી જ હિદાયત કરતા રહેતા હતા.

જ્યારે રાક્ષીઓનું લુજ્જદ પશુ ન હતું અને જો હશે તો શય સમાન હેસિયત ધરાવતું હશે, ત્યારે અહલે સુન્નત વલ જમાઅતે ખારજીઓને કતલ કર્યાં હતાં અને અહલે ખેત(રદિ.)ના કુશ્મનોને જડમૂળમાંથી ઉખેડીને ફેંટા દીધાં હતાં. આમ તેઓ અહલે ખેત (રદિ.)ના દોસ્તો તેમજ ખારજીઓના કુશ્મનો હતાં, છતાં તેઓને રાક્ષી કહેવામાં આવે છે એ નવાઈની વાત છે.

ખેલતર વાત એ છે કે તમામ સહાળા (રદિ.) અને અહલે ખેત (રદિ.)ની સાથે હુસ્ને ઝન^૧ રાખે, કોઈના પશુ સાથે બદ-શુમાની ન કરે, કોઈને પશુ મેણા-ટાણા ન મારે કારણ કે હુઝૂર (સલ.)એ ઈસ્લાહ કરાગળ્યો છે કે,

‘મારા સહાળા (રદિ.) સિતારાઓ સમાન છે.

જે તેઓની પેરવી કરશે તે હિલ્લાયત પામશે.’

□

રાક્ષીઓએ સહાળા (રદિ.)ને ગાળો આપવાને પોતાના દીન અને ઈમાન કલ્પી લીધાં છે તે હયાનતદારી અને દીનદારીથી દૂર છે.

આ અજબ મઝહબ છે કે હઝરત પેગમ્બર અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામના જાનશીનોને ગાળો આપવું એ એને મહાન અંશ છે !

અબૂજહલ જે રસુલુલાહ સલ્લાલ્લાહે અલૈહિ વસલ્લામને કુશ્મન હતો અને જાત જાતની (અનેક) તકલીફો પહોંચાડતો હતો તેને તો ગાળો આપવામાં ન આવે અને—

જોઓએ સમગ્ર દુનિયામાં ઈસ્લામ ફેલાવ્યો,
મરતાં દમ સુધી હુઝૂર (સલ.)ની પેરવી કરી,
હુઝૂર (સલ.) પર જાન, માલ અને ઓલાદ કુશ્માન કર્યા,
તેઓને કાફિર કહેવામાં આવે ! અને
તેઓને ગાળો આપવામાં આવે ! ! ઉપરાંત
તેઓને ગાળો આપવાને નજાતનો ઝરીયો માનવામાં આવે ! ! !

□

● ૧ હુસ્ને ઝન : શુભ આવના, શુભેચ્છા

‘કેટલું તાજગુખી થયું’ છે કે અહલે યૈત (રદિ.)ને મુનાફિકની સિક્કતથી ઓળખાવે (અને આરોપ થયે) કે તેઓ ત્રીસ વરસ સુધી સહાળા સાથે મુનાફિકની જેમ તકિય્યહને^૨ વર્તાવ કરતાં રહ્યા ! અને તેઓની તા’ઝીમ અને તકરીમ કરતાં રહ્યા !

તકિય્યહની આ સિક્કત મુનાફિકતાની ગદતરીન સિક્કત છે અને તેને અહલે યૈત (રદિ.) જેવા પાક આત્માઓની તરફ આરોપણ કરે છે ।

□

પ્રથમ ત્રણ ખલીફાઓ (રદિ.)ની તારીફમાં જે હદીસો વારિફ થયેલી છે તે ખ્યાતીની પરાકાષ્ટાએ પહેંચેલી છે અને તંવાતુર^૨ સમાન થઈ ગયેલી છે. એ હદીસોમાં મોટા ભાગનાને જન્નતની ગશારત આપવામાં આવેલી છે.

તો એ હદીસો વિશે શું કહેવામાં આવશે ! કારણ કે તબ્લીમનું કાર્ય કરવું પૈગમ્બરો પર લાઝિમ છે એટલે પૈગમ્બર અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામના હકમાં તકિય્યહ ગઈજ નથી.

અને (કુરઆન શરીફમાં) તેઓ (ત્રણે ખલીફાઓ)ના ઘારામાં જે આવતો નાઝિલ થઈ છે તેમાં પણ તકિય્યહની કલ્પના સૂઝાં કરી શકાય એમ નથી ।

અસ્લાહ તઆલા તેઓને ઈન્સાફ આપે !

□

જાણકારો જાણે છે કે ‘તકિય્યહ’ યુઝદિલી અને નામદીની સિક્કત છે. અસદુલ્લાહ^૩ની સાથે આવી નિંદનીય સિક્કતનું આરોપણ કરવું તદ્દન અયોગ્ય છે.

- ૧ તકિય્યહ : ખીકના કારણે પેતાનો મજહૂળ જાહેર ન કરવો
- ૨ તવાતુર : જે હદીસના રાવીઓમાં એક પણ કહી ખૂટતી ન હોય એવી કહીબદ્દ અને ટ્રેણીબદ્દ આધારભૂત હદીસ
- ૩ અસદુલ્લાહ : શેરે ખુદા, હંજરત અલી (રદિ.)નો લકળ

કોઈ તકિયલ પજુ કરે તો એક-બે દિવસ કરે. જેમનો લક્ય 'અસદુલ્લાહ' છે તે શું ત્રીસ વરસ સુધી તકિયલ કરતા રહ્યા ?

યુનાઈકતની આ સૌથી વધારે નિંદનીય સિફત 'તકિયલ'ને જનાય હઝરત અલી (રદિ.) પર આરોપણ કરવું, હઝરત અલી (રદિ.)ની સરાસર તૌહિન (અપમાન) છે.

હઝરત આયશા સિદિકા (રદિ.) હુઝૂર (સલ.)ના મેહબૂબા હતા.

હુઝૂર (સલ.) એમનાથી વફાત સુધી ખુશ રહ્યા.

મોતની ખીમારીના દિવસોમાં તેમની પાસે રહ્યા;

તેમની જ જોદગાં વફાત પામ્યા; અને

તેમના જ પવિત્ર હુજરામાં દફન થયા.

હઝરત આયશા (રદિ.) શરીઅતના હંદગાં મુજતહિદા હતા. જ્યારે સહાબા (રદિ.)ને કોઈ મુઝેલ મસ્અલો પેશ આવતો ત્યારે એમની જ પાસે જતા હતા અને મુઝેલીઓનો ઉકેલ મેળવતા હતા.

એટલે હઝરત આયશા (રદિ.)ના વિશે કટાક્ષના વેણો કહેવા અને અસોભનીય વાતોનો તેઓ પર આરોપ મૂકવો ખૂબ જ અયોગ્ય અને પેગમ્બર અલ્લિહિસ્સલાતો વસ્સલામ પર હિમાન લાવવાથી દૂર છે.

જો હઝરત અમીર (રદિ.)^૧ હુઝૂર (સલ.)ના પિત્રાઈ ભાઈ અને દાગાદ છે તો હઝરત આયશા (રદિ.) હુઝૂર (સલ.)ના પુનીત પત્ની અને મેહબૂબા છે.

□

કેટલાંક વરસ પહેલાં ફફારનો (મારો) તરીકો હતો કે હું જે બોજન પકાવતો હતો તે અહલે અબ્બા^૨ (રદિ.)ની પાક રૂહોને બખ્શી

■ ૧ હઝરત અમીર (રદિ.) : હઝરત અલી (રદિ.)

૨ અહલે અબ્બા (રદિ.) : અહલે બેત (રદિ.)

દેતો હતો અને આં ઉઝરત સલ્લાહો અલૈહિ વસલમની સાથે ઉઝરત અમીર (રદિ.), ઉઝરત કાતિમા (રદિ.) અને ઉઝરત ઈમામૈન (રદિ.)ને પણ સામેલ કરી લેતો હતો.

એક રાતે ફકીરે ખ્વાગમાં જોયું કે હુઝૂર સલ્લાહો અલૈહિ વસલમ તશરીફ ફરમાવેલ છે. ફકીરે સલામ અર્જ કરી તો હુઝૂર (સલ.)એ ફકીરના તરફ ધ્યાન ન આપ્યું; અને ફકીરની તરફથી મુબારક મુખ ફેરવી લીધું!

તે પછી ફકીરથી ઇરશાદ ફરમાવ્યો,
'હું ઉઝરત આયશા (રદિ.)ના ઘરમાં ભોજન
કરું છું. જોણે ભોજન મોકલવું હોય તે ઉઝરત
આયશા (રદિ.)ના ઘરે મોકલાવે.'

□

એ વખતે ફકીરને બાજુ ઘઈ કે હુઝૂર (સલ.)ની નારાજગી એ કારણે હતી કે ફકીર ઉઝરત આયશા (રદિ.)ને સવાળમાં શરીફ કરતો ન હતો.

એ પછી ઉઝરત આયશા (રદિ.)ને તેમ જ તમામ પુનીત પત્નીઓને—જેઓ સૌ અહલે બૈત છે—તેઓને શરીફ કરી લઈ
હું; અને તેઓને પોતાનો વસીલો બનાઈ છું.

□

હુઝૂર નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતા વત્તસ્લીમે સહાબા(રદિ.)
ના વિશે ફરમાવ્યું છે કે:

'જોણે દોસ્ત રાખ્યા તેઓને, દોસ્ત રાખ્યો મને અને
જોણે દુશ્મન રાખ્યા તેઓને દુશ્મન રાખ્યો મને'.

□

ઉઝરત તલહા (રદિ.) અને ઉઝરત મુબૈર (રદિ.) અશરએ

- ઉઝરત ઈમામૈન (રદિ.) : ઉઝરત ઈમામ હસન (રદિ.) અને
ઉઝરત ઈમામ હુસૈન (રદિ.)

જેઓ પર ખુદા અને રસૂલે લાનત કરી છે તે કાફિરોથી શીઆ લોકો નફરત નથી કરતાં જ્યારે ખુદાએ રાશેદીન (રદિ.) જેવા યુઝુર્મવારોથી નફરત કરવી પોતાનું કર્તવ્ય સમજે છે બદકે નફરતને જન્નત હાસિલ કરવાનો સૌથી સુંદર સળંગ સમજે છે ! અલ્લાહ તઆલા તેઓને અકલે સલીમ (સદ્બુદ્ધિ) અર્પણ કરે !!!

ખુદાએ રાશેદીન (રદિ.) સાચા મોમિન હોવાની અને તેઓથી ખુદા રાઝી થઈ ગયાની ખબર કુરઆને હરીમમાં સુરએ 'ઈન્ના ફતહના'માં સાદ શબ્દોમાં આપવામાં આવેલી છે બદકે ઈરશાદે હક છે કે અલ્લાહ તઆલા તેઓની યાતિની (આંતરિક) હાલતથી પણ સારી રીતે માહિતગાર છે.

હઠીસ શરીફમાં આવ્યું છે કે જે લોકોએ બેઅતે રિદવાનના દિવસે બેઅત કરી છે તેઓ દોઝખમાં નહિ જશે.^૧

અજબ વાત છે કે બેઅતે રિદવાન કરનાર સહાબા (રદિ.)થી ખુદા પોતાની પ્રસન્નતા બહાર ફરમાવે છે, કુઝૂર અલ્લહિરરાહાતો વસ્સલામ તેઓને જહન્નમની આગથી મુક્ત હોવાનું ફરમાવે છે, છતાં શીઆ લોકો ન ખુદાના કુકબને માને છે, ન રસૂલે પાક (સલ.)ના ઈરશાદ પર ચકીન કરે છે બદકે કુઝૂર (સલ.)ના ત્રણે પારો (મિત્રો)ને અને ખીજ સહાબા રિદવાનુલ્લાહિ અનકુમ અજગઈનને દોઝખમાં ઝીંકવા માટે નૈવાર છે !!!

અફસોસ એ છે કે (શીઆ) જેમના બંદા છે અને જેમની ઉમ્મત છે તે તારીફ કરે છે છતાં શીઆ લોકો તેઓની નિંદા કરે છે ! કેમ જાણે શીઆ લોકોના ઈર્શમની સામે ખુદા અને રસૂલ બંનેના ઈર્શમ બેઠાર છે ! નઉઝુબિલ્લાહ (અલ્લાહની પનાહ)

જેઓના સાચા દાફિર હોવાની ખબર કુરઆન આપે છે તેમના તરફ શીઆ નફરત કરતા નથી અને ખુદાએ રાશેદીન (રદિ.)થી

- ૧ બેઅતે રિદવાનના દિવસે પ્રથમ ત્રણે ખક્કીફોએ પણ બેઅત કરેલી છે

નક્કરત કરે છે એનાથી સાફ જાહેર થાય છે કે શીઆ લોકો કુર-
આને પાકને—જે અનન્ય હોવાની હેસિયતથી તમામ દુનિયામાં
જારી અને સારી છે—તે કુરઆને પાકને કિતાબે હક સમજતા નથી
યા એમાં કેટલાક જાગને સહીહ અને કેટલાક હિસ્સાને મલત
સમજે છે !

આ જાને સ્વરૂપોમાં ઉલમા તેઓ પર કુફના શબ્દો લાગુ
કરે છે તેમાં તેઓ શું ખુરું કરે છે ! હા, જે શીઆ લોકો કુરઆને
પાકને આરંભથી અંત સુધી સહીહ સમજે છે તેઓ અલખત, કુફ
શબ્દથી અપવાદ છે.

જ્યારે કુરઆનને જ કોઈ કુરઆન ન કહે તો તેને મુસલમાન
કોણ કહી શકે છે !

હદીસવેતાઓ (મુહદિસો)એ જેઓથી હદીસો સાંભળીને હદીસો
મહશ્વ કરી છે તે હદીસ ખયાન કરનારાઓ (રાવીઓ)ખૂબ જ
મુતકી, પરહેઝમાર લોકો થયાં છે, જેઓમાં શરીઅતની ખિલાફ
જરાપણ ખામી માલુમ પડી તેઓથી હદીસ નકલ નથી કરી.

હદીસો ભેગી કરનારાઓએ આટલી કાળજી લીધી છે; તો
કુરઆને કરીમને ભેગું કરવામાં તો કેટલીયે કાળજી લેવામાં આવી
હશે. કે જે દીનને પાયો છે. વળી કુરઆને પાકને જમા કરવું
તથેય ખુદાએ રાએદીન રિદવાનુસ્લાહે અન્હુમ અજમઈનના
જમાનામાં થયું હોવામાં સર્વ સંમતિ છે.

જ્યારે હદીસ કોઈ કાસિક, કાજિર, જુઝા અને ધોકાળાજથી
મુહદિસોએ નથી લીધી તો કુરઆને પાક જે દીને ઈસ્લામનું મૂળ
અને પાયો છે તેને જમા કરનારા અને પ્રસારિત કરનારા
હુમૂર (સલ.)ના તથેય પારોને જે શીઆ લોકો મોટાથી મોટા
કાફિર કરતાં પણ—નકુઝુળિલ્લાહ (અલ્લાહની પનાહ)—મોટા કાફિર
સમજીને, તેઓને મેથા-ટોથા મારીને જન્નત હાસિલ કરવાનો
ઝરિયો સમજતા હોય, તો કુરઆને કરીમની તરતીજ (ગાંધણી)
એવું સંપાદન અને એની સિલહત કચારે કાળિલે ઇતિમનાન

(સતોષકારક) અને લાઈકે એઅતિવાર (ભરોસાપાત્ર) થઈ શકે છે.

અને જ્યારે કુરઆને કરીમ કાગિલે ઈત્મિયાન અને એઅતિવાર નથી તો એના પર અમલ અને એના અહકામાત અને વાકેઆત (ઘટનાઓ) ક્યારે કાગિલે કુબૂલ (સ્વીકારવા યોગ્ય) થઈ શકે છે.

અને જ્યારે કોઈ કામના પાસે આસમાની કિતાબ નથી તો એના મજહબની કોઈ અસલ (પાયો) નથી. આ દલીલને શીઆ લોકો ગંભીરતાપૂર્વક મનન કરે અને ઈન્સાફ અને દયાનત (પ્રમાણિકતા)ને હાથમાંથી જવા ન દે.

■

હવે રહી બીજી ચીજ, તકવીવતે ઈસ્લામ, આમાલ અને અહકામના વિશે. કુરઆને મજહબની ઈલ્મે હદીસ છે. અને હદીસના રાવીઓ (વયાન કરનારાઓ) પણ બહે બાત્રે અને મોટે બાત્રે શીઆ લોકોની નજીક એ જ કાશિરના સમૂહમાંથી છે જેના પર મેથુ-ટ્રાસ્ટ ભારવામાં આવે છે.

તો એવા રાવીઓની હદીસની ગિરાયતોને ગ્રાહિક રીતે, તાર્કિક રીતે અને ધાર્મિક રીતે કેરી રીતે સતત માની શકાય છે? એટલા માટે શીઆ લોકોના વાલી અને ગર્વન પ્રમાણે ઈલ્મે હદીસ પણ તેઓના હાથમાંથી ગયો.

હવે તેઓ પાસે કઈ ચીજ છે જેને તેઓ પોતાના (શીઆ) મજહબને પાયો ઠેરવીને બીજા મજહબોની સામે ખડા થાય?

હુઝૂર નબીયે કરીમ અલૈહિસ્સલામો વતતસ્લીમ પોતાના આખરી સમયમાં મસ્જિદે નબવીમાં તશરીફ લાવ્યા. હઝરત અબૂબકર સિદ્દીક રદિયલ્લાહો અન્હોને પેશ ઈમામ બનાવ્યા. અને ખુદ હુઝૂર (સલ.)એ તેમ જ તમામ સહાબા (રદિ.)એ આપની ઈકતદા કરી. એ પછી હુઝૂર (સલ.) હરમયી બહાર તશરીફ લાવ્યા નથી અને વફાત પામ્યા.

વળી હિમ્મત મોમિનીન હઝરત આયશા સિદ્દીકા રદિયલાહો અન્હાની જોદમાં વફાત પામ્યા અને એમના જ હુજરામાં દફન થયા.

શીઆ લોકોના શબ્દો પ્રમાણે,

નહિયુમિલાહ-અહ્મદની પનાહ-

જેઓ સૌથી વધારે કુફ કરનારા છે !

જેમને મેણા-ટોણા મારવા ફર્જ છે !

જેમને મેણા-ટોણા મારવા જન્નત મેજવરાનો સમગ્ર છે !

તેઓ પૈગી

હઝરત અબૂળહર (રદિ.)ને

હુઝૂર (સલ.)એ પોતાના આખરી વક્તમાં પોતાના અને સર્વ સહાબા (રદિ.)ના પેશ ઈમામ બનાવ્યા !

તેમ જ

હિમ્મત મોમિનીન હઝરત આયશા સિદ્દીકા રદિયલાહો અન્હાની જોદમાં વફાત પામ્યા અને એમના જ હુજરામાં દફન થયા !

તો એઅતિરાજ કરનાર એઅતિરાજ કરી શકે છે :

જે હુઝૂર (સલ.) હઝરત અબૂળહર (રદિ.) અને હઝરત આયશા (રદિ.)ના કુફથી વાકેફ ન થયા,

તો નીચે દર્શાવ્યા જેવી ખીજ હદીસો જેવી રીતે સહીહ અને સ્વીકાર્ય થઈ શકે ! !

- 'હુ' તે વખતે નખી હતો જ્યારે હઝરત આદમ (અલ.)નું પુતળું બનવું હતું અને મારી નુજુવતનો ઝડો છુલંદ હતો,'
- 'કબરમાં મુદાથી આ પ્રમાણે સવાલ અને જવાબ થાય છે,'
- 'હમમાં સૌથી પહેલાં હું બેઠીશ,'
- 'કિયામત નજીક આવશે ત્યારે ફલાણી ફલાણી વાતો યશે,'
- 'જન્નત અને દોઝખના અઝાબ અને સવાબ (ની વિગતો),'
- હઝરત હસનેન,^૧ યા હઝરત અલી યા હઝરત ખીખી ફાતિમા

● ૧ હઝરત હસનેન : હ. હસન (રદિ.) અને હ. હુસેન (રદિ.)

ઝડરા રદિયલાલો તઆસા અન્હાની તારીફની ખબર,
જો કુચૂર (સલ.)નો ઈદમ સહીદ છે તો બધા જ સહીદ છે અને
નહિજુનિલાદ (અજ્ઞાહની પનાહ)

કુચૂર (સલ.)નો ઈદમ મસત છે ના બધા જ મસત છે.

એવું નથી થઈ શકતું કે જે હદીસો પણ ખુલાસે રાશેદિન
રિદવાનુસ્લાહે અન્હુમ અને હુમુસ મોમિનીન હઝરત આયશા
સિદીકા રદિયલાલો અન્હાના વિશે વારિદ છે તે મસત છે.

અને જે હઝરત ખીખી કાતિમા અને હંમામ હસનન અને
હઝરત અલી રિદવાનુસ્લાહ અન્હુમ અજઞમદન વિશે વારિદ થયેલી
છે તે સહીદ છે.

અમર સહીદ છે તો સર્વ સહીદ છે અને

નહિજુનિલાદ મસત છે તો સર્વ મસત છે.

શીઆ લોકોના અજીઝાએથી કુચૂર (સલ.)ના ઈદમ પર પણ
કલક સાજે છે અને બ્યારે કુચૂર (સલ.)નો ઈદમ સહીદ માનવા-
માં ન આવે તો રસૂલુલાહ સલ્લલ્લાલ્લે અલેહે વસલ્લમની ઈતેના :

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ

‘જેણે રસૂલ (સલ.)ની ઈતાઅત કરી,
તેણે હકીકતમાં અજ્ઞાહની જ ઈતાઅત કરી.’

તું પાલન કેવી રીતે દુરસ્ત થઈ શકે છે ?

અને આપત :

مَا أَتَاكَ الرَّسُولُ فَخُذْهُ وَمَا نَهَاكَ عَنْهُ فَانْتَهُ

‘જે કંઈ રસૂલ તમારી પાસે લાવે તેને તમે અપનાવી લો
અને જઈ લો અને જે વાતથી મના કરે તેનાથી દૂર રહો.’

નો અર્થ શું થશે ?

અને એનો શું મતલબ અને મકસદ છે ?

બળુવા એ મળ્યું કે તથુ સહાળા (રદિ.) તરફની દુશ્મનીના કારણે શીઆ લોકો ઈસ્મે હક અને ઈસ્મે રસૂલે પાક (સલ.)નો પણ સ્વીકાર કરતા નથી; કારણ કે કુરઆને પાકમાં સહાળા (રદિ.)ની તારીફ અને તેઓથી અલાહ તઆલાનું ખુશ અને રાજી હોવું સાબિત છે; અને બૈઅતે રિહવાનના દિવસે આ તથુ ખલીફાઓએ પણ બૈઅત કરી છે, જેને કોઈ રદ કરી નથી શકતું. અને એ દિવસની બૈઅત બાજે ખુદાના હાથ પર બૈઅત છે. ખુદાવંદ તઆલાએ તેઓથી પોતાની પ્રસખતાની ખબર આપી છે.

અજબ વાત છે કે હક તઆલા કુરઆને કરીમમાં હઝરાતે ખુદાએ રાશેદીન (રદિ.)થી પ્રસખતાની ખબર આપે અને શીઆ લોકો કાફિર બનાવીને તેઓ પર લાનત કરે !

શું હક તઆલાને પણ,

નઉમુઘિલાહ, નઉમુઘિલાહ

(અલાહની પનાહ, અલાહની પનાહ)

એનો ઈંકમ ન થયો કે આ લોકો સોચી ખૂશ છે ??

તદ ઉપરાંત આ વાત પણ મનન કરવા જેવી છે કે હુજૂર રસૂલે મકબૂલ સહાબાહો અન્નદિ વસયગની શાને મજારકમાં આ આવત શરીફ બિતરી છે જેની તસ્દીક આઆ લોકો પણ કરે છે :

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

‘વા રસૂલુલાહ (સલ.) ! અમે તમને તમામ વિશ્વો વાસ્ત રહમત બનાવી મોકલ્યા છે.’

ત

જે યારો (રદિ.) એ (ખુદાએ રાશેદીન રદિ. એ) ઈમાન લાવ્યા બાદ ઈબ્રજત, માલ, ઓલાદ, વતન, રાહત, બલકે બન પણ કુરબાન કરી દીધાં અને

જે મજબૂત દીનના પ્રચાર અને પ્રસારના માટે કુચૂર (સલ.) કુનિયામાં તશરીફ લાવ્યા તેનો પ્રચાર અને પ્રસાર કુચૂર (સલ.)ની હવાલીમાં અને કુચૂર (સ.)ની વફાત પછી અંતિમ શ્વાસ સુધી તેઓ કરતા રહ્યા.

અને રોમ, શામ (સિરિયા), મિસર, ઈરાન, અને હિન્દુસ્તાન (વજેરે) દેશોના સમીપ સુધીનો પ્રદેશ એ જ ત્રણે ખલીફાઓની ખિલાફતના સમયમાં ફતેહ થયો છે એ વાતથી શીઆ લોકો પણ ઈન્કાર કરી નથી શકતાં.

આટલી ગંધી કુરબાની, ઈસ્લામના પ્રચાર અને પ્રસાર, અને ખેરુલ ગશર અલીદિસ્સલાતો વસ્સલામની અનેક વરસોની સુદગત છતાં તેઓમાં ખેર પૈદા ન થઈ ગઈકે ખેર પૈદા થવાને બદલે એટલા દરજ્જે શર (ખુરાઈ) પૈદા થઈ કે નઉઝુગિલ્લાહ (અલ્લાહની પનાહ) ફિરઓન, નમરૂદ, દામાન અને શતાનના કરતાં પણ (ખુરાઈમાં) વધી ગયાં કે તેઓને મદેબ્બાં-ટાબ્બાં મારવા શીઆ લોકોના વચનો પ્રમાણે ફર્જ થઈ ગયું અને (એ) મદેબ્બાં-ટાબ્બાં મારવાના કારણે જન્નતુલ ફિરદોસ ગયો અને નમાગ હમરના યુનાહ માફ થઈ જશે !

તો જ્યારે કુચૂર (સલ.)ની શાને રંઝત વારો (ખાસ મિત્તો) ના જ કામમાં ન આવી, અને ત્રણ વારો જ્વાદન્નમાં અને એક જન્નતી થયાં તો ખીજાઓને કુચૂર (સલ.)ની રેહમત યાં કામમાં આવશે ?!

જે કંઈ કુરબાની તેઓએ કરી અને સુદગતે પાકમાં હંમેશા હમર વિતારી એ વાતો પછીનાને પ્રાપ્ય નથી તો પછી શકાયના હમ્મીદ અને રેહમતની હમ્મીદ 'રેહમતલીલ આલમીન' થી રાખવું હાયદા વગરતું અને અક્કલની ખિલાફ છે.

● ૧ હમરત અબ્બાકર (રદિ.) હમરત હમર (રદિ.) અને હમરત હરમાન (રદિ.)

૨ હમરત અલી (રદિ.)

જલકે નઉઝુબિલ્લાહ નઉઝુબિલ્લાહ (અલ્લાહની પનાહ, અલ્લાહની પનાહ) આપ (સલ.)ની ઝાતને 'રહમતલ્લીલ આલમીન' નથી કહી શકતાં જલકે રહમતના જલકે એહમત (આફત) હોયું જોઈએ કારણ કે શીઆ લોકોનાં વચનો પ્રમાણે ત્રણ ચાર નઉઝુબિલ્લાહ (અલ્લાહની પનાહ) જઈ-નમી થયાં અને એક જન્નતી તો એહમતનું પલ્લું રહમતના પલ્લાની તુલનામાં ભારી છે. તો પછી આવતે શરીફનો અર્થ કેવી રીતે દુરસ્ત થઈ શકે છે ?

હા, નઉઝુબિલ્લાહ (અલ્લાહની પનાહ) ખારજીઓનાં વચનો પ્રમાણે કંઈક અર્થ બંધબેસતો થઈ શકતો હતો તો એવી રીતે થઈ શકતો હતો કે ત્રણ ચાર જન્નતી અને એક ચાર હઝરત અલી કર્મલ્લાહો તઆલા વજહફ જઈ-નમી થયા.

પરંતુ હું ખારજી ફીકાના લોકોને પણ એ જ જવાબ અપીશ જે શીઆ લોકો માટે છે. હું જેટલી જૂરાઈ ત્રણ ચારોને જૂરા કહેવામાં સમજું છું એટલી જ જૂરાઈ અમીરલ મોમિનીન હઝરત અલી (રદિ.)ને જૂરા કહેવામાં પણ સમજું છું.

અલ્લાહ તઆલા આ જા'ને ફિકાઓને અહલે સલીમ (સદ્ગુણિ) અને સિરાતે મુસ્તકીમ (સીધો રસ્તો) અર્પણ કરે.

હુઝૂર નખીયે કરીમ અલ્લાહિર્રસલાને પતરલીમે વફાતના સમય સુધી તેઓને સારા જાણ્યા, સારા સમજ્યા, સારા ફરમાવ્યા. ન કોઈને કાફિર ફરમાવ્યા ન કોઈને મુત'દ ફરમાવ્યા.

આ જા'ને ફિકાઓ, ખારજી અને રાફઝીએ હુઝૂર (સલ.)ના ફરમાવવાથી ખિલાફ તેઓ વિશે કંઈ કહેવું ન જોઈએ. તેઓને ન કાફિર કહે, ન મુત'દ કહે, ન જૂરા કહે જલકે સીના નામે તાઝીમ અને તકરીમ (માન-સન્માન) પૂર્વક લે અને સાથી મુહબ્બત રાખે અને અહલે ભૈત (રદિ.) અને અસ્લાબ (રદિ.)ને હુઝૂર (સલ.)ની સાથે એવો નિકટનો સંબંધ સમજે જેવી રીતે તસ્ખીહ (માળા) માં જા'ને તરફના દાણાઓ (મોતીઓ)ને ઈમામે તસ્ખીહ સાથે સંબંધ છે.

ઉપર દર્શાવેલી દલીલો ઉપરાંત નીચેની સ્પષ્ટ દલીલ અત્યંત તાર્કિક છે. શીખા સોફો તો શું બલ્કે કોઈ પણ એને રદ નથી કરી શકતો. (એ દલીલ નીચે પ્રમાણે છે) :

ઈરાન દેશ અમીરલ મોમિનીન હઝરત ઉમરફારુક રદિયલ્લાહો અન્હો ના સમયમાં ફતેહ થયો. ઈરાન ફતેહ થયા પછી કેટલાયે હઝાર વરસની સલ્તનતનો કુલ માલ મહીના મુનવ્વરામાં આવ્યો. તે જ વખતે હઝરત ખીખી શહરબાનુ રદિયલ્લાહો અન્હા પણ માલે મનીમતની સાથે આવ્યા. તે વખતે એ માલની વહેંચણી પણ અમીરલ મોમીનીન હઝરત ઉમર ફારુક રદિયલ્લાહો અન્હોના હુકમથી થઈ.

માલની એ વહેંચણીમાં હઝરત અલી અને હઝરત હસનૈન રિદવાનુલ્લાહે અન્હુમ ને પણ હિસ્સો મળ્યો. ખીખી શહર બાનુ (રદિ.)ને હઝરત ઉમર ફારુક (રદિ.)ના હુકમ પ્રમાણે હઝરત અલી (રદિ.)ના હવાલે કરવામાં આવ્યા. હઝરત અલી (રદિ.)એ ખીખી શહરબાનુ (રદિ.)ને હઝરત ઈમામ ફૂસૈન (રદિ.)ના હવાલે કર્યા.

જો અમીરલ મોમિનીન હઝરત ઉમર (રદિ.) મુસલમાન ન હતા, અને નજીબુલ્લાહ (અલ્લાહની પનાહ) કાફિરો કરતાં પણ બદતર હતા તો—

તેઓનો જિહાદ કેવી રીતે દુરુસ્ત છે ?

તે માલ હઝરત અલી (રદિ.) થા હઝરાંતે હસનૈન (રદિ.) એ લેવું કેવી રીતે દુરુસ્ત થઈ શકે છે !!

હઝરત ખીખી શહરબાનુ (રદિ.)થી જે ઓલાદ છે તેને શું કહેવામાં આવશે !!

જો સાચી ખિલાફત છે તો આ સર્વ ચીજો નાઈઝ અને દુરુસ્ત છે અને જે ખિલાફત નાનાઈઝ છે તો આ સર્વ ચીજો નાનાઈઝ અને હરામ છે. એટલે—

હઝરત ખીખી શહરબાનુ (રદિ.)થી સાદાતની ઓલાદનો જે પંશ છે તેનો શું હથ્ર (અંજમ) હોવો જોઈએ !!

જરા આ વાતો પર મનન કરીને પછી શીઆ લોકો ખુલ્લા-
એ રાશેદીનની તરફ મહેલુઆં-ટોણાં માટે જખાન ખોલે:

આ વાત પણ બહાર કરેલા લાયક છે કે શીઆ લોકો આ
(નાએ દર્શાવેલી) હદીસ શરીફ પર ખૂબ જ ક્રોધ કરે છે કે કોઈના
માટે કુઝૂર (સલ.) એ આવું નથી કરમાવ્યું:

يَا عَلِيُّ كُنْ لَكَ كَيْفِي وَدَمَكَ دَوِي

‘હે અલી (રદિ.)! જોસ્ત તમારું, જોસ્ત
મારું છે; અને લોહી તમારું, લોહી મારું છે.’

હદીસના આ મઝમૂનથી હઝરાતે ખુલકાએ રાશેદીન (રદિ.)
પર હઝરત અલી (રદિ.)ની યુઝુગી અને સળકત (સરસાઈ)
લાખિત નથી થતી. કારણ કે કુઝૂર (સલ.)ના આ શબ્દો મળગી
છે; હકીકી નથી. અગર એને હકીકી માનવામાં આવે તો હઝરત
અલી (રદિ.)ના ખીખી કાલિમા રદિયલાહે અન્હા બેડે નિકાહ નથી
થઈ શકતા.

વળી એ જ મઝમૂન અને માતલબમાં બેઅન રિદવાનના દિવસે
કુઝૂર (સલ.)એ હઝરત ઉસ્માન ગની રદિયલાહે અન્હોની ગેર-
હાજરીમાં પોતાનો કાબો હાથ (પોતાના) જમણા હાથમાં પકડીને
કરમાવ્યું કે,

‘બેઅત કરી ઉસ્માન (રદિ.)એ મુહમ્મદ (સલ.)ના હાથ પર.’

તે જ કુર્બા (સામીપ્પ) જોસ્ત-પોસ્ત (માંસ-ચામ), લોહી-
હાકકાં વગેરે હઝરત ઉસ્માન (રદિ.)ને હાસિલ છે જે હઝરત
અલી (રદિ.)ને હાસિલ છે. પરંતુ આ બંને હદીસો મળગત છે;
હકીકતન નથી.

આ વાત પણ શીઆ લોકો જરા ગંભીરતાથી અને ઈન્સાફથી
અને અકલે સલીમ (સદ્બુદ્ધિ)થી જુએ. શીઆનો હરેક માલદાર

શખ્સ પોતાની કબર કરબલાયે મોઝલામાં જનાવવા ચાહે છે. એટલા માટે કે એમની બરકતથી અઝાબમાંથી નબત (મુક્તિ) મળે અને જબતુલ ફિરદૌસ નસીબ થાય.

એમાં શક નથી કે હઝરત ઈમામ હુસૈન રદિયલાહો અન્હોનો કુળ (નજદીકી) નખશીખ રહેમત અને યુનાહનો કશકારો છે. પરંતુ જે કંઈ યુઝુબી^૧, અને સિફતે રહેમત એમને પ્રાપ્ત થયેલી છે તે એમના નાના નખીયે કરીમ અલૈદિસ્સલાતો વતરસ્તીમના પરતવ (ફિરજો, રશિમઓ) અને સદકો છે.

(હવે) એ અજળ વાત છે કે રહેમતનો જે ઝિલ્લ (પકડાયો, પ્રતિબિંબ) છે તેમના નજીક દફન થયેલાના ગધાં યુનાહ માફ થઈને તે જાળની થઈ જાય અને રહેમતની જે અસલ છે :

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

‘યા રસૂલલાહ (સલ.)! અમે તમને તમામ વિશ્વો માટે રહેમત જનાવીને મોકલ્યા છે.’

તેમની પાસે દફન થયેલા ખુદાએ રાશીદીન પર હુઝૂર (સલ.) ની શાને રહેમત બેકાર પૂરવાર થાય !

એ વાત જે માનવામાં આવશે તો જલ્દે જિહ્દર (મૂળ તત્ત્વ) નકામું છે; અને અહ^૨ બાકાર (હિપયોગી) છે ! અને એવું સમજવું હિંદમ અને અક્કલના ખિલાફ છે. દાખલા તરીકે સૂરજ બેકાર છે અને સૂરજની રોશની કવી (ગળવાન) અને બાકાર (હિપયોગી) છે !

પત્ર ૩૭

★ પ્રતિ : અબ્દુલ હુય^૨ (રહ.)

કલમએ ‘લાઈલાહ ઈલ્લાહ’ હક તઆલાના ગઝબ (કોપ)ને

૧ અહ^૧ : મૂળ તત્ત્વમાંથી બનેલો પદાર્થ

૨ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૯

દૂર કરવા માટે છે. અને આ કલ્મએ તૈયિયા કરતાં વધારે ફાયદા-
કારક ખીજ કોઈ ચીજ નથી.

(દુનિયામાં રૂખી જવું અને ખુદાને ભૂલી જવું) ખુદાના
ગઝળના અસળાળ છે. કલ્મએ તૈયિયા દુનિયાના એ સંબંધોને
અને મક્કલતને દૂર કરીને ખુદાથી કરીબ કરે છે.

તો એ ખુદાના ગઝળને દૂર કેમ ન કરે!

ફકીર (ફ.) આ કલ્મએ તૈયિયાને નવાણુ હિસ્સા રેહમતનો
ખબતો અને આખિરતની ચાવી સમજું છું. એ ફકીની ખુદમત
(અધકાર)ને, શિકંની કદુરત (મંદકી)ને દૂર કરે છે. ખુદાની
જનાબમાં એના કરતાં વધારે શકાઅત કરનાર કોઈ નથી.

જે શખ્સે આ કલ્મએ શરીફની તસ્દીક કરી હશે, અને જરાક
જેટલું એ ઈમાન હાસિલ કરી લીધું હશે અને પછી ફકે અને
શિકંની રસ્મોમાં સંડોવાઈ ગયો હશે તોપણ આ કલ્મએ
તૈયિયાની શકાઅતથી તેનો અઝાળ દૂર થઈ જશે અને દોષખાના
કાયમી અઝાળથી મુક્તિ મેળવશે.

જેવી રીતે કે આ ઉમ્મતના તમામ કબીરા (મોટા) યુનાહેના
અઝાળ દૂર કરવામાં હુજૂર નખીયે કરીમ અલ્હિસ્સલાતા વતતસ્લીમ-
ની શકાઅત નફાકારક અને ફાયદાકારક છે.

હુજૂર (સલ.)એ ફરમાવ્યું છે :

‘મન કાલ લાઈલાહ ઇલ્લાહો ફદખલલ જન્નહ’
જેણે આ કલ્મો ‘લાઈલાહ ઇલ્લાહ’ પદ્યો ને જન્નતમાં
દાખલ થયો.

લોકો તાજજુબ કરશે કે એક વખત કલ્મો પઢવાથી જન્નત
મળી જવું કેવી રીતે બની શકે! પરંતુ ફકીરને મેહસૂસ થયું છે
કે એક આદમીને જ નહિ પરંતુ અગર તમામ જહાંનને પણ
બખ્શી દે તોપણ શક્ય છે.

એ પણ મશહદ (બહેર) થયું છે કે કદમએ તૈયિગાની ખર-
કતોરને તમામ જહાંનને વહેચી દેવામાં આવે તો હંમેશાના માટે
બધાંને ફિદાયત (પૂરતું) છે. અને સૌને સૈરાળ (તૃપ્ત) કરી દે.
ખાસ કરીને કદમએ તૈયિગાની સાથે 'મુહમ્મદુર રસુલુલાહ' પણ
જમા થઈ જાય અને તબ્કીમ તોહિદની સાથે મુનઝઝમ (સંલગ્ન)
થઈ જાય.

આ કદમો વિલાયતનો અને રિસાલતનો મજમુઓ (સંમંહ)
છે. ખુદાની જનાબમાં આ કદમાની મદદ વિના નથી પહેચી
શકાતું. એક વખત આ કદમએ તૈયિગાને કહેવાથી એક કદમ
મસાફત (અંતર) કપાય છે. આ મસાફતનો એક એક કદમ
તમામ દાઈરાએ ઈમ્કાનના કરતાં કેટલાયે ગણો વધારે છે. સૌથી
ખેડતર આ આરઝૂ હોવી જોઈએ કે એકાંત ખૂણામાં આ કદમએ
તૈયિગાના ઝિક્કથી સિજ્જત હાસિલ કરે.

પત્ર ૩૮

★ પ્રતિ : હાજી યુમુદ્દ કશ્મીરી (રહ.)

ખુદાની મગરેફત તેના પર હરામ છે જેના દિલમાં દુનિયાની
મુહબ્બત રાઈના દાણા ધરાવતો હોય. હા, અલબત્ત જ્યારે એ
દુનિયામાં છે અને દુનિયાની જરૂરોથી પણ છૂટકો નથી એટલા
માટે એનું આહિર, આહિરની સાથે અને બાતિન, બાતિનની સાથે
સંબંધ ધરાવે છે. અમર આહિર એનું આહિરની સાથે સંબંધ ન
રાખે તો રુશદ અને હિદાયત અને ફૈઝનો રસ્તો બંધ થઈ જાય.

પત્ર ૩૯

★ પ્રતિ : સૈયદ અબ્દુલ બાકી સારંગપૂરી (રહ.)

'અસ્હાબે શિમાલ' તે લોકો છે જેઓના સામે પરદાઓ
જુદમાની (અંધકારમય) છે.

અને 'અસ્ઠાણે યમીન' તે લોકો છે, જેઓની સામે પરદાઓ પૂરાની છે અને તે લોકો તમામ દિગ્ગણત (પરદાઓ)ને ઝાળગી-ને અને અસ્માઓ સિંહાતના મકામાતથી આગળ જાતે હકથી નજીક છે અને માત્ર જાતે હકના તાલિજ (અભિલાષી) છે. અસ્મા-ઓ સિંહાતના ઉમ્મીદવાર નથી.

'અસ્ઠાણે શિમાલ' કાફિર છે અને અસ્ઠાણેયમીન અદલે ઈસ્લામ છે અને ખાસ કરીને ઔલિયા અઘાહ છે. અને સાળેજીન (અમર્યાને) હકીકતમાં હજરાતે અંબિયા અલ્લીહિમુસ્સલાતો વસ્સલામ છે.

અને હજરાતે અંબિયા અલ્લીહિમુસ્સલાતો વસ્સલામની પેરવીથી વારસા સ્વરૂપે હજરાતે સદાળાએ કિબાર રિદવાનુશાહે અન્દુમ અજમઈનમાં આ દોલત જોવામાં આવે છે. અને અમુક અમુક ઔલિયામાં પશુ જવલ્લે જ આ દોલત સાળિત છે. હકીકતમાં એ શખ્સ પશુ અસ્ઠાળના સમૂહમાંથી છે.

એવા જ કમાલવાળા ઔલિયા અઘાહના વિશે કુઝૂર રમ્મલે કરીમ અલ્લીહિમુસ્સલાતો વતરલીમે ફરમાવ્યું છે;

'લા યુદરા અવ્વલોદુમ ખેરુન અમ આખેરોદુમ'
'નથી ખળર કે એઓમાંથી આરંભના સારાં છે કે અંતના.'

અને કુઝૂર (સલ.)એ ફરમાવ્યું છે કે :

'ખેરૂલ કુરૂને કરની'
'સૌથી બેહતર ઝમાનાઓમાં મારો ઝમાનો છે.'

પરંતુ કુરૂન (ઝમાના)ના એતેવારથી ફરમાવ્યું છે. અને એને શખ્સોના એતેવારથી ફરમાવ્યું છે. પરંતુ અહીં સુબત વલ જમાઅતનો ઈજમાઅ (સર્વાનુમતિ) અંબિયા અલ્લીહિમુસ્સલાતો

વસ્ત્રલાભના પછી શૈખેનની અફઝલિયત પર છે. કોઈ શખ્સ એવો નથી જે હઝરત અબૂબકર રદિયલ્લાહો અન્હો પર સબકત (સરસાઈ) લઈ ગયો હોય. આ ઉમ્મતના સાબિકોના સાબિકર અને આ મિલ્લતના પહેલાંઓના પહેલાં એઓ હઝરત અબૂબકર (રદિ.) જ છે.

હઝરત ઉમર ફારૂક રદિયલ્લાહો અન્હો એમના જ ઝરીયાથી અસ્ખફીયત (અમરુધ્યાન)ની દોલતથી મુશરફ થયા છે અને એ જ અબૂબકર રદિયલ્લાહો અન્હોના વાસ્તાથી ખીજઓના કરતાં વધી ગયા છે એ જ સમજ છે કે હઝરત ઉમર ફારૂક રદિયલ્લાહો અન્હોને 'ખલીફાએ સિદ્દીક' કહેવામાં આવતા હતા અને ખુલામાં :

‘ખલીફતો ખલીફતે રસૂલિલ્લાહ(સલ.)’

‘રસૂલિલ્લાહના ખલીફાના ખલીફા’

પદવામાં આવતું હતું.

□

હવે હું અસલ વાત બતાવું કે : હું કે જે સાબેખીને-યમાન અને શિમાલના અહકામથી ખારિજ છે અને યમાની તેમ જ ગરાની મામલાઓથી એમનો માગલો હમ્યતર છે. એમના કમાલાતને અરહાબે વિલાયત નથી પહોંચી શકતાં. એ ખુઝૂમ ફરઆનના હુકમે મુક્તઆતના અસરાર (રહસ્યો) અને મૂતશાખિલાતે ફરઆનીના ખજાના છે. એ જ લોકો કિયામતના ખીફથી ગમગીન અને બેક-રાર નથી થતાં.

પત્ર ૪૦

★ પ્રતિ : મૌલાના ખદ્દૂદ્દીન (રહ.)

અલ્લાહ તઆલાની આતયા અરમા, સિદ્દાત, શુખૂન અને

- ૧ શૈખન : હઝરત અબૂબકર (રદિ.) અને હઝરત ઉમર (રદિ.)
- ૨ સાબિક : આમળના, પાછળના, અદિયાતા, સરસાઇ મેળવનારા
- ૩ પરિચય માટે જુઓ પરિચિત ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૩૫

એઅતેખારાતના પદાઓ દૂર થવાની બે રીતો છે. એક શુદ્ધના એઅતેખારથી છે અને બીજી પુનૂદના એઅતેખારથી. ખર્ક^૧ પુનૂદી અસંભવિત અને અશક્ય છે. અને ખર્ક^૨ શુદ્ધી શક્ય છે. જે કે અત્યંત નજીક હોય અને ખાસોમાં પણ ખાસ (ઓલિયા અક્ષાહ)ને નસીબ હોય.

અને ફકીરે પોતાના કેટલાક રિસાલામાં હક તઆલાની જાત-થી તમામ હિજબો (પરદાઓ) ના દૂર થવા વિશે જે લખ્યું છે તે ખર્કથી મુરાદ ખર્ક^૨ શુદ્ધી છે. જેવી રીતે અક્ષાહ તઆલા કેઈ શખ્સને એવા પ્રકારની દષ્ટિ અર્પણ કરે કે હિજબો અને પરદાઓની આર-પારથી છૂપી ચીજોને જોઈ સે.^૨

પત્ર ૪૧

★ પ્રાંત : શૈખ ફરીદ થાનેસરી (૨૬.)

ઉફર (આરોહણ) વખતે નિહાયતુ-નીહાયતના મત'બાઓથી આગળ એક ખીન્ને મત'બો આવે છે. જેનું એક રજકણ દાઈરાએ ઈમ્કાનના કરતાં કેટલાયે ગણ વધારે (વિશાળ) છે.

એ મકામમાં અગર એક રજકણ જેટલું સુત્રક તથા કબૂ^૧ તો જાણે દાઈરાએ ઈમ્કાનના કરતાં કેટલાયે ગણી તરફથી કરી. આ મકામની ઉપમા દાઈરાએ ઈમ્કાનની સાથે ગિંદુ અને સિંધુ વડે આપવામાં આવે તો એ ઉપમા પણ અયોગ્ય છે.

આગાહી

દાઈરાએ ઈમ્કાનને પાતાળથી લઈને અશે^૨ મોઝલા સુધી મથવામાં આવે છે.

● ૧ ખર્ક : ફાટવું, અલગ થવું.

૨ જેવી રીતે દર્દીને એફરેના સ્ત્રીન પર જોવામાં આવે છે ત્યારે તેના કપડાં અને માંસ વગેરેની આર-પાર શરીરનો અંદરનો ભાગ દેખાય છે તેવી રીતે

પત્ર ૪૨

★ પ્રતિ : ખવાળ જમાલુદ્દીન^૧ (રહ.)

સાલિક ખાલિસ નિયતથી અક્ષાહને યાદ કરે છે અને રિયાઝત અને મુખહિદા અખ્તિયાર કરે છે તો આશમે મિસાલમાં તરતીબ-વાર (ક્રમશઃ) મુશાહિદા કરે છે અને પોતાને ખૂરી સિક્કોથી દૂર પામે છે તો તે વખતે એની સૈર આશાખી પૂર્ણ થઈ જાય છે. અને પછી તરકકી કરીને બ્યારે સૈર અનકુસી નસીમ થાય છે તો એ વખતે પોતાની જાતમાં સૈર કરે છે.

સૂફીઓ સૈર આશાખીને 'સૈર ઈલક્ષાહ' કહે છે અને સૈર અનકુસીને 'સૈર ફીલ્લાહ' કહે છે. ફકીરના નજીક આ વાત કબૂલ કરવા લાયક નથી. હક તઆલાની જાત દરેક મખલૂકથી ઉગ્યાતિ ઉગ્ય છે. અક્ષાહ તઆલાને અનકુસ અને અશકથી પર શોધવું જોઈએ.

આમાલી

આ પત્રમાં 'સુલૂક,' 'વહદતુલ વુજૂદ,' 'સૈર અનકુસી,' 'સૈર આશાખી' અને 'ઈન્દિરાગુન્નિહાયત-ફિલ બિદાયત'... વગેરે મકામ-નું વિવરણ અને સ્પષ્ટીકરણ કર્યું છે. એની વિગતો ખીજ પત્રોના વિષયોમાં આવી મઈ છે. એટલે આ લખ્યા પત્રનો ખૂલાસો એટલો જ પૂરતો છે.

મારા ખવાલમાં 'ઈન્દિરાગુન્નિહાયત ફિલ બિદાયત'^૨

ની તસ્દીક એમ થાય છે કે :

- ૧ ખીજ તરીકાઓમાં સુલૂક અસ્મા અને સિક્કોથી શરૂ કરાવવામાં આવે છે. બ્યારે હઝરાતે નકશા દિવામાં સુલૂક ઈસ્મે જાતથી શરૂ કરવામાં આવે છે.

■ ૧ આપ હઝરત મિર્ઝા હિરામુદ્દીન (રહ.)ના પુત્ર હતા.

૨ ઈન્દિરાગુન્નિહાયત-ફિલ-બિદાયત : અંતને આરબમાં લખેલ ફરી દેવું (સમાવી લેવું)

જાત એ અસ્મા અને સિક્કાતનો છેડા છે.

૨ ખીળ તરીકાઓમાં પ્રથમ જખાની ઝિક શિખવવામાં આવે છે. નકશખંદીઓને ત્યાં કલ્પ (દિલ)થી ઝિક શરૂ કરવામાં આવે છે જે જખાનની ઇન્તેહા (છેડા) છે.

૩ ખીળ તરીકાઓમાં સૈર આકાકીથી સુલૂક તથા કરાવે છે. નકશખંદીઓ સૈર અનકુસીથી (સુલૂક તથા કરાવે છે) કે જે સૈર આકાકીની હકીકત છે.

૪ ખીળ સિલસિલાઓમાં સિક્કાત સહિત જાતની તલખ (આરઝૂ) છે. નકશખંદીઓમાં સિક્કાત વિના જાતની તલખ છે.

૫ ખીળ ખાનદાનોમાં ખુદાનો કુર્બં દૈક અને ઈદરાકની સાથે આહે છે. નકશખંદીઓ દૈક વિના નિરુગતે જહલના તાલિખ છે.

જ્યાં સુધી ઈદરાક અને મેહસૂસ હોય, લાલેને ઠાઈપણ પ્રકારે હોય, એને હઝરાતે નકશખંદિયા ગૈરલાહમાં ગણે છે. હઝરાત ખવાળ નકશખંદ રહમતુલ્લાહિ અલહ કરમાવે છે :

‘હુરએ હીદહ શવહ વ શુનીદહ શવહ વ દાનિસ્તહ
શવહ આં હમા ગૈર અસ્ત’

જે કંઈ જોવામાં આવે, સાંભળવામાં આવે અને
સમજમાં આવે તે સર્વ ગૈરલાહ છે.

આ છે ‘ઇન્દિરાનુન્નિહાયત ફિલ ખિદાયત’ની હકીકત !

પત્ર ૪૩

★ પ્રતિ : મોલાના મુહમ્મદ અફઝલ^૧ (રહ.)

નકશખંદી તરીકાના કેટલાક છુજુગોએ ફરમાવ્યું છે કે,

● ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિચિત ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૩

આ તરીકાના તાલિયોને 'વાદત'નો 'ઝોક' છે, 'ન' કે 'વાદત.' અને 'વાદત'ની ઈન્તેહા બીજી ચીજ છે જેનો આઈકો ઈખ્તિદામાં મયસ્સર છે.

જગજ અને સુલૂકની પૂર્ણતા પછી ન 'વાદત' રહે છે ન 'વાદત'નો આઈકો. એને જ 'ઇન્દિરાનુન્નિહાયત ફિલ બિહાયત' કહે છે.

એનાથી કોઈ એવી શંકા ન કરે કે એમના (નકશબંદી સિલ-સિલાના) મુખ્તદીઓ બીજાઓના મુન્તહીઓથી અલગ થઈ ગયાં. એનો મતલબ એ છે કે કામિલ શેખ પોતાની ખુલંદ નિસ્ખતથી પ્રતિબિંબ સ્વરૂપે પોતાના તાલિમના સીનામાં અકસ (પ્રતિબિંબ) નાંખે છે અને 'વાદત' તેમ જ 'આઈકાએ વાદત'ની વાશની ચપ્પાડે છે.

તેઓના બાતિનના એ અકસ અરસા અને સિહાતના મકામને ઓળંગીને જાતે હકના હોય છે. તેઓના બાતિનને 'વાદત' અને 'આઈકાએ વાદત'ની જાણ થાય છે પરંતુ જાદિર તેનાથી બેખબર રહે છે.

અને 'હકીકતે વાદત' યા 'હકીકતે આઈકાએ વાદત'માં જહલ સિવાય કંઈ નસીબ નથી. અગર કોઈને 'વાદત' યા 'આઈકાએ વાદત'ની કંઈક અસર મેહસૂસ થાય તો તે ગર્હસ્તાહ છે. ન તે 'વાદત' છે અને ન 'આઈકાએ વાદત' છે.

આગાહી

'વાદત' અને 'આઈકાએ વાદત'ની મિસાલ એ છે કે જેવી રીતે

● ૧ 'વાદત' : મામિ

૨ ઝોક : સિદ્ધત, મજા, નિશાત, ખુશી

૩ મુખ્તદી : સુલૂકની ઈન્તેહા (આરંજ) કરનાર સાલિક, પ્રાથમિક કક્ષાનો સાલિક

૪ મુન્તહી : સુલૂકની ઈન્તેહા (પરિપૂર્ણતા) એ પહોંચેલો સાલિક

ઢાઈના હાથમાં લીંબુ છે અને તે લીંબુને કાપીને ચાખે પણ છે, તો જેના હાથમાં લીંબુ છે તેને લીંબુની 'યાદત' હાસિલ છે અને લિંબુનો ઝાઈકો (રસાસ્વાદ) પણ પ્રાપ્ત છે.

જે (તેની સામે) જીભે રહીને જોઈ રહ્યો છે, લીંબુ કાપવાથી તેના મુખમાં પાણી આવે છે તો તેને 'યાદત' નસીંગ નથી પરંતુ ઝાઈકાની યાદત જરૂર નસીંગ છે. એમાં

- મુન્તહી તાલિય તે છે જેને માત્ર દૂરથી ઝાઈકાની અસરથી મુખમાં પાણી આવે છે.
- 'મુતવસ્સીત'^૧ તે છે જેના હાથમાં લીંબુ છે અને લીંબુનો ઝાઈકો પણ ચાખી રહ્યો છે.
- મુન્તહી તે છે જે આતે બેચું અને બેચુંગુના મા'રેફત અને હેરતના દરિયામાં હેરાન છે. હઝરત યુસુફ અલ્હિસ્સલાતો વસ્સલામના દીદારથી મિસરની યુવતિઓની (જે હાલત યઈ હતી)^૨ તેમ તેને ન હાથની ખચર છે, ન લીંબુની, ન જરીની, ન ધાની, ન દુઃખાવાની !

● ૧ મુતવસ્સીત : મધ્યમ દ્રશ્યએ પહોંચેલો સાલિક

૨ હઝરત યુસુફ (અલ.)ને ખરીદનાર મિસરના અઝીઝની પત્ની ખુલેખા હઝરત યુસુફ (અલ.) પર ફરેફતહ (મોહિત) થઈ ગઈ. એની ચર્ચા મિસરની સ્ત્રીઓમાં થઈ; અને તેઓએ કટાક્ષ કરવા શરૂ કર્યા કે અઝીઝની પત્ની એક ગુલામ પર ફરેફતહ (મોહિત) થઈ ગઈ.

તેઓને ચુપ કરવા માટે ખુલેખાએ તમામ સ્ત્રીઓને પોતાને ત્યાં દાખલ કરી. જરીથી કાપીને ખાઈ શકાય એવા ફળો તેણે પીરસ્યા. જ્યારે જમવાનું શરૂ થયું ત્યારે ખુલેખાએ હઝરત યુસુફ (અલ.)ને તેઓની સામેથી પસાર થવાનો કુકમ કર્યો. હઝરત યુસુફ (અલ.) ત્યાંથી પસાર થયા તો એમના હૃદય અને જમાલને નીહાળીને તમામ સ્ત્રીઓ એવી બેખુદ અને મહદોરા થઈ ગઈ કે ફળ કાપવાની જરી દરેકે ફળના બદલે પોતાના હાથો પર ફેરવીને હાથોને જખમી કરી લીધાં છતાં તેઓને જરાયે લાન ન રહ્યું.

એ જ પ્રમાણે જાતે હકેના કુળ (નજદીકી)માં ન 'વાક્ત'ની ખબર હોય છે ન 'વાક્તના ઝાઈકાની.' એ જ ખાસિયત (ગુણ) નકશખદિયા મુજદિદીયાની નિરુપતની છે. કુળે રંગના મામલામાં આ મિસાલ બે-મિસાલી સમાન છે. એ મામલાઓ અક્કલ અને સમજશક્તિથી પર છે.

પત્ર ૪૪

પ્રતિ : હાલ મુહમ્મદના પુત્ર મુહમ્મદ સાદિક (૨૬.)

આપે પૂછ્યું હતું કે :

સહીઓ 'વહદતે વુજૂદ'ને સ્વીકારે છે. અને ઉલમા એને કુફ અને ઝિન્દિકા સમજે છે. જોકે બંને સમૂહો નાજ્યહદ^૧ ફિક્કામાંથી છે. આ મામલાની હકીકત શી છે ?

એ સવાલનો જવાબ દૂકમાં આ પ્રમાણે છે :

જે લોકો 'વહદતે વુજૂદ'ને સ્વીકારે છે, એકોને એન હક સમજે છે અને 'હમા ઊસ્ત'નો હુકમ કરે છે, તેઓની એ મુરાદ નથી કે એકો હક તઆલાની સાથે મુત્તહિદ (સંલગ્ન) છે, 'વાજિબ' કે 'મુઝિન' ય ઘઈ ગયો છે. અને બેચૂં, ચૂં માં આવી ગયો છે. આ વાતો કુફ, ઈલ્હાદ, ઝિન્દિકા (અને) ગુમરાહી છે.

ત્યાં ન ઈતિહાદ છે, ન એનિયત છે, ન અધ:પતન છે, ન મિલાવટ છે. તેની જાત અને સિદ્ધાત તમામ પતન અને નવજાતપણાથી પાક

- ૧ નાજ્યહદ : આખિરતમાં નજત પામનાર, અજાબથી ફરકારો પામનાર
- ૨ 'વહદતે વુજૂદ' : વિરૂદ્ધ સમજૂતી માટે જુઓ 'મેઅમારુસ્સુલુહ' (ખીજી આદતિ) પા. ૨૨૬
- ૩ વાજિબ : રાશ્યત, સનાતન, જે પોતાના વુજૂદ માટે ખીજી કોઈનો મોહતાબ નથી તે અર્થાત અલ્લાહ તઆલા
- ૪ મુઝિન : પેદા થયેલું અર્થાત મખલૂક

છે. તેમાં કોઈ પરિવર્તન અને ફેરફાર નથી થતું. બલકે 'હમા જિસ્ત'નો અર્થ એ છે કે ચીઝો નથી અને હક તઆલા મોજૂદ છે.

મનસૂર (૨૬.)એ જ,

'અનલ હક' કહ્યું,

તેનાથી મુરાદ એ નથી કે,

'હું ખુદા છું' અને 'ખુદાની સાથે મુતહિદ છું.'

એમ કહેવું કુદ છે, અને એજ કલમનું કારણ છે. બલકે મનસૂર (૨૬.)ના શબ્દોનો અર્થ એ છે કે:

'હું નથી, હક તઆલા મોજૂદ છે.'

કહેવાનો અર્થ એ છે કે સૂફીઓ ચીઝોને હક તઆલાના ઝુહરાત સમજે છે અને હક તઆલાના અરુમા અને સિફાતના બદલે ખ્યાલ કરે છે.

જેવી રીતે કોઈ શખ્સનો પડખો લાંબો થઈ જાય તેા એમ નથી કહી શકતાં કે એ પડખો એ શખ્સની સાથે સંલગ્નતા અને એનિયતની નિસ્ખત ધરાવે છે, વા તે શખ્સ પતન પામીને જિલ્લ (પડખાયા)ની ચૂરતમાં જાહેર થયો છે. બલકે તે શખ્સ પોતાની અસલિયત પર છે અને આદમીને જિલ્લ યાને પડખો શખ્સના પરિવર્તન કે ફેરફાર વગર જાહેર થયો છે.

આ બયાનથી સાબિત થયું કે ચીઝો સૂફીઓની નજીક હક તઆલાના ઝુહરાત છે ન કે હક તઆલાનો એન. એટલે આ તેહકીક (સંશોધન) પછી 'સૂફિયએ વુજૂદિયહ'ના શબ્દો 'હમા જિસ્ત' નો અર્થ 'હમા અઝુસ્ત' થશે, જેવી રીતે પડખો આદમીથી છે, ન જોન આદમી છે.

'હમા અઝુસ્ત'ને હલમા (પણ) સ્વીકારે છે. એટલે એ સ્વરૂપમાં સૂફીઓ અને હલમામાં કોઈ મતભેદ બાકી નથી રહેતા.

પત્ર ૪૫

★ પ્રતિ : ખ્વાબ હિસાબુદિન અહમદ (૨૬.)

બાણુલું જોઈએ કે વિશ્વ પૂરેપૂરું હક તઆલાના અરુમા અને સિફાતનું મજહર છે.

અગર મુઝ્કિનમાં હયાત (જીવન) છે તો તે જ વાજિબ હક તઆલાની હયાતનો આઈનો છે.

અગર હંદમ છે તો તેના જ હંદમનો આયનો છે.

અગર કુદરત છે તો તેની જ કુદરતનો આયનો છે.

એ જ પ્રમાણે આગળ.

પરંતુ હક તઆલાની આતનો વિશ્વમાં ન કોઈ આયનો છે, ન કોઈ મજહર. બલકે હક તઆલાની આતને વિશ્વ સાથે કોઈ મુનાસિબત નથી અને ન કોઈ ચીજમાં તેની શિકંત છે અને ન કોઈ ચીજને તેની આતમાં શિકંત છે.

અરુમાએ સિફાત એમાં અપવાદ છે કારણ કે તે વિશ્વની સાથે હંદમી (નામ પૂરતી) મુનાસિબત ધરાવે છે, તેમ જ સૂરી (ઝાહેરી) મુનાસિબત અને મુશારિકત પણ આલમ (વિશ્વ) તથા અરુમા અને સિફાતના દરમિયાન સાબિત છે.

એટલે કે જેવી રીતે વાજિબ તઆલામાં હંદમ છે, કુદરત છે, (તેવી રીતે) મુઝ્કિનમાં પણ હંદમ અને કુદરતની સૂરત સાબિત છે પરંતુ હક તઆલાના અરુમા અને સિફાત જોડર સમાન છે અને વિશ્વ અદ સમાન છે. એટલે કે અરુમા અને સિફાત હરેક નુકશ (ખામી) અને ઝવાલ (પતન)થી પાક છે અને તે ખુદ (પોતે) કાયમ છે. આલમનો કિયામ ખુદ નથી બલકે અરુમા અને સિફાતના સબબથી છે.

■ ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૬૫

(ઝેહર તેને કહે છે જે પોતાની આતથી કાયમ હોય અને અર્ધ તેને કહે છે જેનો કયામ ઝેહરથી હોય, પોતાનો કયામ પોતાની આતથી ન હોય.)

મુઝ્કિનના હકમાં આત નથી. જ્યારે મુઝ્કિનની ખુદ આત જ નથી તો એની સિદ્ધાતનો કિયામ શું અને કેવી રીતે થઈ શકે છે ?

આત માત્ર હક તઆલાના મારે જ મખ્સૂસ છે. તેની આતથી તમામ સિદ્ધાત અને તમામ આલમ કાયમ છે. એખ મુહુદીન ઈબ્ને અરબી રહમતુલ્લાહિ અલેહેએ જે કહ્યું છે કે :

‘તમામ આલમ એક પળમાં નષ્ટ થઈ જાય છે; અને એક પળમાં મોજૂદ થઈ જાય છે.’

એ સુલૂકના સમય દરમિયાનનો ‘હાલે મુહુદી’ છે. સાલિક પર જ્યારે ‘ફના’ના અનવાર ઊતરે છે ત્યારે એના ઈલ્મમાં જહાંન નેસ્ત અને નાખૂદ દેખાય છે. અને જ્યારે ‘ફના’ની એ હાલત ખસી જાય છે, ત્યારે આલમને મોજૂદ પામે છે.

જ્યારે ‘ફના’ કમાલે (પરિપૂર્ણતાએ) પહોંચે છે તો કુલ (સમગ્ર) આલમને ‘ફના’ (થયેલી) પામે છે અને આતે હકને બાકી (પામે છે).

ફરી પાછા જ્યારે તેને ‘ફના’ના મકામમાંથી ‘બકા’ના મકામમાં લાવે છે તો ફરી પાછું આલમના વુજૂદને પણ જુએ છે અને ક્યારેક નષ્ટ થયેલું પામે છે. અને જ્યારે ‘બકા’ના મકામની તકમીલ (પરિપૂર્ણતા) થઈ જાય છે ત્યારે તમામ આલમને અલગ કાયમ પામે છે.

આલમની આ ‘ફના’ અને ‘બકા’ ખુદ સાલિકના ઈલ્મની ‘ફના’ અને ‘બકા’ છે. હકીકતમાં જહાંનની ‘ફના’ અને ‘બકા’ નથી.

પત્ર ૪૬

★ પ્રતિ : મૌલાના હમીદુદ્દીન અંગાલી^૧ (૨૬.)

‘લાઈલાહ ઈલ્લાહો મુહમ્મદુર રસૂલુલ્લાહ’

આ કલમએ તૈયબ તરીકત, હકીકત, શરીઅતનો બમેઅ (સંચય) છે. જ્યાં સુધી સાલિક ‘નફી’ના મકામમાં છે, તરીકતમાં છે. અને જ્યારે ‘નફી’થી સંપૂર્ણ રીતે ફારિમ થઈ જાય છે અને તમામ ‘મા સિવા’ (ગિરલાહ) તેની નજરથી નષ્ટ થઈ જાય છે ત્યારે તરીકતનો મામલો પૂરો થઈ જાય છે અને ‘ફના’ના મકામમાં પહોંચી જાય છે.

જ્યારે ‘નફી’ પછી ‘ઈસ્ખાત’ના મકામમાં આવી જાય છે અને સુલૂકથી જઝબહની તરફ રગળત કરે છે તો ચત્ત’બએ હકીકતની સાથે સંલગ્ન અને બકાની સાથે નાગાંકિત થઈ જાય છે.

આ વાતોને તય કરવા પછી જોના પર ‘વિલાયત’નો શબ્દ સત્ય હરે છે અને નફસ દુષ્ટતા ત્યાગીને મુનમર્દનનહ (સંતોષિત) અને પાક-સાફ થઈ જાય છે.

કલમએ તૈયેબાનો પ્રથમ ભાગ નફી ઈસ્ખાત છે.^૨ વિલાયતના કમાલાત આ પ્રથમ ભાગની સાથે સંલગ્ન છે. બાકી રહ્યો આ પવિત્ર કલમાનો બીજો ભાગ જે હઝરત ખાતમુર્રુસુલ અલીહિસ્સલાતો વરુસલામની રિસાલતને સાબિત કરે છે. આ બીજો ભાગ શરીઅતને કામિલ અને પરિપૂર્ણ કરનારો છે.

■ ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિચિદ ૧ અને ૨, કમાંક-૫૯

૨ નફી ઈસ્ખાત : ઈન્કાર અને સ્વીકાર, કલમએ તૈયેબાના પ્રથમ ભાગમાં ‘લા ઈલાહ’—કોઈ અલ્લાહ નથી—હીને ઈન્કાર કરવામાં આવે છે અને પછી ‘ઈલ્લાહ’—પરંતુ એક અલ્લાહ હીને માત્ર એક અલ્લાહનો સ્વીકાર કરવામાં આવે એટલે જોને ‘નફી ઈસ્ખાત’ કહે છે.

જે કંઈ આરંભ અને મધ્યમાં શરીરતથા હાસિલ થયું હતું તે શરીરતની સૂરત હતી અને એના ઈસ્મ (નામ) અને રસ્મ હતાં. શરીરતની અસલ હકીકત આ મકામમાં હાસિલ થાય છે. વિલાયત હાસિલ થવી શરીરતની હકીકત અને કમાલાતે નુપુવ્વતના હાસિલ થવા માટે જાણે કે શર્ત છે.

વિલાયતને તહારત યાને પુખ્તની જેમ સમજવું જોઈએ, અને શરીરતને નમાઝની જેમ. તરીકતમાં હકીકી નજસતો (ગંદાઓ) દૂર થાય છે. અને હકીકતમાં હુકમી નજસતો દૂર થાય છે. એટલે કામિલ (પરિપૂર્ણ) તહારતના પછી શરીરતના અહકામોના પાલન કરવાની અને નમાઝને અદા કરવાની કાબેલિયત હાસિલ થઈ જાય છે. જે કુર્બાના મરતબાઓની નિહાયત છે, અને દીનનો સ્થાન છે અને મોમિનની મેઅરાજ છે.

ફકીરને આ કલમાનો ખીજો ભાગ યાને 'મુહમ્મદુર રસૂ-લુલ્લાહ', અફાટ, અસીમ સાગર સમાન માલૂમ પડ્યો છે અને એના મુકાબલામાં પહેલો ભાગ ટીપાં (ગિંદુ) સમાન દષ્ટિગોચર થાય છે.

બેશક કમાલાતે નુપુવ્વતના મુકાબલામાં કમાલાતે વિલાયતની વિસાત નથી. સૂરજના મુકાબલામાં રજકણની શી વિસાત છે! જેટલાક લોકો પોતાની અણસમજના કારણે વિલાયતને નુપુવ્વતના કરતાં અદ્વજ સમજે છે અને શરીરતને ખોળિયું સમજે છે.

તેઓનો ખ્યાલ એ છે કે વિલાયતનું રખ ખાલિકની તરફ છે અને નુપુવ્વતનું (રખ) ખલિકની તરફ છે. ખિયારાઓ શું જાણે કે તેઓ શરીરતની સૂરતથી માહિતગાર છે, હકીકતથી અજાણ્યાં છે. એ નથી જાણતા કે વિલાયત એ નુપુવ્વતનો અંશ અને શાખા છે. નુપુવ્વતથી વિલાયત છે ન કે વિલાયતથી નુપુવ્વત. નુપુવ્વત અસલ છે અને વિલાયત નુપુવ્વતનો જિલ્લ (પડછાએ કે અતિવિંચ) છે.

જેને માત્ર વિલાયતમાંથી હિસ્સો મળ્યો હોય તે વધીની

સરખામણીમાં કમાલાતે નુબુવત હાસિલ કરનાર અકમલ વલીનું રૂખ ખાલિકની તરફ પથ્થુ ઠામિલ (સંપૂર્ણ) રહે છે અને ખલ્કની તરફ પથ્થુ.

કમાલાતે નુબુવત હાસિલ કરનાર વલીનો બાતિની સંબંધ ખુદાની સાથે વધારે હોય છે.

(માત્ર વિલાયતમાંથી હિસ્સો મેળવનાર) વલી પોતાના જલા માટે ઝિક્કમાં મશગૂલ રહે છે અને હકનો કુર્ગ ચાહે છે. અને એનો મક્સદ તેનાથી (કમાલાતે નુબુવત હાસિલ કરનારથી) ધણો દૂર છે. એમાં પોતાની પ્રસન્નતા છુપાયેલી છે.

જે વલી કમાલાતે નુબુવતના ફેજાનથી મુશરફ થઈ ચૂક્યો છે તે (પોતાના) મક્સદ સુધી પહોંચીને ખુદાની પ્રસન્નતાને પોતાની પ્રસન્નતા અને ખવાલીશના મુકાબલામાં સરસાઈ આપીને વસ્લ (મિલન) થી ફસ્લ (વિયોગ) કબૂલ કરીને ખલ્કની તરફ હિદાયતના માટે આવે છે.

સાહબે વિલાયત હજી અરુમા અને શિકાતના ઝિલાલમાં પડેલો છે જ્યારે સાહબે કમાલાતે નુબુવતનો કુર્ગ શિકાતના પરદા વિના (ખુદાની) ઝાતની તજલ્લી છે.

‘એ નિરુબત ખાકરા બ આલમે પાદ!’

ની મિસાલ સત્ય છે.

અને હિદાયતનો આ મતબો એવો આલીશાન છે કે એની તકમીલના માટે અલાહ તઆલાએ તમામ મખ્લૂકમાં સૌથી શ્રેષ્ઠ મખ્લૂક હજારાતે અંબિયા અલૈહિમુસ્સલાતો વરલામને મોકલ્યા છે.

એની મિસાલ એવી રીતે સમજમાં આવી જશે કે એક શખ્સ ઝિક્ક અને ફિક્કમાં મશગૂલ છે. અને બીજો શખ્સ બેઠેલો છે. એ બંનેની સામે એક આંધળો આવ્યો અને ફૂવામાં પકવાની તૈયારીમાં હતો તો ઝિક્ક કરનારો ઝિક્કમાંથી ન છીડ્યો પરંતુ બીજા શખ્સે

છીને આંધળાને ફૂવામાં પડતો બચાવી લીધો. તો એ સ્વપ્નમાં આંધળાને બચાવનારો જિંક કરનારની સરખામણીમાં કેટલાયે દરબજો અંકજલ છે.

એટલે ફેંકાને નુબુવત હાસિલ કરીને ખલ્કને દોઝખથી બચાવનારો અને ખુદાથી મેળવનારો તે વલીના કરતાં અંકજલ છે ને પોતે પોતાને ખુદાની તરફ લઈ જઈ રહ્યો છે.

ઉપર દર્શાવેલા કારણોથી વિલાયતને નુબુવતના કરતાં અંકજલ કહેવું બિલકુલ ગલત અને હકીકતથી દૂર છે.

પત્ર ૪૭

★ પ્રતિ : મુહમ્મદ કાસિમ બદાશી (૨૬.)

આપની ઈસ્તેઅદાદ (સામથ્ય) છુલંદ છે પરંતુ હિમત પસ્ત (નિમ્ન) છે. સુહબતમાં એક કલાક રહેવું મુન્નહિદાઓના કેટલાયે ચિલાઓ કરતાં બેહતર છે.

ખુદાથી શરમાવું બેઈએ કે હઝાર દિવસોમાંથી એક દિવસ પણ સુહબતના મારે નથી કાઢતા. અગર સુહબત પ્રાપ્ત ન હોય તો હરેક વખતે જિંકે ઈલાહીમાં મશગૂલ રહેવું બેઈએ.

પત્ર ૪૮

પ્રતિ : મુહમ્મદ તાલિબ બદાશી (૨૬.)

આપે કુરંતુલ એન મુહમ્મદ સિદીકના અવસાનની ખબર લખી

إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

‘બેશક અમે અલાહના મારે જ છીએ અને અલાહના તરફ જ પાછા ફરનાર છીએ.’

□

● ૧ પરિચય મારે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૧૭

મારા અઝીઝ! મોઝિનોના નજીક ખુદાએ તઆલા માલ અને બાન અને તમામ ચીજોના કરતાં વધારે મેહબૂબ (પ્રિય) છે. જીવતા કરવા, મારવા તેના જ કાર્યો છે એમાં કોઈ બીજાની દખલ નથી. મુહિબ્બ પોતાના મેહબૂબના કાર્યોથી લિજ્જત પામે છે અને ખુશ થાય છે. તેઓને સખ્તની તરગીબ આપવી અયોગ્ય છે. મકામે રજા જોકે રગબત અને સુરની ખગર આપે છે પરંતુ ઈસ્તિઝાઝ (લિજ્જત)નો મત'બો બીજો છે.

ઈશક આં શોઆલા અસ્ત કે ચું ખર ફરોખત,
ઈશક એવો અંગારો છે કે એ બ્યારે ખગળા જાહે છે ત્યારે,
હરચે જુઝ મઅશૂક બાકી જુમ્લાહ શોખત.
મઅશૂક (ખુદા)ના સિવાય બીજા તમામને બાળીને રાખ કરી દે છે.

તેજે 'લા' હર કલ્લે ગૈરે હક બ રાંદ,
ગંદલાહને કતલ કરવા મારે 'લા'ની તલવાર ચલાવ,
હર નિગર આં પસ કે બઅહ અઝ 'લા' એ માંદ.
અને તે પછી જોકે બાકી શું રહ્યું છે.
માંદ ઈલ્લાહ વ બાકી જુમ્લાહ રહત,
'ઈલ્લાહ' બાકી રહ્યું અને બીજું અધું રવાના થઈ ગયું,
શાહ બાશ અય ઈશક શિકંત સોઝ રહત.
શિકંતને સળગાવીને નષ્ટ કરનારા હે ઈશક! શાબાશ!

પત્ર ૪૯

★ પ્રતિ : ખવાબ મુહમ્મદ ગદા (૨૬.)

સૌથી બેહતર નસીહત જે આપને કરવામાં આવે છે તે એ છે કે, અફીદાઓને દુરુસ્ત કરો અને ફીકહ (શરીઅત)ના અહકામ-

- ૧ અહીં 'લા' (નહિ)થી મુરાદ કહમએ લેયિબાનો 'લા' છે. તેમ જ 'ફના અને બકા'ના મકામ તરફ દર્શાવે છે.

ના પાલન કરવા પછી આપને શીખવ્યા પ્રમાણે જિંકે ઈલાહીમાં હંમેશા મશગૂલ રહે :

એ જિંકે એટલા પ્રમાણમાં ત્રાસિળ આવી જાય કે ખાતિન (અંતર)માં મઝકૂર (ખુદા)ના સિવાય તમામ ચીજોનો ઈલ્મ અને કુબ્ખી સળંગ દૂર થઈ જાય ત્યારે મા સિવા (એલ્લાહ)નો નિસ્માન (વિસ્મરણ) હાસિલ થઈ જાય છે. અને ગેરને બેવા સમજવાથી ફારિગ થઈ જાય છે.

તે વખતે અગર તકલ્લુફ કે બનાવટથી પણ તેને ચીજોની યાદ અપાવવામાં આવે તો તેને યાદ નથી આવતી અને તેને ઓળખી નથી શકતો.

પૃષ્ઠ ૫૦

★ પ્રતિ : મિર્ઝા શમસુદ્દીન (૨૯.)

શરીઅતની એક સૂરત છે અને એક હકીકત છે. શરીઅતની સૂરતથી એ મુરાદ છે કે અલ્લાહ તઆલાને, તેના રસૂલ અલૈહિસ-સલામને અને તે તમામ ચીજોને જે અલ્લાહ તઆલાની તરફથી આવી છે, તેને માને. એ પછી કુદ નફસના ખિલાફ શરીઅતના અહકામોનું પાલન કરે.

આ મહામમાં અગર ઈમાન છે તો ઈમાનની સૂરત છે. અગર નહીં અને રોજા છે તો નમાઝ અને રોજાની સૂરત છે. એ જ પ્રમાણે શરીઅતના તમામ અહકામો વિશે ધારી લેવું જોઈએ : ફારજી કે ઈન્સાનનો નફસ જે કુફર, અનાનિયત (હુ પદ) અને ઈન્કાર પર અક્કલ હતો તેવો ને તેવો અક્કલ જ છે,^૧ એવી હાલતમાં આમાલે સાલેહા કેવી રીતે ખ્યાલ કરી શકાય ?

એ અલ્લાહ તઆલાની રૈહમત છે કે માત્ર સૂરતને કબૂલ

- ૧ આવાઈ એ છે કે માત્ર બહેરી આમાલથી નફસની ધૂરાઈ દૂર થતી નથી.

ફરમાવીને જન્મતની ખૂશખબરી આપી છે, કે જે તેની રજાને મકામ છે.

વળી એ તેનો એહસાન છે કે નક્કે ઈમાન (ઈમાનની અસલ) માં (માન) તસ્દીકે કલ્બી^૧ પર કિશાયત ફરમાવી છે અને નક્કેસના માની લેવાની તકલીફ નથી ફરમાવી.

હા, જન્મતની પણ સૂરત અને હકીકત છે. અસ્હાબે સૂરત (ઈમાનની સૂરત ધરાવનાર) જન્મતની સૂરતથી ખૂશ થશે અને સાહેબાને હકીકત (ઓલિયા અસ્લાહ) જન્મતની હકીકતથી. અસ્હાબે સૂરત અને અસ્હાબે હકીકત (બંને) જન્મતનો એક મેવો (ફળ) ખાશે પરંતુ સૂરત વાળાઓને ઓર લિજજત આવશે અને હકીકતવાળાઓને ઓર.

આં હઝરત સલ્લલ્લાહો અલૈહિ વસલ્લમની પુનીત પત્નીઓ, હિમ્મતની માતાઓ, રદિયલ્લાહો તઆલા અન્ન, નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વતસલીમની સાથે એક જ જન્મતમાં હશે અને એક જ ફળ ખાશે પરંતુ હરેકનો સ્વાદ અને લિજજત અલગ અલગ હશે.

અગર અલગ ન હોય તો રેગમ્ગર અલૈહિસ્સલામના સિવાય તમાગ બની આદમ (ઈ-સાનો) પર હિમ્મતની માતાઓની ખુશખબરી લાગિમ આવે છે. અને એ પણ લાગિમ આવે છે કે જે શખ્સ ખીજ શખ્સથી અફઝલ હોય, તો તેની ઓરત પણ ખીજ શખ્સના કરતાં અફઝલ હોય. કારણ કે ઓરત મરદની સાથે મળેલી ફળેલી છે.

શરીઅતની આ સૂરત, ઈસ્તેકામતની શરત, આખિરતની કામિયાબી, નજાત અને જન્મતમાં દાખલ થવાનું કારણ છે. જ્યારે શરીઅતની સૂરત દુરુસ્ત થઈ ગઈ તો હક તઆલાના આ ઈરશાદ પ્રમાણે જાણે વિલાયત આમ્મહ હાસિલ થઈ ગઈ.

■ ૧ તસ્દીકે કલ્બી : દિલની તસ્દીક, દિલનું માનવું, દિલનો સ્વીકાર

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا

‘અલ્લાહ તઆલા ઈમાનવાળાઓનો દોસ્ત છે.

શરીઅતની આ સૂરત પછી અલ્લાહ તઆલાની ઈનાયતથી આદમી એના લાયક થઈ જાય છે કે તરીકતમાં કદમ ચૂકે અને વિલાયતે ખાસ્સહની તરફ ધ્યાન કરે અને ફુજ નફસને ઈમેનાનના દરબજા સુધી પહોંચાડે.

પરંતુ એ યાદ રહે કે આ ખાસ વિલાયતની મંજિલોને તય કરવું^૧ પણ શરીઅતના આમાલ સાથે સંકળાયેલું છે. અલ્લાહ જલ્લ શાનુહોને ઝિક, જે આ રસ્તામાં સૌથી બેહતર અને ઉમદા છે, તે પણ શરઈ ઉમૂર (હુકમ)માંથી છે. મનહિયાતથી જાયવું^૨, ફરજોને અદા કરવું^૩, માર્ગદર્શક પીરને તલબ કરવું^૪ કે જ્યાં તે વસીલો બની શકે, એ પણ શરઈ ઉમૂરમાંથી છે.

અલ્લાહ તઆલા ફરમાવે છે :

‘وَأَطِيعُوا أَمْرًا مِّنْ لَّدُنْكَ وَلَسْتَ لَكَ

‘પ્રુદાની તરફ વસીલો તલાશ કરો !’

મતલબ કે શરીઅતથી છૂટકો નથી. બસે શરીઅતની સૂરત હોય या શરીઅતની હકીકત હોય કારણ કે શરીઅત કમાલાતે નુપુવ્વત અને વિલાયતનું મૂળ છે. કમાલાતે વિલાયત શરીઅતની સૂરતનો નતીજો છે અને કમાલાતે નુપુવ્વત શરીઅતની હકીકતનો નતીજો છે.

તરીકત વિલાયતની પ્રસ્તાવના છે. અહીં મા સિવા^૨ની ‘નફી’^૩ મતલૂબ^૪ છે. અને ગૈર તેમ જ ગૈરિયતનું ખસી જવું મકસદ છે.

● ૧ મનહિયાત : શરીઅતે મનાઈ કરેલી ગાયબતે

૨ મા સીવા : ગૈરઅલ્લાહ

૩ નફી : ઈન્કાર

૪ મતલૂબ : ઇચ્છિત, અપેક્ષિત

જ્યારે અણાહ તઆસાના ફઝલથી 'મા સિવા' નઝરથી બિલકુલ દૂર થઈ જાય છે અને અવસોકન (દીદ) માં પોતાના-પરાયાના નામો નિશાન બાકી નથી રહેતાં તો 'ફના' હાસિલ થાય છે અને તરીકતનો મકામ પૂરો થઈ જાય છે. અને 'સૈર ઈલાહાહ' પૂર્ણ થઈ જાય છે.

એના પછી મકામે 'ઈસ્લાત' માં સૈર શરૂ થાય છે. જેને 'સૈર શીલાહ' નામ આપવામાં આવેલું છે. અને એ જ મકામે 'બકા' છે. એ હકીકતે મવતન^૧ છે; જે વિલાયતથી ઉચ્ચ મકસદ છે.

તરીકત અને હકીકતમાં જ્યાં 'ફના' અને 'બકા છે;' ત્યાં વિલાયતનું નામ સત્ય ઠરે છે. હવે નફસે અમ્મારહ^૨, (નફસે) મુતમ-ઈન્નહ થઈ જાય છે; અને કુદ તેમ જ ઈન્કારથી હઠી જાય છે; તે પોતાના મોલાથી રાજી થઈ જાય છે. અને મોલા તેનાથી રાજી થઈ જાય છે; અને તેની પેદાઈથી કરાહત દૂર થાય છે; પરંતુ કહે છે કે નફસ 'મુતમઈન્નહ' થવા છતાંય પોતાની સરકશીથી બાજ આવતો નથી.

હરથંહ કે નફસ મુતમઈન્નહ ગર્હદ,
નફસ મમે એટલું મુતમઈન્નહ થઈ જાય છતાં,
હરગિઝ ઝ સિફાતે ખુદ ન ગર્હદ.
પોતાની સિફતોને હરગિઝ છોડતું નથી.

હુઝૂર નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતા વત્તસ્લીમે જે ઈરશાહ ફરમાવ્યો છે કે :

وحياتي من الجهاد الاصل الى الجهاد الاكبر

'આપણે નાના જિહાદને છોડીને મોટા
જિહાદની તરફ આવ્યા છીએ.'

૧ મવતન : વતનનું સ્થાન, પોતાનો દેશ

૨ અમ્મારહ : દુષ્ટ, અધમ, નીચ

એનાથી મુશ્કેલી નહીં થાય છે.

પરંતુ કઠીરના નજીક મુતમર્દનહ થવા પછી નહીં શરારત નથી કરતું.

કમાલે વિલાયત અને કમાલે નુબુવ્વત પછી પણ શરીરની ઈતેબાઅથી કોઈ શખ્સ મુક્ત નથી થઈ શકતો; કારણકે તમામ કમાલાત હાસિલ કરવાનો પાયો શરીરની છે. જેવી રીતે પાયા વગર મકાન નથી બની શકતું એ જ પ્રમાણે શરીરની ઈતેબાઅ વગર કોઈ પણ કમાલ પર પહોંચી નથી શકતો.

કમાલાતે નુબુવ્વત વગેરે હાસિલ થઈ જવા પછી એક મકામ અત્યંત બુલંદ આવે છે. જ્યાં હુઝૂર નબીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામના સિવાય કોઈની પહોંચ નથી. એ એવો બુલંદ મકામ છે જ્યાં નજર પણ નથી પહોંચતી. અને એ મકામમાં વારસા સ્વરૂપે અને પૈરવી રૂપે ન જાણે કોને મુશરફ કરમાવવામાં આવે.

આ મકામમાં વારસા સ્વરૂપે હઝરત અબૂજકર સિદ્દીક (રદિ.), હઝરત ઉમર (રદિ.) અને પ્રનીત પત્નીઓ (રદિ.)માંથી હઝરત ખદીજાબુલ કુસા (રદિ.) અને હઝરત આયશા (રદિ.)ને હુઝૂર (સલ.)ની સાથે જોવાં છે.

પત્ર ૫૧

★ પ્રતિ : ખ્યાળ મુહુમ્મદ સિદ્દીક^૧ (રહ.)

હક તઆલા ક્યારેક બંદાથી માધ્યમ વિના ફગર કલામ (વાત-ચીત) કરમાવે છે. એ પ્રકારના કલામ કેટલાક હઝરાતે અંગિયા અલૈહિમુસ્સલામની સાથે સાબિત છે.

ક્યારેક હઝરાતે અંગિયા અલૈહિમુસ્સલામના કામિલ તાબે-દારોમાંથી પણ કોઈ એનાથી મુશરફ થાય છે. હક તઆલાનો આ કલામ ઈલ્હામ અને ફરિસ્તાના કલામ (વહી)થી અલગ છે.

● ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૫૮

પત્ર પર

★ પ્રતિ : ખ્વાબ મેહદી કરમીરી (રહ.)

આપનો પત્ર તોલકા અને હદીયા સહિત મળ્યો. અક્ષાહ તઆલા પોતાના મકબૂલ જાંદાઓની સુહાગત અતા ફરમાવે અને એમાં ઈસ્તેકામત (દહતા) નસીજ કરે; અને કિયામતમાં એમની જ સાથે જીઠાવે.

ઓલિયા તે લોકો છે કે,
તઓના સહવાસી જાદળખત નથી થતાં.
તઓના દોસ્ત નામુરાદ નથી થતાં.
તઓ અલ્લાહના હમનશીન છે.
તઓને જોવાથી ખુદા યાદ આવે છે.
જેણે તેઓને ઓળખ્યા તેણે ખુદાને ઓળખ્યો.
તઓની નઝર હવા છે.
તઓનો કલામ શિકા છે.
તઓની સુહાગત નખશીખ નૂર અને રેશની છે.

પત્ર ૫૩

★ પ્રતિ : આ પત્ર પોતાના સમકાલીન કોઈ મશાઈખને લખેલો છે

આપે લખ્યું છે કે,

નેકી કરું છું તો નફસ એ વાત પેદા કરે છે કે તારા જોવા કોઈ નેક નથી. અને શરીઅતથી ખિલાફ કોઈ હામ થઈ જાય છે તો પોતાને લાચાર અને મોહતાજ પામું છું.

એનો ઈલાજ શું છે ?

હે મારા મિત્ર ! ગુનાહના પછી નદામત (પસ્તાવે) અને આજિઝી પેદા થવી મહાન નેઅમત છે. અને નેકી કરવા પછી

તકબ્બુર અને ધમક પેઢા થવું કાતિલ હેર અને અસાધ્ય બીમારી છે. તે નેક બચસોને નેસ્ત અને નાબૂદ કરી નાંખે છે.

એનો ઈલાજ એ છે કે પોતાની નેક્રાઓને ઠબૂલ થવા પામ ન સમજે અને એની ખામીઓ પર નહર નાંખે. એ ખ્યાલ કચારેય પથ્ય કરવો ન જોઈએ કે મારી નેક્રામાં કોઈ ખૂરાઈ નથી.

અગર આપ ગંભીરતાથી જોશે તો તમામ નેક્રાઓને નખશીખ ખૂરી જ પામશે. જ્યારે (પોતાના) આમાલમાં ખામી દેખાતી થઈ જાય છે ત્યારે આમાલની કિંમત વધી જાય છે.

પત્ર ૫૪

★ પ્રતિ : સૈયદ શાહ મુહમ્મદ (૨૬.)

આ મુબારક પત્રનો મઝમૂન પત્ર-૫૦માં આવી ગયો છે ત્યાં જોવું જોઈએ.

પત્ર ૫૫

★ પ્રતિ : ખવાજા મુહમ્મદ સઈદ (૨૬.)^૧ અને
ખવાજા મુહમ્મદ માસૂમ (૨૬.)^૨

કુરઆને મજીદ શરીઅતના તમામ અહકામોનો જલ્દે તમામ બૂતકાલિન શરીઅતોનો જામેઅ (સંચય) છે. આ શરીઅતના કેટલાક અહકામ એવા પ્રકારના છે જે નસ્સ^૩ની ઈમારતો, ઈશા-રાઓ, દલીલો અને ઈકતજા^૪થી સમજાય છે. આ પ્રકારમાં તમામ ખાસ અને આમ અહલે હુગત^૫ ગરાજર છે.

- ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૫૪
- ૨ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૩૯
- ૩ નસ્સ : કુરઆન શરીફની તે આવૃત્તિ જે સુરખત અર્થે દર્જા છે.
- ૪ ઈકતજા : ખવાહીશ કરવી, તકઝો
- ૫ અહલે હુગત : રાખદેખ રાત્રીઓ, શાપારાત્રીઓ

ખીજ પ્રકારના અહકામ તે છે જે ઈજતેહાદિયા અને ઈસ્તિન-
ખાતથી સમજાય છે. એની સમજ મુજતહીદીન ઈમામેની સાથે
મખસૂસ છે.

જમ્હૂરના કાલ પ્રમાણે તેઓમાં—

પ્રથમ આં હઝરત સલ્લાહો અલૈહિ વસલ્લમ છે,

તે પછી આં હઝરત સલ્લાહો અલૈહિ વસલ્લમના સહાયા
(રદિ.) છે;

તે પછી આં હઝરત સલ્લાહો અલૈહિ વસલ્લમની ઉમ્મતના
તમામ મુજતહીદીન છે.

પરંતુ આં હઝરત સલ્લાહો અલૈહિ વસલ્લમનો ઝમાનો વહીનો
ઝમાનો હતો એટલે અહકામે ઈજતેહાદિયા ખતા અને સવાળ
(ખોટા-ખરા)ના દરમિયાન મુંઝવણુ ખરેલાં ન હતા. બલકે વહીએ
કતઈની સાથે હક અને ખાતિલ તેમજ સવાળ અને ખતાથી
અલગ અને સ્પષ્ટ થઈ જતાં હતાં કારણ કે પેગમ્બર (અલ.)ને
ખતા પર સાળિત અને જરકરાર રાખવું જઈઝ નથી.

એનાથી વિરુદ્ધ, વહીનો ઝમાનો પૂરો થઈ જવા પછી, મુજત-
હીદીના ઈસ્તિનખાતના તરીકાથી જે અહકામે હાસિલ થયાં છે;
તે ખતા અને સવાળમાં મુઝવણુખરેલાં છે.

એટલાજ માટે વહીના ઝમાનામાં મુકર્રર થયેલા અહકામે
ઈજતેહાદિયા વહીનના માટે ફાયદાકારક છે; જેનાથી અમલ અને
એઅતેકાદનો ફાયદો હાસિલ થાય છે.

અને વહીના ઝમાના પાદના અહકામ ઝન્નનો મુજિબ છે
જે અમલના માટે ફાયદાકારક છે પરંતુ એઅતેકાદનો મુજિબ નથી.

કુરઆને મજીદના ત્રીજા પ્રકારના અહકામ એવાં છે જેને

● ૧ ઝન્ન : અનુમાન, તર્ક

૨ મુજિબ : મુજિબ કરનારો

સમજવાથી ઇ-સાનની અકલ્પ અને તાકત સાચાર છે, જ્યાં સુધી હક તઆલાના તરફથી સમજવવામાં ન આવે. એ અહકાસની બધુ માત્ર હઝારોતે પેગમ્બરાન અસંહિસ્સલામને કરવામાં આવે છે.

આ શરીરત આગલી તમામ શરીરતોને રદ કરનારી છે. હઝરત ઈમામે આઝમ રહમતુલાહિ અસંહિએ તકવા, પરહેઝગારી, અને સુન્નતની પેરવીની બરકતથી ઇજતહાદ અને ઇસ્તિનખાતની તે દોલત હાસિલ કરી છે અને એવો ખુલ્લે દરબને મેળવ્યો છે જે ખીલ લોકો સમજી નથી શકતાં, અને એમના ઇજતહાદને અર્થની મુશ્કેલીના કારણે કિતાબ અને સુન્નતના ખિલાફ સમજે છે. અને એમને અને એમના અસહાબ (સાથીઓ)ને અસહાબે રાય^૧ સમજે છે. આ સર્વ કંઈ એમની હકીકત અને દિરાયત^૨ સુધી ન પહોંચવાના કારણે અને એમના શુદ્ધ અને ફિરાસત પર ન પહોંચવાનો નતીજો છે.

હઝરત ઈમામ શાફઈ રહમતુલાહિ અલ્લાહ કરમાવે છે કે, સર્વ કુકલા હઝરત ઈમામ અબૂ હનીફા રહમતુલાહિ અલ્લાહના અપાલ (સંતાનો) છે.

તે કમ હિમ્મતોની હિલેરી પર અફસોસ છે કે જ્યો પોતાનો કુસૂર ખીલ્યો પર નાંખે છે. હનફી મઝહબ વિશે કંઈ પથુ બનાવટ કે પૂર્વમહ વિના કહી શકાય છે કે,

હનફી મઝહબની નરાનિયત કરફી નઝરમાં મહાન મહાસાગરની જેમ દેખાય છે જ્યારે ખીલ તમામ મઝહબો લોકો અને નહેરોની જેમ નઝર આવે છે. બહેરમાં પથુ સવાદે આઝમ (મોટા સમૂહ) હનફી મઝહબનો તાબેદાર છે.

જે લોકો એવો ખ્યાલ કરે છે કે ઈમામે આઝમ (રહ.) પોતાની રાયને કુરઆન અને હદીસ પર તરજીહ (સરસાઈ) આપે

● ૧ રાય : અનુમાન, અભિમાય, દક્ષીલ, મંતવ્ય

૨ દિરાયત : બીદિક સમજશક્તિ, તર્કશક્તિ

છે; એ વાત બિલકુલ ચલત છે.

આ પ્રકારની માન્યતા બેવડી, બહિષ્કારાદે છે કે જે પોતાની જહાલતથી બેખબર છે. અથવા તે ઝિંદીક (દીનથી દરી ચહેલો) (કરે છે) જેનો મકસૂદ એ છે કે ઈસ્લામનો અરથો લાગુ બાતિલ (નકામે) થઈ બપ. આવાં કેટલાંક નાકિસોએ કેટલીક હદીસોને યાદ કરી લીધી છે અને શરીઅતના અહકામને એના પર જ મોઢી રાખ્યો છે. અને પોતાની બાબુકારી સિવાય બધાંને તેઓ ઈન્કાર કરે છે. જે એમની નજીક સાબિત ન હોય તેનો તેઓ ઈન્કાર કરી દે છે.

તું આં કિરમે કે હર સંજે નિહાન અસ્ત,
પથર નીચેનો કોડો એમ સમજે છે કે,

અમીનો આસ્માને છે હમાન અસ્ત.

એ પથર નીચેનો હિસ્સો જ અમીન અને આસમાન છે.^૧

ઈમામ અબુ હનીફા રહમતુલ્લાહ અલ્લેહના મહદગમાં ફિકહના ત્રણ હિસ્સા મુસલ્લમ^૨ છે અને બાકી માયા હિસ્સામાં બધાં કુકહા શરીક છે.

દીનનો પાયો ચાર ચીજો પર આધારિત છે :

૧ કિતાબુલ્લાહ (કુરઆન શરીફ)

૨ સુન્નેતે રસૂલુલ્લાહ (સલ.)

૩ ઈજમાએ ઉમ્મત

૪ ઈજતિહાદે અઈમ્મહ

ઉકાં યાને ઓલિયા અલ્લાહ અને આમ મોમિનો, મુજત-હિદોની તકલીફ (અનુસરણ)માં સરખા છે. જેવી રીતે શરીઅતના

● ૧ સુલસલીમાં એને કૂપમંદૂફતા કહે છે. કૂપમાંનો દેડકો એમ સમજે છે કે કૂપો જ આખું બિથ છે,

૨ મુસલ્લમ : સાબિત, માનવામાં આવેલો, દુરુદત, વાજિબ, ફર

મુજતહિદો પોતાની તેહકીકાત (સંશોધનો) પર ચાલે છે એ જ પ્રમાણે ઈસ્મે તરીકત અને હકીકતના મામલાઓ, મકથફાત અને ઈલ્લામાતમાં ઓલિયાએ કિબાર (રહ.) પોતાની રાય પર ચાલે છે. પરંતુ ઈસ્મે શરીઅતમાં જુન્નુન મિસરી હોય કે બાયઝીદ છુસ્તાઝી યા જુનેદ બગદાદી યા શેખ શિખી રહમતુલ્લાહિ અલૈહિમ અજમર્દન, એ બધાં જ, શરીઅતની બાબતોમાં શરીઅતના ઈમામેના મુકલ્લીદ^૧ છે.

ઉલૂમ અને મઆરિફ શરીઅતના અહકામે ઉપરાંત છે. એનાથી અજ્ઞાહવાળાઓ મુશર્રફ છે.

આમલી

જે ગૈર મુકલ્લીદો, શરીઅતના ઈમામેના મુકલ્લીદોને મુશર્રિક કહે છે; તેઓને હઝરત ઈમામે રબ્બાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહિએ ઝિન્દીક કરમાવ્યા છે; કારણ કે કાફિર અને મુશર્રિક બંને ફિકા-ઓ જહનમી છે.

જે શખ્સ ગૈર જહનમીને જહનમી બનાવે છે અને ઈમાનદારને કાફિર બનાવે છે તેના શખ્દો ખુદ તેની તરફ પાછાં ફરે છે.

શરીઅતના ઈમામેની તકલીદ તેના પર વાજિબ નથી જે ઈસ્મે તફસીર, ફિકહ, હદીસમાં કામિલ હોય અને મત'નએ ઈજતિહાદ તેમ જ ઈસ્તિનબાતે મસાઈલ પર શક્તિમાન હોય અને નાસિખ અને મનસૂખ, તથા અરબીના મુહાવરા (રદિ પ્રયોગો)થી વાકિફ હોય.

જો એટલા પ્રમાણમાં ઈસ્તિઅદાદ નથી ધરાવતો તો ઈમામની તકલીદ તેના પર વાજિબ છે. વળી આ તમામ વાતો તેનામાં મોજૂદ હોય અને છતાં પણ ઈમામેની તકલીદ કરે તો અહસન (સુંદર) છે.

પરંતુ અત્યારના સમયમાં જોવામાં આવે છે કે ઈસ્મે તફસીર, હદીસ, ફિકહ, ઉસૂલ તો શું કુરઆન રહુદ યા હદીસ શરીફ

● ૧ મુકલ્લીદ : તકલીદ (અનુસરણ) કરનાર

એઅરાળ વગર (ગેર, ઝગર, પેશ...વગેરે ચિહ્નો વગર) સહીદ નથી પડી શકતાં. ઈસ્તિના બાતે મસાઈલની અકલ તો ઘણી બુલંદ છે અને છતાં શરીઅતના ઈમામોની તકલીદ નથી કરતાં ! અને તકલીદને સિફ કહે છે !

તેઓની અકલ પર પરદો પડી ગયો છે. તેઓ બાબુતા નથી કે હિન્દુસ્તાનમાં ઈસ્મે તક્સીર, ફિકહ, હદીસ, જિસૂલના પેશ રવ (અથેસર),

શાહ અબ્દુલ હક સાહેબ મુહમ્મિસ દહેલી,
શાહ વલિયુલ્લાહ સાહેબ,
શાહ અબ્દુલ અઝીઝ સાહેબ...વગેરે
હલમના ખજાના હોવા છતાં ગધાં હનફી છે.

તો શું વર્તમાન કાળના ઉલમા તેઓના કરતાં ઈસ્મ, ફેહમીદ (સમજશક્તિ), અલ્લા (પરહેઝગારી)માં વધારે છે !! બલકે ઇર-ગિઝ નથી. તેઓ ઈમામોના મુકબિદાને મુશરીક કહી દે છે; પરંતુ બહિલોને પોતાના મુકબિદ બનાવી સે છે.

મોટા ભાગના લોકો જેઓ હિન્દૂ પશુ નથી બાબુતા તેઓ પશુ એ જ કહે છે કે અમે અહલે હદીસ છીએ. પાને ગેર મુકબિદ છીએ. તેઓથી અમર એ પૂછવામાં આવે કે તમે પોતાને હદીસના અમલ કરનારો કહો છો તો શું તમે એ મસાઈલ ખુદ કુરઆન અને હદીસથી ગ્રહણ કર્યાં છે વા કોઈ મોલવી સાહેબથી સાંભળાને અમલ કર્યો છે ? તો તેઓ એમ જ કહેશે કે કલાણા મોલવી સાહેબથી સાંભળાને અમલ કર્યો છે.

તો પછી એ તકલિદ ન થઈ તો ખીજું શું થયું ? મોલવી સાહેબ અહલે હદીસને પોતાના મુકબિદ બનાવવું પસંદ કરે છે અને બહિલ (લોકો) મોલવી સાહેબની તકલીદને (પસંદ કરે છે) પરંતુ એ બંનેને શરીઅતના ઈમામોની તકલીદથી ઈન્કાર છે !

જરા અહલે હદીસ મોલવી સાહેબ અને અબાણુ લોકો જેઓ

નામના અહિંસે હાંસ છે તેઓ પોતે જ ઈન્સાફ કરે કે તે બહિંસો
તેઓના મુકલ્લિદ છે કે નહિ ? અને મોલવી સાહેબ મુકલ્લિદો
બનાવવાર છે કે નહિ ?

હઝરત મોલાના રમી(રહ.)નો આ શબ્દ આ જગાએ ખૂબ
જ મુનાસિબ છે.

ઈ તુરા આવાઝ ચું બાંગે સફીર,
મુર્ગ પરાંનસ્ત વ લૈકિન મુર્ગ ગીર.

પત્ર પદ

★ પ્રતિ : મોલાના અબ્દુલકાદિર અબ્બાસવી^૧ (રહ.)

ખાસાને ખુદા (ચોલિયા અલ્લાહ) પોતાની નેકાઓને ખુદાની
તરફ મન્સુખ (નિર્દોશિત) કરે છે અને નમાઝ બૂરાઈઓને પોતાની
આત્માની તરફ સગળે છે.

તેઓ પોતાની ઝાતી ખગાળી અને બૂરાઈને જનાબે બારીમાં
પેશ કરીને નદામત (પચાત્તાપ) અને શુગ, મેદગી ની સાથે મુઆદ્દી
અને રેહમતના ખ્યાસ્તમાર હોય છે. નો અલ્લાહ તઆલા
પોતાના ફઝલથી તેઓની બૂરાઈઓને નેકાઓથી બદલી દે છે. જેથી
તેઓના હરેક કામમાં ખીર સિવાય શર (બૂરાઈ) નથી હોતી.

આગાહી

એટલા જ માટે હઝરત મિર્ઝા બતેગનાં શહીદ રહમતુલ્લાહિ
અલીહિએ સરસ ફરમાન્યું છે :

ઈન્ફેઆલે જુર્મ બેહતર અઝ ગુરે તાઅતરત,
ગુનાહ પર પસ્તાવો કરવો એ ઈમાદત પર ગર્વ કરવા કરતાં
બેહતર છે.

મઝહર હર અઝ હકીકત બર નમાઝે ખુદ મનાઝ.

હે મઝહર ! તને ખરી હકીકતની ખબર નથી, પોતાની
નમાઝ (ઈમાદત) પર ગર્વ ન કર.

● ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૫

પત્ર ૫૭

પ્રતિ : મુલ્લા ગાઝી (૨૬.)

જિકે હક તઆલા દુરદ શરીફના પદનાથી અફઝલ છે; એ શરતે કે એ જિકે કોઈ ખાસાને ખુદા (અલ્લાહના)થી પ્રાપ્ત કર્યો હોય. અને યખના બતાવ્યા વિના જિકે કરતાં દુરદ શરીફ પદનું અફઝલ છે.

દુરદ શરીફ અને જિકે બાંનેનો સવાબ અને અજબ હુઝૂર નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વતસ્લીમને બરાબર પહોંચે છે.

જિકે કલ્ખીનો અજબ અને સવાબ દુરદ શરીફના અજબ અને સવાબ કરતાં કેટલાંય ગણો વધારે છે; એટલે તરીકતના મશાઈખ કુદેસ સિદ્દુલ્લમ મુખ્તદીના માટે જિકે કરવા સિવાય બીજું કંઈ બનઈએ નથી સમજતા. અને એના હકમાં માત્ર ફરજો, વાજિબો અને સુન્નતો પર કિફાયત કરે છે; અને નફલ કાર્યોથી મના કરે છે.

□

કોઈ શખ્સ કેટલાયે કમાલ હાસિલ કરી લે છતાં તે હુઝૂર (સલ.)ના ગતબા સુધી નથી પહોંચી શકતો. અલૈહિસ્સલામ. કારણ કે હુઝૂર (સલ.)ના જાતી કમાલાત અને તકફાએ હક અલગ છે અને ઉમ્મતમાં અદના કે આલા જેટલા પશુ ઉમ્મતી આપ (સલ.)ની શરીઅત પ્રમાણે જિકે, ફિકે, નમાઝ, રોઝા... વગેરે કરે છે એ તમામનો અજબ અને સવાબ હુઝૂર અલૈહિસ્સલાતો વતસ્સલામને અલગ મળે છે.

ઉલમા બહેરી તખ્લીગની સાથે મખસૂસ છે તો સૂફીઓ બાતિની તખ્લીગની સાથે એહતેમામ ધરાવે છે. જે આસિમ પણ હોય અને સૂફી પણ હોય તે અકસીરનો હુકમ ધરાવે છે. તે અનિયા (અલ.)ની દૌલતનો વારસદાર છે.

● ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૨૨

ઝાહિર, ખાતિન વિના નાતમામ (અપૂર્ણ) છે અને ખાતિન, ઝાહિર શરીઅત વિના નાફરબમ (અધૂરું) છે.

પત્ર ૫૮

★ પ્રતિ : મુહમ્મદ તકી (૨૬.)

શૈખ મુહુદ્દીન ઈબને અરબી રહમતુલ્લાહિ અલૈહની તેહફાક અને ખ્યાલમાં આદમ (અલ.)થી પહેલાં એક લાખ આદમ થયાં છે.

ફકીરના નજદીક તેહફાકથી એ વાત સાબિત થઈ છે કે એ જ હઝરત આદમ અલૈહિસ્સલામ છે જેમને સાત દુન્યવરસનો ઝમાનો ગુઝર્યો છે; એથી પહેલાં આલમે શહાદતમાં, એ જ મજબએ કમાલાતની સાથે કોઈ આદમ દુનિયામાં નથી આવ્યા. એ જ આદમ અલૈહિસ્સલામ છે જેમને ફરિરતાઓએ સિજદો કર્યો છે.

હઝરત શૈખ મુહુદ્દીન (૨૬.)એ જે કંઈ માલૂમ કર્યું છે તે આલમે મિસાલના હાલાત છે, આલમે શહાદતના હાલાત નથી.

આ આલમે શહાદતમાં આવવાથી પહેલાં, સિલસિલાના કેટલાંક અકાબિરો, દાખલા તરીકે હઝરત અલી રદિયલ્લાહો અન્હો અને કોઈક કોઈક ઔલિયા અલ્લાહની રૂહથી ખુદાએ તે કામો લીધાં છે જે આલમે શહાદતમાં આવવા પછી આદમી કરે છે.

રહ, જિસ્મ વિના પશુ તે કામો કરી શકે છે જે કામો જિસ્મની સાથે કરી શકે છે. અજ્ઞાહ તઆલા હરેક ચીઝ પર શક્તિમાન છે. જહેરી જિસ્મ વખર માત્ર રહોથી અગર ખુદાએ કામો લીધાં તે એમાં નવાઈની શી વાત છે. ૧

ધણું ઔલિયા અજ્ઞાહના એવા વોકેઆત માલૂમ થયાં છે કે એક જ વખતમાં કેટલીયે જગાએ તે જ શિકલમાં અથવા ખીજ

● ૧ 'અહસનુતતકવીમ' ગુજ. પા. ૧૨, ૧૩ હઝરત હખાન સા. ૨૬.નો ખનાવ જુઓ.

સૂરતમાં જાહેર થયાં છે. એ શિક્ષણ હકીકતમાં લતીફાઓની શિક્ષણ હોય છે જે આલમે શહાદત અને આલમે મિસાલમાં જાહેર થાય છે. એ વાકેઆતથી 'કોઈ એવું ન સમજે કે આ હાલત મસ્લખે તનાસુખ (પુનર્જન્મ)થી મુનાસિબત ધરાવે છે.

ફકીરને કેટલાક લોકોએ મક્કા મુઅજ્જમામાં જાણે; કેટલાકે બમદાદ અને રોમ...વગેરેમાં પણ જાણે. પરંતુ ફકીર કયાંય નથી ગયો.

એ જ પ્રમાણે હાજતમંદ લોકો જિન્દા અને મુર્દા યુજુર્ગોથી ખોફ અને હલાકતના વખતે મદદ તલબ કરે છે અને જુએ છે કે તે યુજુર્ગોની સૂરતોએ હાજર થઈને એમની ખુસીગતને દૂર કરી. તે યુજુર્ગો ને એ બસા દૂર કરવાની બાજુ ક્યારેક થાય છે અને ક્યારેક નથી થતી.

અજ મા વ શુમા બહાનહ સાખ્તહ અંદ
અમારા અને તમારાથી માત્ર બહાનું તલાશ કરવામાં આવે છે.

અને એનો પૂરાવો એ છે કે હુજૂર નબીયે કરીમ અલેહિસ્સલાતો વસ્સલામને હઝારો આદમી એક જ વખતે જુઠી જુઠી શિક્ષણમાં જુએ છે અને ફાયદો હાસિલ કરે છે. એ સર્વ રસલુલાહ સલ્લાલો અલેહિ વસલ્લમની સિફાત અને લતીફાઓની મિસાલી સૂરતો છે. એ જ પ્રમાણે મુરીદ પોતાના પીરોની મિસાલી સૂરતથી ફાયદો હાસિલ કરે છે અને મુશ્કેલીઓને હલ કરે છે.

રહતું (એક શરીરમાંથી) બીજાના શરીરમાં સ્થળાંતર કરવું ફકીરના નજીક મસ્લખે તનાસુખ (પુનર્જન્મ)ના કરતાં પણ બદતર છે અને પાયા વગરનું છે.

આલમે મિસાલ તમામ આલમો કરતાં વધારે ફર્યાખ (વ્યાપક અને વિશાળ) છે. જે કંઈ તમામ આલમોમાં છે તેની સૂરત

- ૧ હઝરત સૈયદ હિમામ અલી શાહ રહ.નો એક વખતે અનેક જગાએ બોજન કરવાનો બનાવ જુઓ 'અહસનુતતકવીન (ગુજ.)' પા. ૩૬

આસમે મિસાલમાં છે. મન્યદ્વાત અને મન્યાની સર્વ ત્યાં સૂરત ધરાવે છે.

બુબુર્ગોએ કહ્યું છે કે હક તઆસાના માટે મિસ્લ નથી પરંતુ મિસાલ છે. ધરીરના નજીક મર્તબએ તન્ગીદમાં ખુદાનું ન મિસ્લ છે ન મિસાલ છે. જે કંઈ શિક્ષક કાયમ થાય છે તે મર્તબએ ખ્યાલ (કલ્પનાની કક્ષામાં) હોય છે. અને ખ્યાલની દૈઃ મર્તબએ ઝિલાલ સુધી છે. ઝિલાલથી આગળ જાહેલ સિવાય કોઈને કંઈ પ્રાપ્ત થતું નથી.

ઝિલાલના મર્તબામાં ઈન્બુલ યકીન, અને અરુમાઓ સિદ્દાતના મર્તબામાં એનુલ યકીન તેમ જ હકકુલ યકીન હાસિલ થાય છે. ખ્યાલથી ત્યારે નખત મળે છે જ્યારે સિર આદાકીની જેમ સિર અનકુસીને પણ પીઠ પાછળ નાંખે. આ વાત મોટા ભાગના ઓસિયા અક્ષાહને વફાત બાદ હાસિલ થાય છે. કેટલાક ઓસિયા અક્ષાહને આ દુનિયામાં પણ પ્રાપ્ત થાય છે.

કેટલાક લોકો ખ્યાલમાં પોતાને બાદશાહ યા કુતબ રૂપે જુએ છે. પરંતુ આસમે શહાદત (દુનિયા)માં એવું જાહેર નથી થતું. એનું કારણ એ છે કે એ લોકોની કુન્વત ઝઈફ (નળણી) હોય છે એટલે તેઓની તરફી આસમે મિસાલમાં જ ખતમ થઈ જાય છે. જેની કુન્વત કવી (બળવાન) હોય છે તેનો સુદ્ધર દુનિયામાં થઈ જાય છે.

કેટલાક મશાઈખ ખ્યાલમાં પોતાને કુતબ વગેરે રૂપે જુએ છે અને પોતાની મલતીથી પોતાને કુતબ જ સમજી લે છે. જે વાત આસમે શહાદતમાં જાહેર થઈ જાય તે જ ભરોસાપાત્ર છે. (ખ્યાલની વાતો ભરોસાપાત્ર નથી.)

પત્ર ૫૯

★ પ્રતિ : 'પ્રવાસ અબહુલ્લાહ' (૨૬.)

મઅકુલ^૨ અને મોહમ^૩ બંને મશહૂદ^૪ અને મકશર^૫ કહેને આકાફી^૬ હોય કે અનકુસી^૭ સર્વ ગેરહાદમાં હાખલ છે. અને માત્ર ખેલ-ફૂદ અને શોખદાબાજી (તમાશો) છે.

હકીકતના મુકાબલામાં તરીકત કંઈ જથ્થોમાં નથી. અને ઈસ્ખાતના મુકાબલામાં 'નફી'ની કંઈ વિસ્તાર નથી. કારણ કે 'નફી'નો સંબંધ મુશ્કિનાત સાથે છે જ્યારે 'ઈસ્ખાત'નો સંબંધ ઝાતે હક સાથે છે. ઈસ્ખાતના મુકાબલામાં 'નફી' એવી છે જેવી રીતે સિંધુના મુકાબલામાં ણિંદુ.

પત્ર ૬૦

★ પ્રતિ : મુહમ્મદ તકી (૨૬.)

ખિલાફત અને ઈમામત વગેરેની તેહકીકાત જરૂરીયાતે હાન-માંથી નથી.

સુન્નત વ જમાઅતના ફિકહ પ્રમાણે એઅતિહાફ રાખવું જોઈએ.

ફર્જ, વાજિબ, સુન્નત અને મુસ્તહબ વગેરે પર અમલ કરવું જરૂરી છે.

નકામી વાતોમાં હમર વેકફી નાંખવી ન જોઈએ.

- ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૧૦
- ૨ મઅકુલ : અફલ વડે સમજી સકાય એવું, બીજીક જ્ઞાન
- ૩ મોહમ : કસપનામાં સમાઈ શકે એવું, કાકષનિક
- ૪ મશહૂદ : જાહેરી આંખોમાંથી જોઈ સકાય એવું, દર્શનીય
- ૫ મકશર : આંતરિક આંખો વડે જોઈ સકાય એવું
- ૬ આકાફી : બાહ્ય જગતમાં આવેલું
- ૭ અનકુસી : આંતરિક જગતમાં આવેલું

પત્ર ૬૧

★ પ્રતિ : મોલાના હસન^૧ (૨૬.)

મોલાના અડમદ બર્કી અલૈહિર^૨ હમતની માતમપૂર્તી બાદ બધુ થાય કે—

મોલાનાની જાત ઘણી જ ખૂબીઓવાળી હતી. અલ્લાહ તઆલા એમને બખ્ષે, ખૈરાત, સદકાતથી એમની મદદ કરતા રહે. એમના એહસાનોનો બદલો એ છે કે એમની ઓલાદની હરેક રીતે ખિદમત કરે અને એમને હૈમે દીન શીખવે; અને મોલાનાની રીતભાત અને હાલાતની પેરથી કરે. અને હલકામાં તુલ્યાઓને લઈને (જિકે) હકમાં મશગૂલ રહે.

પત્ર ૬૨

★ પ્રતિ : ખાન ખાનાન^૨

હજરાતે નકશાઈદિયાના (સિલસિલાના) લોકો આ મુલકમાં કમ છે. જે લોકો એમનાથી મુહબ્બત રાખે છે તેને જોઈએ કે એમની મદદ અને સહાય કરે. કારણ કે આદમી 'મદનીયુલબખ્શ' [સામાજિક પ્રતિવાળો] પૈદા કરવામાં આવ્યો છે. અને અંસ્કૃતિ અને રહેન-સહેનમાં પોતાના સમાજનો મોહતાજ છે.

અલ્લાહ તઆલા ઈરશાદ કરમાવે છે :

‘યા અધ્યોહન્નખીર્યેઃ હસ્બેકલ્લાહો વ મનિત્તાબઅક
મિનલ મૂમિનીન’

‘(હે નખી (સહ.)!) તમને અલ્લાહ અને મોમિન પૂરતાં છે.’

જ્યારે હુઝૂર ખૈરુલ ગશર અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામના જરૂરી

૧ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૬૦

૨ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૧૮

કાર્યોની કિંમતમાં મેમિનોને દબલ આપ્યો છે તે પછી ખીન-
ઓની જરૂરિયાતમાં શું વાંધો છે ?

આ જમાનાના મોટા ભાગના દોલતમંદ લોકો, દુરવેશી એ
વાતને સમજે છે કે કોઈ ચીજની હાજત ન હોય. એવું હરગિઝ
હરગિઝ નથી. જરૂરત ઇન્સાન શું બધું મુશ્કિલાતની ખાસિયત છે.
અને એ જરૂરતમાં જ ઇન્સાનની ખૂબી છે. ઝિલ્લત અને બંદગી
એ જરૂરતથી જ પેદા થાય છે.

માની લો કે અગર ઇન્સાનથી જરૂરતો અસિરત થઈ જાય
અને ઇસ્તેગના (જરૂરત વિહીનતા) પેદા થઈ જાય તો સરકશી,
ગુનાહો અને નાફરમાની સિવાય એનાથી કંઈ બનશે નહિ.

અહાહ તઆલા ફરમાવે છે :

‘ઈન્નલ ઇન્સાન લ યત્મા અર્આહુસ્તઆ’

‘ઈન્સાન જ્યારે પોતે પોતાનામાં ઇસ્તેગના પામે છે
તો નાફરમાની કરે છે.’

મુસીઓ જોકે ખુદાની જાત પર બરોસો રાખે છે પરંતુ હકામે
મુતલક (ખુદા)ના પેદા કરેલાં અસબાબને વાપરવું પડે છે. અગર
મુસબ્બિઅના અસબાબને ન લેવામાં આવે તો મહાન કારખાનું
(દુનિયા) નકામું થઈ જાય!

‘રખ્ખના મા ખલકત હાઝા બાતિલન સુખ્હાનક’

‘હે રખ ! તે કોઈ ચીજ બાતિલ (નકામી) પેદા નથી કરી.
તું પાક છે.’

□

સિયાદતપનાહ મીર મુહમ્મદનુઅમાનનું પુજૂદ શરીફ આપના
માટે મનીમત સમજી છું, એમની તવજજોહ અકસીરનો હુકમ ધરાવે
છે. આપની દોલતનો કિયામ એમની જ દુઆ અને તવજજોહની
બરકતથી (હોવાનું) નિહાળું છું.

● ૧ મુસબ્બિઅ : અસબાબો બનાવનાર અર્થાત અસ્લાહ

પત્ર ૬૩

★ પ્રતિ : નૂર મુહમ્મદ અંબાલવી (રહ.)

તાલિએ હક જ્યારે પ્રથમ પીરના પાસે કુર્બે રબની પોતાની કામિયાબી ન પામે તો ભઈજ છે કે પ્રથમ પીરની ઈબ્તજાત વખત પીજ પીરની ખિદમતમાં ચાલ્યો જાય. પરંતુ પ્રથમ પીરથી ન ઈન્કાર કરવું જોઈએ કે ન તેના અદબ અને આદાબમાં કમી કરવી જોઈએ.

પત્ર ૬૪

★ પ્રતિ : મુહમ્મદ મોમિન^૧ (રહ.)

દુનિયા મોમિનોના માટે કેદખાનું છે. એના મોમિનના માટે દદ^૨ અને મુસિબત તેમ જ ગમ અને રંગના સિવાય બીજું શું છે ? હાલાતના ફેરફાર અને પરિવર્તનથી એ નિવ ન થવું જોઈએ.

પત્ર ૬૫

★ પ્રતિ : મોલાના મુહમ્મદ હાશિમ^૨ (રહ.)

દુનિયાના મામલાઓમાં જરૂરત પ્રમાણે પોતાનો સમય વિતાવો. એમાં સમય નકામે વિતાવવો ન જોઈએ. ખુદાની તરફ મુતવજજોઈ (ધ્યાનીત) રહેવું જોઈએ, એ જ કામની ચીજ છે.

પત્ર ૬૬

★ પ્રતિ : ખાન ખાનાન^૩

ઉંમર ગુનાહોમાં, બુલોમાં, અપરાધોમાં, અને બેહદા

- ૧ આપ મિર્ઝા ખવાલ અલીનતના પુત્ર હતા.
- ૨ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૧૪
- ૩ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૧૮

વાતોમાં વિતી રહી છે. એટલે યુનાહોથી તોળા કરવું હરેક શખ્સને. હર્જ એન છે. માનવ એનાથી ક્યારેય અપવાદરૂપ થઈ નથી શકતો. ને હઝરતે અંગિયા અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામ તોળાથી મુસ્તઝની (બેનિવાઝ) નથી તો પછી ખીબઓની શી વાતો છે ! ખુદ કુઝૂર નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વત્તસ્લીમ રાજ સીતર (૭૦) વખત અસ્તઝકાર કર્યા કરતા હતા.

જે યુનાહોનો સંબંધ કુદકુલ્લાહથી છે; દાખલા તરીકે શરાખ, ચોરી, ઝિના (વ્યલિચાર)... વગેરે (થઈ જાય તો) તો એની માફી, નદામત (પસ્તાવો), શરમિદગી, તોળા વગેરે જનાબે બારીમાં કરવામાં આવે.

કુદકુલ ઇબાદતની માફીની રીત એ છે કે તેનો હક અદા કરે અને તેનાથી માફી ચાહે. અગર તે શખ્સ મરી ગયો છે તો તેના વારિસોને માલ આવે અને તેના હકમાં દુઆ કરે.

કુઝૂર નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામે ફરમાવ્યું છે કે,

‘યુનેહગાર ખુદાથી પોતાના યુનાહોની માફી માંગે છે અને પોતાના કૃત્યો પર શરમિદો થાય છે તો અલ્લાહ તઆલા તેના યુનાહ માફ કરી દે છે.’

હઝરત મુબહિદ રહિયલ્લાહો અન્હો ફરમાવે છે કે,

‘જે શખ્સ સવારે અને સાંજે તોળા ન કરે તે ઝાલિમ છે.’

હદીસ શરીફમાં આવ્યું છે કે,

‘અલ્લાહ તઆલા ફરમાવે છે :

‘મારા બંદા !

મેં જે કંઈ તારા પર હર્જ કર્યું છે તું તેને અદા કર,

તું સોથી વધારે આગિદ થઈ જશે.

જે વાતોથી મેં તને મનાઈ કરી છે, તું તેનાથી પરહેઝ કર,

તું પરહેઝગાર થઈ જશે.

ને કંઈ એ તેને રોઝી આપી છે તેના પર કનાઅત (સંતોષ)
કરું તેની થઈ જશે.

વળી કુતૂર (સલ.)એ ફરમાવ્યું છે કે :

‘કિયામતના દિવસે પરહેઝમાર અને આહિદ અલ્લાહ તઆલા-
ના હમનશીન હશે.’

પત્ર ૬૭

★ પ્રતિ : ખાન જહાન^૧

(આ મુબારક પત્ર અકાઈદ અંગે છે. એનો સાર એ છે કે :)

અલ્લાહ તઆલા મુશરિકને બખ્શતો નથી. બીજા બધાં ગુના-
દોને બખ્શી દેશે.

અલ્લાહ તઆલા પોતાની જ્ઞાન કદામતી^૨ સાથે મીનૂદ છે.
તમામ વીજોનો પેદા કરનારો અને અદનમાંથી મૂજૂદમાં લાવનારો
(અન્યમાંથી સર્જન કરનારો) તે જ છે. બીજા તમામ વીજો હાદીસ^૩ છે.

અલ્લાહ તઆલા પોતાની જ્ઞાનમાં અને સિફાતમાં અનન્ય છે.

તેની જ્ઞાનમાં અને સિફાતમાં કોઈ શરીક નથી.

તેની જ્ઞાત અને સિફાત તમામ નુકસાનોથી પાક છે.

તેના માટે કોઈ દિશા નથી;

બસે ને અર્શ હોય વા કોઈના પય્તુ તરફ ઈશારો કરે.

અલ્લાહ તઆલા

જિસ્મથી અને જાનથી, કુર્બા^૪ અને બોઅદ^૫થી,

બોહરથી અને અદથી, પસ્તીથી અને બુલહીથી,

■ ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૧૬

૨ કદીમ : જે હંમેશાથી હોય, સનાતન, સાથત, અનાદિ

૩ હાદિસ : નવી વીજ જે પહેલાં ન હોય, નવસર્જિત

૪ કુર્બ : સામીપ્ત, સાન્નિધ્ય, સમીપતા, નિકટતા

૫ બોઅદ : ફરજ, ફરતા

હુદિથી અને સમજથી, હુલ્લથી અને ઈતિહાસથી
પાક છે.

તેની જાત અને સિદ્ધાંત બેચુ^૩ અને બેચુ^૪ છે.

કુરઆને પાક હક તઆલાનો કલામ છે. હરેક આસમાની કિતાબ અને સલીફા અલ્લાહ તઆલાના કલામ છે. આલમે આખિ-
રતમાં હકની રૂપત (દર્શન) જરૂર થશે. હક તઆલા જેવી રીતે
બંદાઓનો ખાલિફ છે, તે જ રીતે તેઓના કાર્યોનો ખાલિફ પણ
તે જ છે. હઝરાતે પેગમ્બર અલૈહિમુસ્સલામ ખુદાના મોકલવાથી
ખલ્ફની હિદાયતના માર્ગે આવ્યા છે.

જન્નતની નેઅમતો અને જહન્નમનો અજાબ બરહક (સાચ) છે.

હજર અને હશરમાં અજાબ અને સલામ બરહક છે.

અખિયા મુરસલીન અલૈહિમુસ્સલામ અને નેક બંદાઓ ગુનેહ-
મારોની શકાબત કરશે અને હુઝૂર નબીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો
વસ્સલામ ગુનાહે કબીરાની પણ શકાબત કરશે.

જેણે હઝરાતે અખિયા અલૈહિમુસ્સલામની દાવત કબૂલ કરી
તેને જન્નતની ખુશખબરી છે. અને જેણે ઈન્કાર કર્યો તેને
દોઝખની ચેતવણી છે.

હુઝૂર નબીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામ

ખાતમુન્નબીયીન (અંતિમ નબી) છે.

આપ (સલ.)નો દીન તમામ દીનોનો રદ કરનારો છે.

આપ (સલ.)ની કિતાબ તમામ કિતાબોના કરતાં બેહતર છે.

- ૧ હુલ્લ : એક ચીજ બીજી ચીજમાં એવી રીતે મિશ્ર થઈ જાય કે
બેદ પારખી ન શકાય, સાધુજીવ
- ૨ ઈતિહાસ : ઐક્ય, અદ્વૈત, અભિન્નતા
- ૩ બેચુ^૩ : અનન્ય, અદ્વિતીય, એ-મિરેલ,
- ૪ બે ચુ^૪ : અનુપમ, અલોક, એ-મિસાલ

હજરત હંસા બસેહિસ્સલામ જ્યારે આસમાનથી ભીતરશે ત્યારે તેઓ શરીરમાં મુલગમદીપ્પહ પર અમલ કરશે. અને કુઝૂર (સલા)ના સમ્મતી થઈને રહેશે.

કુઝૂર (સલા)એ આખિરતની જે કંઈ ખબરો આપી છે તે સર્વે સત્ય છે :

જેવી કે :

કિયામતનું આવવું,
આસમાનો અને જમીનોનું ફાટવું અને વેરવિખેર થઈ જવું,
ફુનિયાનું ફેના થઈ જવું,
કિયામત પછી ફરી જીવતા થઈ જવું,
(આખિરતમાં) હિસાબ-કિતાબ થવું
હાથ-પગનું ત્રવાણી આવવું,
ખૂરા-સલા આમાલને તોલવું,
મિઝાન (ત્રાજવા)નું ખડા થવું.

પરંતુ અહીંના ત્રાજવાથી ખિલાફ ત્યાંનું ત્રાજવું હશે યાને જેની નેહીઓ વધારે અને ભારી હશે તેનું પદ્ધતું જીએ જશે. અને જેના યુનાહ વધારે હશે તેનું યુનાહોનું પદ્ધતું નીચું હશે.

પુલસિરાતનું દોઝખની પીઠ પર રાખેલ હોવું અને તેના પર થઈને ચાલવું હક છે. મોમિન એ પુલને ઓળંગીને જન્નતમાં જશે. અને કાફિર લપસી લપસીને દોઝખમાં પડશે.

જહન્નમ અને જન્નત તકલીફ અને રાહતના માટે મુકરર છે તેઓ હંમેશા (ત્યાં) રહેશે. કાફિરોના અઝાબમાં ઘટાડો કરવામાં ન આવશે. જેના દિલમાં રજકશ્વ બરાબર પશુ હિમાન હશે તેઓ હંમેશા દોઝખમાં ન રહેશે. કાફિરોની જેમ તેઓના મળામાં ન સાંકળ અને બેડી નાંખવામાં આવશે; ન કાળું મોઢું કરવામાં આવશે.

ફરિસ્તાઓ ખુદાના નેક બંદાઓ છે. તેઓ ખુદાના હુકમની નાકરમાની નથી કરતા.

ઈમાન તરફીકે કલ્પી (દિલની મવાહી) અને મીખિક ઇક્રાર છે. મોમિન ગુનાહ કરવાના કારણે ઇમાનથી નીકળી જતો નથી; બલેને ગુનાહે કખીરા હોય. જીવ નીકળતા સુધી તોળા કખૂલ થવાનો વાયદો છે.

હુઝૂર નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામ પછી ખલીફએ બરહક,

હઝરત અબૂ બકર સિદીક (રદિ.) છે.

તેમના પછી હઝરત ઉમર (રદિ.) છે,

તેમના પછી હઝરત ઉસ્માન ગુન્નુરૈન^૧ (રદિ.) છે,

તેમના પછી હઝરત અલી (રદિ.) છે.

વળી તેઓની અફઝલીયત ખિલાફતના કમ પ્રમાણે છે.

હઝરત શેખ અબ્દુલ કાદિર જીલ્લાની રહમતુલ્લાહિ અલૈક ફરમાવે છે કે :

‘હઝરત અલી રદિયલ્લાહો અન્હોએ ફરમાવ્યું’ કે,

શૈમગ્યરે ખુદા સલ્લલ્લાહો અલૈહિ વસલ્લમ દુનિયાથી વિદાય ન થયા જ્યાં સુધી મારી સાથે એ વાયદો ન કરી લીધો કે,

- ૧ ગુન્નુરૈન : (બે-નૂરવાળા) આ લઘળ એટલા માટે હતો કે બે નૂર આપ (રદિ.)ના નિકાહમાં જમાં થયાં; અર્થાત્ નખીયે પાક (સલ.)ની બે સાહબઝાદીઓ હઝરત રૂક્યા (રદિ.) અને હઝરત ઉમ્મે કુલસૂમ (રદિ.) સાથે એક પછી બીજા આપના નિકાહ થયા. હઝરત ઉસ્માન (રદિ.) સિવાય બીજા કોઈ શખ્સ એવો નથી કે જના નિકાહમાં કોઈ નખીની બે બેટીઓ આવી હોય !

‘મારી વફાત પછી અબૂ બકર સિદ્દીક (રદિ.) ખલીફા થશે;
તેમના બાદ ઉમર (રદિ.); તેમના પછી ઉસ્માન (રદિ.);
તેમના બાદ હું ખલીફા થશે.’

□

હઝરત ઈમામ હસન, હઝરત ઈમામ હુસૈનના કરતાં અદ્વચ
છે. રિદવાનુસ્લાહિ અન્હોમાં,

□

ઈલમ અને ઈજ્તિહાદમાં હઝરત ફાતિમા (રદિ.)ના કરતાં
હઝરત આયશા સિદ્દીકા (રદિ.) અદ્વચ છે; પરંતુ ત્યાગ અને
ઝોલદમાં હઝરત આયશા (રદિ.) કરતાં હઝરત ખીખી ફાતિમા
(રદિ.) અદ્વચ છે.

□

જે ઝધડા અને જંગ સહાળા (રદિ.)માં થયાં છે તેને તેહી
પર મહમૂલ (અનુમાન) કરવું ન્નેઈએ.

□

કુમૂર (સહ.)એ કિયામતની જે નિશાનઓ જણાવી છે તે
સર્વ સાચી છે.

પત્ર ૬૮

★ પ્રતિ : ખવાઝ શકુદ્દીન હુસૈન (રહ.)

આપે પૂછડિયા તારાના નીકળવાનો અને નિશાનીઓનો ફાલ
પૂછ્યો છે:

મારા અઝીઝ! તારાનું નીકળવું, તેની તાવીલ અને તીશ્હ
(અર્થઘટન) કરવું એ સર્વ અનુમાનશાસ્ત્ર-તર્કશાસ્ત્રનો વિષય છે.

કુરઆન શરીફથી માત્ર આ વાત સાબિત છે કે:

■ ૧ પરિચય માટે શુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૫૧

‘અમે તારાઓને માર્ગ બતાવવા માટે, આસમાનેની શોખા માટે અને હેતાનને મારવા માટે પૈદા કર્યા છે.’

મારા અઝીઝ! આ સમય તોળા કરવાનો, અલ્લાહની તરફ ધ્યાન આપવાનો અને એકાંતવાસ ગ્રહણ કરવાનો છે.

પત્ર ૬૯

★ પ્રતિ : મુરાદ બદખશી (૨૬.)

રસુલે ખુદા સલ્લલ્લાહો અલૈહે વસલ્લમે ફરમાવ્યું છે :

‘સૌથી મોટો ચોર તે છે જે પોતાની નમાઝોમાં રૂકૂઅ અને સિજ્દાઓને સારી રીતે અદા નથી કરતાં.

જે શખ્સ સારી રીતે રૂકૂઅ અને સિજ્દાઓને અદા કરે છે તે નમાઝ નૂરાની શિકલમાં હોય છે અને ફરિસ્તાઓ તેને આસમાને પર લઈ જાય છે. અને તે નમાઝ પોતાના નમાઝીના માટે દુઆ કરે છે કે જેવી રીતે તે મારી હિફાઝત કરી અલ્લાહ તઆલા તારી હિફાઝત કરમાવે.

જે શખ્સ સારી રીતે રૂકૂઅ અને સિજ્દાઓને અદા નથી કરતો તે નમાઝ કાળી શિકલમાં હોય છે. ફરિસ્તાઓ તેને આસમાન પર નથી લઈ જતાં. અને તે નમાઝ પોતાના નમાઝીના હકમાં બદદુઆ કરે છે કે જેવી રીતે તે અને વેડફી નાંખી (બરબાદ કરી નાંખી) ખુદા તને બરબાદ કરે.’

હુઝૂર અલ્લેહિરસુલાતા વસસલામે ઈરશાદ ફરમાવ્યો છે કે,
‘જે શખ્સ મારી મુદા સુન્નતને ઝિન્દા કરશે, અલ્લાહ તઆલા તેને સો (૧૦૦) શહીદોનો સવાબ અતા કરશે.’

આમાલ નિયત વડે દુરુસ્ત થાય છે. અત્યારે આપ દાનુલ

● ૧ આપ મીર મુહમ્મદ નુઅમાન બદખશી (૨૬.)ના આદિમ હેતા.

હરણના કારિરો સાથે જિહ્વાદ કરવા માટે જઈ રહ્યા છે. એમાં એ નિષ્પત્ત હોવી જોઈએ કે ઈસ્લામની ખોલખાલા થાય.

તહજજુદની નમાઝને લાઝિમ પકડો કારણ કે એ તરીકતની જરૂરતો માંથી છે. અગર આપને એ વખતે જિહ્વું મુશ્કેલ લાગે તો લાંબાંધીઓમાંથી કોઈને એ વાત પર મુકરર કરાવી દો કે તે આપને તહજજુદના વખતે જળરદસ્તીથી જમાડ્યા કરે.

હલાલ લૂકમે ખાવો અને હરામ લૂકમાંથી ગયલું જરૂરી છે.

ખૂબ જ શરમની વાત છે કે હાકિમે મળગી (દુનવી બાદશાહ) ની તાબેદારીમાં કોઈ કસર પાકી રાખવામાં ન આવે અને હાકિમે હકીકી (અલ્લાહ) ના અહકામની પરવા ન કરવામાં આવે.

કુરુમનોના ચલ્લા અને ખોશ્થી ગયલા માટે અને સુખ-શાંતિ કાયમ રહે તે માટે સૂરએ ‘લિઝ્લાફ’ ને સવાર-સાંજ અગિયાર, અગિયાર વખત પઢ્યા કરો.

કોઈ શખ્સ કોઈ જમાએ જીતે અને તે :

‘અજિઝો બિ કલિમાતિલ્લાહિતામ્માતિ કુલિલહા
મિન શરે મા ખલક’

હું પનાહ માંડું છું અલ્લાહની પૂરેપૂરી વાતો (કલેમાત)ના ઝરીવાથી—તેની પેદા કરેલી તમામ મીઝોની ખૂરાઈથી.

પદી છે તો જ્યાં સુધી તે ત્યાંથી આગળ ન જશે, તેને કોઈ મીઝ નુકસાન ન કરશે.

પત્ર ૭૦

★ પ્રતિ : મોલાના અબ્દુલ વાહિદ લાહોરી^૧ (૨૬.)

ઈન્સાનનું દિલ જેવી રીતે રહમાન (અલ્લાહ)ના અર્શનો નમૂનો છે તે જ પ્રમાણે બૈતુલ્લાહનો પણ નમૂનો અને નિશાની છે.

આ મહાન દૌલત યાને કુદરે બૈતુલ્લાહના માસિક અસલમાં હઝરતે અંગિયા અલૈદિમુસ્સલાતો વસ્સલામ છે. અને હિમતો-માંથી તે લોકો છે જેઓને એ યુઝુર્ગવારોએ પૈરવી અને વારસાના સ્વરૂપે આ દૌલતથી મુશરફ કરમાવ્યા છે.

અસ્લામે કિરામ રિદવાનુસ્લાહિ અન્કુમને આ દૌલત અંગિયા અલૈદિમુસ્સલામની સુહળતના દારણે પ્રાપ્ત થઈ હતી. અસ્લામે કિનાર (રદિ.)ના ઝમાના પછી આ દૌલત ગૂમ થઈ ગઈ.

બેશગાર ઝમાનાઓ પછી અગર કોઈને પૈરવી અને વારસા રૂપે અલ્લાહ તઆલા આ દૌલતથી મુશરફ કરે તો મનીગત અને કિબ્લીતે અહમર (અકરીર) છે. એવો ગાજર અરુદાળના સમૂહમાં દાખલ છે અને સાબેકીન^૨ગાંધી છે.

પત્ર ૭૧

★ પ્રતિ : ગયાળ મુહમ્મદ સર્કદ^૩ (૨૮.)

હઝરત મુજહિદ સાહબ (૨૮.)એ કહ્યું

'લાઈલાહ ઈલ્લાહો મુહમ્મદુર રસુલુલ્લાહ'

વિશે જે મઝમૂન અને મઆરિક આ પત્રમાં કરમાવ્યા છે;

તે હાલાત અને તેની સમજૂતી એના કરનાં પણ વધારે રુપાટી-

■ ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૭

૨ સાબેકીન: આગળના, પૂર્વલે, પુરાગામી

૩ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૫૪

કરણથી અને ચોખ્ખરથી પણ ૪૬માં કરમાવ્યા છે. એટલે ત્યાં જોવું જોઈએ.

પત્ર ૭૨

★ પ્રતિ : ખ્વાબ મુહમ્મદ માસૂમ^૧ (૨૬.)

અર્શપરના ઝુહર જોકે તમામ તજલીઓ અને ઝુહરોના કરતાં અદ્યક્ષ અને ઉચ્ચતર છે પરંતુ તે મામલો જે ધેતુસ્લાહિ મુકદ્દસની સાથે વાખસ્તા (સંલગ્ન) છે; (તે) તમામ ઝુહરો અને તજલીઓના કરતાં દૈન્યતર છે. ત્યાં ઝુહર અને તજલીનું નામ લેવું નહીં અને આર (ધર્મ) અને પાદનામી છે.

તજલીઓ અને ઝુહરો મુહિત દાઈરહ (પરિસીમિત વર્તુળ) નો હુકમ ધરાવે છે. અને આ મામલો આ વર્તુળના મહંઝ (કેન્દ્ર) નો હુકમ ધરાવે છે.

એમાં શક નથી કે મુહિત દાઈરહ (પરિસીમિત વર્તુળ) વ્યાપકતા અને વિશાળતા છતાં દાઈરાએ મહંઝનો ઝિલ્લ (પડછાયો) કે પ્રતિબિંબ છે. કારણ કે એ જ કેન્દ્રના બિંદુએ પોતાના ઝિલ્લને વ્યાપક બનાવ્યો છે. અને ૧૦૦ (સો) બિંદુઓની જેમ થઈને મુહિત દાઈરહ બની ગયો છે.

ઉપર દર્શાવેલા મામલાને નિકટની સીઝ નજરથી દર્શાવવા વગર ખીજો કોઈ સિપાય નથી. નહિતર ત્યાં તુકતો (બિંદુ) પણ દાઈરહ (વર્તુળ)ની જેમ મહદૂદ (ગુમ) છે.

ન ત્યાં અહિરની મળલ છે ન ગઝહરની;

ન એ મકામમાં અસલની શુંગઈશ છે ન ઝિલ્લીની.

કારણ કે અહીં અસલ પણ પડછાયાની જેમ આ દોલતે સરાયથી પાછળ રહી જાય છે.

● ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૩૯

એ ગોયમ બા તુ અઝ મુર્ગે નિશાના,
કું મારા પક્ષીની નિશાની તને શું દર્શાવું ?

કે બા ઉન્કા ખૂદ હમ આશિયાના.
કારણ કે એનો માળો ઉન્કા પક્ષીની સાથે છે.

ઝ ઉન્કા હસ્ત નામે પેશ મહુમ,
વળી ઉન્કા પક્ષીનું તો લોકો નામ પણ જાણે છે;

ઝ મુર્ગે મન ખુવહ આં નામ હમ શુમ.
કિંતુ મારું પક્ષી તો એવું છે કે જેનું કોઈ નામ પણ નથી !

■

જની ઇસાઈલના અંગિયા અલેદિમુસ્સલામનો કબ્રગા બેતુલ મુકદ્દસ છે. એના જ મુહરરાતના કબાલાન ઉવટે આ કબ્રગાએ મુઅઝઝમાની તરફ રુજુઅ (અજિમુઅ) યાવ છે. અને આ બેતુલાકની સાથે ગળી જાય છે કારણ કે અસલ મક્રૂઝ બેતુલાક છે. રસ્તાઓ જ્યાં સુધી મક્રૂઝ સુધી નથી પહોંચતા, ત્યાં સુધી મક્રૂઝ સુધી નથી જઈ શકતા.

અસ્લાક તઆલાના ફઝલથી કબ્રગાની હકીકતની સાથે મળવું મામ થઈ ચૂક્યું છે અને એના પછી બે શુમાર તરફીઓ હાસિલ થઈ ચૂકી છે. પરંતુ સૂરતને સૂરતે કબ્રગાની મુલાકાતનો શોક છે.

હજજ ફર્જે અકબર થઈ ચૂકી છે અને રસ્તાની શાંતિ પણ સલામતીના ગળ્યાને કારણે સાબિત થઈ ચૂકી છે. અને આ ફર્જને અદા કરવાનો શોખ પણ કામિલ છે. પરંતુ મોઢાથી મોઢું થતું જઈ રહ્યું છે.

સફરનો ઇસ્તેખારા પણ મુવાફિકત (અનુકૂળતા) નથી કરતો. સારી રીતે ગંભીરતાથી ધ્યાન આપ્યું છે તો પણ ચાલવાનો રસ્તો નથી ખુલતો. અને કબ્રગા સુધી પહોંચવું નજર નથી આવતું. શું કરવામાં આવે ?

● ૧ ઉન્કા : એક કાલ્પનિક પક્ષીનું નામ

ફર્જના અદા કરવામાં આ પ્રકારના ઉત્તર (કારણો) ફાયદાકારક નથી. જેથી અલ્લાહ તઆલાની તૌફિકથી ફર્જ હળજને અદા કરવાના ઇરાદાથી ઘરથી નીકળવું જોઈએ. અને શિર અને આંખોથી મંઝીલોને પાર કરવી જોઈએ. અગર પહેંચી યથા તો મહાન નેઅમત છે. અગર રસ્તામાં રહી યથા તો ઘણી બધી આશા છે.

પત્ર ૭૩

★ પ્રતિ : ખ્યાલ મુહમ્મદ આસૂમ^૧ (૨૬.)

ઈન્સાન આસમે ખદક અને આસમે અમ્રના મજમૂઆથી મુરાદ છે. આસમે ખદકને ઈન્સાનની મુરત અને જાદિર ખ્યાલ કરીએ છીએ. આસમે અમ્રને એનું જાતિન (અંતર) અને હકીકત બાણીએ છીએ.

'તઅય્યુને' રૂબી', 'તઅય્યુને મિસાલિ', અને 'તઅય્યુને જસદી', એ ત્રણે તઅય્યુનોને મુદ્દીઓ 'તઅય્યુને હંકાની' સમજે છે. અને 'તઅય્યુને વુજૂબી' ને 'તઅય્યુને હંકાની'ની પડોકા કરે છે. અને આ મહામને મદામે આલા સમજે છે.

ફરીરના નજદીક જ્યારે અખરુસુલ ખયાસ (ખાસોમાં પચ્ચ ખાસ) બોલિયાની (તરકકા) આ હંકિતલાદાંતો (પારિજાપિક શબ્દો) અને નક્કા કરેલાં મદામોથી આરખ યાવ છે તો 'તઅય્યુને વુજૂબી' અને 'તઅય્યુને હંકાની' એ સર્વ રસ્તામાં રહી જાય છે.

પરંતુ એ કમાલો પર ફાઈઝ યથા છતાં (એ વલી) વુજૂબ (ખુદા)ની સિક્તની સાથે હંદાક^૨ અને મુતસીફ^૩ નથી થતા.

૧ પરિચય મારે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૩૯

૨ તઅય્યુન : વુજૂદ, અસ્તિત્વ

૩ હંદાક : સામેલ કરવું,

૪ મુતસીફ : વારીફ કરવામાં આવેલ, સિક્ત વાળો

અલગત, અહીં રાહો સૂદ્ધ (દર્શનિય રીતે) તે પોતાને મહામે લુબ્ધ-
યા મુક્તસીદ્ધ થામે છે.

એ જરૂર છે કે ખીજ ઓસિયા અણાહને જે હકીકત નસીબ
છે; તેના નજીક તે હકીકત સૂરતની હેસિયતમાં છે. એવા જ
ઓસિયા અણાહની સિક્કતમાં કુબૂર (સલ.)એ કરમાન્યું છે :

‘ઈઝા રૂજી ઝોકિરદલાહો’

‘જ્યારે કોઈ તેમને જુએ છે તો તેમને એવાથી ખુદા પાદ
આવે છે.’

જે શખ્સે આવી શાનના ઓસિયાને ઝોળખ્યા તેણે ખુદાને
ઝોળખ્યો. અને જેણે ખુદા ને ન ઝોળખ્યો તેણે ઓસિયાને ન
ઝોળખ્યા. કમાલ પર પહોંચવા પાદ એવા ઓસિયા અણાહ,
ઝાહિર અને બાતિન બંને સિક્કતથી ખલ્કની તરફ રજુઆ થાય છે.

પત્ર ૭૪

★ પ્રતિ : ખવાજ હાશિમ કરમી^૧ (રહ.)

અલ્લાહ તઆલા ઈરશાદ કરમાવે છે :

ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ

اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ ۖ وَمِنْهُمْ

مُقْتَصِدٌ ۖ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ يُأْتِنُ اللَّهُ

‘પછી અમે કિતાબના વારસદારો તે લોકોને બનાવ્યા જેઓ-
ને અમે પોતાના બંદાઓમાંથી પસંદ કરી લીધાં. કોઈ તેઓ-
માંથી પોતાના નફસ પર જુલમ કરનારો છે અને કોઈ મધ્યમ

● ૧ પરિચય મારે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૧૩

મારે સાલનારો છે અને કોઈ અક્ષાહ તઆલાના કુકમથી
ખેરાતમાં સર્વથી વધી જનારો છે.'

□

અને ખીજી જગાએ ઈરશાદ છે :

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا
وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ۝

'અમે અગારી અમાનત આસમાનો અને જમીનો અને પહાડો-
ની સામે રજૂ કરી પરંતુ તેઓએ એને જાણવવાથી ઈન્કાર
કરી દીધા અને ડરી ગયા. અને ઈન્સાને એને જાણવી લીધી.
એ પશ્ચો જ અસિમ અને જાદિલ છે.'

આ જા'ને આપનાની મુશ્કેલી અસ્લાહ નઆલા જ સારી રીતે
જાણુકાર છે. પરંતુ હું એનો લાગુ થઈ 'પાપના કદંદુ' જે મારા
પર જાહેર કરવામાં આવ્યો છે. જાણવું જોઈએ કે :

إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ آدَمَ عَلَى صَوْرَتِهِ

'અસ્લાહ તઆલાએ આદમને પોતાની સૂરત પર બનાવ્યો છે.'

પરંતુ અસ્લાહ તઆલા સૂરતથી પાક અને કુચ્ચતર છે. એટલે
આદમ (અલ.)નું એની સૂરત પર પેદા થયું એવી રીતે થઈ શકે
છે કે જે મત'નએ ત-ઝીહની સૂરત આલમે ખિસાલમાં ધારી સેવામાં
આવે તો ખેરાક એ સૂરત જામેઅ હશે કે જેના પર આ ઈન્સાન
જામેએ મીજૂદ થયો છે.

ખીજી સૂરતને એ કાબેલિયત હાસિલ નથી કે આ મત'નએ મુક-
દ્દસહની તિમસાત (સૂરત) થઈ શકે. એ જ કારણ છે કે ઈન્સાન
હકતઆલાની ખિલાફતને લાયક થયો છે. કારણ કે ખલીફા જ્યાં

સુધી તે ચીઝની સૂરત પર મજબૂક (પૈદા) ન થાય ત્યાં સુધી તે ચીઝની ખિલાફતનો મુસ્તહિક નથી થતો. એટલા માટે કે ચીઝનો ખલીફા, એનો ખલ્ફ^૧ અને કાયમ મુકામ^૨ હોય છે.

ઈન્સાન ખલીફાએ રહમાન બનનાર હતો એટલા માટે બારે અમાનત પણ એણે જ ઊઠાવવી પડી.

‘લા મહમિલો અતાયા હ મલિકિ હલ્લા મતાયા હો’
‘બાદશાહની દેશગીઓને તેના જ જોટા ઊઠાવી શકે છે.’

આસમાન, જમીન અને પહાડ આ બમેઈયત કયાંથી લાવતે કે જેથી હક તઆલાની સૂરત પર પૈદા થતે. અને એની ખિલાફતને લાવક થઈને બારે અમાનતને ઊઠાવી શકતે.

મેહસૂસ થાય છે કે ધારી હો કે અગર આ બારે અમાનતને આસમાનો, જમીન અને પહાડોના હવાલે કરતે તો ટુકડે ટુકડા થઈ જતે અને એમની કોઈ અસર બાકી ન રહેતે.

એ અમાનત ફકીરના નઝદીક નિહાચતના તોર પર તમામ ચીઝોની દૈયુગિયત છે; જે ઈન્સાને કામિલની સાથે મજસૂસ છે.

ઈન્સાને કામિલનો મામલો અહીં સુધી પહોંચી બાય છે કે એને ખિલાફતના કુકમથી તમામ ચીઝોનો દૈયુગ બનાવી દે છે. અને તમામ મજસૂકના આઢિર અને પાતિન કમાલાતના ઈકાઝહ અને બકા એના જ ઝરીયાથી પહોંચાડે છે. અગર હરિમ્તો છે તો તે પણ એની જ આતની સાથે મુતવસ્સિસ (સંલગ્ન) છે. અને અગર જિન્નાત અને ઈન્સાન છે તો તે પણ એની જ સાથે વસીલો પકડે છે.

મતલબ એ કે હકીકતમાં તમામ ચીઝોની તવજજોહ એની જ તરફ હોય છે; કલે તે એ અમને બાણે કે ન બાણે.

■ ૧ ખલ્ફ : વારસદાર

૨ કાયમ મુકામ : પ્રતિનિધિ, નાયબ,

‘ઈન્નહુ કાન ઝલૂમન’

‘બેશક તે ઝાલિમ છે.’

યાને પોતાની બન પર અહો સુધી જુલમ કરે છે કે પોતાના પુજૂદ અને તવાબેએ પુજૂદના નામે નિશાન અને અસર તેમ જ હુકમને બાકી નથી છોડતો. ખરેખર જ્યાં સુધી આ પ્રભાણેનો હુકમ ન કરી લે, બારે અમાનતને લાયક નથી થઈ શકતો.

‘જહૂલન’ [‘બહિલ છે.’]

યાને એટલો બધો બહિલ છે કે એને પોતાના મતલુબ (ઈચ્છિત ધ્યેય)નો ઈદમ અને ઈદરાક પશુ નથી. જાકે ઈદરાકથી આબિજ આવી જવું અને ઈદમથી બહિલ થવું એનો મકસદ છે. આ ઈજઝ અને જહલ આ ગકામમાં સૌથી વધારે આન્કિ ધાય છે. અને જે સૌથી વધારે આરિફ થશે તે જ બારે અમાનતને હિયાવયાને લાયક થશે.

આ બંને સિફતો યાને

‘ઝલૂમન’ અને ‘જહૂલન’

બન્ને કે બારે અમાનતને ઝાલાવી લેવાનું નિશાન છે.

આ આરિફ જે ચીઝોની દેખીવળના મતબાથી મુશર્ફ થયો છે; તે બાદશાહના વઝીર (નો હુકમ) ધરાવે છે. જેની તરફ તમામ મખ્લુકાતના જરૂરી કામે અને મામલાઓ રજુ થાય છે. ઈનામ જે કે બાદશાહની તરફથી છે પરંતુ વઝીરના ઝરીયાથી પહોંચે છે.

આ દોલતના સરદાર અબૂલ બશર (માનવચિત્તા) હઝરત આદમ અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામ છે. આ મતબો અસલી રીતે બિલૂલ અઝમ પૈગમ્બરોની સાથે મખ્સૂસ છે. યા તે લોકોની સાથે જેમને એ યુઝુર્વાદોના વારસા અને પૈરવીની રીત અલ્લાહ તઆલા મુશર્ફ કરમાવે.

બર કરીમાં કારહા હુશ્વાર નેસ્ત
અલાહ તઆલાની કરીમ (કૃપાવાન) આત માટે
કાઈ કામ મુશ્કેલ નથી.

કિતાબના વારસદારોમાંથી પહેલા સમૂહ, જેઓ અલાહ
તઆલાના બરગુઝીદહ બંદાઓમાંથી છે, તેઓ એ બ

‘અલિમૂ લિ નફ્સિહી’

પોતાના નફ્સ પર જુલમ કરનારા છે.

તેઓ વઝારત (પ્રધાનપદ) અને કૈયમિયતના મન્સબથી
મુશર્ફ છે.

એ બરગુઝીદહ લોકોમાંથી બીજો સમૂહ, જેને ‘મુક્તસિદ્દ’
તરીકે ઓળખવામાં આવે છે, તેઓ તે લોકો છે કે જેઓ
‘અલકત’^૧ની દોષતથી મુશર્ફ છે. તેઓ સાહબે સિર’^૨ અને
અહલે મસ્વેરત છે.

બાદશાહીનો મામલો અને કારબાર વઝીરને સોંપેલો છે. જ્યારે
ખલીફ યાને (બાદશાહનો) રાઝદાર હોસ્ત, તેનો હમનશીન,
મમખવાર અને રઈસ હોય છે. ખલીફ (બાદશાહના) પોતાના
આરામના માટે છે જ્યારે વઝીર બીજાઓના (મંજૂના) કારબારના
માટે છે. આ બંનેમાં ઘણો મોટો તફાવત છે.

આ ઉચ્ચ મકામ યાને ‘ખુલ્લત’ના સરદાર હઝરત ઈબ્રાહીમ
અલીહિસ્સલામ છે; યા તે લોકો છે જેમને અલાહ તઆલા આ
ઉચ્ચ મકામથી મુશર્ફ કરમાવે છે.

‘મકામે ખુલ્લત’ના ઉપર ‘મકામે મુહબ્બત’ છે; એ ઉચ્ચ
મકામથી ત્રીજા સમૂહના તે લોકો મુશર્ફ થયાં છે જેઓ :

‘સાબિખુમ બિલ ખૈરાત’

‘ખૈરાત (તેજીઓ)માં સૌથી વધી જનારા’ છે.

■ ૧ અલકત : પેદાઈશ, સર્જન, કિતરત

૨ સાહબે સિર’ : બલુબેહ, બેદોના બલુકાર

‘યાર’ અને ‘નદીમ’ ઓર હોય છે;

મુહિબ અને મેહબૂબ ઓર છે.

જે અસરાર અને મામલાઓ મુહિબ અને મેહબૂબના દરમ્યાન યુજરે છે; તેમાં યાર અને નદીમનો કંઈ દખલ નથી.

જોકે કમાલે ઉદ્દત અને ઉન્સના વખતે મુહબૂબતની હકીકતના અસરારને જલીલુલ કદર ખલીલની સાથે મયાન કરી શકાય છે અને તેને મુહિબ અને મેહબૂબના અસરારનો મહરમ (મથુ બેદુ) દર્શાવી શકાય છે.

મુહિબોના સરદાર હઝરત કલીમુલ્લાહ^૧ અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામ છે.

મેહબૂબોના સરદાર હઝરત ખાતમરુસુલ અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામ છે.

યા એ યુમુર્ગોના વારસા અને પૈરવીયા જે ઠાઈને (અલ્લાહ તઆલા) આ બે મકામેથી મુશરફ હરમાવે.

તે મકામાત જે ‘મકામે મુહબૂબત’માં છે (તેનો) ઉલ્લેખ આ કહીરના કોઈ પત્રમાં થઈ ચૂક્યો છે. એમાં પથ્ય પ્રમુખસ્થાને ‘મુહમ્મદર રસૂલુલ્લાહ’ સલ્લાલ્લે અલૈહિ વસલ્લમ છે.

ખીજ બધાં આ આગળના મકામાતમાં છે જે કિતાબના વારસદારોના ત્રીજ સમૂહને નસીબ છે.

‘રખના આતિના મિલ્લદુન્ક રહમત’ વ વ
હયીઅ લના મિન અઝિના રશાદા.’

‘હે અમારા પરવરદિગાર !

અમેને તારા તરફથી બક્ષિશ આપ

અને અમારા કામેની દુરુસ્તી પુરી કર.’

- ૧ કલીમુલ્લાહ : અલ્લાહ સાથે કલામ (વાત) કરનાર અર્થાત હઝરત મુસા (અલ.)

પત્ર ૭૫

★ પ્રતિ : મિર્ઝા મુઝફ્ફર (૨૬.)

દુનિયાની ધુસીળતો, દર્દ, રંજ અને તકલીફો દોસ્તોના કસરોનો કક્કારો છે. આજિઝી, ઝારી (૨૬ન) અને ઇન્કેસારી (વિનમ્રતા)ની સાથે અલ્લાહ તઆલાની પારગાહથી માફી અને આદિયત માંગવી જોઈએ, મેહબૂબે હકીમી (અલ્લાહ)ના તરફથી જે કંઈ આવે તેને ખુશીથી કબૂલ કરવું જોઈએ.

પત્ર ૭૬

★ પ્રતિ : મૌલાના ફરૈય હુસૈન^૧ (૨૬.)

અર્શે મજીદ હક તઆલાના અજુબો ગરીબ સજ્જનોમાંથી છે. અર્શે મોઅલ્લા ન જમીનતા પ્રકારમાંથી છે ન આસમાનના પ્રકારમાંથી.

અર્શે મોઅલ્લાની કૃપાનો ઝમીન અને આસમાનથી પહેલાં છે. અને એ જ પ્રમાણે :

કુર્સી પશુ અર્શની જેમ આસમાન અને જમીનના પ્રકારમાંથી નથી.

કુર્સીની પેદાઈશ પશુ આસમાનો અને જમીનોથી જુદી છે.

ઝાતે હકનો કામિલ ઝુહર મોમિન ઇન્સાનના કલ્બ (દિલ) સિવાય બીજી કોઈ ચીજમાં નથી. કામિલ ઇન્સાનના કલ્બ સિવાય બીજા કોઈને આ દોલત નસીબ નથી. અર્શે મોઅલ્લા પશુ (અલ્લાહની) ઝાતના ઝુહરાતને પાત્ર છે પરંતુ માનવના કલ્બની

● ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિચિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૩૪

કેટલીક ખુસસિયાત (વિશિષ્ટતાઓ) એવી છે જે અર્શે મજામાં નથી.

□

આલમે અત્રના જે મામલાઓ અર્શથી ઉપર છે; તેઓ સાથે અર્શે મોઅલ્લાને એટલો જ સંબંધ છે જેવો કે જમીનને અને આસમાનને અર્શની સાથે સંબંધ છે. જ્યારે કામીલ ઈન્સાનને આલમે અત્રની હકીકતોથી કામ પડે છે, જે અર્શથી ઉપર છે, ત્યારે ત્યાં જહલ સિવાય કંઈ મળતું નથી. હાદીસની અકલ અને સમજથી એ મામલો ઉચ્ચથી પણ ઉચ્ચ છે.

□

અર્શે મોઅલ્લા જોડે વધારે વ્યાપક, વિશાળ અને મજહર અતમ છે પરંતુ એને પોતાને આ દીલતના હાસિલ થવાની જાણ નથી હોતી. આ કમાલાતનું શુકર (લાન) એને હાસિલ નથી. પરંતુ ઈન્સાનના કલ્પને અલ્લાહ તઆલાએ શુકર અતા કર્યાં. કામીલ ઈન્સાન પોતાના ઈદ્દ અને મઅરફતથી મઅમૂર છે.

મજમૂઅએ ઈન્સાન જેને આલમે સગીર (નાની દુનિયા) કહે છે તે જો કે આલમે ખલક અને આલમે અત્રથી મુરક્કબ (મિશિત) છે, એને હવઅતે વેહદાની હકીકત નસીબ છે. જેના પર આસાર અને અલકામ મુરતબ છે.

આલમે કખીરને આ હવઅતે વેહદાની હાસિલ નથી. એટલે જે કુદ્દસ અને બરકતો ઈન્સાનની હવઅતે વેહદાનીને પહેંચે છે તેનાથી અર્શે મોઅલ્લા અને આલમે કખીર મેહરમ છે.

કલ્પની બેહતરીનું ખીજું કારણ એ છે કે માદીનો અંશ કે જે હકીકતમાં મખ્લૂકાતનો ખૂલાસો (નિચોડ) છે તે દુરત્ત છતાં ગ્રહરાતની નજીક છે. માદીના આ અંશના કમાલાતે આલમે સગીરના મજમૂઆમાં સરાયત કરી છે. આલમે કખીરમાં આ મજમૂઆ નથી

- ૧ હાદીસ : નહું જન્મેલું, મખલૂક

એટલા માટે તેનામાં આ ખૂબી નથી. એટલે ઈન્સાનતું કલ્પ અર્થે મજબૂતના ખિલાફ એ ખૂબી અને કમાલાત પણ ધરાવે છે.

પત્ર ૭૭

★ પ્રતિ : મૌલાના હુસન બર્કી^૧ (૨૬.)

મુબ્નહીને જોઈએ કે ઝીકમાં મુખાતિય રહે ત્યાં સુધી કે દિલ ઝાકિર અને ખોલતું ન થઈ જાય. અને ઝીકમાં અહીં સુધી મશગૂલ રહે કે સાલિક 'કના'ના મકામે પહોંચી જાય.

'કના' એ છે કે સાલિકની હીદ અને દાનિશમાં કંઈ બાકી ન રહે. જાણે સાલિક ખોતાના અઅમ (ખ્યાલ)માં હક તઆલાને જોઈ રહ્યો છે.

શરીઅતનો દરેક હુકમ તે બારી સમાન છે; જે ઇચ્છિત શહેર સુધી પહોંચાડે છે.

જે લોકો વ્યાજ વગેરેના રૂપિયાથી ખાય છે; તેઓ અમર તરીકતમાં દાખલ થવા ચાહે છે તો તેઓને તરીકામાં દાખલ કરી લેવું, પરંતુ હિદાયત કરતા રહેવું કે તેઓ મુહર્રમાત (હરામ ચીઝો)થી બચે. હમીદ છે કે, ઈન્શાઅલાહ, તેઓ આ મુબહ (શક)થી નીકળી જશે.

પત્ર ૭૮

★ પ્રતિ : દારાખ ખાન^૨(૨૬.)

આપ ધણા જ ખૂશ નસીબ છો કે ઓલિયા અસ્લાહથી મુહબ્બત ધરાવો છો; અને તેઓની ખિદમત કરો છો.

- ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૧૦
- ૨ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૨૮

الْمَرْغُوعُ مِنْ أَحَبِّ

‘જે જેની સાથે મુહબ્બત ધરાવે છે તે તેની સાથે હશે’.

(એ હઠીસ શરીફના) હુકમ મુજબ આપનો હજ ઈન્શાઅલ્લાહ એમની સાથે થશે. એ ખુશખબરી છે કે ઓલિયા અલ્લાહની પાસે ખેસનારો શક્તી (બદનસીબ) નથી હોતો.

□

‘ફના ફીશૈખ’ ‘ફના ફીલ્લાહ’ તો વસીલો છે. એના પછી ‘બકા બિલ્લાહ’નો મતબો નસીબ થાય છે. ‘ફના ફીશૈખ’ એ છે કે શૈખની તમામ આદતોને પસંદ કરે અને એના પર અમલ કરતો થઈ જાય.

■

આપની ખિદમતમાં પત્ર લાવનાર અઝીઝ મુહમ્મદ કાસિમ ખુઝર્ગઝાદહ (ખુઝર્ગના ફરજંદ) છે. એને સરકારમાં નોકરીએ રખાવી હો તો ઈનાયત (કૃપા)થી દૂર ન હશે.

પત્ર ૭૯

★ પ્રતિ : શૈખ મુસુફ બર્કી^૧ (૨૬.)

- ઈસ્લામે મળઝી, કુફે મળઝીના કરતાં બેહતર છે.
- એ જ પ્રમાણે ઈસ્લામે તરીકત પણ કુફે તરીકતના કરતાં બેહતર છે.
- કુફે તરીકતમાં માત્ર સુકર^૨ જ સુકર છે.
- ઈસ્લામે તરીકતમાં શહવ^૩ જ શહવ છે.

● ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૪૯

૨ સુકર : બેખુદી, મસ્તી

૩ શહવ : સલામતતા

- જેની રીતે શહવે મળતી સુકરે મળતીના કરતાં બેહતર છે એ જ પ્રમાણે શહવે તરીકત પણ સુકરે તરીકતના કરતાં બેહતર છે.
- કુદે તરીકતનું કળ તસ્ખીહ^૧ છે.
- ઈસ્લામે તરીકતનો નતીબે તન્ગીહ છે.
અલ્લાહ તઆલા ઈસ્લામે હકીકતની હકીકતથી મુશરફ દરગાવે.

આખાહી

- કુદે તરીકતથી મુરાદ હાલતે 'હમહ બિસ્ત'^૨ છે.
- ઈસ્લામે હકીકતથી મુરાદ હાલતે 'હમહ અઝૂસ્ત'^૩ છે.
- કુદે તરીકત બેખૂદી છે.
- ઈસ્લામે તરીકતમાં હોશિયારી અને સુન્નતની ઈતેલાઅ છે.

પત્ર ૮૦

★ પ્રતિ : શૈખ હામિદ* (રહ.)

'તમહીદાતે એનુસ કુઆત'માં લખ્યું છે કે :

'જેને તમે ખુદા સમજો છો તે અમારી નજદીક મુહમ્મદ સલ્લલ્લાહો અલૈહિ વસલ્લમ છે. અને જેને તમે મુહમ્મદ (સલ.) સમજો છો તે અમારી નજદીક ખુદા છે.'

આપે એ ઈબારતનો અર્થ પૂછ્યો હતો.

મારા મખ્દૂમ ! આ પ્રકારની જે ઈબારતો તોહિદ અને ઈતેહાદની ખબર આપે છે (તે) સુકર (બેખૂદી)ના ગલ્લામાં (લખવામાં

- ૧ તસ્ખીહ : એક ચીજને બીજી ચીજ સાથે મેળવી દેવું અર્થાત 'ફના'
- ૨ હમા બિસ્ત : 'ફના' (જુઓ 'મેઅયાઝુસ્સુલ્ક' પા. ૨૨૯)
- ૩ હમા અઝૂસ્ત : 'બકા'
- ૪ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૬૨

આવેલી છે). એ મર્ત્યએ જન્મ છે અને એને 'કુદે તરીકત' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

(એવી ઈચ્છારતો) મશાઈખ કુદેસ સિરુદુમથી ધણી સાદિર થાય છે. દુઈની તમીઝ^૧ તેઓની નઝરથી દૂર થઈ જાય છે. અને મુઝિનને^૨ એન વાજિખ^૩ સમજે છે. બહેકે મુઝિનને પામતાં જ નથી. વાજિખ સિવાય તેઓને કંઈ નઝર જ નથી આવતું.

બ્યારે તમામ મખ્લૂક જ તેઓની નઝરથી ગાયબ થઈ જાય છે તો પછી હુઝૂર સલ્વલ્લાહો અલૈહિ વસલ્લમ (પણ) મખ્લૂક છે એટલે તેઓની નઝરમાં ગાફી કેવી રીતે રહી શકે છે ?

પછી બ્યારે આ હાલતથી તરકકી થઈ જાય છે અને સુકર (ખેખુદી) પર શકવ (સમાનતા, હોશિયારી) ગાલિખ આવી જાય છે તો અલ્લાહ (જલ્લ જલાલુહ) ને અલ્લાહ (જલ્લ જલાલુહ) અને રસલ (સલ.)ને રસલ (સલ.) સમજે છે. જેવું કે શરઆતમાં સમજે છે.

પત્ર ૮૧

★ પ્રતિ : મુહમ્મદ મુરાદ (૨૬.)

દુનિયાની શોખા અને બપેકો, બહેરી રીતે જે મિઠાશ અને તાઝગી ધરાવે છે; તેના પર લોભાઈ જવું ન જોઈએ. મુળાહને^૪ છાડીને મુસ્તબહ^૫માં અને મુસ્તબહથી હરામમાં ન જઈ પડો. નહિતર ખુદાની સામે શરમિંદગી નસીબ થશે.

- ૧ દુઈની તમીઝ : અલ્લાહ અને બ'દો બ'ને અસલ હોવાનું બાન
- ૨ મુઝિન : પૈદા થયેલું, મખ્લૂક
- ૩ વાજિખ : સામત, સનાતન, જે પોતાના વુજૂદમાં ખીબ કાઈને મોહતા જ નથી તે અલ્લાહ
- ૪ મુળાહ : બઈઝ, હલાલ,
- ૫ મુસ્તબહ : શંકાર્થ, જેના હલાલ હોવામાં શક હોય તેવું,

તોખા અને ઈનાબત^૧ માં કદમ મઝખૂત રાખો. શરીઅતની હદોને નજર સમક્ષ રાખો. પરહેઝગારી અખિતધાર કરો. પરહેઝગારીના બરાબર થોઈ ચીઝ નથી.

પત્ર ૮૨

★ પ્રતિ : શરફુદ્દીન હુસેન^૨ (૨૬.)

દુનિયાની બેહદા શોભા અને લયકા તરફ ધ્યાન આપવું ન જોઈએ. શરીઅતની ઈતેગાઅને મઝખૂત પકડવું જોઈએ.

જે લોકો નવાહિલને અદા કરે છે અને ફરજોને ઊંડે છે તેઓ મોટી બૂલમાં પડેલાં છે. ફરજ ઈમાદતોના મુકાબલામાં નહિલ ઈમાદતો રસ્તામાં ફેંકી દોડીની જેમ બેહકાકત છે.

જ્યાં સુધી શરીઅતની પૈરવી કરવામાં ન આવશે ત્યાં સુધી દુનિયાના નુકસાનોથી બચી શકાશે નહિ.

પત્ર ૮૩

★ પ્રતિ : મીર મહમૂદ^૩ (૨૬.)

તરીકામાં દાખલ થયા બાદ આપને મારી સુહબત નથી મળી. અગર કેટલાક દિવસો સુહબત રહેતે તો બધું સારું થતે. ખૈર જો આપ પણ દિલમાં મુહબ્બત રાખશે તો ઈન્શાઅલ્લાહ મોટો ફાયદો થશે.

સુહબતમાં મુબ્તદીયે^૪ રશીદ^૫ ને પ્રથમ જો બરકત હાસિલ થાય છે તે દિલની કાયમી તવજ્જનેહ છે. એ કાયમી તવજ્જનેહ

- ૧ ઈનાબત : અલ્લાહની તરફ રજૂઆ (ધ્યાનીત) થવું,
- ૨ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૫૧
- ૩ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૩૮
- ૪ મુબ્તદી : સુલૂકની ઇબ્તેદા (શરૂઆત) કરનાર પ્રાથમિક કક્ષાનો તાલિમ
- ૫ રશીદ : હિદાયત પામનારો, સુયોગ્ય, ખાત્રતા બરાવનાર

તાલિયને થોડા અરસામાં 'નિસ્વાન મા સિવા' સુધી પહોંચાડી દે છે. 'નિસ્વાન મા સિવલ્લાહ' હાસિલ થયા પછી અગર તાલિયને હળાર વરસની ઉમર હાસિલ થઈ બધા તે પછી તેના દિલમાં વાદે હકના સિવાય ઊંચે હકનો ખ્યાલ નથી આવતો.

પત્ર ૮૪

★ પ્રતિ : શૈખ હમીદ બંગાલી (૨૬.)

આપે અરજી એકાંતવાસ અપનાવ્યો છે. કે સલામ અને પયામની શુબદર્શી નથી રહી! સાત-આઠ વરસમાં માત્ર આપનો એક પત્ર આવ્યો છે! આ પત્ર જે પત્રો આપની તરફ મોકલવામાં આવે છે; ખબર નથી પહોંચે છે કે નહીં!

શૈખ અબ્દુલ હક પત્ર વગર કોઈ બિદમતમાં રહ્યા છે. હિલમ અને મઆરિફા મિન્ના પાઠ્ય છે. તેઓ આપની પાસે કેટલાક દિવસો થોડાં.

પત્ર ૮૫

★ પ્રતિ : નૂર મુહમ્મદ (૨૭.)

શૈખ મીતા અમલ રૂબ અમલો અવગમ છે. મદામે 'હના' 'બકા' અને બીજા મનાતરફના વહેક છે. આપની મુલાકાત ફોસ્તોના માટે ફાયદામંદ છે.

પત્ર ૮૬

★ પ્રતિ : શૈખ તાહિર બરબરી (૨૮.)

આપનો પત્ર આવ્યો. હાલત અને મઆરિફ વાગીને ઘણી

- ૧ નિસ્વાન મા સિવા 'ફેલ' જુલે મેમ્બારમ્બુલક' પા. ૨૨૬
- ૨ પરિચય માટે જુલે પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, કમાક ૫૬
- ૩ પરિચય માટે જુલે પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, કમાક-૩૦
- પરિચય માટે જુલે પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, કમાક ૨૭

ખૂશી વઈ. ખુદાની નેઅમત છે કે દુનિયાની નેઅમતોને પીઠ પાછળ નાંખીને જનાએ ઈલાહીની તરફ મુખાતિય રહે.

પત્ર ૮૭

★ પ્રતિ : ફતેહ ખાન અફઘાન^૧ (રહ.)

સૌથી બેહતર નસીહત દોસ્તાના માટે એ છે કે સુન્નતની પેરવી કરે અને બિદઅતોથી બચે. જે મુદ્દા સુન્નતને ઝિન્દા કરશે અને અમલ કરશે તેને અલ્લાહ ના માટે (શહીદ થનાર)સો શહીદાના બરાબર સવાબ મળશે.

જે શખ્સ બાતિનની દુરુસ્તીમાં લાગેલો રહે પરંતુ શરીઅતના અલકામેની પરવા ન કરે તે મુલહિદ^૨ છે. તેના હાલાત ઈસ્તેદરાજ^૩ છે. બાતિની હાલાતના દુરુસ્ત થવાની નિશાની શરીઅતની પેરવી છે.

પત્ર ૮૮

★ પ્રતિ : મુલ્લા બદીઉદ્દીન^૪ (રહ.)

મકબૂલ બાંદો તે છે જે અલ્લાહની ખૂશીમાં ખૂશ રહે. જે શખ્સ પોતાની ખૂશીને લાખે છે તે પોતાનો બાંદો છે; ખુદાનો બાંદો નથી.

લાઠિન (પ્લેગ)થી ગજારાવું નજોઈએ. જ્યારે હરેક આદમીના માટે મોતનો વખત નક્કી છે તો પછી ફીકર-ચિંતા શાની ? અલબત્ત, આફતોથી સલામતી માંગવી જોઈએ. અલ્લાહ તઆલાથી જ્યારે બાંદાઓ સવાલ કરે છે (માંગે છે) તો ખુદા તેઓથી ખૂશ થાય છે.

- ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૩૨
- ૨ મુલહિદ : ફાસિક, બેદીન; રાહો હકથી ફરી જનારો.
- ૩ ઈસ્તેદરાજ : જાહેર, કાનૂને કુદરતની બિલાફત જે વાત ગૈર મુતકી ફાસિક આ કાફિરથી અહેર થાય તે.
- ૪ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૩૬

પત્ર ૮૯

★ પ્રતિ : મીર મુહિબુલ્લાહ^૧ (૨૬.)

વખત વિતતો જઈ રહ્યો છે. ઉંમર કમ થતી જાય છે. અગર આપે આને ફીકર ન કરી તો કાલે પસ્તાવો કરવો પડશે.

કોશિશ કરવી જોઈએ કે જિન્દગીના આ થોડાં દિવસો ખુદાની યાદમાં અને મુહુમ્મદ મુસ્તફા અલૈયહિસ્સલાતો વસ્સલામની ઈતેબાઅમાં વિતે.

આ દુનિયા અમલ કરવાની જગા છે; મોજ-મજલ કરવાની જગા આગળ છે.

પત્ર ૯૦

★ પ્રતિ : મિર્ઝા અરબ ખાન^૨ (૨૬.)

કુહૂર નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામે ફરમાવ્યું છે કે : 'ખરફ અલ્લાહ તઆલાની અયાલ (સંતાનો) છે. અને અલ્લાહ તઆલાની નજદીક તે શખ્સ વધારે ધારો છે જે તેની અયાલની સાથે એકસાન કરે.'

આપને એટલા માટે તકલીફ આપવામાં આવે છે કે હાકિઝ હામિદ મદે^૧ સાલેહ (નેક માણસ) છે અને કારી છે. બાળ-બચ્ચાંઓ વધારે હોવાના કારણે હેરાન અને પરેશાન છે.

આપની મહેરબાની અને બખ્શીશથી ઉમ્મીદ છે કે આપ એમની સહાય અને મદદ ફરમાવશો. કરીમે (કૃપા કરનારાઓ)ને બખ્શીશના માટે એક બહાનું પૂરવું છે.

● ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૪૬

૨ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૧૧

પત્ર ૯૧

★ પ્રતિ : ખવાબ મુહમ્મદ સઈદ* (૨૬.)

قَابِ وَسَيْنِ اَدَاوِي

‘તો (બંને વચ્ચે) બે કમાન જેટલું અંતર
રહ્યું અથવા એથી પણ નજીક (થયા.)’

એ મકામમાં મહાન રહસ્ય એ છે કે બ્યારે હામિલ ઈન્સાન ‘સૈર ઈલ્લાહ’ પૂર્ણ થવા બાદ ‘સૈર ફીલાહ’ની સાથે સંકલિત થઈ જાય છે તો અખ્લાકુલાહ (અલાહના અખ્લાકો)થી આલૂપિત થઈ જાય છે અહીં સુધી કે અરુમા અને સિફાતના ઝિલાલથી મુશરફ થઈ જાય છે; અને પછી ઝિલીલ્યત વિના (અલાહની) જાતમાં સૈર પ્રાપ્ત થાય છે.

બ્યારે જાતમાં સૈર નસીબ થાય છે ત્યારે ‘કવસે-જાત’ અને ‘કવસે સિફાત’ હાસિલ થઈ જાય છે. આ હિચ મકામ ‘કાબકવસયન’^૩ છે.

બ્યારે ઈસ્મ (નામ) અને સિફતથી આગળ તરક્કી નસીબ થાય છે ત્યારે ઈસ્મ અને સિફત બંને એની નિગાહથી દૂર થઈ જાય છે. અને (અલાહની) જાત સિવાય તેને કંઈ દેખાતું નથી. તે વખતે

‘અવ અમદના’^૪ નું રહસ્ય જાહેર થાય છે. અને ‘કવસયન’ ની કંઈ અસર બાકી નથી રહેતી.

● ૧ પરિચય માટે શુઓ પરિસિદ્દ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૫૪

૨ કવસ : હાઈરહ (વર્તુળ) નો એક ભાગ, કમાન (શુજ.માં ઠોસ શબ્દ-એકેટ-એનાથી જ બનેલો છે.)

૩ કવસયન : બે કમાન

૪ અવ અમદના : એથી પણ નજીક

પત્ર ૯૨

★ પ્રતિ : મીર મુહમ્મદ નુઅમાન બદશીર (૨૬.)

ખવારિકર અને કરામતનું જાહેર થવું વિલાયતની શાત^૧ નથી. જેની રીતે ખવારિકને હાસિલ કરવાના માટે ઉલ્મા મુકલ્લફ નથી એ જ રીતે ઓલિયા પણ ખવારિકના ઝુહૂર પર મુકલ્લફ નથી; કારણ કે વિલાયતનો હેતુ કુબે^૨ ઈલાહી (અલ્લાહની નજદીકી) છે.

કેટલાક દક્ષવાળા ઓલિયાના કરતાં કશું વધરના ઓલિયા અકબલ હોય છે. કરામતો અને ખવારિકે આદાત યકીનને વધારે (મઝબૂત) કરવાના માટે અતા કરવામાં આવે છે. જ્યારે કોઈનું યકીન કામિલ થઈ ચૂક્યું^૩ તો પછી તેને કશું અને કરામતની જરૂરત રહેતી નથી.

ઓલિયા અલ્લાહનો કશું આસમે ઉશ્વરી (આખિરત) તથા હક તઆલાની જાત અને સિકાતના વિશે હોય છે. અહલે રિયાઝત^૪ અને અહલે જૂઅ^૫નો કશું મખજૂકાતની ઝેખી સૂરતો અને ચીઝો વિશે થાય છે. તે લોકો દુનિયા અને મખજૂકાતની ચીઝો વિશે કશું થતાં જ તેને જવાન કરી દે છે. જાહેરી ચીઝોને જોનારાઓ (ઉપલકિયા દઘિવાળાઓ) એવા જ લોકોને કમાલવાળા સમજે છે !

જે લોકો ખુદાના મદખૂલ છે પરંતુ આતે હક, સિકાતે હક અને આસમે ઉશ્વરી (આખિરત)નો કશું તેઓને થવા છતાં જાહેર નથી કરતાં તેઓને સામાન્ય લોકો વધી નથી સમજતા.

ઘણું વધી એવા પણ હોય છે કે તેઓને પોતાની વિલાયતની

૧ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક ૨૯

૨ ખવારિક : સૂચિના નિયમ વિરુદ્ધ કોઈ થાત બનવી, કરામત

૩ અહલે રિયાઝત : તપસ્વીઓ, દેહ દમન કરનારાઓ - સાધકો

૪ અહલે જૂઅ : ભૂખ તરસ વેઠનારાઓ

જ ખબર નથી હોતી તો તેઓ ખીજાઓની કેશિકત અને હાલાતથી કેવી રીતે વાકેફ થઈ શકે છે ?

હા, અલગત, નખી (અલ.)ને પોતાની નુશુલ્લતની ખબર જરૂર હોય છે. નખી (અલ.)ના માટે મોઝજિઝા પણ જરૂરી છે.

હિલમા માત્ર જાહેરી શરીઅત બતલાવે છે જ્યારે ઓસિયા અલાહ શરીઅત અને તરીકત બંને શીખવે છે; તથા તાકીદ કરે છે કે જાહેરમાં શરીઅતની પેરવી કરો અને દિલને જિંદે ઈલાહીમાં મશગૂલ રાખો કે જેથી જિંદે હક ગાસિળ આવી જાય; અને મઝહૂર (ખુદા)ના સિવાય દિલમાં કંઈ ન રહે.

આમ લોકોના નઝદીક મુદ્દાને જિંદા કરી દેવું મોટી કરામત છે. પરંતુ ખાસાને ખુદાની નઝદીક મુદ્દા દિલને જિંદે હકથી જિંદા કરી દેવું અશક્ય છે.

ખુદાના મકબૂલ બંદાની ઓળખ એ છે કે તે શરીઅતનો પાળાંદ હશે અને તેની કુહબતમાં હક તઆલાની તરફ રગબત (આકર્ષણ) થશે. અને ‘મા સિવલાહ’ (ગિરલાહ) થી નકરત (થશે.)

કેટલાક કુકહાએ જો કે બાદશાહોના માટે તાઝીમનો સિજદો બાઈઝ રાખ્યો છે પરંતુ બાદશાહોના માટે એ જ મુનાસિબ છે કે આ કાર્યમાં હક તઆલાની બારગાહમાં તવાઝુઅ (વિનમ્રતા) કરે અને આ પ્રકારની જિજ્ઞાસ અને ઈન્કેસારી હક તઆલાના સિવાય કોઈ ગૈરના માટે પસંદ ન કરે.

પત્ર ૯૩

★ પ્રતિ : ખ્વાબ હાશિમ બદખ્શી^૧ (૨૯.)

માટીનું તત્ત્વ જેવી રીતે જાહેરી સૂરત ધરાવે છે તે જ પ્રમાણે

- ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિચય ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૬૩

ખાતિની (આંતરિક) સૂરત પણ ધરાવે છે. એ જ પ્રમાણે 'અખ્દા' સૂરત પણ ધરાવે છે અને હકીકત પણ ધરાવે છે.

હાલે જાહેરી લતીફ હોય કે ખાતિની; તેઓનો કિયામ અસ્મા અને સિફાતના કારણે છે. પરંતુ અણાહ તઆલાના અસ્મા અને સિફાતની સાથે તેઓનો ફુલૂલ અને ઈતેહાદ^૨ બિલકુલ નથી.

પત્ર ૯૪

★ પ્રતિ : અબ્દુલ કાદિર અંબાલવી^૩ (૨૬.)

ફકીરના ઈલમમાં 'હકાઈકે' મુઝિનાત^૪ તે 'અદમાત'^૫થી મુરાદ છે જે હરેક શર અને નકશના (કારણ-સળળ) છે. તે ઉકૂસ^૬ (પ્રતિબિંબો) સહિત જે સૂરતે ઈલમયહ^૭માં અદમાતમાં જાહેર થયાં છે. ફનાની હાલતમાં એ ઉકૂસ (પ્રતિબિંબો)ને અસલી સમજીને સાલિક પોતાને ઝાતે હકમાં 'ફાની' (થયેલો) નિહાળે છે. એ એના ઈલમની મલતી છે.

હક તઆલાની ઝાત અને સિફાતમાં કોઈ મુઝિન (મખ્લુક)ને કોઈ પ્રકારનો ફુલૂલ અને ઈતેહાદ નથી. સાલિક જ્યારે કમાલ

- ૧ અખ્દા : આલમે અમના પાંચ લતીફા-કદળ, રહ, સિર, ખફી, અખ્દા-પૈકીનો એક લતીફા.
- ૨ ફુલૂલ અને ઈતેહાદ : સાયુજય અને સંયોજન, એક વસ્તુનું બીજ વસ્તુમાં એવી રીતે ભળી જવું કે ભેદ પારખી ન શકાય
- ૩ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૫
- ૪ હકાઈક : હકીકતનું બહુવચનનું રૂપ
- ૫ મુઝિનાત : મુઝિનનું બહુવચનનું રૂપ, અલ્લાહ સિવાયની તમામ ચીજોને મુઝિન મધ્દવામાં આવે છે.
- ૬ અદમાત : અદમનું બહુવચનનું રૂપ શૂન્યતા
- ૭ નકશ : આમી, તુદિ, હોય
- ૮ ઉકૂસ : અકસ (પ્રતિબિંબ)નું બહુવચનનું રૂપ.
- ૯ સૂરતે ઈલમયહ : ઈલમ સ્વરૂપે, વૈચારિક સ્વરૂપે, માનસિક સ્વરૂપે કાદમનિક સ્વરૂપે આભારી

પર પહોંચે છે તો હક (તઆલા)ની ઝાત અને સિકાતને અલગ અને તમામ મુશ્કિનાત (મખ્લૂક)ને અલગ પામે છે. મોલાના રમી (૨૯.) ફરમાવે છે :

આખે નીલ અસ્ત બ કિબ્તી ખુ' નમૂદ,
કિબ્તીએના માટે નાઈલ નદીનું પાણી લોપી હતું.

કોમે મૂસા (અલ.)રા નેહ ખુ' ખૂદ, આખ ખૂદ.
પરંતુ હઝરત મૂસા (અલ.)ની કોમના માટે એ લોપી ન હતું
પરંતુ પાણી હતું.

આગાહી

હઝરત ઈમામે રખાની રહમતુલાહિ અલૈહિએ હઝરત મોલાના રહમતુલાહિ અલૈહિના એક સચ્ચેરમાં નાકિસ અને કામિલની ઓળખની સુરુષ્ટ દલીલ પેશ કરી દીધી.

પત્ર ૯૫

★ પ્રતિ : મહસૂદ અલી તખ્તેઝી (૨૯.)

આ મુજારફ પત્રમાં કુદે શરીઅત અને કુદે તરીકતનું યાને 'હમા જિસ્ત'નું બયાન છે. એની ઓખરટ ધણા પત્રોમાં આવી ગઈ છે.

પત્ર ૯૬

★ પ્રતિ : ખવાબ હસન બહાશી (૨૯.)

આપે લખ્યું છે કે હુઝૂર નખીચે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામે મરજુલ મૌત (મૃત્યુવેળાની નિમારી)માં કામળ માંગ્યો અને ઈરશાદ ફરમાવ્યો કે હું તમને લખી આપું કે જ્યાં તમે મારા પછી ગુમરાહ ન થઈ જાઓ. પરંતુ હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ રદિયલાહો અન્હોએ કામળ લાવવા ન દીધો. એટલા માટે હઝરત ઉમર રદિયલાહો અન્હોની તરફ બદગુમાની પેદા થાય છે; કારણ કે

હુઝૂર (સલ.) ને કંઈ ફરમાવતા હતા તે વહીના ઝરીયાથી ફરમાવતા હતા. અને અહકામે વહીને રદ કરવું કુફ છે.

જવાબનો સાર :

મારા અઝીઝ ! હુઝૂર (સલ.)નો હરેક કલામ વહી નથી હોતો બલ્કે વહીના નુઝૂલ (જિતરવા) પર ને ઈઝહાર ફરમાવતા હતા તે કલામ આપ પોતાની તરફથી નહિ બલ્કે ખુદાની તરફથી નાઝિલ થવાનું બયાન ફરમાવ્યા કરતા હતા.

રસલુલ્લાહ સલ્લલ્લાલ્લે અલ્લેહિ વસલ્લમનો કલામ હદીસ છે અને હક તઆલાનો કલામ-વહી-ફરિયાના ઝરીયાથી છે. ને હુઝૂર (સલ.)નો બધો જ કલામ વહી માની લેવામાં આવે તો પછી ઈસ્મે હદીસ ક્યો રહેશે ?! અને હદીસના મુકાબલામાં અલ્લાહના કલામની આયતને સરસાઈ કેવી રીતે આપી શકાય છે ?!

હઝરત ઉમર (રદિ.) એ તે નાઝૂક સમય કાગળ લાવવા માટે ને મનાઈ કરી તે એટલા માટે ફરમાવ્યું કે આવા સમયમાં હુઝૂર (સલ.)ને તક્લીફ આપવું સારું નથી. આપણા માટે કુરઆને મશુદ અને હુઝૂર (સલ.)ની હદીસો અમલના માટે પૂરતાં છે.

ને આપ (સલ.)નો કાગળ લાવવાનો ઈરશાદ 'વહી' હોત તો આપ (સલ.) ફરી ખીજી વખત, ત્રીજી વખત ફરમાવતે કારણ કે નખી (સલ.) પર વહીના હુકમને બલ્કે કરવો ફર્જ હોય છે. પરંતુ હુઝૂર (સલ.)એ ખીજી વખતે ન ફરમાવ્યું, એનાથી સાફ સાબિત છે કે હુઝૂર (સલ.)નો તે ઈરશાદ હક (તઆલા)ના હુકમથી ન હતો. એટલે (હઝરત ઉમર રદિ.) હક (તઆલા)ના હુકમને બલ્કે ફરવામાં આડે આવ્યા એ એઅતેરાઝ સહીહ નથી.

હવે રહી ખીજી સુરત. હુઝૂર (સલ.)ના ઈરશાદને હઝરત ઉમર (રદિ.)એ ઘુઝઝ અને અદાવતના કારણે લખાણમાં લાવવા ન હીવું એવું કોઈ સમજે તો તેનું એવું સમજવું ખુદ તેની પોતાની સહાબા (રદિ.) સાથેની અદાવત સાબિત કરે છે; કારણ કે :

એ ત્રણે ખલીફા (રદિ.)નો સમાવેશ 'અસ્હાબ' (રદિ.)માં છે;
 એ ત્રણે ખલીફા (રદિ.)નો સમાવેશ 'અસ્રએ મુબરશરા'^૧માં છે;
 એ ત્રણે ખલીફા (રદિ.)નો સમાવેશ 'અસ્હાબે બદરી'^૨માં છે;
 એ ત્રણે ખલીફા (રદિ.)નો સમાવેશ 'પ્રથમ મુહાજિર સહાબા'^૩
 (રદિ.)માં છે;

એ ત્રણે ખલીફા (રદિ.)નો સમાવેશ
 'વસ્સાબિકુનરસાબિકુન'^૪માં છે;

એ ત્રણે ખલીફા (રદિ.)નો સમાવેશ
 'રોહમાઓ બૈનહુમ'^૫માં છે;

એ ત્રણે ખલીફા (રદિ.)નો સમાવેશ
 'રદિયદલાહો અન્હુમ વ રહુ અન્હો'^૬માં છે.

વળી કુરઆને મજીદમાં આલાહ તઆલાએ નખીયે હરીમ
 અલૈહિસ્સલાતો વસ્સાગના સહાબા (રદિ.)ની ઠેર ઠેર તારીફ
 કરમાવી છે. અને તમામ સહાબા (રદિ.)માં ત્રણે ખલીફા (રદિ.)
 સર્વાનુગતિએ મુમતાઝ (અનોખા) છે.

- ૧ અસ્રએ મુબરશરા : તે દસ સહાબા (રદિ.) જેઓને દુર (સલા.)
 એ જન્નતની ખુશખબર સંભળાવી હતી.
- ૨ અસ્હાબે બદરી : જ્યાં બદરમાં આગ લેનારા સહાબા (રદિ.)
- ૩ પ્રથમ મુહાજિર સહાબા : સૌ પ્રથમ મક્કાસીકથી હિજરત
 કરનારા સહાબા (રદિ.)
- ૪ શાવાર્થ : 'અને જેઓ જિયા દરજ્જાવાળા છે તેઓમાં પણ જેઓ
 જિયા દરજ્જાના છે.'
- ૫ શાવાર્થ : '(જેઓ) માંડો માંડે દયાળુ છે.' (પારો ૨૬, સૂરએ
 ફાલ્હ, આ. ૨૬)
- ૬ શાવાર્થ : 'અસ્લાહ તેઓથી રાજ થયો અને તેઓ અસ્લાહથી
 રાજ થયા.' (પારો ૭, સૂરએ માએદહ, આ. ૧૧૬)

તેઓએ હુમ્મર (સલ.)ના બહેરી આંખોથી દર્શન કર્યાં;
 તેઓએ હુમ્મર (સલ.)ના મોઝાજિઝાઓ જોયાં;
 તેઓએ પોતાનો માલ હુમ્મર (સલ.) પર કુરબાન કર્યો;
 તેઓએ પોતાના સગાં-સંબંધીઓને કુરબાન કર્યાં;
 તેઓએ પોતાનું વતન છોડી દીધું;
 તેઓએ પોતાની રાહત અને આરામને કુરબાન કર્યાં;
 તેઓએ પોતાનો જીવન મલકે સર્વસ્વ હુમ્મર (સલ.)પર કુરબાન
 કર્યું !
 તેઓએ પોતાની સમૃદ્ધિ, જેટલા દુસ્સામને, પ્રચાર અને
 પ્રસાર કરવામાં વિતાવ્યા !

આટલી ગંધી કુરબાનીઓ બાદ, હવે પશુ જે તેઓમાં
 વધસાનિયત, અદાયત, યોગે અને કષ્ટ પાટી રજાં હોય તો
 ખાતમુન્નખીયાન અસંદિદસલાતો અને નામની ગચારક મુદબત-
 થી તેઓને શુદ્ધિદો થયો !

નઉલ્લખિદલાહ (અસ્લાહની પના.)

એટલે એ ખુશખબરીની તરફ વલ્લુમની કરવા, કુરબાને
 કરીમને અસત્ય દેરવવા બરબર છે અને નખીય કરીમ અસંદિદસ-
 સલાતો વસ્સામની મુદબતની તાલીરથી ગિલદુલ ઈતકાર કરવા
 સમાન છે.

અસ્લાહ તઆલા એ લોકોને સિરાતે મુસ્તકામ અને અહલે
 સલીમ અતા ફરમાવે, જેથી તેઓ પોતાની જહાલતથી વાકેફ થઈ
 જાય.

ઉપરાંત આ વાત પશુ વિચારવા લાયક છે કે,
 હુમ્મર (સલ.)એ એવું ક્યારે કરમાવ્યું હતું કે,
 'કામળ લાવો, હું અલી (રદિ.)ની ખિલાફતની સનદ લખી
 આપું !'

હુઝૂર (સલ.)એ તો ફરમાવ્યું હતું કે,
'કામળ લાવો, હું લખી આપું કે (જેથી તમે) મારા પછી
ગુમરાહ ન થાઓ.'

હુઝૂર (સલ.)ના આ શબ્દોથી હઝરત અલી (રદિ.)ની ખિલા-
ફતનો ખ્યાલ ઉપજાવી કાઢવો ક્યાં સુધી બાઈઝ થઈ શકે છે !!

હુઝૂર (સલ.)ના શબ્દો

ખિલાફત આપવા કે ન આપવા વિશે ન હતા; અને ખિલાફત-
નો ભાવાર્થ પણ એનાથી નીકળી શકતો નથી. છતાં ત્રણે ખલીફા-
ઓના દુશ્મનોના દિમાગોમાં ન બાજે કેમ આ વિચારો બરાઈ
બેઠાં છે !

આગાહી

હઝરત સા'દી રહમતુલ્લાહિ અલ્લાહનો શએર અહીં ખૂબ જ
અનુરૂપ અને દુરસ્ત છે :

હુનર જ અશમે અદાવત ખુઝુર્ગતર ઐબસ્ત,
અદાવતની આંખે જોવામાં આવે તો ખૂબી પણ મોટા ઐળ
માનુષ્ય પડે છે.

ગુલ અસ્ત સા'દી વ દર અશમે દુશ્મનાન ખારસ્ત.
હે સા'દી ! દુશ્મનોની આંખે ફોં પછી કાંટા દેખાય છે !

પત્ર ૯૭

★ પ્રતિ : ખ્યાજ હાશિમ કદિમ* (૨૬.)

તરીકતમાં નકશખંદિયા સિલસિલાની જે ખૂબીઓ અને
હકીકતો તેમ જ જે મઆરિફ મેં ગયાન કર્યાં છે તથા વિલાયતે

● ૧ ગુલશનીમાં કહેવત છે : 'હોને કમળો થયો ફોલ તેને બધું પીણું
જ દેખાય'

૨ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૧૩

મુહમ્મદી (સલ.) અને વિલાયતે ઈબ્રાહીમી (અલ.)ની જે બારીક વાતો, અસરાર^૧ તેમજ નિકાત^૨ મેં જવાબ કર્યાં છે તે મસ્જાતગી^૩ રૂપે છે.

ફુલ્હન પોતાની સૂરત અને શિક્ષમાં તો (શુંમાર પછી પથ) તેવીજ હોય છે જેવી તે (શુંમાર પહેલાં) હતી પરંતુ મસ્જાતહ^૪ જ્યારે તેને શુસલ કરાવે છે; વસ્ત્રો પહેરાવે છે અને હરેક રીતે શાયખારીને સજાવીને ફુલ્હન બનાવે છે ત્યારે તે ફુલ્હનના કુશ્ન અને મલાહતમાં (રૂપ, રંગ અને સોંદર્યમાં) વધારો થઈ જાય છે.

એ જ પ્રમાણે કપ્પરે પથ નકશાગંદિયા તરીકાના અનવાર અને અસરાર જવાબ કરીને એની ખૂબીઓને જમાણી કરી દીધી છે નહિતર હમીકતમાં તરીકા તે જ નકશાગંદી તરીકા છે.

પત્ર ૯૮

★ પ્રતિ : ખવાજ મુહમ્મદ સહિદ^૧ (૧૦૦)

ખવાજ મુહમ્મદ માંસૂમ^૨ (૨૦૦)

હક તઆલા

ન આલમમાં દાખલ છે; ન આલમથી બહાર છે;

ન આલમ સાથે સંલગ્ન છે, ન આલમથી અલગ છે.

આલમની સ્થાપના જો કે હક તઆલાની પરિપૂર્ણ કારીગરીથી થયેલી છે પરંતુ એની ધુનિયાદ વહમ^૭ અને ખ્યાલ^૮ પર છે છતાં

● ૧ અસરાર : બેદો, રહસ્યો

૨ નિકાત : સુરમતાઓ

૩ મસ્જાતગી : શુંમાર, સામુમાર, સજવર

૪ મસ્જાતહ : શુંમાર કરાવનાર, સજવનાર

૫ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૫૪

૬ પરિચય માટે જુઓ પરિશિષ્ટ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૩૬

૭ વહમ : આભાસ, ક્રમભ્રમ

૮ ખ્યાલ : કલ્પના, વિચાર

આસમનું આ વુજૂદ વહમ અને ખ્યાલના જીડી જવાથી બેવુજૂદ થઈ નથી શકતું; એટલે કાયમી રંગ અને રાહતનો મામલો એની સાથે જ સંકલિત છે.

દાખલા તરીકે :

લાડીના જાંને છેડે કપડાંના બે દડા તેલમાં બોળાને બાંધવામાં આવે અને તે જાંને દડાને સળગાવીને પછી લાડીને ચકની જેમ ગોળ-ગોળ ફેરવવામાં આવે ત્યારે ગોળ ફરતાં દડા દેખાતાં નથી બલકે આગનું એક ગોળ વર્તુળ હોવાનો આભાસ થાય છે.

એકે હકીકતમાં આગનું એ ગોળ વર્તુળ હોતું નથી છતાં એ ગોળ વર્તુળ વુજૂદ જરૂર ધરાવે છે. જો એનું વુજૂદ જ ન હોત તો તે ન દેખાતે, ન રોશની થતે કે ન આગની ગરમી હોતે. આ સર્વ વાતોનું વુજૂદ વર્તુળના વુજૂદનું સમર્થન કરે છે; બલેને એનું વુજૂદ વહમ અને ખ્યાલની કક્ષાનું (આભાસી) છે; ખરેખરું નથી.

એ જ પ્રમાણે આસમનું વુજૂદ બલે વહમ અને ખ્યાલમાં છે; છતાં એનું આ વુજૂદ, બે વુજૂદ પણ નથી.

એ જ હકે તઆલાની કમાલે કુદરત છે.

આગાહી

ખુદ આસમનું વુજૂદ વહમ અને ખ્યાલ પર હોવા છતાં ઈન્સાનના વહમ અને ખ્યાલ ખુદ ઈન્સાનના પોતાના વુજૂદના વહમ અને ખ્યાલની હકીકત સુધી નથી પહોંચી શકતા તો તેના ખાલિકની કુદરતને શું બાણી શકે ?

અને જો ખાલિક (સર્જનહાર)ની સિકતે ખલક (સર્જનશક્તિ) સુધી ઈન્સાનના વહમ અને ખ્યાલ નથી પહોંચી શકતાં તો તેની જાતમાં ચિંતન-મનન અને શોધખોળ કરવું નાદાની નથી તો ખીજું શું છે ?

● ૧ તેલ : કેરોસીન, પેટ્રોલ વગેરે જ્વલનશીલ પ્રવાહી

ઈન્સાનની આત્મા કિયામ અને વુજૂદનો કિયામ રહે છે. અને રહેની શાખા વહમ અને ખ્યાલ છે. જ્યારે ઈન્સાન પોતાની અસલ (જડમૂળ)ની શાખાને જ સમજી નથી શકતો અને ખ્યાલના વુજૂદને નથી જોઈ શકતો તો ખાલિકની સિફાતો યા ખાલિકની આત્માને શું બાણી શકે અને શું ઓળખી શકે ?

હઝરત મોલાના રૂમી રહમતુલ્લાહિ અલૈહેએ પણ ફરમાવ્યું છે :

અથ બિરૂં અઝ વહમો કાલો કીલે મન,
હે ખુદા ! તારી આત્મા મારી કલ્પના અને વાણીથી પર છે,

ખાક પર ફૂકેં મનો તમિસલે મન
ધૂળ પર મારી ઉપમાઓ અને મિસાલો પર.

પત્ર ૯૯

★ પ્રતિ : મીર મુહમ્મદ નુઅમાન^૧ (૧૫૫૦)

નાંધ

હઝરતના ખલીફા મીર મુહમ્મદ નુઅમાન (૧૫૫૦)એ પૂછેલા કેટલાક પ્રશ્નો અને હઝરતે લખેલા તેના જવાબોનો ટ્રાંસક્રિપ્ટ નીચે પ્રમાણે છે.

સવાલ-૧

તરકકી અને હિરજ વખતે કેટલીક વેળા સાલિક પોતાને સહાયા (રદિ.)ના મકામમાં નીહાળે છે અને કેટલીક વેળા પોતાને અંબિયા અલૈહિમુસ્સલામના મકામમાં નીહાળે છે.
(એની ખરી હકીકત શું છે ?)

■ ૧ પરિચય માટે જુઓ પરિચિદ ૧ અને ૨, ક્રમાંક-૨૬

જવાબ . . .

ઔલિયાએ સાલેહાન પોતાને સહાળા (રદિ.)નાં અને હઝરાતે અંગિયા (અલ.)ના મકામમાં જુએ છે તે એવું છે કે :

કોઈ ફકીર કોઈ ધનવાનના મકાનમાં ચાલ્યો જાય;
જાયવા.

કોઈ ચોખદાર, નફીય કે અડૂવાળો બાદશાહના મહેલમાં પહોંચી જાય.

જેમ ફકીર ધનવાનના મકાનમાં ચાલ્યો જાય તેથી તે ધનવાન થઈ જતો નથી; અને

ચોખદાર વગેરે બાદશાહના મહેલમાં પહોંચી જાય તેથી બાદશાહ થઈ જતાં નથી તેમ

સાલિક પોતાને સહાળા (રદિ.)ના યા અંગિયા (અલ.)ના મકામમાં જુએ તેથી તેઓના સમાન થઈ જતો નથી. જો કોઈ સાલિક પોતાને તેઓના સમાન સમજે તો એ તેની ચારાસર ગણતી છે.

વળી જો કોઈ આરિફ હઝરાતે સહાળા (રદિ.)ની પૈરવીયા યા હઝરાતે અંગિયા (અલ.)ની પૈરવીયા ઉપર દર્શાવેલી મિસાલ પ્રમાણે, (તેઓના મકામોમાં) પહોંચે તો તેઓના પર કટાક્ષ કરવું પથ્ય ગણતીથી ખાલી નથી.

જો સહાળા (રદિ.)માંથી કોઈ સહાળી (રદિ) હઝરાત અબૂ-ળકર સિદ્દીક રદિયલાહો અન્હોના મતબાને નથી પહોંચી શકતા તો ઐર સહાળા, હઝરાતે સહાળા (રદિ.)ની યા હઝરાતે અંગિયા અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામની બરાબરી કેવી રીતે કરી શકે? જો કોઈ તેઓની બરાબરીનો ખ્યાલ કરે તો તે ઝિન્દક અને કાફિર છે.

સવાલ-૨

અલ્લાહ તઆલા કુરઆને મજીદમાં ઈરશાદ ફરમાવે છે :

‘જે મુસીગત તમારા પર આવે છે તે તમારા હાથોની કમાઈનો નતીજો છે.’

એનાથી એ ગાલુમ પડે છે કે જે રાખસ વધારે ખૂરાઈઓ કરે તે વધારે મુસીગતોમાં ગીરફતાર થશે, એટલે હઝરાતે અંગિયા (અલ.) અને ઓસિયા (રહ.)ના સિવાય ખીજાઓ પર જલા અને મુસીગત વધારે આવવી જોઈએ, હઝરાતે અંગિયા (અલ.) અને ઓસિયા (રહ.) પર જલા અને મુસીગત આવવી ન જોઈએ. કારણ કે એ લોકો અલ્લાહની રજા (પૂર્ણ)ના ખિલાફ (કોઈ કામ) નથી કરતાં પરંતુ મામલો એનાથી ખિલાફ એ છે કે દુનિયામાં હઝરાતે અંગિયા (અલ.) તેમજ ઓસિયા એ કિરામ (રહ.) (વધારે) મુસીગતો અને દુઃખોમાં ગીરફતાર રહ્યા છે એનું કારણ શું છે ?

જવાબ

દુનિયા નેઅમત અને સિજ્જતના ગાટે નથી. નેઅમત, સિજ્જત અને આરામના માટે આખિરત બનાવવામાં આવેલી છે. દુનિયા અને આખિરત એક ખીજાની સીત^૧ જિહ અને નકીઝ^૨ છે એટલે

એક રાજ થશે તો ખીજા નારાજ થશે.

એકમાં સિજ્જત મેળવશે તો ખીજામાં રંજ અને દુઃખ પ્રાપ્ત કરશે.

એટલે ઈન્સાન દુનિયામાં જોટલા પ્રમાણમાં સિજ્જત અને નેઅમતની સાથે રહેશે એટલાજ પ્રમાણમાં આખિરતમાં રંજ અને દુઃખ ઊઠાવશે.

● ૧ સીત : એક પુરુષની એક સાથે બે પત્ની હોય તો તે બંને એકખીજાની સીત (શોક) છે.

૨ જિહ અને નકીઝ : વિરોધી વસ્તુઓ હા. ત. અંધારું-અજવાળું, સત્ય-અસત્ય, કુદ-ઈમાન...વગેરે

એ જ પ્રમાણે જે શુષ્ક દુનિયામાં વધારે ભાગે રંજ અને દુઃખમાં ગીરફતાર થશે; તે આખિરતમાં એટલા જ પ્રમાણમાં વધારે નેઅમતમાં હશે.

કાશ ! દુનિયાની જાકાને આખિરતની જાકા જોડે એટલી જ નિરુપત હોત એટલી ગિંદુને સિંધુ (સાગર)ની સાથે છે ! પરંતુ દુનિયાને આખિરતની સાથે એટલી પણ નિરુપત નથી !

એટલા માટે (પ્રુદાએ પોતાના) દોસ્તોને પોતાના ફક્લો કરમથી અહીંની થોડા દિવસની મહેનત અને મુસીબતમાં ગીરફતાર કર્યા કે જ્યાં તેઓને કાયમી નાજ અને નેઅમતમાં મેહઝૂઝ^૧ અને મસદર રાખે.

અને દુરમનોને મક્ક અને ઈસ્તેદરાજના મુજબ થોડીક સિબજતોની સાથે મેહઝૂઝ કરી દીધાં કે જ્યાં આખિરતમાં ખેશુમાર રંજ અને દુઃખમાં ગીરફતાર રહે.

આગાહી

દુનિયામાં સર્વ અંજિયા (અલ.)ના કરતાં ફુઝૂર (સલ.)એ વધારે તકલીફો ઉઠાવી અને સૌથી વધારે નાદાર (મુકસિસ) ફુઝૂર (સલ.) રહ્યા. અહીં સુધી કે વધાતના સમયે દીવામાં તેલ પણ ન હતું. અંધારામાં ઈન્તેકાલ કરમાવ્યો.

એટલા જ માટે ફુઝૂર (સલ.) સર્વ અંજિયા (અલ.)ના કરતાં પહેલાં જન્નતમાં દાખલ થશે.

જ્યારે અંજિયા (અલ.)ના મુકાળલામાં અંજિયા (અલ.)ને આ છુઝુર્ગી અને ફઝીલત હાસિલ છે તો કાફિરોના મુકાળલામાં મોમિનોને આ સળકત (સરસાઈ), છુઝુર્ગી અને રાહત મળવું સ્વાભાવિક જ લાઝિમ, ઝીન ઈન્સાફ અને કરમ છે.

સવાલ-૩

કાફિર ફકીર જે દુનિયા અને આખિરતમાં (બંનેમાં) મેહઝૂઝ

● ૧ મેહઝૂઝ : સુરફ ઉઠાવનાર, આનંદ માણનાર

હે; દુનિયામાં તેનું દુઃખોમાં અને મુસીબતોમાં ગીરફતાર રહેતું આખિરતમાં સિજ્જત અને નેઅમત મેળવવાનું નિમિત્ત નથી ! એનું શું કારણ છે ?

જવાબ

હાકિર ખુદાનો દુરમન અને કાયમી અઝામનો અધિકારી છે. દુનિયામાં તેનાથી અઝામને દુર રાખવે. અને તેને તેની મરજી અને વતન પર છોડી દેવું તેના હક્કમાં એન નાજ અને નેઅમત અને સિજ્જત છે. એટલા જ માટે કહેવામાં આવ્યું છે કે :

‘હાકિરના હક્કમાં દુનિયામાં મનન છે’

સવાલ-૪

હક તઆલા નમામ યીઝે પર હાકિર (મર્) શક્તિમાન છે. તે અમર દોસ્તોને દુનિયામાં પણ વિજ્જત અને નેઅમત બખરી અને આખિરતમાં પણ નાજ અને નેઅમત અતા કરમાવે તો શું તાબકુલ છે ?

જવાબ-(પહેલો)

દુનિયામાં જો ધેડા દિવસની મદદન અને યદાઓને જરદારત ન કરતે તો આઠેગનની સિજ્જત અને નેઅમતની કદર ન કરતે. તેમ જ કાયમી તાદુરસ્તી અને સુખની નેઅમતને ખુખીપૂર્વક બખરી ન શકતે. કારણ કે :

જ્યાં સુધી ખૂખ ન હોય, બે મનની સિજ્જત નથી આવતી, જ્યાં સુધી મુસીબત ન આવે, કરાગત અને આરામની કદર નથી થતી.

મુસલમાનોના માટે આ તકલીફ જલાલ (રીઃ) સ્વરૂપમાં છે. પરંતુ એનો અંજમ જમાલ (સોગ્ય) સ્વરૂપમાં છે.

હાકિરોની દુનિયાની નેઅમત જમાલના સ્વરૂપમાં છે. પરંતુ એનો અંત જલાલના સ્વરૂપમાં છે.

આગાહી

ગરમીની પરાકાષ્ઠા પછી ઠંડી પ્રગટ થાય છે. અને
ઠંડીની પરાકાષ્ઠા પછી, ગરમી પ્રગટ થાય છે.
માતાની (વધારે પડતી) મુહૂર્તમતનો અંજનમ ઔષાદની ખરાબી છે.
બાપની સખ્તી, દુલ્મ અને તહઝીબ (અંસ્કાર) વગેરેનો
અંજનમ એશ અને આરામ છે.

મોસાના રમી (રહ.) (કરમાવે છે) :

સુલહહા બાસદ ઉસૂલે જંગહા,

સુલેહ જંગનો પાયો (સળળ) છે;

જંગહા બાસદ ઉસૂલે સુલહહા.

અને જંગ સુલેહનો પાયો (સળળ) છે.

11

જવાબ (ખીજો)

મુસીબત અને તકલીફને સામાન્ય લોકો રંજ અને ગમનું
કારણ સમજે છે પરંતુ ખાસાને ખુદા (ખીલિયા અલ્લાહ) એને
હક (તઆલા)ના તરફથી સમજે છે અને એ તકલીફોથી લિજગત
હાસિલ કરે છે.

આગાહી

જો કોઈને ખુજલીનો રોગ થયો હોય તો તેને ખંજવાળવા-
માં એથી મઝા પડે છે કે પોતાના શરીરની આમડી પોતાના જ
નખો વડે ખોતરીને લોહી કાઢી નાખે છે !

ખંજવાળવાના સમય દરમ્યાન ખીજઓને એ જોઈને જોકે
તકલીફ મેહસૂસ થાય છે પરંતુ દર્દીને રાહત (થાય છે.)

એ જ પ્રમાણે ખાસાને ખુદાને હરેક તકલીફમાં રાહત છે અને
જોનારાઓની નજીક તકલીફ છે.

■ ૧ ખૂજલી : ખંજવાળ, ખરજવું

જવાબ (ત્રીજો)

આ દુનિયા આઝમાઈશ અને કસોટીની જગ્યા છે. અહીં હંક બાતિલની સાથે અને જુઠો સાચાની સાથે ભળેલો છે.

જો દોસ્તોને બધા અને મેહનત ન આપતે; માત્ર દુસ્મનોને આપતે તો દોસ્ત અને દુસ્મનની પરખ ન થતે; તથા અખિયાર અને આઝમાઈશ (કસોટી)ની હિકમત બાતિલ થતે. એ કાય 'ઈમાન બિલગૈબ'ની વિરુદ્ધ છે. જેમાં દુનિયા અને આખિરતની બસાઈ શામેલ છે.

દોસ્તોને પણ મેહનત અને બસામાં કોટલા માટે ગીરફતાર કર્યા છે કે જેથી કસોટી અને આઝમાઈશની હિકમત પૂર્ણ થાય તથા દોસ્ત અને બધામાં સિવજત મેળવે અને દિલના આંધળા દુસ્મનોનું નુકસાન પામે.

હઝરતે અંબિયા અલૈદિમુસ્સલાતા વસ્સલામની સાથે એ જ મામલો થયો છે કે ક્યારેક આ તરફનો ગયો થયો છે અને ક્યારેક પેલી તરફનો. જ'એ બદરમાં અહલે ઈસ્લામની ફત્હ થઈ અને જ'એ ઉદ્દહમાં કાદિરોનો ગણો રહ્યો.

જવાબ (ચોથો)

ખુદાવંદ તઆલા એ વાત પર કાદિર (શકિંગમાન) છે કે પોતાના દોસ્તોને અહીં પણ નેઅગત અને રાહત અતા કરમાવે અને આકેળતમાં પણ (રાહત અતા કરમાવે) પરંતુ એ વાત અલ્લાહ તઆલાની આદત અને હિકમતના ખિલાફ છે.

જોકે બધા અને મુસીબતનું આવડું યુનાહોનો સબળ છે. પરંતુ મોમિનના માટે બધા અને મુસીબત યુનાહોનો કફરો છે. અને યુનાહના અંધકારને દૂર કરનાર છે; કારણ કે મોમિન તકલીફના વખતે અને યુનો થઈ જવાના વખતે જનાબે ઈલાહીમાં આજિઝી, ઈન્કેસારી, અસ્તમકાર, કરે છે. એનાથી વિરુદ્ધ કાદિરો તકલીફના વખતે પણ ગૈરુસ્લાહની તરફ મુખાતિય થઈને તેઓથી મદદ માહે

હે; અને રાહતમાં પણ. જોયા તેઓની મને હાથતો ખુદાથી દૂરી
અને ગુસ્સાનું કારણ બને છે. એટલા જ માટે હું તમારાનો
ઈરશાદ છે :

‘વમા દુઆઉલ કાફીરીન ઈલ્લા ફી હલાલ’
‘અને કાફીરોની દુઆ બિદુલ બેઅસર છે.’

□

‘દુરેલાસાની’ ના
બીજા ભાગના
તમામ પત્રો અહીં
પૂરા થાય છે.
હવે કેટલાંક પરિશિષ્ટો
આપવામાં આવે છે.
તે પછી ત્રીજા ભાગ
શરૂ થશે.

પરિશિષ્ટ : ૧

જેઓના નામે પત્રો લખાયેલા છે તેઓની નામાવલી

મુદ્દના

- ૧ વ્યક્તિના નામની આગળ વપરાતા માનવાચક શબ્દો પાછળ હોંસમાં લખ્યા છે તે આગળ વાંચવા વિનંતી.
- ૨ પરિશિષ્ટ-૧ની નામાવલીમાંથી શક્ય એટલાનો ટૂંક પરિચય પરિશિષ્ટ-૨માં એ જ ક્રમાંકથી આપ્યો છે.

ક્રમાંક	નામ	પત્ર ક્રમાંક	પત્રની સંખ્યા
અ			
૧	અગ્રાત (કોઈ સમકાલીન શેખના નામે)	૫૩	૧
૨	અગ્રાત (સામાના કસ્ટાના હોકોના નામે)	૧૫	૧
૩	અફઝલ (મોલાના મુહમ્મદ)	૪૩	૧
૪	અબ્દુલ અઝીઝ (શેખ) જ્ઞેનપૂરી	૧	૧
૫	અબ્દુલ કાદિર (મોલાના) અંબાલવી	૫૬, ૬૪	૨
૬	અબ્દુલ બાદી (સૈયદ) સારંગપૂરી	૭૬	૧
૭	અબ્દુલ વાહિદ (મોલાના) લાહોરી	૭૦	૧
૮	અબ્દુલ હક (શેખ) હવેલવી	૨૯	૧
૯	અબ્દુલ હય (મોલવી) હિસારી	૭, ૩૭	૨
૧૦	અબ્દુલ્લાહ (ખ્વાજા મુહમ્મદ)	૩૫, ૫૯	૨
૧૧	અરબ ખાન (મિર્જા)	૬૦	૧
૧૨	અસરફ (મુહમ્મદ)	૩૦	૧
૧૩	અહમદ બક્ષી	૧૪	૧
૧૪	આરિફ (મુલ્લા) ખતની	૯	૧
ઇ			
૧૫	ઇસા (ખ્વાજા મુહમ્મદ)	૨૩	૧

ક્રમાંક	નામ	પત્ર ક્રમાંક	પત્રની સંખ્યા
	કે		
૧૬	કુલીજ ખાન (મિઝા)	૩૨	૧
૧૭	હાસિમ (મુહમ્મદ) બદખ્શી	૪૭	૧
	ખ		
૧૮	ખાન ખાનાન	૮, ૧૨, ૧૬	૩
૧૯	ખાન જહાન	૨૭	૧
	ગ		
૨૦	ગદા (ખાનસા મુહમ્મદ)	૨૨	૧
૨૧	ગુલામ મુહમ્મદ	૧૨	૧
૨૨	ગાઝી (મુસ્ત)	૧૭	૧
	ઝ		
૨૩	ઝમાલ (મુસ્ત) નારેજ	૧૮	૧
૨૪	ઝમાલ (મુસ્ત) નારેજ	૧૯	૧
	ટ		
૨૫	ટાટી (મુહમ્મદ)	૩૬, ૪૮, ૬૦	૩
૨૬	ટાલિમ (મુહમ્મદ) ખાનસા	૧૮	૧
૨૭	ટાલિમ (સિખ મો. મુહમ્મદ) બદખ્શી	૨૦, ૨૭, ૮૬	૩
	દ		
૨૮	દારાબ ખાન	૩૮	૧
	ન		
૨૯	નુમાન (મીર મુહમ્મદ) બદખ્શી	૪, ૯૨, ૯૮	૩
૩૦	નર મુહમ્મદ પટની, તિહારી	૮૫, ૩૪,	૨
૩૧	નર મુહમ્મદ અંબાલાલી	૬૩	૧

ક્રમાંક	નામ	પત્ર ક્રમાંક	પત્રની સંખ્યા
	ફ		
૩૨	ફતેહ ખાન અકબાલ	૮૭	૧
૩૩	ફરીદ (શેખ) ધાનેસરી	૪૧	૧
૩૪	ફખી (મોલાના) હુસેન	૬૬	૧

ખ

૩૫	ખદરુહીન (મોલાના)	૪૭	૧
૩૬	ખદીરુહીન (શેખ) સહારનપૂર,	૧૧, ૮૨	૨

મ

૩૭	મકમૂદ અલી લખિયા		૧
૩૮	મકમૂદ (મીર)		૧
૩૯	માસૂમ (ખરામ મુહમ્મદ)	૧૧, ૧૨, ૧૩	૬
		૪૧, ૪૨, ૪૩	
૪૦	મુઝફ્ફર (મિર્જા)	૪૫	૧
૪૧	મુરાદ (મુહમ્મદ) જાદખાન	૬૨	૧
૪૨	મુરાદ (મુહમ્મદ) જુઝખાની	૮૧	૧
૪૩	મુહમ્મદ મોમિન	૬૫	૧
૪૪	મુહમ્મદ (સિયદ) સાલ	૫૪	૧
૪૫	મુહમ્મદ (હાજી) ફકતી	૨૪, ૩૦	૨
૪૬	મુહિયુલ્લાહ (મીર)	૧૬, ૮૬	૨
૪૭	મેહદી (ખરામ) હરમીરી	૫૨	૧
૪૮	મોદ્દદ (મિયા)	૧૦	૧

ય

૪૯	યુસુફ (શેખ) બકી	૭૮	૧
૫૦	યુસુફ (હાજી) હરમીરી	૩૮	૧

ક્રમાંક	નામ	પત્રકમાંક	પાનની સંખ્યા
	૨૧		
૫૧	શકુન્દીન (ખવાળ) હુસૈન	૨૫, ૩૧, ૬૮, ૮૨	૪
૫૨	શમ્સુદ્દીન (મિઝા)	૧૩, ૫૦	૨
૫૩	શમ્સુદ્દીન (મીર) ખલખાની	૨, ૫	૨

૨૨

૫૪	સદાદ (ખવાળ મુહમ્મદ)	૩, ૫૫, ૭૧,	૫
		૯૧, ૯૮	
૫૫	સાદિક (મુહમ્મદ) કરમીરી	૨૨, ૨૮	૨
૫૬	સાદિક (મુહમ્મદ)	૪૪	૧
૫૭	સાલેહ (મુહમ્મદ) કોલાખી	૩૭	૧
૫૮	સિદ્દીક (ખવાળ મુહમ્મદ)	૨૧, ૫૧	૨

૬

૫૯	હમીદ (શૈખ) ગંગાલી	૪૬, ૮૪	૨
૬૦	હસન (મોલાના) બર્કી	૬૧, ૭૭	૨
૬૧	હસન (ખવાળ) બદખ્શી	૯૬	૧
૬૨	હામિદ (શૈખ)	૮૦	૧
૬૩	હાશિમ (ખવાળ) કરમી, બદખ્શી	૭૪, ૯૩, ૯૭	૩
૬૪	હાશિમ (મોલાના મુહમ્મદ)	૬૫	૧
૬૫	હિસામુદ્દીન (ખવાળ) અહમદ	૧૭, ૨૬, ૪૫	૩

પરિશિષ્ટ : ૨

જેઓના નામે પત્રો લખાયેલા છે તેઓનો દૂંક પરિચય

સૂચના :

૧ પરિશિષ્ટ-૧માં આપેલી નામાવલીમાંથી શક્ય એટલાનો દૂંક પરિચય આ પરિશિષ્ટમાં આપ્યો છે.

૨ આધાર ગ્રંથોની યાદી પરિશિષ્ટના અંતે આપી છે.

૧ અજ્ઞાત

પત્ર નં. ૫૩ હઝરતે કોઈ સમઠાલીન મશાઈખને સંબોધીને લખેલો હોવાનું જણાય છે પરંતુ એકસ વિગતો મળી શકી નથી.

૨ અજ્ઞાત

પત્ર નં. ૧૫ હઝરતે 'સામાનાહ' નામના કસ્યાના સંવદ, કાઝી અને રઈસોને સામુદ્ધિક પત્ર લખેલો છે પરંતુ એકસ વિગતો મળી શકી નથી.

૩ મોલાના મુહમ્મદ અફઝલ

મોટે જાગે મોલાના મુહમ્મદ અફઝલ પાનીપતી તરફ નિર્દેશ છે. આપ પાનીપતના મશહર આલિમ હતા. સાહિત્ય, કાન્ય રચના અને હિકમતમાં અનોખા હતા. રાત-દિવસ અધ્યાપન અને અધ્યયનમાં મશગૂલ રહેતા હતા.

મોલાના મુહમ્મદ અફઝલને શાહજાદા ખુર્દમે મુશ્કેલી અબદુર્હમાનની જોડે હઝરતની પાસે સળદ્યો તઅઝીમીના સિલસિલામાં મોકલ્યા હતા.

૪ શૈખ અબ્દુલ અઝીઝ જોનપૂરી

શૈખ અબ્દુલ અઝીઝ બિન કાદીન જોનપૂરમાં પૈદા થયા. ત્યાં જ તર્બિયત મેળવી. પોતાના વાલિદની પાસે દસ્તી દિતાળો પઢી તેમજ સુલૂકની તકમીલ પશુ કરી અને તેમના જ મસ્નદે ઈરશાદ

પર બેઠા. 'સીરુલ ઓલિયા' લખી જેમાં પોતાના મશાઈખના જીવન વર્તાવો છે. સાહેબે સિલસિલા થયા.

૫ મોલાના અબ્દુલ કાદિર અંબાલવી

આપે શેખ અબ્દુલ મલિક ઈસ્મે અબ્દુલ ઝકુર પાનીપતીયા ઈસ્મ હાસિલ કર્યો પછી શેખ અબ્દુર્રઝઝાક જન્મનવીના હાથ પર બેઠત ફરી. તે પછી હજ્જ અને ઝિયારતના માટે તશરીફ લઈ ગયા. ઘણી કિતાબોના કર્તા છે. ડી. સ. ૧૦૧૧માં ઉલ્લેખમાં વક્ત થઈ.

૬ શેયદ અબ્દુલ ખાકી સારંગપૂરી

આપનાં નામે એક પત્ર નં. ૩૬ છે. વિષય મળી નથી.

૭ મોલાના અબ્દુલ વાલિદ હાદિરી

આપને હઝરત અબ્દુલ મલિક ના તાલ (૨૫૦) એ પાતિની તર્જિમના માટે હઝરત મલિક ના અબ્દુલ વલી (૨૫૦)ને સોંપ્યા હતા. આપ વિપુલ પ્રમાણમાં મુરકિબ અને ફોન્ટિકન કરતા હતા. 'અબ્દુલ મલિકના' કર્તા ની નુસ્ખા હાશિમ કરમી (૨૬૦) દરમિયા છે :

એક દિવસે આપે મને પૂછ્યું કે,

'શું જન્મતમાં નમાઝ ન દશે ?'

મેં કહ્યું કે :

ન હશે જન્મતમાં નમાઝ કર્યાંથી હોય ! જન્મત તો આમાલના ગદલા (યજ્ઞતર)ની જગ્યા છે; આમાલ કરવાની જગ્યા નથી.

આપે આ જવાબ સાંભળીને એક દાંડી આઉ જારી અને રડવા લાગ્યા અને હસરત ભરેલા લેડબલમાં ફરમાવવા લાગ્યા :

આહ ! નમાઝ વગર જન્મતમાં કેમ રહેવાશે !'

આપે એક પત્રમાં હઝરતને લખ્યું હતું કે :

૨૨માર્ચે હતું કે આપ પટનાના કુટુંબ છે. બી.સ. ૧૦૫૦માં હજાર માટે તરારીફ લઈ ગયા. હજારના માટે રવાતગી વખતે આપની ઉંમર સાઠ વર્ષની હતી. બી.સ. ૧૦૭૦માં વફાત થઈ.

૧૦. જ્વાળા મુહમ્મદ અબ્દુલ્લાહ (૨૬.)

આપ હઝરત જ્વાળા બાકી ખિલાહ (૨૬.)ના નાના પુત્ર છે અને 'જ્વાળા ખુદ' તરીકે ઓળખાય છે. આપનો જન્મ ૬ રજબ, બી.સ. ૧૦૧૦ મુતાબિક ૪, ફેબ્રુઆરી ૧૬૦૨ માં થયો. શિક્ષણ, સૂરત અને સિરતમાં પોતાના વાસિદે ખુઝર્ગવારની હમદ તરવીર હતા.

આપ માત્ર બે વર્ષની ઉંમરના હતા ત્યારે હઝરત જ્વાળા (૨૬.)નો ઈન્તેકાલ થયો એટલે આપને પ્રાથમિક તાલીમ હઝરત જ્વાળા હિસામુદ્દીન (૨૬.)એ આપી. આપે શેખ શાહિર મુહમ્મદ અને શેખ અબ્દુલ હક મુહમ્મદ દહેલવી (૨૬.)થી પણ કિતાબો પઢી.

આપ બાલિગ થયા ત્યારે હઝરત મુહમ્મદ અફસાની (૨૬.)ની ખિદમતમાં હાજર થયા અને ત્યાં આપે બાલિતી તેમ જ રહાની તાલીમની સાથે ઈસ્મે કલામ અને તસવ્વુફની ઉચ્ચ શક્તિની કિતાબો પણ હઝરતથી પઢી. હઝરતે આપને ખિલાહત પણ આપી.

આપ કુરઆને કરીમના હાફિઝ હતા. આપે અનેક કિતાબો પણ લખેલી છે. આપના શાગિર્દોમાં હઝરત શાહ વલીયુલ્લાહ મુહમ્મદ દહેલવી (૨૬.)ના વાસિદે ખુઝર્ગવાર હઝરત શાહ અબ્દુર્રહીમ (૨૬.), તેમ જ હઝરત શાહ અબ્દુર્રહીમ સાદબ (૨૬.)ના મોટા ભાઈ શેખ અબ્દુર્રહીમ મુહમ્મદનો પણ સમાવેશ થાય છે.

આપની વફાત સુધવારે, ૨૫ જમાદીલ ઉલા, બી.સ. ૧૦૬૪માં થઈ. આપનો મઝારે મુગારક આમના વાસિદે ખુઝર્ગવાર હઝરત જ્વાળા બાકી ખિલાહ (૨૬.)ની મશક એ જ કબ્રસ્તાનમાં છે.

હઝરત શાહ વલીયુલ્લાહ સદબ (૨૬.)થી એમના વાસિદે ખુઝર્ગવારે ફરમાવ્યું કે :

‘હે વલીમુસ્લાહ !’ જ્યારે મારા મુરશિદ સૈયદ અબ્દુલ્લાહ સાહેબે ઈન્તેકાલ કર્યા ત્યારે હું ખીમાર હોવાથી જનાઝા સાથે જઈ શક્યો નહિ. તબિયત સુધાર્યા પછી હું કબ્રસ્તાન ગયો અને ત્યાં પૂછપરછ કરી કે ફલાણા દિવસે ફલાણા યુઝુર્મનો ઈન્તેકાલ થઈ ગયો હતો તેમની કબર સરીક ક્યાં છે ? તે સ્પષ્ટે જે કબર બતાવી તે કબર પાસે જઈને હું કુરઆન શરીફ પઢવા બેસી ગયો. પરંતુ તે કબર તેમની ન હતી. જે કબરમાં આપ દફન થયેલા હતા તે કબરમાંથી (આપે) મને યુલ્લંદ અવાજથી ફરમાવ્યું કે :

‘અબ્દુર્રહીમ ! મારી કબર આ છે !’

એ અવાજ સાંભળીને, હઠીને તે તરફ જવાનો મેં ઇરાદો કર્યો તો ફરી પાછું કબરમાંથી (આપે) ફરમાવ્યું કે :

‘અબ્દુર્રહીમ ! તે કબર પણ મુસલમાનની છે. ત્યાં કુરઆન શરીફ પઢીને પછી મારી કબર પર આવો. !’

જ્યારે મેં આપની કબર શરીફ પર કુરઆન શરીફ પઢવાનું શરૂ કર્યું તો તજવીદના સિદ્ધાન્તથી અથવા ખરેખર કોઈક જમાએ બાલ થઈ જતી તો આપ તેજ વખતે કબરમાંથી ફરમાવતા કે :

‘અબ્દુર્રહીમ ! આ પ્રગાળે પઢવું જોઈએ !’

૧૧ મિર્ઝા અરબ ખાન

જહાંગીરના રાજ્ય અમલ દરમ્યાન અમીર હતા. શાહજહાનના જમાનામાં ‘ફતેહ આબાદ’ અને ‘ધારવાર’ના કિલ્લેદાર હતા. ડી. સ. ૧૦૬૩માં ઈન્તેકાલ થયો.

૧૨ ખ્યાળ મુહમ્મદ અશરફ કાલુલી (૨૯.)

આપ હઝરત મુજદ્દિ અહ્મદસાની (૨૯.)ના ખાસ લોકો પૈકી હતા. હઝરતે આપને ‘ફનાયે અતમ’ની ખુશ ખબર આપી અને આપે બાતિની સુલૂકની તકમીલ કરીને ખિલાફત મેળવી.

૧૩ મુદલાહ અહમદ ખર્કી (૨૬.)

‘ગઢ’, કાબુલ અને કંદહારની વચ્ચે આવેલું શહેર છે. આપ એ શહેરના જન્મદ આસિમ હતા. આપ હઝરત મુજહીદ અફઝેસાની (૨૬.)ની ખિદમતમાં હાજર થઈને માત્ર એક જ અડવાડિયામાં કમાલના દરજ્જે પહોંચી ગયા અને ખિલાફત મેળવીને પોતાના વતન પાછા ફર્યા. આપ પોતાના પ્રદેશના ‘કુ-એ ગદાર’ હતા. હઝરતે પત્ર નં. ૨૭૫માં આપને કુળીયતની જાહેરાત કરગાવેલી છે.

હીજરી સન ૧૦૨૬માં આપનો દંતકાવ થયો. હઝરતે આપન વિશે ફરમાવ્યું હતું કે :

‘શામ અહમદની વફાત પર જમીન અને આસમાન રહે છે. શામ (અહમદ) એવા વલી હતા કે ન લોકોએ એમને ઓળખ્યા અને ન શેખે પોતાને વક્ષી માન્યા.’

૧૪ મુદલા મુહમ્મદ આરિફ ખાતની

આપના નામે એક પત્ર નં. ૯ છે. વધુ વિગત મળી નથી.

૧૫ ખવાજા મુહમ્મદ ફરિસા

આપના નામે એક પત્ર નં. ૨૩ છે. વધુ વિગત મળી નથી.

૧૬ મુદલા મુહમ્મદ ફુલીજ ખાન

તુર્કી બાપામાં સિંહને ફુલીજ કહે છે. હી સ. ૯૮૦, ઈ.સ. ૧૫૭૨માં અકબર બાદશાહે સુરતનો કિલ્લો જીતીને ફુલીજ ખાનને દેખરેખ માટે સોંપી દીધો. કેટલાક વર્ષો પછી અજરતના હાકિમ બનાવ્યા, તે પછી પોતાના વઝીર બનાવ્યા. સાહાર, કાબુલ, આમા, માળવા અને પંજાબનો વહીવટ પણ કર્યો હતો.

જહાંગીરના રાજ્ય અમલ દરમ્યાન પણ અજરતના, પંજાબના અને કાબુલના હાકિમ બન્યા હતા. મઅઝૂલ અને મનફૂલના માહિર હતા. અધ્યયન અને અધ્યાપનમાં મશગૂલ રહેતા હતા. જ્યારે સાહારમાં હતા ત્યારે દરરોજ એક દારૂલ દિલૂમમાં જઈને

હીકઠ, હંદીસ ચરીફ અને તફસીરનો દસ્ આપતા હતા. મતલબ કે શાખ અને શાખ વાંતેમાં નિપુણ હતા. એંસી કરતાં વધારે વરસની જીંદગી જીવીરના સમયમાં ડી. સ. ૧૦૨૩માં વફાત થઈ.

આંખના મોટાં ભાગના પુત્રોએ 'અમીર'નું પદ પ્રાપ્ત કર્યું હતું. આપ હજરત ખવાળ બાકી ગિલ્લાહ (૨૬)ના ગિરાદરે નિસ્બતી (સાળા) થતા હતા.

૧૭ મુહમ્મદ કાસિમ ખદખશી ઉદ્દે
ખવાળ અબ્દુલ કાસિમ (૨૬.)

હજરત ખવાળ બાકી ગિલ્લાહ (૨૬)ના પીર અને હજરત મુજદ્દિ અફસાની (૨૬)ના દાદાપીર હજરત ખવાળ અમકંગી (૨૬)ના આપ સાહેબગાદ હતા.

૧૮ મિર્ઝા અબ્દુર્રહીમ ખાન ખાનાન

એમનો જન્મ લાહોરમાં ડી. સ. ૯૬૪માં થયો. પરવરીશ આમાંમાં થઈ. મહાન આલિમોથી ઈફત હાસિલ કર્યો. ગુજરાત પહોંચીને શામ વજીહુદ્દીન અલવી ગુજરાતીથી પણ ઈફત હાસિલ કર્યો.

અભ્યાસ પૂરો કર્યા પછી અકબર બાદશાહે એમને જહાંગીરના હિસ્તાદ બતાવ્યા. તે પછી સતત તરકકી કરતા રહ્યા. ગુજરાત, સિંધ તથા દક્ષિણના પ્રાંતો એમના જ હાથે ફત્ત થયા. 'ખાન ખાનાન' (અમીરુલ ઉમા) એમનો લકબ હતો.

અરબી, ફારસી, તુર્કી અને હિંદી એમ ચારેય ભાષાઓના બહુકાર હતા. કવિતા, સાહિત્ય અને ઇતિહાસના વિશેષજ્ઞ હતા. 'તુર્કિ બાગરી'નો તુર્કી ભાષામાંથી ફારસીમાં સૌ પ્રથમ અનુવાદ ડી. સ. ૯૯૭માં આપે જ કર્યો, કિતાબો વાંચવાનો ખૂબ શારે શાખ હતો. આલિમો, વિદ્વાનો અને સાહિત્યકારોનો આપને ત્યાં મેળો રહેતો.

હી. સ. ૧૦૩૬માં વફાત પામ્યા. દિલ્હીમાં હુમાયૂંના મકબરાની સામે દફન થયા.

૧૬ ખાન જહાન

ખાન જહાન ઈબ્ને દોલત ખાન લોદી, શાહખાનના કપીલાથી સંબંધ ધરાવતા હતા. આપનો લકબ 'ખીરખાન' હતો. શાહ-જાદા દાનિયાલ ભેડે નિકટનો સંબંધ દેખાવીને જહાંગીરના અમીરોમાં સામેલ થઈ ગયા.

આપ ખુશ જ હોવા દરમિયાન અને અસિમાથી ખૂબ જ મુદ્દમત કરતા હતા. જહાંગીરને આપના પર ખુશ જ વિશ્વાસ હતો.

જહાંગીરના ઈનકાર પછી તે જગત જાહેરાત થયા તો ખાન જહાન તેનાથી શંકાગ્રસ્ત થયા અને તેના વિરુદ્ધ પગથાવન કરી. શાહ જહાનને તેના પર અત્યંત આક્રમણ થયું. આખરે હી. સ. ૧૦૬૦માં કલમ કરવામાં આવ્યો.

૨૦ ખયામ મુહમ્મદ ગઢ

આપના નામે એક પત્ર નોંધાયેલ છે. વધુ વિગત મળી નથી.

૨૧ ગુલામ મુહમ્મદ

આપ તરફ મુજદિદ અફ઼ેસાની (૨૬.)ના હકીકા ભાઈ છે. વધુ વિગત મળી નથી.

૨૨ મુલ્લા ગાઝી નાઈબ

હઝરત મુજદિદ અફ઼ેસાની (૨૬.)ના ખસિદઓ પૈકી એક મોહાના ગાઝી ગુજરાની પણ છે. એમના વિશે 'નોઝતુલ ફેયુમી-યહ'ના કતારા લખે છે કે :

'હઝરત મુજદિદ અફ઼ેસાની (૨૬.)ના તરફથી આપને ઈબ્તલાહ લાસિલ હતી અને શરીઅત તેમજ તરીકતના ખૂબ જ પાળેલ હતા.'

પરંતુ અહીં મુલ્લા માઝી નાઈબ લખેલું છે અને મુલ્લા માઝી નાઈબનો ઉલ્લેખ 'મંઆસરુલ ઉમ્મા' નામની કિતાબમાં આ પ્રમાણે છે :

‘એમનું મૂળ નામ કાઝી ખાન હતું. ગદખશાનના રહેવાશી હતા. મોલાના દિસામુદીન અને મુલ્લા સઈદના શાગિદ હતા. તરીકતમાં શૈખ હુસૈન ખ્વારઝુમીના મુરીદ હતા. ઈ. સ. ૯૮૨માં અકબરના દરબારમાં હાજર થયા. એક હઝારીનો હોદ્દો અને ‘માઝી-ખાન’નો ખિતાબ મળ્યો. સમ્રાટએ ઝમીન બોસી એમના જ એમની ઉપજ છે. મહદરનામાં પર પશુ એમણે જ સોયા પહેલી સહી કરી હતી. ટેલ્લીયે કિતાબો લખ્યા. બોનેર વર્ષની ઉંમરે ઇન્તકાલ થયો.’

૨૩ શૈખ જમાલ નાગારી

આપના નામે એક પત્ર નં. ૧૮ છે. વધુ વિગત મળી નથી.

૨૪ ખ્વાજા જમાલુદીન હુસૈન

આપ ગિર્જા દિગામુદીન આગદ (અગદ)ના પત્ર છે. વધુ વિગત મળી નથી.

૨૫ ખ્વાજા મુહમ્મદ તકી

આપના નામે ત્રણ પત્રો નં. ૨૬, ૫૮ અને ૬૦ છે. વધુ વિગત મળી નથી.

૨૬ ખ્વાજા મુહમ્મદ તાલિખ બદખ્શી

આપના નામે એક પત્ર નં. ૪૮ છે. વધુ વિગત મળી નથી.

૨૭ મુલ્લા તાહિર બદખ્શી (રહ.)

આપ ગદખશાનના રહેવાશી હતા. ફોજમાં નોકરી કરતા હતા. એક વેળા ખ્વાળામાં હુઝૂર (સલ.) અને હઝરત અબૂગક સિદ્દીક (રહિ.)ની ઝિયારત થઈ. હુઝૂર (સલ.)એ આપને ફકીરી ધારણ કરવાનો આદેશ આપ્યો અને હઝરત અબૂગક સિદ્દીક (રહિ.)એ આપને ખર્કહ પહેરાવ્યો. સવારે બહીને આપ નોકરી છોડીને

ચાલી નીકળ્યા અને હિન્દુસ્તાન આવી હઝરત મુઝદ્દિ અલ્હેસાની (રહ.)થી બેઅત થયા.

આપના પોતાના ઇરશાદ પ્રમાણે માત્ર બે મહિનામાં તે આપના અહવાલ એ ઠક્કાએ પહોંચી ગયા કે પ્રત્યેક પથે આપને હુઝૂર (સલ.)ની જિવારત થતી હતી અને એક પળના માટે પણ ચાલ્યો થતા ન હતા. આ અહવાલ સત્સત્ર બેધી તથા મહિના રહ્યા.

ઠગાલાત હાસિલ થયા બાદ હઝરતે આપને ખિલાફત આપી જ્નેનપુર રવાના કર્યા. જ્નેનપુરમાં જ ડી.સ. ૧૦૪૭માં આપને ઇન્તેકાલ થયો અને ત્યાં જ દફન થયા.

૨૮ મિર્ઝા દારાળ ખાન

આપ મિર્ઝા અબ્દુર્રહીમ ખાન ખાનાનના પુત્ર હતા. ખૂબ જ સાધક અને ધણી ખુબીઓથી આબુષિન હતા. જહાંગીરે આપને 'એક હઝારી'નો હોદ્દો આપીને વરાહ અને અહમદનગરના હાકિમ બનાવ્યા હતા. પરંતુ શાહજાદા શાહ જહાને જે જમાવત કરી હતી તેમાં મિર્ઝા દારાળ ખાનનો પણ હાથ હોવાની શંકાના કારણે, જહાંગીરના પૃકમથી, ડી. સ. ૧૦૩૪માં મહાબત ખાને આપને કતલ કરી નાંખ્યા એ વખતે આપની ઉંમર માત્ર ૩૯ વર્ષની હતી.

૨૯ મીર મુહમ્મદ મુઅમાન ખદગશી, કર્મી (રહ.)

આપ હઝરત મુઝદ્દિ અલ્હેસાની (રહ.)ના અગ્રેસર ખલીફાઓમાંથી છે. આપનો જન્મ સમરકંદમાં ડી.સ.૯૯૭માં થયો હતો. યાજ્ઞપત્રથી જ આપમાં દુશ્વેશીના લક્ષણો જણાતાં હતા. ધણી બુદ્ધિઓથી ફેર હાસિલ કર્યા બાદ ઉવટે હઝરત ખ્યાળ ખાફી ખિલ્લાહ (રહ.)ની ખિદમતમાં દિલ્હી આવ્યા. અને આપથી બેઅત થઈને નકશાઈ સિલસિલામાં દાખલ થયા.

હઝરત ખ્યાળ સાહબ (રહ.)એ જ્યારે પોતાના તમામ મુરિદાને હઝરત મુઝદ્દિ અલ્હેસાની (રહ.)ના હવાલે કર્યા ત્યારે

મીર મુહમ્મદ નુઅમાન (૨૬.)ને પણ હઝરતની ખિદમતમાં રહેવાનો હુકમ ફરમાવ્યો. હુકમ અનુસાર આપ ઘણો લાંબો સમય સરહિદ શરીફમાં હઝરતની ખિદમતમાં રહ્યા.

હઝરતે આપને ખિલાફત આપ્યા બાદ પુર્હાનપુર રવાના કર્યા. ઘણો સમય ત્યાં રહ્યા બાદ આગ્રા ગયા. હી. સ. ૧૦૫૮માં આગ્રામાં જ આપનો ઈન્તેકાલ થયો.

૩૦ શૈખ નૂર મુહમ્મદ પદની, તિહારી (૨૬.)

આપ પણ હઝરતના અગ્રેસર ખસીફાઓમાંથી છે. હઝરતથી બંધાત થયા બાદ ખૂબ જ ટુંકા ગાળામાં ઘણી જ વિસ્તૃત કારક ખાતિની તરફથી મેળવી. તે વેળા હઝરતે પોતાના પીર હઝરત ખવાબ બાકી બિલાહ (૨૬.)ને લખેલા પત્ર નં. ૧૧માં શૈખ નૂર મુહમ્મદની તરફથી મેળવેલ વિસ્તારથી ઉલ્લેખ કરેલો છે. ખિલાફત આપ્યા બાદ હઝરતે આપને પટના રવાના કર્યા. ત્યાં ઘણાં ભોંઠાંએ આપથી ફેઝ હાસિલ કર્યો.

૩૧ નૂર મુહમ્મદ અંબાલવી

આપના નામે એક પત્ર નં. ૬ છે. વધુ વિગત મળી નથી.

૩૨ ફતેહ ખાન અફઘાન

મોટે ભાગે મસિક અંબર હજીના પુત્ર હતા. પોતાના પિતાની હયાતીમાં જ મદાનગી, શુભચિત, અને ગજશીરા તથા સખાવતના એતેજારથી મદાહર થઈ ગયા હતા. પિતાના શત્રુ પછી શાહી ખાનદાનના નાઝિમ અને મુખતાર થઈ ગયા.

નિઝામ શાહી, આદિલ શાહી હકુમતોમાં અને મોગલ સલ્તનતમાં એગની અનેક રાજકીય પ્રવૃત્તિઓ રહી. આખરે લાહોરમાં એકાંતવાસ કરી લીધો અને આરામથી હવન વિતાવ્યું.

૩૩ શૈખ ફરીદ થાનેસરી

આપના નામે એક પત્ર નં. ૪૧ છે. વધુ વિગત મળી નથી.

૩૪ મોલાના ફર્ક હુસૈન (૨૬.)

આપ હિરાતમાં પેદા થયા. ત્યાંજ પરવરીશા મેળવી અને તે કાળના ઉસ્તાદોથી ઈસ્મ હાસિલ કર્યો. આપ બદખ્શાન અને માવરાઈનહરના મહાન મશાઈખોમાંથી હતા. હિન્દુસ્તાન આવીને હઝરત મુન્શિદ અલ્હેસાની (૨૬.)થી બેઅત થયા. આપની ખિદમતમાં કેટલોક સમય રહી સુલુકની તકમીલ કરી અને ખિલાફત મેળવી.

ખિલાફત મેળવ્યા બાદ આપે હાકા (ખંજાલ)માં નિવાસ કર્યો. અનેક લોકોએ આપથી ફેઝ હાસિલ કર્યો. આશરાના દિવસે, ડી. સ. ૧૦૬૮ના દિવસે હઝરતની નમાઝના આખરી સજ્જદામાં ઈન્તેકાલ થયો. આપનો મકાદે મુબારક હાકામાં છે.

૩૫ મોલાના ખદરુદ્દીન સરહિદી (૨૭.)

આપ પશુ હઝરતના અંગરૂઠ ખલીફાઓમાંથી છે. બાલકે હઝરત આપને પોતાના અગાઝ (કુકુબીજન) તરીકે ગણતા હતા. હઝરતથી બેઅત થયા બાદે આપની અંગરૂઠ ગામ ૧૫ વર્ષની હતી.

આપે લગભગ ૧૭ વર્ષ સુધી હઝરતની ખિદમતે મુબારકમાં રહીને ફેઝ હાસિલ કર્યો. એક દિવસે એક જ રાતમાં કુબૂર (ગલ.) એ બાર વખત પોતાની જિવારતથી આપને મુશરફ ફરમાવ્યા હતા.

નકશગંદી ખુસુમોના હાલાત વિશે આપે બે દળદાર મંથોમાં લખેલી કિતાબ 'હઝરાતુલ કુદસ' ખુબ જ સુવિખ્યાત છે. એ ઉપરાંત પણ આપે ખીજી અનેક કિતાબો લખેલી છે.

૩૬ શૈખ ખદીઉદ્દિન સહારનપૂરી (૨૮.)

આપ પણ હઝરત મુન્શિદ અલ્હેસાની (૨૬.)ના અંગેસર ખલીફાઓમાંથી છે. ખિલાફત મેળવ્યા બાદ આપ પોતાના વતન સહારનપૂર તરફથી લઈ ગયા અને તાલિયાને અમરિદ્દતની ઈસ્લાહ તેમજ તબિયતમાં મશગૂલ થયા. તે પછી હઝરતના કુકમથી આપે

આત્રામાં પણ કેટલોક વખત વસવાટ કર્યો. પચાસ વર્ષની ઉંમરે કુરઆન શરીફ લિખિત કર્યું. હી. સ. ૧૦૪૨માં પોતાના વતન સહારનપૂરમાં ઈન્તેકાલ થયો.

૩૭ મહમૂદ અલી તબ્રેઝી

આપના વિશે વિગતો મળી શકી નથી.

૩૮ સૈયદ મહમૂદ

મોટે ભાગે સૈયદ મહમૂદ ગારહા તરફ નિર્દેશ હોવાનું જણાય છે. આપ સાદાતે ગારહાથી છે. આપનું વતન સંજલ હતું. શુભઅત અને સખાવતમાં મશહૂર હતા. અકબરે પાંચ હજારીનું પદ આપ્યું હતું.

એક વખતે કોઈએ આપથી મઝાકમાં કહ્યું કે આપ સાદાત હોવાનું જણાતું નથી. આપ એ જ વખતે, મલંગો અને ફકીરો ને ધૂણી ધગાવે છે તે ધગધગતી આગમાં જઈને ઊભા થઈ ગયા અને ફરમાવ્યું;

‘જો હું સૈયદ છું તો આગ મને કંઈ કરી શકશે નહિ. નહિતર મને સળગાવી દેશે. આ સિવાય મારી પાસે હસળ-નસળની ખીજ કોઈ દલીલ નથી.’

આપ લગભગ એક દસાક સુધી આગમાં ઊભા રહ્યા. લોકોએ ઘણી ઠાકવણી કરી ત્યારે ગહાર તશરીફ લાવ્યા. આપના પગમાં મખમલના જોડાં પહેરેલાં હતા તેની ફેવાટી સુધ્ધાંતે આંચ આવી નહિ.

૩૯ હઝરત ખવાઝ મુહમ્મદ માસૂમ (રહ.)

આપ હઝરત મુજિદિ અલ્હેસાની (રહ.)ના ત્રીજા ફરજાંદ છે. આપનો જન્મ ૧૧, શવ્વાલ, હી. સ. ૧૦૦૭માં થયો. આપમાં બાળપણથી જ હુસુર્ગીની નિશાનીઓ દેખાતી હતી. રમઝાન મુબારકમાં આપ દિવસે કદાપી દૂધ પીતા ન હતા. આપના વિશે ખુદ હઝરત મુજિદિ સાહબ (રહ.) ફરમાવે છે કે,

‘મારા ફરજંદ મુહમ્મદ માસૂમ વિશે શું લખું’! તે પોતે આ દોલત ધાને વિલાયતે ખાસ્સા મુહમ્મદિય્યહ અલા સાહિબિહા અલીહિસ્લાતો વત્તહિય્યહની ઈસ્તેઅદાદ ધરાવે છે!’

વળી ફરમાવે છે કે :

‘એની ઉચ્ચ ઈસ્તેઅદાદનો તકાઓ હતો કે ત્રણ જ વરસની ઉંમરમાં એણે જામેઈય્યતે ઈસ્તેઅદાદ અને હકીકતે તજ્જલીયે આત અને તૌહિદના ઉચ્ચારણો કરવા માંડ્યા અને કહેવા લાગ્યા કે :

‘હું આસમાન છું, હું જમીન છું,

હું ફલાણો છું...

હું ફલાણો છું!’

હઝરતે આપને ‘કુત્બ’ અને ‘ફયૂમ’ હોવાની બશારત પણ આપી હતી. આપે માત્ર ત્રણ માસના સમયગાળામાં કુરઆન શરીફ હિફઝ કરી લીધું હતું અને માત્ર ૧૬ વર્ષની ઉંમરમાં તો ઈસ્મે બહિરમાં કાગિલ થઈ ગયા હતા.

હી. સ. ૧૦૭૪માં હઝરતના વિસાલ ગાદ બ્યારે આપ માત્ર ૨૭ વર્ષની ઉંમરે ‘ઈરશાદ’ અને ‘ફયૂમિય્યત’ની મસ્નદ પર બિરાજમાન થયા ત્યારે તે દિવસે ૫૦ હઝાર વ્યક્તિએ આપથી બેઅત કરી જેમાં હઝરત (રહ.)ના લગભગ બે હજાર ખલીફાઓ પણ સામેલ હતા. કહેવાય છે કે આપના નવ લાખ મુરીદો અને સાત હજાર ખલીફાઓ હતા.

બાદશાહ શાહ બહાન, બાદશાહ ઓરંગઝેબ આલમગીર અને એમની બહેન રોશન આરા અને શાહી ખાનદાનના ખીબા ઘણાં લોકો આપથી બેઅત હતા. આપે હજી પણ કરી હતી અને દરબારે ખુદા અને દરબારે હખીબે ખુદા (સલ.)માં હાજર થઈ બેસુમાર નેઅમતો અને ફૈઝ હાસિલ કર્યા હતા.

આપને ૭ પુત્રો અને પાંચ પુત્રીઓ હતી. ૬ રખીઉલ અબ્બલ, હી. સ. ૧૦૭૬માં આપનો ઈન્તેકાલ થયો. આપનો મઝારે મુબારક સરહિંદ શરીફમાં છે.

૪૦ મિર્ઝા મુઝફ્ફર ખાન

આપના વિશે વિગતો મળી શકી નથી.

૪૧ મુલ્લા મુહમ્મદ મુરાદ બદખ્શી, કરમી (૨૬.)

હઝરતના અગ્રેસર ખલીફા મીર મુહમ્મદ નુઅમાન બદખ્શી (૨૬.)ના આપ ખાદિમ હતા. વધુ વિગત મળી નથી.

૪૨ મુહમ્મદ મુરાદ તૂરખેગી

આપના વિશે વિગતો મળી શકી નથી.

૪૩ મુહમ્મદ મોમિન

આપ મિર્ઝા ખવાન અલીનના પુત્ર હતા. વધુ વિગત મળી નથી.

૪૪ સૈયદ શાહ મુહમ્મદ

આપના વિશે વિગતો મળી શકી નથી.

૪૫ મોલાના હાજી મુહમ્મદ ફરકતી (૨૬.)

આપ બહેરી રીતે સિપાહી હતા પરંતુ ગાતિનમાં હઝરતની ખાનકાહના મોટા લોકોમાંથી હતા.

૪૬ સૈયદ મુહિબુલ્લાહ માનેકપુરી

આપનો જન્મ હી. સ. ૯૯૬માં સદરપૂરમાં થયો હતો. લાહોર પહોંચીને આપે મુલ્લા અબ્દુસસલામ લાહોરીથી ઈલ્મ હાસિલ કર્યો. શાહ જહાનના વઝીર નવાબ સઅદુલ્લાહ ખાન આપના સહાધ્યાયી હતા.

બહેરી અખ્યાસ પૂરો કર્યા પછી આપે કુદવતુલ મશાઈખ શૈખ મુહમ્મદ ફઝલુલ્લાહ યુરહાનપૂરી (૨૬.)ની ખિદમતમાં રહીને

ખિલાફત મેળવી. તે પછી કેટલોક સમય હજરત મીર મુહમ્મદ નુઅમાન બદખ્શી (રહ.)ની ખિદમતમાં રહ્યા. તે પછી હજરત મુજહિદ અહ્મદસાની (રહ.)ની ખિદમતમાં સાંખો સમય વિતાવી ખિલાફત મેળવી. ખિલાફત આખ્યા બાદ હજરતે આપને માનેકપૂર રવાના કર્યા.

માનેકપૂરમાં ઘણો સાંખો સમય રહ્યા પછી હજરતે આપને ઈલાહઆબાદ જઈ વસવાટ કરવાની પરવાનગી આપી. ૧૯, ૨૦જ, ૩૧, સ. ૧૦૫૮માં ત્યાં જ ઈન્તકાલ થયો. આપનો મજારે મુબારક પણ ત્યાં જ છે.

૪૭ ખવાબ મેહમૂદ અલી કરમીરી
આપના વિશે વિગતો મળી શકી નથી.

૪૮ શૈખ મુહમ્મદ મોદૂદ (રહ.)
આપ હજરત મુજહિદ અહ્મદસાની (રહ.)ના હકીકી ભાઈ હતા. વધુ વિગતો મળી નથી.

૪૯ શૈખ યુસુફ બર્કી (રહ.)
આપ પણ હજરતના અગ્રેસર ખલીફાઓમાંથી છે. પ્રથમ આપ પોતાના વતનના એક દુરવેશથી બેઅત થયા હતા. પરંતુ આપે ખવાબમાં જોયું કે કેટલાયે ઓલિયા અહ્યાહ હજરતની પ્રશંસા કરે છે અને આપની ખિદમતમાં હાજર થવા માટે પ્રોત્સાહન આપે છે. એટલે આપે હજરતની જોડે પત્ર-વ્યવહાર શરૂ કર્યો અને ત્યાર બાદ હજરતની મુબારક ખિદમતમાં હાજર થઈ ફેઝ હાસિલ કર્યો અને ખિલાફત પણ મેળવી.

ખિલાફત આખ્યા બાદ હજરતે આપને બલખર (પૂર્વ પંજાબ) રવાના કર્યા. ત્યાં અનેક લોકોએ આપથી ફેઝ હાસિલ કર્યો. ૩૧, સ. ૧૦૩૪માં ત્યાં જ આપનો ઈન્તકાલ થયો. મજારે મુબારક પણ ત્યાં જ છે.

૫૦ હાજી મુહમ્મદ યુસુફ મુઅજ્જિઝન, કરમીરી
આપના વિશે વિગતો મળી નથી.

૫૧ ખવાળ શાફુદ્દીન હુસૈન ખદખરી (૨૬.)

આપ હઝરત ખવાળ અહરાર (૨૬.)ની ઓલાદમાંથી છે. અકબરી દોરમાં અમીરના પદ સુધી પહોંચ્યા. પરંતુ પાછળથી અકબરી ઈલાદના કારણે તેનાથી ખિલાફ થઈ ગયા. આખરે ગિરફતાર કરી લેવામાં આવ્યા. કેટલોક સમય કેદમાં રાખીને પછી છોડી મૂકવામાં આવ્યા.

૫૨ મિર્ઝા શમ્સુદ્દીન

આપના વિશે વિગતો મળી નથી.

૫૩ મીર શમ્સુદ્દીન અલી ખલખાની

આપના વિશે વિગતો મળી નથી.

૫૪ હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ સઈદ (૨૬.)

આપ હઝરત મુજદ્દિદ અફરેસાની (૨૬.)ના બીજા ફરજાંદ છે. આપનો જન્મ શવ્વાલ, હી. સ. ૧૦૦૫માં થયો હતો. આપમાં બાળપણથી જ જુઝુબીની નિશાનીઓ દેખાતી હતી. હઝરતનો ઈરશાદ છે કે :

‘મુહમ્મદ સઈદ ચાર-પાંચ વર્ષના હતા ત્યારે બીમાર થઈ ગયા. બીમારીની હાલતમાં આપથી પૂછવામાં આવ્યું કે,
‘બેટા ! શું બેઈએ છે ?’

તો બેઈખિત્યાર આપની જબાનથી નીકળ્યું કે :

‘હઝરત ખવાળ (બાકી ગિલાહ) સાહેબને ચાહું છું !’

મેં એમના આ શબ્દો હઝરત ખવાળ સાહેબ (૨૬.)ને સંખી મોકલ્યા તો આપે જવાબમાં સંખ્યું કે :

‘તમારા મુહમ્મદ સઈદે અમારી નિરખત ગાઈબાનહ (પરોક્ષ) રીતે જાપાડી લીધી છે !’

વિદ્યાર્થી અવસ્થામાં જ હજરતની તવજ્જોડથી આપ નકશા-ખંદી નિસ્ખતથી મુશરફ થયા અને 'ખાજિનુર્રહમત'નો લકળ મેળવ્યો. સત્તર કે અઠાર વર્ષની ઉંમરમાં તો જાહેરી ઈશ્તમાં કામિલ થઈને મઅફૂલ અને મનફૂલની મુશ્કેલ કિતાબો પઢાવવા લાગ્યા. અને કેટલીક અતિ મુશ્કેલ કિતાબોની સમજૂતી અને વિવરણ પણ લખ્યા.

એક દિવસે હજરતે ફરમાવ્યું કે :

'મારા પર મેદાને કિયામત અને મારા મુરીદોનું પુલસિરાત પરથી પસાર થવું મકદ્દર (જાહેર) થયું. મુહમ્મદ સઈદ અમારામાં સૌથી આગળ આગળ જતા હતા અને કિતાબે આમાલ જમશ્યા હાથમાં લીધી હતી. તે પછી અમે સૌ (પણ) બહિસ્ત (જન્નત)-માં હાખલ થઈ ગયા.'

હજરતે પોતાની આખરી ખીમારીમાં નમાઝની ઈમામત હજરત ખવાળ મુહમ્મદ સઈદ (રહ.)ને સોંપી હતી. 'ઝુબ્દતુલ મકામાત'ના કર્તા, હજરતના અગ્રેસર ખલીફા મૈલાના હાશિમ કસ્મી (રહ.) ફરમાવે છે કે :

'એક વેળા હજરતે મને ખાનગીમાં ફરમાવ્યું કે :

'ઉમરનો ટાઈ બરોસો નથી. હવે (આ દુનિયા છોડીને) જવાના દિવસો નજીક જણાય છે. હું ચાહું છું કે મુહમ્મદ સઈદ મારો જનશીન થાય.'

હી. સ. ૧૦૬૭માં આપ પોતાના બાઈઓ અને લગ્ન સંબંધીઓ જોડે બૈતુલાહ શરીફ અને રોઝાએ રસલુલાહ (સલ.)ની ઝિયા-રતથી મુશરફ થયા. હજ્જનો ફર્જ અદા ફરમાવ્યો અને દરબારે ખુદા તથા દરબારે હખીબે ખુદા (સલ.)માં હમ્દ મકામોથી સર-ફરાઝ ફરમાવવામાં આવ્યા.

શહેનશાહ ઔરંગઝૈબ આલમગીર (રહ.)એ આપને દિલ્લી તશરીફ લાવવા માટે વિનંતી કરી. શહેનશાહની વિનંતીને માન

આપીને આપ દિલ્હી તરીકે લઈ ગયા અને ઘણાં દિવસો ત્યાં રહ્યા. કેટલોક સમય પછી આપ ત્યાં બીમાર પડ્યા અને વતન પાછા ફરતા હતા ત્યારે ૨૭, જમાદીસ આખિર, હી. સ. ૧૦૭૦-માં, રસ્તામાં જ આપનો ઈન્તેકાલ થઈ ગયો. ઈન્ના લિલાહિ...

આપનો જનાઝો સરહિદ શરીફ લાવવામાં આવ્યો. ત્યાં આપના નાના ભાઈ હઝરત ખ્વાજા મુહમ્મદ માસૂમ (૨૬.)એ આપની જનાઝાની નમાઝ પઢાવી અને ખ્વાજા મુહમ્મદ સાદિક (૨૬.)ના શુબદમાં દફન કર્યા. આપના આઠ પુત્રો અને પાંચ પુત્રીઓ હતી. આપે લખેલી અનેક કિતાબો પૈકી આપના એકસો મકતૂબાત શરીફ (પત્રો)નો એક અમૂલ્ય ગ્રંથક પણ છે.

૫૫ મોલાના મુહમ્મદ સાદિક કશ્મીરી (૨૬.)

મોલાના મુહમ્મદ સાદિક કર્મોર્દા હોને કમાલુદ્દીન હનફી પોતાના કાળના મહાન આલિમ હતા. ફરાર મુહમ્મદ દહેલવીએ આપનો ઉલ્લેખ 'દદાઈકુલ હાફિયત' નામની પોતાની કિતાબમાં કરેલો છે.

જહાંગીરે આપને પોતાના દરગાહમાં બોલાવ્યા અને મુલ્લા હબીબુલ્લાહ શીઆ બેડે મુનાઝિરો કરાવ્યા. આપે તેની આગળ એવી રાજગ અને સચોટ દલીલો રજૂ કરી કે તે જવાબ આપી શક્યો નહિ. આપનો ઈન્તેકાલ કાશ્મીરમાં થયો.

૫૬ મુહમ્મદ સાદિક હોને હાજી મુહમ્મદ મોમિન

આપ હાજી મુહમ્મદ મોમિનના પુત્ર હતા. વધુ વિગતો મળી નથી.

૫૭ મુલ્લા મુહમ્મદ સાલેહ બદખશી, કોલાબી (૨૬.)

આપ હઝરત મુજદીદ અફઝાની (૨૬.)ના ખાદિમ અને ખલીફા હતા. સ્વભાવે ખૂબ જ ખામોશ હતા. હઝરતને કેટલીયે વાર આપની તારીફ કરતા લોકોએ સાંભળ્યા હતા. આપે હઝરતના સાલ્કગઝાદાઓની ફરમાઈશ પર એક કિતાબ લખી હતી જેમાં

હઝરતના દિવસ-રાતના તમામ મઝમૂલાતને જમા કર્યા હતા. ડી. સ. ૧૦૩૮માં આપનો ઈન્તેકાલ થયો.

૫૮ ખવાળ મુહમ્મદ સિદ્દીક કરમી, બદખ્શી (૨૬.)

આપ બદખ્શાન ઈલાકાના કરમ નામના કસ્થાના વતની હતા. મુવાન વયે હિન્દુસ્તાન આવ્યા. શાએર અને શાયરીમાં નિખ્યાત હતા. તખલ્લુસ 'હિદાયત' હતા.

હઝરત ખવાળ બાકી બિસ્લાહ (૨૬.)થી બેઅત થઈને ફૈઝ હાસિલ કર્યો. હઝરત ખવાળ સાહબ (૨૬.)ના ઈન્તેકાલ પછી હઝરત મુજદ્દીદ અલ્ફૈસાની (૨૬.)ની ખિદમતમાં હાજર થઈને વિલાયતના ઉચ્ચ મકામે હાસિલ કર્યા. જેનો ઉલ્લેખ હઝરતે પોતે પત્ર નં. ૨૪૧ (ભાગ-૧)માં કરેલો છે. હઝરતે આપને ખિલાફતથી પથ નવાજ્યા હતા.

ડી. સ. ૧૦૩૨માં આપે હરમૈન શરીફની જિયારત પશ્ચ કરી. ડી. સ. ૧૦૫૧માં દિલ્હીમાં આપનો ઈન્તેકાલ થયો. હઝરત ખવાળ બાકી બિસ્લાહ (૨૬.)ના મકબરામાં દફન થયા.

૫૯ શૈખ હમીદ બંગાલી (૨૬.)

આપ પશ્ચ હઝરત મુજદ્દીદ અલ્ફૈસાની (૨૬.)ના ખાસ ખાદિમ અને ખલીફા હતા. શરૂઆતમાં આપ હઝરતના સખત વિરોધી હતા. એક વખત આમાં હઝરત જોડે આપની મુલાકાત થઈ. પહેલી જ મુલાકાતમાં હઝરતની નિઝાહે ખાસ અને બાતિની તવજ્જોહની બરકતથી આપનો વિરોધ એઅતિહાદમાં ફેરવાઈ ગયો. અને હઝરતથી બેઅત થઈને પગપાળા આમાંથી સરહિદ શરીફ ગયા. ત્યાં બે વરસ હઝરતની ખિદમતમાં રહીને સુલૂકની મંજિલો તપ કરી અને ખિલાફત મેળવી પોતાના વતન મંગલ કોટ, બિસ્લા બરહાન, બંગાળ પાછા ફર્યા.

હઝરતે લોકોએ આપથી ફૈઝ હાસિલ કર્યો. ડી. સ. ૧૦૫૦માં આપનો ઈન્તેકાલ આપના વતનમાં જ થયો અને ત્યાં જ દફન થયા.

૬૦ શૈખ હસન ખડી (૨૬.)

આપ મોલાના અહમદ ખડી (૨૬.)ના શાગિર્દ હતા. હજરતની ખિદમતમાં હાજર થઈ બેઠાત થયા અને ફેઝ હાસિલ કરી પોતાના વતન પાછા ફર્યા અને મોલાના અહમદ ખડીની ખિદમતમાં રહ્યા.

એક વખતે હજરતે મોલાના અહમદને પચમાં લખ્યું કે :

‘જે તમારું પ્રવાસે જવાનું થાય તો એએ (શૈખ હસન) તમારા કાએમ મકામ છે.’

સંભેગવશાત્ એ પચ પહોંચવાના થોડા દિવસો પછી મોલાના અહમદ આખિરતના પ્રવાસે ઉપડી ગયા. ઈન્ના લિલાહિ...એટલે શૈખ હસન આપની જગ્યાએ નિયુક્ત થયા.

અસંખ્ય લોકોએ આપથી ફેઝ હાસિલ કર્યાં. આપનો મઝારે મુતારક આપના વતન ઉસ્માનપૂરમાં છે.

૬૧ ‘ખ્યાળ અબ્દુલ હસન ખદખશી, કરમી

આપના વિશે વિગતો મળી શકી નથી.

૬૨ શૈખ હામિદ તિહારી

આપ લાહોરના મશહર ખુઝર્ગ હતા. ફિરાઅત અને તજવીદમાં બેમિસાલ હતા. ઈરશાદ અને તલકીનની તાલીમ મુહમ્મદ મીર બિન કાઝી સાઈદહ સીવસ્તાની લાહોરીયા હાસિલ કરી હતી. આખરી ઉંમરમાં એકાંતવાસ કરી લીધો હતો. ડી. સ. ૧૦૪૪માં લાહોરમાં ઈન્તેકાલ થયો.

૬૩ મોલાના મુહમ્મદ હાશિમ કરમી, ખદખશી (૨૬.)

આપે પ્રથમ મીર મુહમ્મદ નુઅમાન ખદખશી (૨૬.)થી જિક્ક અને મુરાકિબહની તાલીમ હાસિલ કરી. હજરત મીર મુહમ્મદ નુઅમાન (૨૬.)એ પોતાની પુત્રીની શાદી પશ્ચ આપથી કરાવી હતી. ત્યાર પછી આપ હજરતની ખિદમતમાં સરહિંદ શરીફ હાજર થયાં. અને હજરતની વશાત સુધી લગભગ બે વરસ સુધી થયે

હોય કે સફરમાં સાથે રહ્યા. અને હઝરતથી ફેઝ હાસિલ કરતા રહ્યા. હઝરતે આપને ખિલાફતથી પણ નવાજ્યા.

હઝરતના મકતૂબાત શરીફના ત્રીજા ભાગનું સંપાદન આપે જ કરેલું છે. ઉપરાંત 'મુબદ્દતુલ મકામાત' અને 'દિવાને હાશિમ આપની યાદગાર કૃતિઓ છે.

હી. સ. ૧૦૫૪ના રબીઆસમાં આપની વફાત થઈ. મઝારે મુબારક પુરહાનપુરમાં છે.

૬૪ મોલાના મુહમ્મદ હાશિમ (રહ.)

આપ હઝરતના ખાદિમ હતા. હઝરતના ઈન્તેકાલ પહેલાં આપ જ ઈસ્તિન્જાના માટે રેતી વિતાવે તક્ત લાવ્યા હતા. હઝરતે દરમાવ્યું કે આ તક્તમાં રેતી લાવે રેતી વગર છાંટા ઉડશે.

૬૫ મિર્ઝા હિસામુદ્દીન અહમદ (રહ.)

આપ હઝરત બાકી ખિલાફ (રહ.)ના ખલીફા હતા. એટલે કે હઝરત મુજિદ અફઝાની (રહ.)ના પીરભાઈ હતા. પ્રથમ આપ અકબર યાદગારના દરગાહમાં અમીરના પદે હતા અને અબૂલ ફઝલની બહેન જોડે નિકાહ કર્યા હતા પરંતુ પાછળથી આપે 'અમીર' ના પદનો ત્યાગ કર્યો અને હઝરત ખવાન બાકી ખિલાફ (રહ.)ની ખિદમતમાં રહી અફઝાની યાદમાં જીવન વિતાવ્યું.

આપ દરરોજ કુરઆને કરીમના પંદર પારહની તિલાવત કરતા હતા. હઝરત ખવાન (રહ.)ના ઈન્તેકાલ બાદ એમના બંને સાહેબઝાદાઓ ખવાન અબ્દુલ્લાહ અને ખવાન ઉબૈદુલ્લાહ ની તર્જિયત આપે જ કરી.

માહે સફર હી. સ. ૧૦૪૨માં વફાત થઈ. મઝારે મુબારક દિલ્લીમાં હઝરત ખવાન બાકી ખિલાફ (રહ.)ના મઝારે મુબારકની નજીક છે. આપ ખવાન 'અબરાર'ના નામે મશહૂર હતા.

આધાર ગ્રંથો

- ૧ 'અનવારે મા'સૂમિય્યહ'
લેખક : મોહાના સૈયદ ઝબ્બાર હુસૈન શાહ સાહબ (૨૭.)
- ૨ 'અહસનુલ્લાહીય'ં
લેખક : હઝરત મોહાના શાહ મુહમ્મદ હિદાયતઅલી (૨૭.)
- ૩ 'ખવાબ ખાદી ખિલ્લાહ ઓર સાહબઝાહગાન વ ખુલ્લા'
લેખક : મોહાના નસીમ અહમદ ફરીદી, અમરોલી
- ૪ 'તજલ્લિયાતે રખખાની' ભાગ-૧, ૨
લેખક : મોહાના નસીમ અહમદ ફરીદી, અમરોલી
- ૫ 'તઝકિરએ ઈમામ રખખાની મુજદિદ અલ્હેસાની' (૨૭.)
સંપાદક : મોહાના મુહમ્મદ મંજૂર નુઅમાની
- ૬ 'હઝરત મુજદિદ અલ્હેસાની' (૨૭.)
લેખક : મોહાના સૈયદ ઝબ્બાર હુસૈન શાહ સાહબ (૨૭.)
- ૭ 'હઝરતુલ કુદસ' ભાગ-૨
લેખક : હઝરત મુલ્લા બદરુદ્દીન સરહિદી (૨૭.)
(ખલીફએ હઝરત મુજદિદ અલ્હેસાની (૨૭.)

هوالمحمدی

‘દુર્રેલાસાની

લાગ ત્રીજો

ધમામે રખાની હઝરત મુજદ્દિ અલ્ફેસાની
રહમતુલ્લાહિ અલૈહના

મુબારક પત્રોના સાર અને સમજૂતી

□

ફારસીમાંથી ઉર્દૂમાં સાર અને સમજૂતી લખનાર
હઝરત મૌલાના અલહાજ

શાહ મુહમ્મદ હિદાયતઅલી

નકશબંદી, મુજદ્દિદી, જયપુરી (૨૯.)

□

• ગુજરાતી અનુવાદ •

અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા

૭૮૬

અલ્લાહ જલ્લ જલાલુલ્લ

પ્રસ્તાવના

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

હક (તઆલા)ને લાયક હમ્દ તે જ છે જે ખુદ હક (તઆલા) એ (પોતે) પોતાની આત અને સિદ્ધાતના માટે કરમાવી છે, તે પોતે જ હામિદ^૧ છે અને તે પોતે જ મમદુદ^૨ છે, એ હમ્દની સામે તમામ ખલ્કની હમ્દ નિરર્થક છે.

(નીચેની આપત શરીફમાં 'મેઅરાજ' ના ણનાવ તરફ ઈશારા છે :)

‘કાબ કવસૈનિ અવ અદના વ દના

ફતહલ્લા માઝાગલ ખસરુ વમા તગા.’

તો (બંને વચ્ચે) એ કમાન નેટલું અંતર રહ્યું

અથવા એથીય વધારે નજીક થયા અને પછી વધુ

નજીક આવ્યા અને (તે જોવામાં નથી (સલ.)ની) નજર

આમ તેમ હતી પણ નહિ અને ન હદથી આગળ વધી.

કુઝૂર નખીયે અકરમ સક્લ્લાલુ અલૈહિ વ આલિહી વ અસ્લા-
બિહી વસલ્લમ એના રાઝદાર છે છતાં આપ (સલ.)એ પોતાની
અગાને મુખારકથી ફરમાવ્યું છે કે,

‘લા ઉહસી સનાઅક’

હું તારી હમ્દ અને સનાતો હક અદા કરી શકતો નથી.

તો પછી બીજું કોઈ જાતે હકની તારીફ શું કરી શકે ?

● ૧ હામિદ : હમ્દ કરનાર, વખાણ કરનાર, પ્રશસ્તિ કર્તા

૨ મમદુદ : પ્રસર્ય, જેની હમ્દ અને વખાણ કરવામાં આવે છે તે

હા, હહાં ગર હમ્મ ગોઈ વ સિપાસ,
મુખ વડે (તેની) તારીફ અને શુક કરવું,
હમયું નાફરખમ આં ચૌપા શનાસ.

હઝરત મૂસા (અલ.)ના જમાનાના પેલા મૂખ બરવાડ
જેવું છે.^૧

મૌલાના રૂમી (૨૬.)

અગર કોઈ હકની હમ્દ કરે પણ તો તે હમ્દ, હમ્દ કરનારાની
હેસિયત અને સમજના પ્રમાણે હશે. ન કે આતે હક ના કાબિલ :

સહ હઝારાં વસ્ફ ગર ગોઈ વ બેશ,
બહેને તું અલ્લાહની લાખો તારીફ કરે,

જુમ્લાહ વસ્ફે બિસ્ત જી ઝી જુમ્લાહ બેશ.
જતાં એની આત એના કરતાયે ઉચ્ચતર છે.

હમ્મે તૂ નિસ્ખત બતૂ ગર બેહતર અસ્ત,
અલ્લાહની તારીફ તારી નજીક જોડે બેહતર છે,

લેક આં નિસ્ખત બહુક હમ અબતર અસ્ત
પરંતુ એવી તારીફ અલ્લાહની નજીક બેહતર નથી.

—મૌલાના રૂમી (૨૬.)

ન કોઈ જો ખુદાને પૂરો જાણ્યો ન ઓળખ્યો. એવી
પરિસ્થિતિમાં કોઈની હમ્દ અને સના કબૂલિયતને પાત્ર કે
બરોસા પાત્ર નથી. હમ્દ જવાન કરવાનો જો કોઈ દાવો કરે તો
તેનો દાવો નખશીખ ગણત, બેવુજૂદ અને ખતા (બૂઘ) છે.
બદ્દે 'મકામે હમ્દ'માં ખામેશી એન અદબ અને નખશીખ હમ્દ છે.

- ૧ જો બરવાડ અલ્લાહ તઆલાની તારીફ આ પ્રમાણે કરતો હતો :
'હે અલ્લાહ ! તું મારી પાસે આવ, હું તારી સેવા ચાહી કરું;
તારા ફાટેલાં કપડાં સાંધી આપું, તારા વાળ ઓળી આપું !'

ઈ સના ગુફતન ઝ મન તકે સનાસ્ત,
ખુદાની તારીફ કરવી, તારીફ ન કરવા બરાબર છે,

કોં દલીલે હસ્તીયે હી હસ્તી ખતાસ્ત
એના હોવાની દલીલો કરવી, દલીલો ન હોવા બરાબર છે.
મૌલાના રૂમી (રહ.)

હા, હક તઆલાની જે હક અને સના કુખૂર નખીયે કરીમ
અલૈહિસ્સલાતો વત્તસ્લીમે ફરમાવી છે અને હક તઆલાએ
કુખૂર (સલ.)ની જે તારીફ ફરમાવી છે; એનાથી બેહતર કોઈ હક
અને તારીફ કોઈ શક્તી નથી.

હઝરત મિર્ઝા મઝહરે જાનેજાનનાં શાહીદ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ
ફરમાવે છે :

ખુદા હર ઈતેઝારે હકમે મા નેસ્ત,
ખુદાને આપણી હકદનો ઈતિઝાર નથી,

મુહમ્મદ (સલ.) ચરમ બર રાહો સના નેસ્ત
મુહમ્મદ (સલ.)ને આપણી સનાની પ્રતીક્ષા નથી.

ખુદા મહલ આફ્રીને મુસ્તફા (સલ.) બસ,
મુહમ્મદ (સલ.)ની જે તારીફ ખુદાએ કરી છે તે પૂરતી છે,

મુહમ્મદ (સલ.) હામિદે હકમે ખુદા બસ;
અને ખુદાની જે તારીફ મુહમ્મદ (સલ.)એ કરી છે તે પૂરતી છે.

મુનાબ્બતે અગર બાયદ બયાં કઈ,
જો દુઆ કરવાની આવશ્યકતા જ હોય તો,

બ બૈતે હમ કનાઅત મી તુવાં કઈ.

માત્ર (નીચે દર્શાવેલી) બે પંક્તિઓ પર સંતોષ માનવો જોઈએ.

મુહમ્મદ (સલ.) અઝ તૂ મી ખ્વાહમ ખુદા રા,
હે મુહમ્મદ (સલ.) ! આપના મારફત હું ખુદાની રજામંદી
ચાહું છું,

ઈલાહી અઝ તૂ હુખ્મે મુસ્તફા (સલ.) રા.
અને હે ખુદા ! તારી પાસે હું મુહમ્મદ (સલ.)ની મુહબ્બત
માંગું છું.

નખીચે અકરમ સદલ્લાહો અલેહિ વસલ્લમની ના'ત

જેવી રીતે હઠ (તઆલા)ની જાત અને સિફાત કુઝૂર (સલ.)ના
ઈદમથી હુમ્મ-અતિ-હુમ્મ છે તે જ રીતે કુઝૂર (સલ.)ની જાત
અને સિફાત પશુ (નીચેની હદીસ શરીફ) અનુસાર તમામ મખ્લૂકાતના
ઈદમથી હુમ્મ-અતિ-હુમ્મ છે :

لِي مَعَ اللَّهِ وَقْتُ لَا مِيسَعِي فِيهِ مَلَكٌ مَقْرَبٌ وَلَا نَبِيٌّ مُرْسَلٌ

‘મને અલ્લાહ તઆલાની સાથે તે વખત હાંસિલ
છે, જેમાં ન કોઈ મુકર્રબ દરિશ્તો મારી બરોબરી
કરી શકે છે અને ન કોઈ ખરગુઝીદલ પેગમ્બર.’

હે મા'રેફતે કુલસે વરા જાતે ઈલાહી,
અલ્લાહ તઆલાની જાત તમામ મા'રેફતાથી પર છે,

મખ્લૂકકે ઈદમોસે વરા શાને મુહમ્મદ (સલ.)
કુઝૂર (સલ.)ની જાત તમામ મખ્લૂકના ઈદમોથી પર છે.

કિસ મુંહસે હો તા'રીફ મુહમ્મદ અરબી કી (સલ.),
કુઝૂર (સલ.)ની તારીફ ક્યા મુખે કરી શકાય એમ છે !

કરતા હે ખુદા જબ કે બયાં શાને મુહમ્મદ (સલ.)
બ્યારે ખુદા ખુદા આપ (સલ.)ની તારીફ કરે છે !

મન ચે ગોચમ મન ચે દાનમ હાલે શાં
આપ (સલ.)ની શાન હું શું બાણું ? અને શું બયાન કરું ?

આરિક્કંદ હૈરાનો સાકિત મુર્સલાં
બ્યારે આરિક્કે હૈરાન છે અને પૈગમ્બરો પણ ચૂપ છે !

મન ચે ફહમમ, ચે નવીસમ શાને શાં,
આપ (સલ.)ની શાનને હું શું સમજું અને શું લખું ?

હસ્ત કાસિર ઈદ્મો ફહમે કુદસિયાં,
બ્યારે આરિક્કે અને પૈગમ્બરો બેવી મુકદ્દસ વ્યક્તિઓનો
ઈદમ પણ એને સમજી શકતો નથી !

આલ બ્યને અસ્હાબ રદ્દિયહલાહો અન્હુમની મન્કબત

તમામ મખ્સૂકમાં, અંબિયા અલ્લહિમુસ્સલાતો વસ્સલામના
પછી બેહતરીન ઝાતો ખુદ્શાએ રાશેદીન (રદિ.), અહલે બૈત (રદિ.)
અને અસ્હાબે કિનાર રિદ્વાનુસ્સાલિ અનકુમ અજમર્દન છે.
તેઓથી ખુદા રાજી થઈ ગયો; અને તેઓ ખુદાથી રાજી થઈ ગયાં.
એ જ પુત્રુર્ગવારોની કોશિશોથી ઈસ્લામે સૂરજની જેમ સમગ્ર
વિશ્વને ઉજ્જવળ કરી દીધું. અને એમના તાબેદાર હિલ્લાએદીન
તથા ઉશ્શિ અહલે મહીનના કલામ અને અનવારે, મુઠા દિલોને
ઝિન્દા કરી દીધાં. રહમતુસ્સાલિ અલ્લહિમ અજમર્દન.

મા વ અસ્હાબેમ ચું કશ્તીયે નૂહ,
હું અને મારા સહાબા (રદિ.) હઝરત નૂહ (અલ.)ની કશ્તી
સમાન છીએ,

હરકે હસ્ત અંદર અનહ ચાબદ કુતૂહ.
જે કોઈ એમનો દામન મળખૂત પકડી લેશે તે પાર થઈ જશે.

મક્તૂબાત (પત્રો)નો ઉદ્દામાં દૂંકસાર લખવાનું કારણ
ઈમામે રખાની હઝરત મુજદ્દિ અહ્દેસાની રહમતુસ્સાલિ

અલેહના મકતૂબાત (પત્રો) શરીઅતની સુક્ષ્મતાઓના, તરીકતની હકીકતોના, હકીકતના બેદાના, મારેફતના રહસ્યોના તેમ જ મઆરિફના ભંડાર છે.

એ પત્રો ફારસી ભાષામાં છે અને વળી ફારસી પણ ચારસો વર્ષ પહેલાંની ભારેખમ. એટલે મોટા ભાગના લોકો એ ફારસીને પૂરી રીતે સમજી શકતા નથી. જે લોકો એ ફારસીને જાણે છે તેઓ તસવ્વુફની ઇસ્તિલાહો (પારિભાષિક શબ્દો)થી ખૂબતાં પરિચિત નથી. અને જે તસવ્વુફની ઇસ્તિલાહોથી પરિચિત હોય તે ખસરાર^૧ અને મઆરિફને માલૂમ કરવામાં તેઓને ઝમ પડતો નથી.

ઉપર દર્શાવેલા ફારસીથી (લોકો) મકતૂબાતના અનવાર અને ફેઝથી મહશ્મ રહે છે.

આપ (રહ.)ને મુજહિદ ‘અલ્દેસાની’ કહેવાનાં કારણો.

(૧) હઝરત ઈમામે રબ્બાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહેએ મકતૂબાત શરીફમાં શરીઅત, તરીકત, હકીકત (અને) મારેફતની મોટી મોટી મુશ્કેલ સમસ્યાઓને ઉઠ્ઠી જતાવી છે. અને હક (તઆલા)ની આત અને સિદ્દાતના ધણાં એવા નવા મકામો અને બારીક બારીક મઆરીફ બયાન કર્યા છે; જેનો ઉલ્લેખ યા બયાન આથી પૂર્વેના મહાન છુત્તુર્ગાને દીન રહમતુલ્લાહિ અલૈહીમ અજમઈતની કિતાબોમાં નથી. એટલા જ માટે આપને મુજહિદ અલ્દેસાની કહે છે.

(૨) અકબર અને જહાંગીર બાદશાહોની સલ્તનતના જમાનામાં શરીઅતથી ખિલાફ જે જે આવતા ચાલુ થઈ ગઈ હતી તેને હઝરત ઈમામે રબ્બાની (રહ.)એ પોતાનાં લખાણો, તકરીરો અને તૂરે બાતિનના અનવારથી મિટાવ્યા છે. એટલા માટે પણ આપને મુજહિદ અલ્દેસાની કહે છે.

● ૧ ખસરાર : બેદો, રહસ્યો.

(૩) તે જમાનાના મોટા સાગના અહલે કાલ સૂરીઓએ 'હમા જિસ્ત'ના મસ્અલાને—જેને હાલ (મસ્તી) વિના બોલવું એન કુદ છે અને એનો હાલ અને ઈસ્લામ અને એન ઈમાન છે—તેને હાલ વિના કહેવું શરૂ કરી દીધું હતું.

જે અળણ લોકો ઈમાનની તકમીલના માટે એવા લોકોયા બેઅન થતાં હતાં તેઓને આ બદલ પીરો 'હમા જિસ્ત'ના મસ્અલાની તાલીમ આપીને એ લોકોના ઈમાનની પકતીનું કારણ બનતા હતા.

હજરત ઈમામે રજવાની મદદનુકૂળિતિ કરીને હજરત મુતકદે મીન (પહેલાંના ધુજૂમાં) રજમવ મદિ આ રીતે વાજમઈનની સુકર (મસ્તી)ની હાલત અને મસ્તી તબક્કાના સમાર્થન કર્યું પરંતુ હાલ વિના 'હમા જિસ્ત' કેનાફતેના અંકન કર્યું અને મુસલમાનોને આ મુતકદેની મદદના પદના પાયા પાયા કેટલા માટે પણ આપને મુતકદે આફેનાના કો, છે.

(૪) હજરત મુતકદે આફેમાની મદદના પાયા પાયા થયેલાં કેટલાંક ધુજૂમાંને હીન 'હમા જિસ્ત'ના મસ્અલે 'ફુજે' પક'ને અતિમ મહામ મગજના હતા : આપે એનું સુદીકરણ અને આખવટ કરીને એ સાબત કરી હતું કે પક (તબક્કા)ની જાત અને શિકાતમાં પેદાં સીજનું નિમજ્જ કે નયોજન નથી. હક તઆલાની જાત હુમ્મયી પણ હુમ્મ છે.

પહેલાંના ઓલિયાએ સુકર (મસ્તી)ની હાલતમાં જે કંઈ ફરમાવ્યું હતું તે પોતાના ઈમા પ્રગણે ફરમાવ્યું હતું. સુકર (મસ્તી)ની હાલતમાં તેઓનું 'હમા જિસ્ત' કહેવું તેઓના માટે

- ૧ અહલે કાલ સૂરીઓ : હાલ (મસ્તી) વિના 'ફુજા' હાલિલ થયા વિના સમાનતાપૂર્વક માત્ર દોષ કરીને મોખિક રીતે 'હમા જિસ્ત' કહેનાર બનાવદી બાપુઓ.

જેન નાર છે પરંતુ તેમના હાલ (મસ્તી)ની નકલ જોયો હાલ વિના કરે છે, તેના વાસ્તે આ કલામ કહેવું જેન નાર (આમ) છે.

હઝરત ઈનામે રખ્યાની રહમતુલાહિ અલ્લેહેએ એ પણ સ્પષ્ટી-કરણ કર્યું છે કે 'હમા કસ્ત' અસ્મા અને સિકાતના જિલાલ સાથે સંબંધ ધરાવે છે. જાતે હક તે કયાં અસ્મા અને સિકાત સુધી પણ એ સાલિકની પહોંચ નથી. સાલિક સુકર (મસ્તી)ની હાલતમાં, હાલના મળ્યાના કારણે, પોતાના ઈશ્ગની મલતીના કારણે, અસ્મા-ઓ સિકાતના જિલાલને જાન જાતે હક સમજી બેસે છે.

પરેલાના ઓલિયા અબ્દુલ રહમતુલાહિ અલ્લેહિમ અજમર્દન-માંથી ઘણાં 'હમા કિરન'ના આ નકા-થી, છેવટના સમયમાં, આમળ નરહકી કરી રહેલા છે આ ની નકીકતોને પ્રગટ કરવાના કારણે પણ આપને મુશ્કેલી આપેલાની કહે છે.

(૫) હઝરત ઈનામે રખ્યાની મુજબ અદોરાની રહમતુલાહિ અલ્લેહ આલા દરજ્જાના સુન્નાતના પાંચ નાને શિદ્દાતના પાંચન-કર્તા છે. આપના મુખા-કે પરી પોતે જ એનો પૂરાવો છે.

એક ચિશતી ખુશુન આ ની ખિદમતમાં હાજર થયા અને અર્જ કરી કે,

'મને કેટલાયે વરસથી નિરુબતે હકમાં હજરે હોતો. આપના (પીર) હઝરત ખવાળ ગાફી શિદ્દાદ રહમતુલાહિ અલ્લેહની ખિદમતમાં હું હાજર થયો અને હજરની શિકાયત કરી. હઝરત ખવાળની તવજ્જેહ અને દુઆથી મારી હજરની હાલત બસ્તમાં ફેરવાઈ ગઈ. આપ પણ કંઈ ઈનાયત કરમાવી દો કારણ કે હઝરત ખવાળ (રહ.)એ પોતાના

■ ૧ જિલાલ : ચડલાયે કે મતિખિંબ

૨ હજર : વિકાસ અટકી જવો, સ્થગિત થઈ જવું,

૩ બસ્ત : ખૂબ અડધથી વિકાસ થવો,

તમામ ખલીફાઓ અને મુરીદાને આપના હવાલે કરી દીધાં છે.
હઝરત મુજહીદ અહ્મદેસાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહેએ ફરમાવ્યું :
‘મારી પાસે તો સુન્નતની ઈત્તેખાઅ સિવાય બીજું કંઈ
પણ નથી !’

આ સાંભળતા જ પેલા યુઝુર્ગ પર હાથ તારી થયો, તેમની
કસરતે નિસ્ખત અને કુવ્વતે બાતિની (આંતરિક શક્તિ)ના પ્રભાવ-
થી સરહિદ શરીફની જમીન કાંપવા લાગી. હઝરત ઈમામે રબ્બાની
રહમતુલ્લાહિ અલૈહેએ એક ખાદિમથી ઈરશાદ ફરમાવ્યો,
‘જોખમાંથી મિસ્વાક લઈ આવો.’

આપે મિસ્વાકને જમીન પર પછાડી દીધું. તે જ વખતે જમીન
થંબી ગઈ અને પેલા યુઝુર્ગની જગખી દૈક્ષિત પથ્થુ જતી રહી !
પછી આપે પેલા યુઝુર્ગથી ફરમાવ્યું,

‘તમારી કરામતથી સરહિદની જમીન કાંપવા લાગી અને અગર
ફરીર દુઆ ફરે તો ઈન્શાઅલ્લાહ સરહિદ શરીફના મુદાઓ
જિન્દા થઈ જાય ! પરંતુ જમીન કાંપવાની તમારી આ
કરામતના કરતાં અને મારી દુઆથી ખુદા મુદાઓને જિન્દા
કરી દે તે કરામતના કરતાં, વૂઝુ કરતી વેળા સુન્નતની રીતે
મિસ્વાક કરવું કેટલાયે દરજ્જે અશરૂઅ સમજીું છું !’

આ છે શાન સુન્નતની પૈરવી કરનારાઓની ! સુન્નતની ઈત્તેખાઅ-
ની પ્રતિષ્ઠા એ આપ (રહ.)ની જ આતમાં ખુસુસિયતથી આ સ્થાન
મેળવ્યું હતું. મતલબ કે આપની બરકતવંતી આત મઆરિફના
નવા ઉલૂમ, સુન્નતની ઈત્તેખાઅ, અને બિદઅતોને ઉખેડવામાં
લાસાની (અન્નેડ) છે. એટલા જ માટે આપનો લકબ મુજહીદ
અહ્મદેસાની છે.

જેવી રીતે તમામ હઝરતે અંગિયા અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામ-
ના આહિરી અને બાતિની કમાલાતમાં નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો

વસ્ત્રલાભની ઝાત અકમલ છે તે જ રીતે હઝરત ઈમામે રખ્યાની મુજહિદ અલ્હેસાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહિ ઉમ્મતના ઔલિયાના કમાલાતના ભમેજ છે.

હઝરાતે અંબિયા (અલ.)ના મુકાળલામાં હુઝૂર (સલ.)ના કમાલાત દર્શાવવા માટે અને ઔલિયા (રહ.)ના મુકાળલામાં હઝરત ઈમામે રખ્યાની (રહ.)ના કમાલાત દર્શાવવા માટે નીચેના શેર ખૂબ જ યોગ્ય અને મુનાસિબ છે.

સૂરતો શકલો શમાઈલ, હરકાતો સકનાત;
સરત, શિકલ, આદતો, ચાલચલત, રીતલાત, (વગેરે ગુણો)

આંચે ખૂબા હમા દારંદ તુ તન્હાં દારી.
ખીળઓ અલગ અલગ ધરાવે છે તે સર્વ ગુણો. આપ (રહ.) માં એકલામાં છે.

જેવી રીતે હુઝૂર નખીયે અકરમ સહાબો અલૈહિ વસાઇમને વિખે પૂરેપૂરા ન જાણ્યા અને ન પીઝાવ્યા; તે જ રીતે બાદના આરિકો, તાલિયો અને આલિમોએ હઝરત મુજહિદ અલ્હેસાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહના મઆરીફ અને ઝાતને પૂરેપૂરા ન જાણ્યા.

હઝરત ઈમામે રખ્યાની (રહ.)ના ફરમાવેલાં મકામો સુધી પહોંચ્યા ઓળાં ખારીફો પહોંચ્યા છે. અને આપના જે મામલાઓ ખાસ ઝાતે રખની સાથે મખસૂસ હતા તેનાથી તો હઝરત (રહ.)ના જલીલુલ કદર સાહબઝાદાઓ હઝરત ખ્યાળ મુહમ્મદ સાદિક (રહ.) હઝરત ખ્યાળ મુહમ્મદ સઈદ (રહ.) અને હઝરત ખ્યાળ મુહમ્મદ માસૂમ (રહ.) વગેરે પશુ વાકેફ ન થયાં! કે ન ખલીફાઓમાંથી કોઈ વાકેફ થયાં! હઝરત મુજહિદ અલ્હેસાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહના નીચેના ઈશાદથી (એ બાબત) સાફ સાબિત થાય છે :

‘જે કંઈ હાલત અને મઆરિફ ફકીરે બયાન કર્યાં છે

તે મારી વિલાયત અને કુખેલકના મુકાબલામાં એવાં છે જેમકે રસ્તે ચાલનારો રસ્તાની કોઈ ઠીકરી પર નજર કરે કે ન કરે.'

જોકે હજરત ઈમામે રજ્યાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહના ફરમાવેલાં મકામે 'વિલાયતે સુગરા'થી લઈને (હેક) 'કમાલાતે જિલૂલઅઝમ' વગેરે (સુધીના મકામો)થી અને હકીકતે કાળા વગેરેથી હજરતના સાહજાદાઓ ખૂબીપૂર્વક મુશરફ હતાં ત્યારે મકતૂઆતના ત્રીજા મંથના એક માતૂળ (પત્ર)માં આપ (રહ.) ફરમાવે છે કે :

'ફકીર ફરજંદ મા'સૂમ (રહ.)ની વિલાયતમાં મુસાફર તરીકે થાભેલો છે.' (મન્સખે ટેયુનિયત)

પરંતુ આવો હજર મતખો દેવા છતાં (હજરત ખવાઝ મુહમ્મદ મા'સૂમ (રહ.) પોતાના પાસિદે 'મુશરફ'વારથી કોઈ ખાસ મકામના માર્ગે લાંબા સમયથી અતબકતો હતા અને એક દિવસે જ્યારે ફરજે હકનો દરિયા લોડનાં આગે ત્યારે હજરત ઈમામે રજ્યાની મુજદિદ અફઝેસાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહની એક જ તવજ્જોહમાં તે મકામથી મુશરફ થયા અને મુશરફ કયાં ગાદ હજરત ઈમામે રજ્યાની (રહ.)એ ફરમાવ્યું :

મોરે અર્ધકે હવસે ખાતઓ કચબા દાશત,
એક કમળેર કીડીને કાળા શરીફ જવાની ઇચ્છા હતી,

હસ્ત હર પાથે કબૂતર અહ વ નાગાહ રસીદ.
તે કીડી કબૂતરના પગે ચોંટી ગઈ અને થોડી જ વારમાં ત્યાં પહોંચી ગઈ.

આ ઈરશાદથી મુજદિદ અફઝેસાની (રહ.)ની શાન ગિલકુલ ખુલ્લી છે પરંતુ આપણી અક્ષોથી છૂપી અને પર છે.

જી નમી ગંજદ બમિઝાને ખિરદ,
તે ખુદિના તાજવાથી તોલી શકાતું નથી,

તુ તરાઝે ખિરદરા દર બરદ.

માટે તું બુદિના નાજવાને દૂર કર.

—હઝરત મૌલાના રૂમી (૨૬.)

હઝરત મુજદ્દિ અફઝેસાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહના વિશે એમના શેખે અક્રમલ હઝરત ખવાબ ગાફી ગિલાહ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાવે છે :

‘શૈખ અહમદ આફતાબ અસ્ત વ મા હમયુ’
સિતારગાન દર વે શુમ અંદ’

‘શૈખ અહમદ સુખ’ છે અને આપણે તારલાઓની જેમ એમની રાશનીમાં ગ્રમ (વિલીન) થઈ ગયા છીએ.’

સુબ્હાનલ્લાહ ! એનાથી વધારે કોઈ શું તારીફ કરી શકે છે !!

(મકતૂબાત શરીફના) પ્રથમ ભાગમાં ૩૧૩ મકતૂબ (પત્રો) છે. એની મુનાસિખત ૩૧૩ મુરસલીન અલ્લહિસ્સલાતો વસ્તુલામ અને ૩૧૩ અસ્લામે બદર રિહવાનુલ્લાહિ અનહુમ અજગઈનયા છે.

બીજા ભાગમાં ૬૬ મકતૂબ (પત્રો) છે જેને (અસ્લાહ તઆલાના) મુળારક અસ્મા (નામો)થી મુનાસિખત છે.

આ ત્રીજા ભાગમાં ૧૨૪ મકતૂબ (પત્રો) છે જેના આંકડાઓનો સરવાળો કરવામાં આવે તો ૭ (સાત) થાય છે. એ મકતૂબાતને

કુરઆન શરીફની સાત મંઝિલો,

સૂરએ ફાતિહાની સાત આયતો,

સાત આસમાનો,

સાત જમીનો અને

સાત દિવસોથી મુનાસિખત છે.

જાણે જમીન અને આસમાનના ઉલૂમ તેમજ આસમાની ક્રિતાઓનો ખૂલાસો (સાર) અને મચ્ચારિક, ટુંકાણથી અને વિસ્તારથી આ મકતૂઆત (પત્રો)માં છે.

ઉપર દર્શાવેલા કારણોને લીધે હઝરત ઈમામે રજબાની મુજદ્દિ અલ્ફેસાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહના પુર મગઝ (અર્થપૂર્ણ) મકતૂઆતના ફેઝાનથી, મોટા ભાગના મુસલમાન મેહરમ છે. અને કેટલાકને ઈફમની હમી યા વાંચવાનો સમય ન મળવાના કારણે મકતૂઆત શરીફથી પૂરો ફાયદો નથી પહોંચતો. જેથી મેં આ મકતૂઆતનો ઉર્દૂ ભાષામાં ખૂલાસો લખવાનો વિચાર કર્યો કે જેથી સામાન્ય મુસલમાનો એના ફેઝથી લાભ ઊઠાવે.

જ્યાં ઉર્દૂ (શાયાંતર) કરવા પતાં મજમૂન કંઈક મુશ્કેલ જણાયો ત્યાં 'આગાહી' શબ્દ લખીને રસીકરણ (ખૂલાસો) કર્યો છે જેથી વાચકો એને સારી રીતે સમજી લે.

મેં અલ્લાહ તઆલાના ફઝલથી પહેલા, પીળ અને ત્રીજા (ત્રણે) ભાગોનો સામાન્ય બોલચાલની ઉર્દૂ ભાષામાં ખૂલાસો કર્યો છે. અને નકશાંદિયા મુજદ્દિહોયાની ઈસ્તિલાહાન (પારિવારિક શબ્દો)ની એક યાદી ક્રિતાળની શરઆતમાં આપી દાધી છે. આ મકતૂઆત શરીફના વાચક પ્રથમ ઈસ્તિલાહાતને વાંચીને યાદ રાખીએ અને પછી મકતૂઆતને વાંચે. હન્શાઅલ્લાહ મકતૂઆતના ગતલબો અને ઇનારતા સારી રીતે સમજમાં આવી જશે.

અહીં ઈફમ સાહેબોની ખિદમતમાં મારી એ અર્ઝ છે કે મારી બેઈસ્મી અને બેઅમલીની હાલતો પર ધ્યાન ન આપે અને પોતાની ઔળપોશી (દોષ ઢાંકવાનો ગુણ) અને ચશ્મ પોશી (આંખ આડા કરવા) ની આદતનો ઉપયોગ કરીને મુજ લાચારની લાચારીને કબૂલ કરમાવીને મારી ઔળપોશી કરે અને બૂલને સુધારી લે અને 'ઈન્દલ્લાહ' માનૂર (સવાબ પામનાર) બને.

وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ

અલ્લાહના પૈગામને માત્ર પહોંચાડવું અમારું કામ છે.

□

હંમેશાથી હરેક નખી (અલ.) અને હરેક વલી (રહ.)ને
જોડા જીયકનાર (ખાદિમ),

મુહમ્મદ હિદાયત અલી જયપુરી

૧૫, જમાદીયુસ્સાની, ૧૩૫૬ હિ. સ.

□

નકશાબંદી મુજદ્દિદી તરીકાની જરૂરી
ઈસ્તિલાહો (પારિભાષિક શબ્દો)ની
સમજૂતી

(જુઓ પાન ૨૧ થી ૨૫)

હોવલ અલીમ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

પત્ર ૧

☆ પ્રતિ : મીર મુહમ્મદ તુઅમાન (રહ.)

આતે હકથી સિદ્દાતે હક, સિદ્દાતથી અફઆલ (કાર્યો), અને અફઆલથી હરેક ચીઝનું પુજૂદ છે. પરંતુ હરેકના પુજૂદથી આતે હક અકરમ છે; કારણ કે હરેક ચીઝ પોતાનું પુજૂદ પોતે નથી ધરાવતી. તેમની હેઅત (સરત)ની અસલ (મૂળ) તેમની માહિયત (હકીકત) છે.

આમાલી

દાખલા તરીકે જિસ્મ (શરીર)નું હે.વું તેમ જ સિદ્દાતનું હે.વું 'રહ'થી છે. છતાં રહ ન એન જિસ્મ છે ન એન સિદ્દાત છે. પરંતુ 'રહ' હરેક અંત અને હરેક સિદ્દાતથી કરીગતર છે.

યા દાખલા તરીકે આડનું ખીજ (પોતે) ન આડની સરત છે ન શાખા (છે), ન પાંદડું (છે), ન ફૂલ (છે), છતાં એ સોના પુજૂદના કરતાં આડના ખીજની હકીકત અકરમ છે. એ જ પ્રમાણે આગળ. આતે હકનું હરેક ચીઝથી અકરમ હોવું આ મિસાલો કરતાં પણ હિચ-અતિ-હિચ છે.

કુર્બે બેચુનસ્ત અકસતરા બતુ,
અસ્લાહ તઆલાનો ઈ-સાનની સાથે જે કુર્બ છે તે;

આં તઅલ્લુક હસ્ત બેચુ અય અમૂ.
એવો અનન્ય અને અદ્વિતીય છે કે તે બુદ્ધિમાં જિતરી શકે એમ નથી.

ઇતિસાહે બે તક્યુકે બે કિયાસ,
એ કુર્ન સમજશક્તિ અને કલ્પનાશક્તિથી પણ પર છે.

હસ્ત રખખુન્નાસરા બા બને નાસ.
બે (કુર્ન) પરવરદિગારને ઇન્સાનના આત્મા સાથે છે

બે નમી ગંજદ બ મીઝાને ખિરદ,
તે બુદ્ધિના ત્રાજવે તોલી શકાય એમ નથી,

તૂ તરાબૂયે ખિરદરા બર દરદ.
માટે હું બુદ્ધિના ત્રાજવાને દૂર કર.

અથ ખિરૂં અજ વહમો કાલો કિલે મન,
હે ખુદા! તારી ઝાત મારી કલ્પના, મારા તર્ક-વિતર્ક અને
મારી વાણીથી પર છે,

ખાક બર ફર્કે મનો તમન્નીલે મન.
ધૂળ પડે મારી ઉપમાઓ પર અને મારી મિસાલો પર!
—હઝરત મૌલાના રમી (૨૬.)

અલ્લાહ તઆલા મસલ,^૧ મિસાલ^૨ અને મિસ્લ^૩ સર્વથી
પાક છે.

પત્ર ૨

☆ પ્રતિ : હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ સમ્દ (૨૬.) અને
હઝરત ખવાળ મુહમ્મદ મા'સૂમ (૨૬.)

હરેક પ્રકારની ગલા અને મુસીબતમાં તકલીફ જરૂર માલુમ

- ૧ મસલ : કહેવત, ઉક્તિ, કહાની.
- ૨ મિસાલ : જોડ, નમૂનો, ઉપમા
- ૩ મિસ્લ : ના જેવું, ને મળતું આવતું

પડે છે; પરંતુ હરેક રાહત અને હરેક તકલીફના વખતે ખુદાની હમદ કરવી જોઈએ.

કુરસદને ઝનીમત સમજીને ત્રણ ચીજોમાં મશગૂલ રહે.

યા કુરઆન મજીદની તિલાવત કરે.

યા લાંબી કિરાઅતની સાથે નમાઝ પઢે.

યા કદમએ શરીફનો ઝિક કરે.

કદમએ શરીફના ઝિક વખતે જાતે હકના સિવાય સર્વ મા'બૂદો, આરજૂઓ અને મકસૂદો (હેતુઓ)ને દૂર કરે. જેથી જાતે હકના સિવાય (બીજી) કોઈ મુરાદ બાકી ન રહે.

બધા અને આફતાના જમાનામાં આ હેતુ આસાનીથી પ્રાપ્ત થાય છે. રાહતના વખતે હંઝાઓ અને આરજૂઓ સિફંદરની હીવાલ જેવી આડ જની જાય છે.

ઝિકે ઈલાહી સિવાય બીજા કોઈ કામમાં મશગૂલ ન થશે. કિતાબોના અવલોકનનો હવે સમય નથી. ઝિકે હકનો સમય છે. અહીં સુધી કે મારી મુક્તિ જે તમારા માટે નિર્ધારિત જરૂરી છે (તે પશ્ય) તમારી મુરાદ ન હોવી જોઈએ. હકતઆલાના કાર્ય, તકદીર અને હંરાદા પર રાજી રહેવું જોઈએ.

હવેલી, મહેલ, કુવા, બાગ, કિતાબો અને બીજી ચીજોનો ગગ સહેલો છે. એ ચીજોની ચિંતામાં વખત ગયાડવો ન જોઈએ. જો આપણે મરી જતે તો એ ચીજો પશ્ય ચાલી જતે. બેહતર છે કે આપણી જિન્દગીમાં ચાલી જાય જેથી કોઈ ચિંતા ન રહે.

ઓલિયા અલ્લાહે એ ચીજોને પોતાના હિખ્તયારથી (સ્વેચ્છાએ) છોડી છે. આપણે એને અલ્લાહ તઆલાના હિખ્તયારથી છોડી દઈએ અને શુક બજાવી લાવીએ જેથી મુખલ્લિસીન (ખુલૂસવાળાઓ)થી મખ્લસીન (નબત પામનારાઓ)માં થઈ જઈએ,

તમારી વાલિદાને તસલી અને આશિયત^૧નું પ્રોત્સાહન આપશે.

આગાહી

જહાંગીર બાદશાહના વખતમાં આપ (૨૬.) જ્યારે ગ્વાલિયરના કિલ્લામાં કેદ હતા ત્યારે કેદમાંથી લખેલો આ મુબારક પત્ર છે; એમાં જિકની તાકીદ ફરમાવી છે. હઝરત મોહાના રમી (૨૬.) પણ ફરમાવે છે :

સહ કિતાબો સહ વરક હર નાર કુન,
સેંકડો કિતાબો અને સેંકડો પૃષ્ઠોને આગમાં નાંખ,

કદમે ખુદ અઝ જિકે હક શુલઝાર કુન.
પોતાના દિલને જિકે હક વડે જામ બનાવ.

એમાં શક નથી કે કલ્ગ (દિલ)ની જે હાલત તકલીફના વખતે ખુદાની સાથે હોય છે તે રાહતમાં નથી હોતી. હઝરત મોહાના રમી રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાવે છે :

ઝાં સખખ બર અંબિયા (અલ.) રંજો શિકસ્ત,
અંબિયા (અલ.) પર રંજ અને મુસીબતો એટલા માટે
જિતારવામાં આવી,

અઝ હુમલ્દ મખલૂકહા અફઝૂં તર સ્ત.
કે તેઓ તમામ મખલૂકના કરતાં બેહતર અને હિમ્મતર છે.

હઝરત ખવાજ મીર દદ્દ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાવે છે :

હુર ચીઝ કે અઝ તૂ શુમ શયદ ગનીમત મી હાન,
તારી કોઈ ચીઝ ખોવાઈ જાય તો તેને ગનીમત સમજ,

જિન્હાર તૂ વકતે ખેશ રા શુમ ન કુન.
પરંતુ પોતાના સમયને કદાપિ ખોઈશ નહિ.

● ૧ અશિયત : તંદુરસ્તી, આરોગ્ય, ખેરિયત

પત્ર ૩

☆ પ્રતિ : મીર મુહિબુદ્દલાહ માલુકપૂરી (૨૬.)

‘લાઈલાહ ઈલ્લાહ’નો અર્થ એ છે કે હક તઆલાની ઝાત સિવાય ખીજું કોઈ પરસ્તિશ (ઈગાદત)ને લાયક નથી અને હક (તઆલા)ની ઝાત અને સિદ્ધાત તમામ ખામીઓ અને વિનાશથી પર અને પાક છે.

ઈગાદતથી મુરાદ ખિલ્લત, ઈન્કેસારી અને ખુશૂઅની પરિપૂર્ણતા છે. તેને લાયક તે અલ્લાહ તઆલા જ છે. તે કોઈનો મોહતાજ નથી; બધાં તેના મોહતાજ છે. તેના હુકમ વગર કોઈ નફો કે નુકસાન પહોંચાડી નથી શકતું.

કાફિરો પોતાના હાથે મૂર્તિઓ બનાવે છે અને (તેને) પોતાના માખૂદ સમજે છે; તેઓને જગ્યાએ બારીમાં પોતાના શકાઅત કત્તાં માને છે એ તેઓની મૂર્ખાઈ છે. જ્યો પોતાના વુજૂદને જ પોતે બનાવી ન શક્યા અને ખીજાઓના હાથેથી બન્યા, તેઓ ખીજાઓને શું નફો કે નુકસાન પહોંચાડી શકે!!

હઝરાતે અંબિયા અલૈહિમુસ્સલામની નજીક મુશરિક તે છે જે હક તઆલાના સિવાય ગૈરની ઈગાદતમાં ગિરફતાર છે. કાલેને તે શખ્સ વુજૂબ અને વુજૂદના શરીક હોવાનો ઈન્કાર જ કરતો હોય. બ્યાં સુધી કોઈ શખ્સ હઝરાતે અંબિયા અલૈહિમુસ્સલામની શરીઅત પર અમલ ન કરે ત્યાં સુધી તેને શિક્ષા નબત મળી શકતી નથી.

જે શખ્સનો જે મક્સદ છે તે જ તેનો માખૂદ છે. એટલા જ માટે કદમએ શરીફના ઝિક્રનો અર્થ અને મતલબ એ છે કે, હક (તઆલા)ની ઝાત સિવાય ખીજું કોઈ ચીઝ દિલમાં મતલૂબ, મક્સદ કે માખૂદ ન રહે.

પત્ર ૪

☆ પ્રતિ : મીર મુહમ્મદ નુઅમાન (રહ.)

કુરઆને પાક એવી કિતાબ છે જેને પાક લોકો જ સ્પર્શી શકે છે. પાક લોકો તે છે જેઓ માનવ સંગઘેની ગંદકીથી પાક થઈ ગયાં છે. કુરઆને પાક તેઓના સ્પર્શવા અને પઢવા લાયક છે જેઓના નફસ, ઈચ્છાઓ અને આગૂઓથી પાક થઈ ગયાં છે. છૂપા અને અગ્રજ શિકંથી, તેમ જ અનકુસી અને આકાશી (આંતર-બાહ્ય) ખુદાઓથી સ્વચ્છ થઈ ગયાં છે. પરંતુ એ દોલત ફના અને બકા પછી મળે છે. આરિફ તે વખતે કુરઆને કરીમના અસરાર અને રુમૂઝથી કંઈક વાકેફ થાય છે.

મુન્તહીના માટે જિદ્દે હક અદ્જલ છે. મુન્તહીના માટે કુરઆને પાકની તિલાવત અદ્જલ છે. ફના અને બકાથી પહેલાં તિલાવત કરનારની ગણુના અવરારમાં થાય છે. કામિલ ફના અને બકા હાસિલ થયા પછી તિલાવત કરનારની ગણુના આરિફમાં થાય છે.

અવરારના આ'માલ ઈબાદતોના પ્રકારમાંથી છે અને મુકર્રબીનના આ'માલ તફકુરાતના પ્રકારમાંથી છે. એક દલાક ફિક્ક કરવું સિતેર વરસની ઈબાદતથી બેહતર છે. એટલે જેટલો તફાવત અવરાર અને મુકર્રબીનમાં છે એટલો જ તફાવત ઈબાદત અને ફિક્કમાં છે.

આઅબહી

શરીઅતના અહકામ પ્રમાણે કુરઆન શરીફના પૃષ્ઠોને વુજૂ વગર સ્પર્શી શકતાં નથી. અને તરીકતના અહકામ પ્રમાણે ફના

- ૧ અસરાર અને રુમૂઝ : બેદો અને રહસ્યો
- ૨ મુન્તહી : સુલ્હની ઘખિતદા(રાશઆત) કરનાર માધ્યમિક કક્ષાનો સાલિક
- ૩ મુન્તહી : ફના અને બકાથી મુસર્રફ થઈ જનાર સાલિક
- ૪ ફિક્ક : ચિંતન-મનન કરવું

અને બકા વચર કુરુઆન (શરીર)ના અસરાર, ડુમ્મર અને હકી-
કતોને પામી શકતાં નથી તેમજ બહેરી અક્કલ અને ઈદમ એને
સ્પર્શી શકતા નથી.

પત્ર પ

☆ પ્રતિ : મીર મુહમ્મદ નુઅમાન (૨૬.)

બ્યાં સુધી

અસ્લાહ તઆલાએ પોતાની ઈનાયતથી
મારા પર જલાલ અને મજબની તજલ્લી ન કરાવી,
અને કેદખાનાના પિંજરામાં કેદ ન કર્યો,
ત્યાં સુધી

ઈમાને શહીદીની સાંકડી શેરીમાંથી સંપૂર્ણપણે છુ-
બહાર ન નીકળ્યો; તેમજ
ખ્યાલ, ઝિલાલ અને મિસાલની શેરીમાંથી છુ-
પૂરેપૂરે બહાર ન નીકળ્યો; અને
ઈમાન ખીલ ગેબના ઘોરી માર્ગ પર નિરંકુશ રીતે ન
દોડ્યો; અને
કુચૂરથી ગેબની સાથે,
ઐનથી ઈજ્બની સાથે,
શહદથી ઈસ્તેદલાલની સાથે
કામિલતૌર પર ન મળ્યો;
લોકોના મેણાં-ટોણાં, ડુસ્વાઈ અને અપમાનનો સ્વાદ ન ચાખ્યો;
આફાકી અને અનકુસી સંબંધોને ન તોડ્યા; અને
ખુદાની શાને કિબિયાઈને ન બાણી.
બ્યાં સુધી

● ૧ ઈમાને શહીદી : ફના

૨ ઈમાન ખીલ ગેબ : બકા

મેં ગારા નક્સને દરેક ખૂરાઈનો જન્મદાતા ન બળ્યો
ત્યાં સુધી
હક તઆલાના ઈનામો, ફિઝો અને બરકતથી મુશરફ ન થયો.

આગાહી

આ પત્ર જેલવાસના જમાનાનો છે. જેલવાસની મુસીબતોથી
આપને તરફી પ્રાપ્ત થઈ હતી.

પત્ર ૬

☆ પ્રતિ : શૈખ ખદીઉદ્દીન (૨૬.)

લોકોનો જુલમ, ઠપકો અને તિરસ્કાર દિલની સહાઈ કરે છે.
ફકીર (હું) જ્યારે (ગ્વાલિયરના) કિલ્લામાં પહોંચ્યો ત્યારે પ્રાથમિક
અવસ્થામાં મેહસૂસ થતું હતું કે લોકોની ગલામતના અનવાર
શહેરો અને ગામોમાંથી નૂરાની વાદળોની જેમ એક પછી એક
વરસી રહ્યાં છે. અને વરસાનું શમ જલ્દી પૂરું થયું છે; અને
સમ્મના મકામથી તરકકી કરીને 'રઝા'ના મકામમાં પહોંચ્યો છું. હવે
જમાલના કરતાં જલાલ વધારે લિજગત આપે છે.

જમાલ અને ઈનામમાં પોતાના દિલની મુરાદ પૂરી બળેલી હોય
છે જ્યારે જલાલ અને દુઃખમાં ખાલિસ મેહબૂબની જ મુરાદ હોય
છે. પોતાની મુરાદ અને ખુદાની મુરાદમાં ઘણો મોટો ફેર છે.

આગાહી

આ મુશારફ પત્ર પચ્ચ ગ્વાલિયરના કિલ્લામાં (જેલવાસ વખતે
લખેલો) છે.

પત્ર ૭

☆ પ્રતિ : મીર મુહિબુલ્લાહ માલુકપૂરી (૨૬.)

લોકોની તકલીફ બરદાશ કરવા વગર અને અઝીઝોની જફા

પર સખ કરવા વખર ઉપાય નથી. હુઝૂર નખીયે કરીમ અલૈહિસ-
સલાતો વત્તસ્લીમને પણ હક તઆલાએ એવું જ ફરમાવ્યું છે.

પત્ર ૮

☆ પ્રતિ : મૌલાના મુહમ્મદ સિદ્દીક (રહ.)

હુઝૂર નખીયે કરીમ સલ્લાલ્લો અલૈહિ વસલ્લમ શબે મેઅરાજમાં
ફયલે હક (હકના દર્શન)થી જે મુશરફ થયા છે તે જિલાલના પરદા-
ઓથી ઉચ્ચ અતિ-ઉચ્ચ છે. આ શુદ્ધ (દર્શન) માત્ર હુઝૂર (સલ.)
ની જ આતના માટે મખસૂસ છે.

હુઝૂર (સલ.)ના કામિલ તાબેદારોને પણ પૈરવી સ્વરૂપે અને
વારસા રૂપે કંઈક હિસ્સો મળે છે. આ ફયલ (દર્શન) અને હિસ્સો
મળવાનું સ્પષ્ટીકરણ ઘઈ શકતું નથી.

પત્ર ૯

☆ મીર મુહમ્મદ નુઅમાન (રહ.)

શરીઅતથી ખિલાફ કામોથી હટી જવું એ તકવા (પરહેઝગારી)
ની હકીકત છે. એને જ વરઅ કહે છે. હુઝૂર (સલ.)એ વરઅની
ઘણી તારીફ ફરમાવી છે. વરઅના ધરાગર કોઈ ચીજ નથી.

અવામિર (શરીઅતના અહકામો)માં ઘણી વખતે નફસની
સિજ્જત પણ શરીફ હોય છે; જ્યારે મનહિયાતમાં (માત્ર)
નફસની મુખાસિફત છે. એટલા માટે મનહિયાતથી બચવું
અશક અને બેહતર છે. અને વરઅનો મતબો પ્રાપ્ત થાય છે.

જે તરીકામાં શરીઅતની હતેબાઅ વધારે હશે તે તરીકે
ખીજ તરીકાઓની તુલનામાં અશકલ હશે. શરીઅત માત્ર નફસની

- ૧ મનહિયાત : જે કામોથી બચવાનો શરીઅતમાં હુકમ કરવામાં આવેલો છે તે,

મુખાલિશ્તના માટે છે. એટલા જ માટે હંડરત ખવાળ નકશાખંદ રહમતુલાહિ અલેહેએ કરમાવ્યું છે કે,

‘મેં એવા તરીકા અપનાવ્યો છે જે નક્સથી વધારે મુખાલિશ્ત હોવાના કારણે ખીળ તરીકાઓના કરતાં અકરબ છે.’

આગાહી

હંડરત શુનેદ બગદાદી રહમતુલાહિ અલેહેએ પણ કરમાવ્યું છે કે,
‘નક્સની ઈસ્લાહ (સુધારણા)ના માટે શરીઆતની ઈતેનાઅ (પાલન)થી બેહતર ખીજ કોઈ ચીજ નથી.’

પત્ર ૧૦

☆ પ્રતિ : મીર મુહમ્મદ મુઅમાન (રહ.)

અલાહ તઆલાની અકરબીયત બેચુ^૧ અને બેચુ^૨ છે; કલ્પના અને વિચારના વર્તુળથી બહાર છે. ત્યાં કુળ^૩ વધારે છે. અને અકરબીયત કમ છે. કુળ^૩ ‘હમા બિસ્ત’ના મકામમાં છે પરંતુ અકરબીયત એનાથી આગળ છે. ઈતિહાદ^૪ના મકામમાં જે કુળ^૩ દેખાય છે તે પણ વહેમ જ વહેમ છે. હક (તઆલા)ની આત હવ્ય અતિ હવ્ય છે.

પત્ર ૧૧

☆ પ્રતિ : મીર શમ્સુદ્દીનઅલી ખદખાની (રહ.)

આદમી એક જામેઅ નૂરખો છે. એ જે દશ તરવોના બનેલો છે એ પૈકી ચાર (ઔતિક) તરવો (માટી, હવા, આગ અને પાણી) છે તેમ જ (ખીળ છ તરવો) નક્સે નાતિકહ, કલ્પ, રહ, સિર, ખદી અને અખ્દા છે.

● ૧ બેચુ^૧ : અનન્મ, અદ્વિતીય

૨ બેચુ^૨ : અબ્નેડ, અનુપમ, બિનમૂન, બિ-મિસાલ

૩ કુળ^૩ : કુના (હમા બિસ્ત)

સવે (ભૌતિક) તત્વો એકબીજાના વિરોધી છે.

આલમે ખલ્ક અને (આત્મે) અન્ન પણ એક બીજાના વિરોધી છે.

આલમે અન્નના લતીફાઓ પણ અલગ અલગ અન્નની સાથે મખસૂસ છે; અને

જુદા જુદા કમાલની તરફ મન્સૂબ છે.

નક્સે નાતિકા ખુદ પોતાની ખવાહીશ અને હવ્થાનું અભિ-
લાષી છે.

મરજકે એ બધાં એક બીજાનાં શરીર નથી. પરંતુ અસ્લાહ તઆલાએ પોતાની કુદરતે કામિલાથી ફરેકના આત્માચારને નાધીને, મધ્યમ કક્ષાએ લાવીને, એક ખાસ મિળત (પ્રકૃતિ) અને હેઅતે વહદાની^૧ અતા ફરમાવી છે. અને હેઅતે વહદાનીને પોતાની કુદરતે કામિલા અને તાબેઆથી એવી સૂરત બખ્શી છે કે જે વિરોધી અને વિવિધ અંશોની હિફાજત કરી શકે.

(વિરોધી તત્વોના) આ મજમૂઆને 'ઈન્સાન' નામ આપ્યું તથા જામેઈયત અને હેઅતે વહદાનીના હાસિલ થવાના આધારે એને ખિલાફતના શહે^૨ ઈસ્તેઅઝાદથી મુશરફ ફરમાવ્યો. ખિલાફતની આ ફેલત ઈન્સાનના સિવાય બીજા કોઈને પ્રાપ્ત નથી થઈ.

આલમે કબીર^૨ જોકે મોટું છે પરંતુ જામેઈયતથી ખાલી છે અને હેઅતે વહદાનીથી બેતસીબ છે. આ હાક્ક ઈન્સાનની તમામ વ્યક્તિઓમાં સાબિત છે. તમામ ખાસ અને આમ ઈન્સાન આ અન્નમાં શરીર છે,

આલમે કબીરમાં વધારે અશરફ અર્શે મજુદ છે. જે તજલ્લી એની સાથે મખસૂસ છે, (તે) અન્યોની તજલ્લીઓથી ઉચ્ચતર અને કાયમી છે.

■ ૧ હેઅતે વહદાની : એક સૂરત, સમ-રૂપ, એક-રૂપ

૨ આલમે કબીર : મોટું જગત અથવા ખાલ જગત (માનવના શરીરને 'આલમે સગીર'નાં જગત કહે છે.)

કામિલ ઈન્સાનનું કલ્પ અર્શની સાથે મુનાસિબત ધરાવે છે. એને અશુદ્ધિ (અશ્લોકનો અર્શ) પણ કહે છે. (તે) અર્શની તબક્કીયા નસીબે વાકિર (વિપુલ પ્રાપ્તિ) અને હઝરે કામિલ (પરિપૂર્ણ હુક) ધરાવે છે.

અર્શની તબક્કી કુલી (પૂર્ણતા) છે જ્યારે કલ્પની તબક્કી જુઝઈ (અંશતઃ) છે; છતાં કલ્પમાં એક વધારો છે જે અર્શમાં નથી. તેમાં શુદ્ધિ (લાન) છે. આ શુદ્ધિ અર્શમાં નથી.

ઈન્સાન બશર હોવાના કારણે તમામ સિદ્ધાંતે હક અને ખાત હકથી મુનાસિબત ધરાવે છે એટલે હકની ખાતથી અને સિદ્ધાંતથી ફાયદો લેવાય છે. અર્શ મજદ એ સંગ ધાથી અને ફાયદાથી મેહરમ છે.

પત્ર ૧૨

☆ પ્રતિ : મીર મુહમ્મદ નુઅમાન (૨૬.)

આપે જાણવા માંગ્યું છે કે,

હક તઆલાની જનાબમાં

કુઆ, તઝરોઅ^૧, આરી અને ઈસ્તેબા કરવું ખેહતર છે ?

યા ઝિક કરવું ખેહતર છે ?

યા ઝિકની સાથે એ ગધું લખેલું હોવું ખેહતર છે ?

મારા અઝીઝ ! જવાબ એ છે કે ઝિક કરવું જરૂરી છે. એની સાથે જે કંઈ બેશુ^૨ થઈ જાય (તે) દોષત (અને) નેઅમત છે. વુસલ^૩નો આધાર ઝિક પર મોરૂ છે. ખીજી ચીજો ઝિકના ફળ અને પરિણામ છે.

● ૧ તઝરોઅ : ૨૬૩-કમરઘું

૨ વુસલ : ખુદા મુધી પહોંચવું

‘આપે પૂછ્યું’ છે કે,
નદી-ઈસ્ખાતનો^૧ ઝિક,
કુરમાન શરીફની તિલાવત અને,
સાંખો કિયામ કરી નમાઝ અદા કરવું,
એ ત્રણેમાં કયું બેહતર છે?

એનો જવાબ એ છે કે :

નદી-ઈસ્ખાતનો ઝિક પુઝૂની જેમ છે. પુઝૂ નમાઝ માટે શત^૨
છે. જ્યાં સુધી તહારત^૩ દુરુસ્ત ન હોય ત્યાં સુધી નમાઝ શરૂ
કરવાની મનાઈ છે. એ જ પ્રમાણે જ્યાં સુધી ‘નદી’નો મામલો
અંજમ સુધી ન પહોંચી જાય ત્યાં સુધી ફરજો, વાજિબો અને
સુન્નતો સિવાય નકિલ ઈમાદતો જેટલી પણ કરવામાં આવે સર્વ
વખાલમાં દાખલ છે.

પ્રથમ રોગને દૂર કરવું જોઈએ. (રોગનો સ્વપ્રચાર) ‘નદી-ઈસ્ખા-
ત’ના ઝિક સાથે સંકળાયેલો છે. ખીણ ઇમાદતો અને નેક કામો
ગઢનના માટે સારા ખોરાક સમાન છે. રોગ દૂર થવા પછી (તેમાં)
મશગૂલ થવું જોઈએ. રોગના દૂર થવાથી પહેલાં ખોરાક ખાવ.માં
આવે તો તે નુકસાનકારક અને હાનિકારક થાય છે.

હુએ ગીરહ ઈલ્લતી ઈલ્લત શવહ
નાકિસ જે કંઈ અહલ્ય કરે છે તેમાંથી અંધકાર અને ખૂરાઈ
પેદા થાય છે.

દુનિયાની માલ-મિલકત અને શોભા-શણ્યગાર નજીવ અને
ગુચ્છ છે. અઝલમંદ માણસ તેના પર મોહ પામતો નથી અને
તેમાં ચિરકતાર થતો નથી.

આખિરતના ગામલાઓમાં અને ઝિકમાં મશગૂલ રહેવું જોઈએ.
એ જરૂરી નથી કે ઝિકમાં લિજ્જત પેદા થાય અને ઝીઝો દેખાય.

● ૧ નદી-ઈસ્ખાત : કદમએ શરીફ

૨ તહારત : પાકી અર્થાત સુઝું

એ બધું લઈવ-લઈબ અને જેલકૂદમાં શામેલ છે. જિકમાં મશકત હોવું બેહતર છે. પાંચ વખતની નમાઝ અદા કર્યા પછી પોતાનો સમય જિકે ઈલાહીમાં વિતાવો.

પત્ર ૧૩

☆ પ્રતિ : મીર મુહિબુલ્લાહ માલુકપૂરી (૨૬.)

પ્રુદાની જનાળથી નાહિમીદી કુફ છે. તેની રેહમતથી હમીદ-વાર રહેવું બેઈએ. બે (નીચેના) બે કામોમાં ફેર ન પડે તો (ખીજ કોઈ વાતનો) કઈ ગમ નથી.

(૧) હુઝૂર નખીયે કરીમ અલેહિસ્સલાતો વત્તસ્લીમની તાબેદારી-માં ફેર પડવો ન બેઈએ.

(૨) શેખે તરીકત (પીર) તરફના એ'તિકાદ અને મુહબ્બતમાં ફેર પડવો ન બેઈએ.

એના સિવાય ગમે તે થાય કે થતું રહે તેની તલાહી આસાન છે.

પોતાના વખતને જિકે ઈલાહીમાં આગાદ રાખો અને જિકે કલ્પીમાં મશગૂલ રહો. અગર આહો તો જિકે અગાની પશુ કરો પરંતુ તે છપી રીતે કરો કારણકે નકશાગંદી તરીકામાં અગાની જિક કરવું મના છે.

શેખે તરીકત (પીર)ની તક્લીદને ન છોડો. તક્લીદમાં નખશીખ કાયદાઓ છે અને તેનાથી ખિલાફમાં નખશીખ નુકસાન છે.

પત્ર ૧૪

☆ પ્રતિ : મીર શમ્સુદ્દીનઅલી (૨૬.)

હક તઆલાની ઝાતે બહત વુજૂબ, વુજૂદ વગેરે હરેક શબ્દથી પર અને પાક છે.

● ૧ તક્લીદ : ફેરવી, અતુસરણ, તાબેદારી, ઈતેબાઅ

‘વલિદ્ધાહિલ મસલુલ આ’લા’

આ’લા મિસાલ અલ્લાહતઆલાના માટે છે.

આગાહી

જે ચીઝનું નામ આપી શકાય વા ઈશારાથી કે સંકેતથી તેની નિશાની આપી શકાય તે ગેરુલાહ છે. વુજૂદ શબ્દથી પણ (હક) તઆલાની) જાત પાઠ છે. હઝરત ખવાજ નકશબંદ રહમતુલાહિ અલૈહે દુરમાયે છે :

ખરતર અઝ ઈદમસ્તો બેઝું અઝ અયાં,
અલ્લાહ તઆલાની જાત ઈદમથી હિય અને બહેર ન થઈ
શકે એવી છે,

જાતશ અંદર હસ્તીયે પુદ બે નિશાન.
અલ્લાહ તઆલાની જાત તો બેનિશાન છે.

ઝૂ નિશાં જુઝ બે નિશાની કસ ન યાફત,
બેનિશાની સિવાય તેની કોઈ નિશાની કોઈને મળી નથી.

આરએ જુઝ બાં ફિશાની કસ ન યાફત,
બાન પર જુલમ કરવા સિવાય બીજું કંઈ પામ્યા નથી.

સહ હઝારાં તૌર અઝ બાં ખરતરસ્ત,
રહ કરતાં પણ તેની જાત લાખો પ્રકારે હિયતર છે,

હરએ ખવાહમ ગુફત બે જાં ખરતરસ્ત.
તેની જાત વાણી અને વર્ણનથી હિયતર છે.

પત્ર ૧૫

☆ પ્રતિ : મીર મુહમ્મદ નુઅમાન (રહ.)

દોસ્તોએ મારી મુક્તિ માટે કોશિશ કરી પરંતુ તેઓની કોશિશ બેકાર સાબિત થઈ; એટલે બશરીયતના કારણે સીનામાં ગ્રમ અને

તંગી માલુમ પડ્યા. પરંતુ થોડા સમય બાદ એ તંગી ખૂશીમાં અને સહે સહે સીનામાં ફેરવાઈ મઈ. અને એ વકીન થયો કે વિરોધીઓની મુરાદ અગર હક તઆલાની મુરાદના મુવાફિક છે તો પછી તમ શાને ?

હાલે ઈનામ હોય કે ઈલામ, રાહત હોય કે (તકલીફ) મેહબૂબની હરેક ચીઝ મુહિબૂબની નજીક પ્રિય અને પ્યારી હોય છે. જાનેથી તે એક સરખો કાયદો હાસિલ કરે છે. બહેકે ઈનામના મુકાબલામાં ઈલામમાં વધારે લિજ્જત મેળવે છે; કારણ કે ઈનામમાં નફસની ખૂશી પણ શામેલ હોય છે જ્યારે ઈલામ નફસની ખવાહીશના ખિલાફ હોય છે.

વળી મુખાલિફી ખિલાફ મવુ પણ સાદું નથી કારણ કે એ વખતે મેહબૂબની મુરાદ અને કાયોનો તે આવનો અને વારી જાનેસો છે. જ્યારે ખુદા આપણને મેહબૂબ છે; તેની મુરાદ અને કાયો પસંદ છે; ના બેના કરીયાથી એનો પ્રસાર થયો છે તે પણ મેહબૂબ જ હોવું જોઈએ.

દોસ્તાએ મુખાલિફીની મુખાલિફત કરવી ન જોઈએ બહેકે તેમનાં કાયોથી લિજ્જત હાસિલ કરવી જોઈએ. આફતોને દૂર કરવા માટે દુઆ કરવાનો આપણને હુકમ છે. રહવાને આંસુ વહાવવાને, અને દુઆને અહ્સાહ તઆલા પસંદ કરાવે છે એટલા માટે દુઆ કરીએ છીએ. આ બલાઓ અને જલાલનો અંજામ આપણા માટે જમાલ છે; અને મુખાલિફો (વિરોધીઓ)ના માટે ખરેખર જલાલ છે.

પત્ર ૧૬

☆ પ્રતિ : અહમદ અહબી (રહ.)

આપે લખ્યું છે કે,

‘અને મારામાં કંઈ નથી દેખાતું પરંતુ (મિ) જમને યાદ હક

જતાવી છે (જેઅત કયાં) છે) તેઓથી અજુબો ગરીબ વાતા
જાહેર થાય છે !'

મારા અઝીઝ ! એ તાલિયો આપના હાલતના આયનાઓ છે,
તેઓને ખુદાએ જાણ કરી છે અને આપને જાણ કરી નથી. વિલા-
યતની જાણ હોવી જરૂરી નથી બલકે વિલાયતનો હાલ હોવો જરૂરી
છે. જાણકાર અને અજાણ, મતંગામાં જાને સરખા છે. અહવાલના
જાહેર ન થવાથી દુઃખી ન થવું જોઈએ. અહવાલ પ્રાપ્ત કરવાની
કોશિશ કરવી જોઈએ.

■

આપે લખ્યું છે કે,

'હરામે આગાહી'થી શી મુગદ છે ? કેટલીક વખતે કારોબારમાં
ગફલત મેહસૂસ થાય છે.'

મારા અઝીઝ ! આગાહીથી મુગદ જનાળે હક તઆલામાં કુઝૂરે
જાતિન છે. શું કોઈ ઈન્સાન પોતાના નફસથી ગાફિલ હોય છે ?
યા તેને પોતાની જાતથી ગફલત અને નિરુધાન પેદા થાય છે ?
બલકે નથી થવું. ગફલત અને જુહલ^૧ ઈસ્મે હુસુલી^૨નાં પેદા થાય
છે; ન કે ઈસ્મે હુસુલી^૩ અને કુઝૂરીમાં ! ઈસ્મે હુસુલીનાં મુજાઈરત^૪
છે; જ્યારે ઈસ્મે હુસુલી અને કુઝૂરીમાં કુઝૂર-દર-કુઝૂર છે. નાદાન
ઈન્સાન જોકે આ ઈસ્મે કુઝૂરીથી દૂર છે.

જાતે હક તઆલા ઈસ્મે હુસુલી, ઈસ્મે કુઝૂરી અને ઈસ્મે હુસુલી
સર્વથી પાક અને લગ્ય-અતિ-લગ્ય છે.

- ૧ જુહલ : આરઝી (કંગામી, કામચલાવ) બેખબરી
- ૨ ઈસ્મે હુસુલી : જે ઈસ્મ શીખત્રાથી હાસિલ થાય
- ૩ ઈસ્મે હુસુલી : જે ઈસ્મ હાસિલ કરવા વગર આપોઆપ હોય
જેમકે હૂમ પીણું, રડવું, હસવું વગેરે
- ૪ મુજાઈરત : મેરિયત, જુદાઈ, મુખાલિફત

આગાહી

ઝિક (ચાલુ) હોવા છતાં લતાકત (સક્ષમતા)ના કારણે મુખ્તદીને ફેટલીક વખતે ઝિકે કલ્ખી મેહસૂસ થતું નથી. ઝિકે કલ્ખીમાં, નૂરે કલ્ખીમાં અને જાતે હકમાં ખેચૂનિયત છે.

એ જ પ્રમાણે (હક તઆલાની) જાત જોડે તઅસ્લુક હોવા છતાં, જહસના કારણે મુન્તહીને પણ (ફેટલીક વખતે) કુર્ગની જાણ થતી નથી.

આ બંને હાલતોમાં મુખ્તદી કે મુન્તહીના દિલમાં નૂર અને શહે^૧ સદર માલૂમ પડે તો ઝિક અને ફિક છે પરંતુ ખેચૂં છે (એમ સમજવું.) જો દિલમાં મહારાત, તંગી વા અંધકાર જણાય તો મહસલ અને મઅસિયતના કારણે ઝિક (ચાલુ) નથી (એમ સમજવું.) (ઝિક અને ફિક છે કે નથી એ જાણવા માટેની) આ કસોટી છે.

પત્ર ૧૭

☆ પ્રતિ : એક નેક ઓરત

ઈન્સાનનું વુજૂદ અને દુનિયાની તમામ નેઅમતો સર્વ હક તઆલાની અર્પણ કરેલી છે; અને એ અર્પણનો પૂરાવો આંદ અને સૂરજના કરતાં પણ વધારે દોશન છે.

એમાં કોઈ શક નથી કે આપણે ખુદાના એહસાનો અને નેઅમતોનો કોઈ રીતે શુક્રિયા અદા કરી શકતાં નથી. આપણે જે જે તરીકાથી ખુદાની તા'ઝીમ અને તકરીમ કરીએ છીએ, હકીકતમાં એ વાતો ઐન તોહીન અને તહકીર, અપમાન અને તિરસ્કાર (સમાન) છે. બંદાઓના તરફથી જે હમ્દ છે તે નખશીખ હિજવ^૧ છે. એની મહદ ઐન કદહ, એની પ્રશંસા ઐન ઉપહાસ છે.

- ૧ હિજવ : કવિતામાં કોઈનો મજાક જોડાવવો, કાવ્યમાં ખરાઈ કરવી, વ્યંગલિપ

હક તઆલાની (સાચી) હમ્દ અને સના તે જ છે જે આપણને શરીરતના ઝરીવાથી ગળી છે. જલ્દે તે ઈલાહતના સ્વરૂપમાં હોય કે અકીદાઓના સ્વરૂપમાં હોય વા કલેમાત (શબ્દો)ના સ્વરૂપમાં હોય.

જો કોઈના અકીદા શરીરતના મુવાફિક દુરુસ્ત છે; પરંતુ આ'માલમાં નાકિસ છે. તો તે હંમેશા જહન્નમમાં ન રહેશે. જો કોઈના આ'માલ સારા છે પરંતુ અકીદા શરીરતના ખિલાફ છે, તો તે હંમેશા જહન્નમમાં રહેશે.

આગાહી

હઝરત મોહાના રમી રહમતુલ્લાહિ અલ્લહેએ પથુ ફરમાવ્યુ' છે :

હાં દહાં ગર હમ્દ ગોઈ વ સિપાસ,

હા, અગર આ મુખ વડે તેની હમ્દ અને સના કરવામાં આવે તો

હમયૂં ના ફરજમ આં ચૌપાં શનાસ.

તે હઝરત મૂસા (અલ.)ના જમાનાના પેલા મૂરખ ભરવાડના જેવી જ હશે.

હમ્દે તૂ નિસ્ખત બ તૂ ગર બેહતરસ્ત,

તારી હમ્દ જોડે તારી નજીક બેહતર છે,

લેકિન આં નિસ્ખત બ હક હમ અબતરસ્ત.

પરંતુ એ હમ્દ હક તઆલાને લાયક નથી.

પત્ર ૧૮

☆ પ્રતિ : મીર મુહમ્મદ હુસમ્માન (રહ.)

આપનો હદીથો અને પત્ર પહોંચ્યા. અલ્લાહ તઆલા જઝા આપે.

આપની પાસે જે લોકો અલ્લાહ વાસ્તે આવે તેઓને આપે નામુશ કરવા ન જોઈએ જલ્દે નાઝની સાથે રાખવા જોઈએ અને

તેઓના ઝાહિર તેમજ ખાતિનની ખચર (સંભાળ) રાખવી જોઈએ. હઠીસે કુદસ્તીમાં ઈરશાદ છે :

‘હે દાહિદ (અલ.)! જ્યારે તું મારા તાલિયને જુએ તો તેની ખિદમત કર!’

પત્ર ૧૯

☆ પ્રતિ : મીર મુહમ્મદ નુઅમાન (રહ.)

અસ્લાહ તઆલાતુ’ કોઈ કામ હિકમત અને ખેહતરીયા ખાલી નથી. તેની કઝા પર રઝા, તેના ફેસલા પર રાહ રહેવું જોઈએ. તાઅત (ઈગાદત)માં સાગિત કદમ (મકકમ) રહેો અને ખુદાની નાફરમાનીયા ખચો.

પત્ર ૨૦

☆ પ્રતિ : મૌલાના અમાનુશ્લાહ (રહ.)

અસ્લાહ તઆલાએ જે કંઈ હાલ અને મવાજિદ આપને અતા કરમાવ્યા છે તેના પર સંતોષ ન માનો.

‘હલ મિમ મઝીદ’ (હજી કંઈ વખારે છે?)^૧ કહેતા રહેો અને તરકકીએ મકામાત ગારે હંમેશા હિંમત ખુલ્લે રાખો તથા રહીને, આંસુ વઢાવીને, કાઠલૂદી કરીને વિનમ્રતાપૂર્વક જનાખે બારીમાં તરકકીએ મકામાતની દુઆ કરતા રહેો.

ઈસ્તેકામત^૨ સાથે શરીઅતની પેરવી કરવી આ’માલ દુરુસ્ત

- ૧ આ ઈશારો સૂરએ ‘કહફ’ની આ આયત શરીફ તરફ છે :

‘મૌમ નફથો લિ જહન્નમ... (અંત સુધી)’

તે દિવસે અમે જહન્નમને પૂછીશું : ‘થું તું ભરાઈ ગઈ?’

તો તે અરજ કરશે કે : ‘હજી કંઈ વખારે છે!’

૨ ઈસ્તેકામત : મકકમતા, દહતા, અડગતા

ધવાનો પૂરાવો છે. છુલ્લંદ હિંમતવાળાઓને અણાહ તઆલા દોસ્ત રાખે છે.

જે રીતે અને જે સ્વરૂપમાં આપણને ફેઝ પહેંચે (તને) પીરનો જ (ફેઝ) ખ્યાલ કરવો જોઈએ.

પોતાના ખ્યાલોને ભટકવા દેવા ન જોઈએ.

પત્ર ૨૧

☆ પ્રતિ : મીર મુહમ્મદ નુઅમાન (૨૭.)

ઝિલ્લ^૧ જોડે પોતાની અસલથી કાએમ છે છતાં (તે પોતે) અસલ નથી. હિસ્સ^૨, ખ્યાલ^૩ અને વહમ^૪ની કક્ષામાં એનું વુજૂદ સાબિત જરૂર છે.

વુજૂદના દરેક મતંગાનો નુકસાન અત્રગ છે.

આગાહી

જેવી રીતે હાસ્ય એન જાને ઈન્સાન નથી. સિદ્ધનં હયાતથી કાએમ છે. હાસ્યનું વુજૂદ જોડે મિસ્મમાં દેખાતું નથી; છતાં તેનું નામ પશ્ય છે અને મતંગએ ખ્યાલમાં તેનું વુજૂદ પશ્ય સાબિત છે.

(આગાહી આહી પૂરી થઈ. હવે ફરી હઝરતનો કલામ શરૂ થાય છે.)

ઝાહિદોની કઝીલતમાં વારિદ થયેલી હદીસે કુદસીનો ભાવાર્થ આપે પૂછ્યો છે.

૧ ઝિલ્લ : પ્રતિબિંબ (અલ્લાહ તઆલાના અસમા અને સિદ્દાતન પ્રતિબિંબ)

૨ હિસ્સ : સામણી, સંવેદન

૩ ખ્યાલ : વિચાર, કલ્પના, તરંગ

૪ વહમ : ભ્રમ, આભાસ

એ હઠીસે કુદસીનો અર્થ જાહેરી સમજાવી કંઈ દૂર નથી. અલ્લાહ તઆલાએ પોતાના ફઝલો કરમથી કેટલાક લોકોને આ પ્રકારના ફઝાઈલ, ખસાઈલ અને કરામતોવા મુમતાઝ કરમાવ્યા છે; જે ખીજઓ માટે રસ્ક (ઈર્ખ્યા)નું કારણ છે.

હુજૂર અલેહિરસલાતો વસ્તસલામે ઈરશાદ કરમાવ્યો છે કે, 'મારી ઉમ્મતમાંથી સીતેર હજાર આદમી હિસાબ વગર જન્મતમાં જશે. એ તે લોકો છે કે જેઓ ખીજને રંજ પહોંચાડતા નથી અને (પોતાના પર મુસીબત આવે તો) તેનો વિલાપ કરતા નથી; અને પોતાના પરવરદિગાર પર તવકકુલ (બરોસો) કરે છે.

નખીયે કરીમ અલેહિરસલાતો વત્તરુલીમના આ ઈરશાદમાં એક સિર યાને બેદ છે જે જાહેર કરવા યોગ્ય નથી. એને જાહેર કરવું મસ્લેહતથી દૂર છે.

પત્ર ૨૨

☆ પ્રતિ : મુલ્લા અકસૂદઅલી તબ્રેઝી (રહ.)

હાદિર નજિસુલ ઐન^૧ નથી. અગર નજિસુલ ઐન હોત તો હઝરત રસૂલે અકરમ સલ્લલ્લાહો અલેહિ વસલ્લમ વહ્દીને ત્યાં ખાવાનું કેમ ખાતે? વળી મુશરિકના વાસથુમાં (આપે) વુઝૂ (પથુ) કયું છે. અમીરુલ મોમિનિન હઝરત ઉમર કાઝક રદિયલ્લાહો અન્હોએ નસરાની ઓરતના ઘડાથી પાણી લઈને વુઝૂ કરેલું છે.

જો ખરેખર હાદિરો અને મુશરિકો 'નજિસુલ ઐન' હોત તો હુજૂર (સલ.) અને અમીરુલ મોમિનિન (રદિ.) કયારેય એમની કોઈ ચીજ ન ખાતે, ન ઉપયોગ કરતે. કારણકે કોઈ નખી (અલ.)એ

- ૧ નજિસુલ ઐન : હકીકી નાખાકીવાળો, શારીરિક રીતે નાખાક, જિસ્મન નાખાક

તે ચીઝનો ક્યારેય ઉપયોગ કર્યો નથી જે તે નખી (અલ.)ની શરીરગતમાં યા ખીજ કોઈ નખી (અલ.)ની શરીરગતમાં કોઈ જમાનામાં હરામ થઈ હોય યા હવે પછી હરામ થવાનો હુકમ થનારો હોય.

જો મુશરિકો 'નજિસુલ ઐન' હોત તો કલમે પઢવા અને ઈમાન લાવવા બાદ પણ નાપાક જ રહેતે; ક્યારેય ન મુસલમાન થઈ શકતે ન પાક થઈ શકતે.

અગર કોઈ એમ કહે કે મુશરિકો જાહેરી નાપાકીથી પૂરી રીતે પરહેઝ નથી કરતાં એટલા માટે નજિસ (નાપાક) છે તો ધણા નાવાકિફ મુસલમાન પણ મુશરિકોની જેમ જાહેરી નાપાકીમાં ગિરફતાર છે તો તેઓ પર પણ નજિસ (નાપાક) હોવાનો હુકમ લાગુ પડવો જોઈએ. પરંતુ એવું કરવામાં નથી આવતું.

મુશરિકોની નજસત (નાપાકી) હુકમી છે, ઐન નજસત નથી.

આપ જરા ખદેક ખુદા પર રહેમ કરો. જે મુસલમાનો મુશરિકોથી હળે-મળે છે તેઓને નજિસ ખ્યાલ ન કરો. અને વહેમી નજસત (નાપાકીની શંકા)ના કારણે મુસલમાનોના ખાવા-પીવાથી પરહેઝ ન કરો તેમ જ એને એહતિયાત (સાવચેતી) ખ્યાલ ન કરો. બદ્દે એહતિયાત, આ એહતિયાતને છોડવામાં છે.

અંદકે પેશે તૂ શુક્તમ ગમે દિલ તસીદમ,
હે પ્રિય ! દિલના મગની વાત તને ટૂંકમાં એટલા માટે કરી છે કે,
કે દિલ આઝૂદ્દહ શવી વર્નહ સુખન ખિસ્થાર અસ્ત.
સાંખી વાતો સાંભળીને તારું દિલ ક્યાંક દુઃખી ન થાય;
નહિતર કહેવાનું તો હજી ધણું વધારે છે.

આગાહી

હેઝ અને નિફાસ વાળી હરેક ઓરતને પણ એ દિવસોમ નાપાકોનો હુકમ છે. તે

ન કુરઆન ગજ્જને અક્કી શકે છે,
 ન નમાઝ પઢી શકે છે,
 ન ખાનએ કાળાનો તવાફ કરી શકે છે,
 ન રોઝા રાખી શકે છે.

તો એવા વખતમાં, એવા ખ્યાલના લોકો તેઓના હાથનું ખાલું,
 પીલું કેમ ખાય, પીએ છે ?

મુશરિક અને મુસલમાન ઔરતો હેઝ અને નિશાસના વખતે
 નાપાક છે પરંતુ નાપાકીના દિવસો પછી જેવી રીતે પાક થઈ જાય
 છે એ જ રીતે મુશરિક અને કાફિર પણ કલમે પઢવા પછી પાક
 થઈ જાય છે. જે હકીકતી નાપાક હોત અને હુકમી નાપાક ન હોત
 તો ન ઔરતો પાક થઈ શકતે, ન કાફિર અને મુશરિક કલમે
 પઢવાથી પાક થતે.

મુશરિકોના હાથનું ખાવાને નાપાક કહીને ન ખાવું અને
 ઔરતોના ખાસ દિવસોમાં તેઓના હાથનું ખાવું ઈન્સાફ અને
 અકલે સલીમ (સદ્બુદ્ધિ)થી દૂર છે.

પત્ર ૨૩

☆ પ્રતિ : ખ્યાળ ઇબ્રાહીમ કુબાદિયાની (૨૬.)

અસ્લાહ તઆલાની હઝ છે જેણે હઝરાતે અંગિવા અલેહિ-
 મુસ્સલાતો વસ્સલામને દુનિયામાં મોકલ્યા. અને તેઓના ઝરીયાથી
 પોતાની ઝાતથી, સિકાતથી અને કમાલાતથી આપણે નાસમજને
 આગાહ કરમાવ્યા, અને ઘણો મોટો એહસાન છે કે તેણે આપણને
 હિદાયત કરી અને હુઝૂર નબીએ અકરમ સલ્લાલેહો અલેહિ વસલ્લામની
 ઉમ્મતમાં પેદા કર્યા. અને પોતાની રઝામંદી તથા નારાઝગી અને
 દીન તથા દુનિયાના નફા અને નુકસાનથી સાવચેત કર્યા.

- ૧ તિરમિઝ શહેરની પાસે આવેલા કુબાદિયાન નામના એક જામના
 આપ વતની હતા.

અગર હઝરાતે અંબિયા અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામનો વસીલો ન હોત તો ઈ-સાની અક્કલો ખુદાને ન જાણતે કે ન ઓળખતે અને કમાલાતને હાસિલ કરવામાં કાસિર અને નાકિસ રહેતે. ખૂતપૂર્વ ફિલસફો અને દાર્શનિકો પોતાને કામિલુલ અક્લ (પૂર્ણ-બુદ્ધિશાળી) સમજ્યા અને મખ્લૂકાતના ખાલિકના મુન્કિર રહ્યાં. નમરૂદ બાદશાહે હઝરાત ઈબ્રાહીમ અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામથી અધકો કર્યો. ફિરઓને પણ પોતાને ખુદા કહ્યો...વગેરે.

હઝરાતે અંબિયા અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામના પુનૂદે ના-સમજીને સિરાતે મુસ્તકીમ (સીધા રસ્તા) ગતાવ્યો. નાસમજ લોકોને ખુદાની ઝાતના માનનારા બનાવ્યા. તેઓ પોતાની નાકિસ અક્કલના તુક્સાનથી વાકેફ થયાં. હથ^૧ અને નશૂ^૨, હિસાબ અને કિતાબ, અઝાબ અને સવાબ પર તેઓ યકીન લાવ્યા.

જે રીતે હિસ્સે અક્લ (બુદ્ધિની મંવેદના) મિસ્સે આદિરથી પર છે તેજ રીતે હિસ્સે અક્કલના કરનાં તુખ્લુ-બતનો માગલો પર છે. જો જાહેરી (અક્લ) કાફી (પૂરતી) હોત તો યૂનાનના હજીમો (ફિલસૂફો) અમરાહ ન થાત. અફલાતૂન^૩ ફિલસૂફોનો સરદાર હતા. તેને હઝરાત ઈસા અલૈહિસ્સલામનો ઝમાનો મળ્યો છતાં તે જાદુજખત હઝરાત ઈસા અલૈહિસ્સલામ પર ઈમાન ન લાવ્યો અને કાફિર રહ્યો.

તખીખી વિદ્યા, અને ખગોળશાસ્ત્ર, હઝરાતે અંબિયા અલૈહિ-મુસ્સલાતો વસ્સલામની કિતાબોમાંથી, એ વિદ્યાનોએ ચોરી લીધેલાં છે, નહિતર દવાની તાસીરોથી એ લોકો શું વાકેફ થઈ શકતા હતા !

● ૧ હથ : ક્રિયામત,

૨ નશૂ : ક્રિયામતના દિવસે ફરીથી છવતાં કરવું,

૩ અફલાતૂન : પ્લેટો (Plato), જાણીતો ગ્રીક ફિલસૂફ અને દાર્શનિક

પત્ર ૨૪

☆ પ્રતિ : મુલ્લા મુરાદ કશ્મી (૨૬.)

મુલ્લાહ તમાલાએ કુરઆન શરીફમાં કુબૂર નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વત્તસ્લીમના સહાળા (રદિ.)ની ઠેર-ઠેર તારીફ કરાવી છે; અને તેઓની નિશાની (ઝોળખ) દર્શાવી છે. તોરત અને ઇજિપ્તમાં પણ એ વિશે ઉલ્લેખ છે. તેઓની આપસમાં એક ખીળ તરફની મુહબ્બતની અને સહવર્તનની તારીફ કરાવી છે. (એટલે એનાથી વિરુદ્ધ સિદ્ધતો) : હસદ, છુગ્ગ, કીનો અને કપટ તેઓમાંથી હંમેશાના માટે દૂર થયેલા હોવા જરૂરી છે.

જેઓમાં કોઈ ખૂરી સિદ્ધત બાકી રહી ન હોય,
જેઓમાં તમામ પસંદીદા સિદ્ધતો મોજૂદ હોય,
તેમના વિશે શું કહી શકાય ?

અમીરુલ મોગિનિન હઝરત અબૂબકર સિદ્દીક રદિયલાહો અન્હો વિશે કુબૂર (સલ.)એ ઈરશાદ કરમાવ્યો છે કે,

‘મારી ઉમ્મત પર વધારે રહમ કરનાર, મારી ઉમ્મતમાંથી અબૂબકર સિદ્દીક છે.’

હઝરત ઉમર રદિયલાહો અન્હોની શાનમાં ઈરશાદ છે,
‘મારા પછી કોઈ નખી થતે તો ઉમર થતે.’

યાને નુબુવ્વતના માટે જે કમાલાતો અને ગુણો જરૂરી છે તે સર્વ હઝરત ઉમર (રદિ.)માં મોજૂદ હતા પરંતુ મનસબે નુબુવ્વત હઝરત રસૂલે અકરમ સલ્લલાહો અલૈહિ વસલ્લમ પર ખત્મ થઈ ગયો હોવાથી હઝરત ઉમર (રદિ.) મનસબે નુબુવ્વતથી મુશરફ ન થયા. નુબુવ્વતની જરૂરતોમાંથી એક જરૂરત એ પણ છે કે તેઓ ખલ્ક પર નિહાવત મહેરબાન અને શક્તિ હોય; અને ખૂરી ખસ-લતો—હસદ, છુગ્ગ, કીનો, અદાવત...વગેરે—તેઓમાં ન હોય.

હઝરત ખૈરુલ બશર અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામની સુહબતથી આ ખૂરી વાતો તેઓથી દૂર થઈ ચૂકી હતી.

જો આ ખૂરી સિદ્ધિતો કુઝૂર (સલ.)ના અસ્હાબમાં બાકી રહી જત તો કુઝૂર (સલ.)ની સુહબતની ખૂબી શું હોત ?!

અને અસ્હાબ (રદિ.)ના અરધા શેર જવ, જો તેઓએ રાહે ખુદામાં આપ્યા હોય તે ખીબઓના રાહે ખુદામાં સોના-ચાંદીના પહાડ ખર્ચ કરવાથી ખેડતર ન હોત.

વળી કુઝૂર (સલ.)ના અસ્હાબ (રદિ.) તમામ ઉમ્મતોમાં ખેડતરીન ઝાતો છે; તો ખૈરુલ ઉમ્મતો શબ્દ તેઓ માટે કેવી રીતે દુરસ્ત થઈ શકતે ?!

બ્યારે ઓલિયા અલાહની સુહબતમાં રહેનાર ખૂરી ખસલતોથી પાક થઈ જાય છે તો રસૂલોના સુહબતના અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામની મુબારક સુહબતનો તો કંઈ કેટલો ફાયદો અને પ્રભાવ થવો જોઈએ.

વળી સહાબા (રદિ.)એ પોતાનો માલ, ઓલાદ, ઈજ્જત, જીન સર્વ કંઈ ઈસ્લામ પર કુરબાન કરી દીધાં અને હરેક પ્રકારે દીનની મદદ કરી. જો કુઝૂર (સલ.)ની સુહબતનો શર્હ હાંસિલ થવા છતાં તેઓમાંજ ખરાબી બાકી રહી જાય તો હજી પાછળના મુસલમાનોમાં શકાઈ અને ખૂબી તલાશ કરવી યા સમજવી અશકલ અને ઇન્સાફથી ખિલાફ છે. અને કુઝૂર નખીએ કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામનો ઝમાનો ખૈરના ગદલે શર (ખૂરાઈ) નો થઈ જશે.

હઝરત અબૂબકર સિદ્દીક રદિયલાહો અન્હોની તારીફ કુરઆન મજીદમાં 'અતકા' ('ખૂબ પરહેઝાર' વિશેષણથી) કરવામાં આવી છે. હઝરત અબૂબાસ રદિયલાહો અન્હો અને સુફરિસરીન (તફસીર કર્તાઓ)ની સર્વાનુમતિ છે કે:

‘વસયોજન્ન યોહલ અત્કા’

અને (જહન્નમની) લકડતી આગથી તે ખૂબ પરહેઝગાર માણસને દૂર રાખવામાં આવશે.

હઝરત અબૂબકર સિદીક (રદિ.)ની શાનમાં વારિદ થઈ છે. તે જે શખ્સને અલ્લાહ તઆલા ખેડુલ ઉમમના ‘અત્કા’ દરમાવે તેમની તઝલીલ^૧યા તકફીર કરવું^૨ કેટલું ખુરું છે !

અલ્લાહ તઆલા તે લોકોને અકલે સલીમ (સદબુદ્ધિ) અને ઈન્સાફ અતા કરમાવે.

પત્ર ૨૫

☆ પ્રતિ : મુદલા તાહિર (૨૬.)

મુખ્તદીએ જિફ કરવું જરૂરી છે કારણ કે તેની તરકકી સતત જિફ કરવા સાથે સંકળાયેલી છે. પરંતુ શરત એ છે કે (એ જિફ) કામિલ શેખથી મેળવ્યો હોય. જે આ શરતની સાથે ન હોય તે એ જિફ અખરાર^૩ના ઓરાદ^૪ના પ્રકારમાંથી છે, શેખના વસીલા વગર પણ અલ્લાહ તઆલા કોઈને વસી બનાવી દે એ શક્ય છે. ઉપર જે શર્ત જણાવી છે તે વધુમતિ અને સુન્નતુલાહના એઅતેનારથી છે.

તરકકીનો જે મામલો જિફથી સંબંધ ધરાવે છે, તે હાસિલ થઈ ગયા પછી જિફથી તરકકી નથી થતી બલ્કે તિલાવતે કુરઆને મજહદથી અને લાંબી કિરાઅત સાથેની નમાઝથી તરકકી પાય છે. શરૂઆતમાં જિફ તિલાવતનો હુકમ ધરાવે છે અને અંતમાં તિલાવતે કુરઆને મજહદ તથા નમાઝ, જિફનો હુકમ અને ફાયદો ધરાવે છે.

- ૧ તઝલીલ કરવું : ઝલીલ કરવું, અપમાનીત કરવું, બિદનજતી કરવી.
- ૨ તકફીર કરવું : કુફરનો ફતવો આપવો.
- ૩ અખરાર : આબિદ, ઈબાદત ગુઝાર,
- ૪ ઓરાદ : બિદનું બહુવચન

હરેક અમલનો (ચોક્કસ) વખત, મુકામ અને મોસમ છે. વખત અને મોસમના વિરુદ્ધ કરેલો અમલ નબળીખ ખતા હોય છે. જોમકે 'તશહફુદ' (અત્તહિયાત)ના વખતે (સૂરએ) 'શતેહા' પઢવું; જોકે સૂરએ શતેહા ઉમ્મુલ કિતાબ છે.

પૃષ્ઠ ૨૬

☆ પ્રતિ : મીર મુહમ્મદ નુઅમાન (૨૬.)

અલ્લાહ તઆલા પોતાની આતની સાથે મોજૂદ છે;
 ન કે નુજૂદની સાથે,
 અલ્લાહ તઆલા પોતાની આતની સાથે ઝિન્દા છે;
 ન કે હયાતની સાથે.

અલ્લાહ તઆલા સમીઅ,^૧ બસીર,^૨ અલીમ^૩ અને કહીર^૪ વગેરે સિફતોની સાથે મુત્તસીફ^૫ છે પરંતુ પોતાની આતની સાથે. આ સિફતોનો કે બીજી કોઈ સિફતોનો તે મોહતાબ નથી. ઈબ્દે ખલક^૬નો સંબંધ સિફતની સાથે છે એટલે સિફતનું હોવું જરૂરી છે.

આતે હક હરેક મીઝથી પર અને પાક છે.

આતે હકનો સંબંધ કોઈપણ મીઝની સાથે નથી.

સિફત મારફતે સૃષ્ટિને કામમ રાખવું અને લાભ પહોંચાડવું જરૂરી છે.

- ૧ સમીઅ : બધું સાંભળનાર, સર્વશ્રોતા
- ૨ બસીર : બધું જ્ઞેનાર, સર્વદર્શી
- ૩ અલીમ : બધું બાણનાર, સર્વજ્ઞ
- ૪ કહીર : સર્વ સક્તિમાન
- ૫ મુત્તસીફ : પ્રસંસિત
- ૬ ઈબ્દે ખલક : સૃષ્ટિનું સર્જન

અલ્લાહ તઆલાની આતને ખલ્કની સાથે કોઈ મુનાસિબત નથી એટલે જો સિકાતે હક ન હોય, તો જૈન આતથી ખલ્કને કાયદો પહોંચી શકતો નથી.

કમાલાતે આતિય્વહનો ગુદર સિકાતના ઝરિયાથી જ થાય છે.

બંદો જો કે હક બની જતો નથી પરંતુ અલ્લાહના ફઝલથી, હકથી જુદો પણ હોતો નથી. જેવી રીતે મુહબ્બતના દરબજાઓ છે તેવી જ રીતે મર્દવ્યતે^૧ હકના પણ દરબજાઓ છે.

કુર્બા અને મર્દવ્યતે હક તઆલા સુરે અનકુસી અને સુરે આફાકીથી દુર્યતર છે.

પત્ર ૨૭

☆ પ્રતિ : મુલ્લા અલી કરમી (૨૬.)

બંદાને જોઈએ કે તેની મુરાદ હક તઆલાના સિવાય કંઈ ન હોય. અને અગર મુરાદ હોય તો હક તઆલાની મુરાદના તાબે પોતાની મુરાદ હોય. અગર એવું ન ક્યું તો એવું શિર બંદગીના બંધનથી મુક્ત છે અને એના પત્રો ગુલામીની કેદથી વિમુક્ત છે.^૨ જે બંદો પોતાની મુરાદોમાં ગીરફતાર છે તેમ જ હઝ્જાઓ અને આરઝુઓમાં ફસાયેલો છે તે પોતાના નફસને બંદો છે.

પોતાની મુરાદોને ખુદાની મુરાદો પર કુરબાન કરવું એ મત'બો ફના અને બકા પછી પ્રાપ્ત થઈ શકે છે

ખાવા-પીવાની વસ્તુઓ જેવી કે : કંકુ પાણી વા મીઠી કે ખારી વસ્તુઓની તરફ ખાસાને ખુદાને પણ રમખત (છેન્છા) મર્દ

● ૧ મર્દવ્યત : નઝદીકી, કુર્બા, સામીઅ, સાનિબ

૨ અર્થાત્ એ અલ્લાહને સાચો બંદો અને ગુલામ નથી.

છે. એ કુદરતી ઇચ્છાઓ છે. એનાથી કુદરતી મિબલ કાયમ રહે છે. જેમકે ગર્ભીના સમયે ઠંડી ચીઝોની અને ઠંડીમાં ગરમ ચીઝોની ઇચ્છા થવી અને તેનો ઉપયોગ કરવો. એ કુદરતી ઇચ્છાઓ તથા બીજી વ્યવસ્થા છે. એવી ઇચ્છા ઉપદ્રવિતના^૧ ખિલાફ નથી તથા નફાસાની ખવાહિશાતની જેમ ગિરફતારીનો સત્રાપ પશુ નથી. કુચૂલ^૨, મુસ્તબલ^૩ યા હરામ ચીઝોની ઇચ્છાઓ થવી તે નફાસની ઇચ્છાઓ (વાસના) છે.

કોઈ ટૂંકા દષ્ટિવાળો, કોઈ કામિલને કુદરતી ચીઝોનો ઉપયોગ કરતા જોઈને, તેને સામાન્ય વ્યક્તિ સમજીને, તેના ફેઝથી મેહરમ ન થઈ બાક !

પત્ર. ૨૮

☆ ખતિ : મુલ્લા સાલેહ તુક^૪ (૨૬.)

ફકીરે એક દિવસે કંઈક સદકો કરીને પોતાના અગીઝની રૂઢને બખ્શી દીધું^૧ તો રૂઢને ધણી ખુશ જોઈ. સદકાનો સવાબ બખ્શવાના સમયે ફકીરે પ્રયત્ન હુમૂર નખીયે કરીમ અલેહિસ્સલાતો વતતસ્લીમની રૂઢે અકદસને બખ્શીને પછી મૈયતની રૂઢને બખ્શાવા ચાહ્યું તો મૈયતની રૂઢને નાખુશ જોઈ. રૂઢની આ નાખુશીથી નવાઈ થઈ; કે આ બેહતર કાર્યથી કે હુમૂર (સલ.)નો વાસ્તો આવી ગયો; શાને નાખુશ થઈ ?! જો કે માલૂમ થયું કે એ સદકાથી મૈયતને ધણી બરકતો પહોંચી.

એ જ પ્રમાણે એક દિવસે કંઈક રોકડ રકમ આં હાઝરત

૧ ઉપદ્રવિત : એ શબ્દ 'અબ્દ'થી બનેલો છે. 'અબ્દ' એટલે બંદો.

'ઉપદ્રવિત' એટલે બંદાપણું, બંદગી, ગુલામી

૨ કુચૂલ : બચ્ચં વસ્તુઓ, નફામી ચીઝો

૩ મુસ્તબલ : શંકાસ્પદ ચીઝો, હલાલ છે કે હરામ નક્કી કહી ન શકાય એવી ચીઝો

સહલાહો અલૈહિ વસહમની નઝર કરી અને આ નઝરમાં ખીળ હઝરાતે અંખિયા અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામને પશુ દાખલ કરી લીધાં. તેમને હુઝૂર (સલ.)ના તુફેલી બનાવ્યા એ વાતથી પશુ હુઝૂર (સલ.)ને ખૂશ ન બોધા !

એ જ પ્રમાણે જ્યારે દુરૂદ શરીફ મોકલતો હતો ત્યારે ખીળ હઝરાતે અંખિયા (અલ.)ને પશુ શામેલ કરી લેતો હતો. એનાથી પશુ હુઝૂર (સલ.)ને ખૂશ ન બોધા !

જો કે આ કાષ્ઠ સાબિત છે કે અગર કોઈ સદકો અને ખેરાત, કલામ^૧ અને તઆમ^૨... વગેરે તમાગ મોમિનને બખ્શી દે તો તમામને સવાબ પહોંચે છે અને જેને બખ્શવા ચાહે છે તેના સવાબમાં કંઈ કમી નથી થતી. તો એ સુરતમાં અરવાહની નાખૂશીનું શું કારણ હશે ?

છેવટે ધણી લાંબા સમય પછી એ વાત ખુદાવંદ તઆલાએ બહાર ફરમાવી કે અગર સદકો શિકંત વિના મુદાના નામ પર આપવામાં આવે છે તો તે મુદા પોતાની તરફથી એ સદકાને તોહફા અને હદિયાના તોર પર હઝરત રમૂસે ખુદા સહલાહો અલૈહિ વસહમની ખિદમત શરીફમાં લઈ જાય છે અને એના વસીલાથી કુચૂઝ અને જરકત હાસિલ કરે છે.

અગર સદકો આપનારે ખુદ હુઝૂર (સલ.)ના વાસ્તે નિખત કરશે તો મૈયતને શું નફો થશે ? શિકંતની સુરતમાં અગર સદકો કબૂલ થઈ જશે તો મૈયતને માત્ર એ સદકાનો જ સવાબ મળશે. શિકંત વિનાની સુરતમાં અગર સદકો કબૂલ થઈ જશે તો એ સદકાનો સવાબ પશુ મુદાને મળશે અને એ સદકાનો તોહફો તથા હદિયો રિસાલત મઆબની જનાઝમાં પેશ કરવાના બદલા રૂપે મુદાને જનાબ સરવરે કાએનાત અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામના

● ૧ કલામ : તિલામત, ઝિક્ર, દુરૂદ શરીફ... વગેરે

૨ તઆમ : ગરીબોને ભોજન કરાવવું

તરફથી પણ કુચ્છ અને બરકતો મળશે, જેથી શિકંતમાં મુદતને એક દરબજે સવાળ છે અને શિકંત ન કરવાની સૂરતમાં બમણો સવાળ છે.

જો કુચ્છ (સલ.)ના અહલે બેત (રદિ.) અને અસ્હાબ (રદિ.) ને-જેઓ કુચ્છ (સલ.)ના અયાલ (સંતાનો)ની જેમ છે-તેઓને પ્રેક્ષી બનાવીને કુચ્છ (સલ.)ના હદિયામાં શામેલ કરવામાં આવે છે તો પસંદીદા અને મઠબૂલ નજર આવે છે. એતુ' કારણ એ છે કે બ્યારે કોઈ હદીયો યા તોહફો કોઈ છુચ્ચના અહલો અયાલને અને આદિમોને આપે છે યા તેઓને શરીફ કરી લે છે ત્યારે એ તમામની ઈજ્જત અફઝાઈ અને ખૂશનૂકીમાં ખાનદાનના છુચ્ચની પણ ઈજ્જત અને ખૂશનૂકી થાય છે. પરંતુ કોઈ ગેરને, બલે તે મત'બામાં સમઠક્ષ (બરાબર) હોય યા મોટો હોય, તો (પણ) એ પ્રમાણે ઈજ્જત અને ખૂશનૂકી નથી થઈ શકતી.

મૈયતના વાસ્તે સદકો કરવાની બ્યારે નિયત કરે તો પ્રથમ આં હઝરત સલ્લાહો અલૈહિ વસલ્લમની નિયત પર હદીયો જુદો કરી લે, તે પછી તે મૈયતના માટે સદકો કરે; કારણ કે ખીબ-ઓના હકોના મુકાબલામાં આં હઝરત સલ્લાહો અલૈહિ વસલ્લમના હકો વધારે છે. આ સૂરતમાં કુચ્છ (સલ.)ના પ્રેક્ષથી (સદકો) કબૂલ થવાની પણ ઉમ્મીદ છે.

કહીરની નજીક બેહતર એ છે કે સદકોને કુચ્છ (સલ.)ની નિયત પર મુકરર કરે; અને મૈયતને કુચ્છ (સલ.)નો પ્રેક્ષી બનાવે. ઉમ્મીદ છે કે સદકો આ વસીલાની બરકતથી કબૂલ થઈ જશે. અગર કુચ્છ (સલ.)ના વાસ્તે સદકોનો સવાળ મુકરર કરશે તો કબૂલ થવાની મજબૂત ઉમ્મીદ છે બલેને એ સદકો રિયા' અને સુઅઠ'ની નિયતથી જ કરવામાં આવે.

■ ૧ રિયા : દંભ, દેખાડો કરવો

૨ સુઅઠ : ખ્યાતિની ઈબ્તિ, કીર્તિની સાલસા

હલમા ફરમાવે છે કે અમર કોઈ રિયા વજેરેથી દુરદ પડે તો (પશુ) કુઝૂર (સલ.)ને પહોંચી જાય છે કારણ કે અદલાહ તઆલા પોતાના હખીબે પાક સલ્લાહો અલેહિ વસલ્લમના માટે બહાનું જ માંગે છે.

આમાલી

દુરદ, તિલાવતે કુરઆન શરીફ વજેરે કુઝૂર (સલ.)ના માટે હરેક રીતે મકબૂલ થઈ જશે. પરંતુ શરીઅતની રૂએ હરામ માલ કોઈ પણ રીતે કાબિલે કબૂલ નથી. માલના સદકામાં જે તકવો ન હોય તો કમથી કમ ફતવા પ્રમાણે તો જરૂર હોવું જોઈએ.

પત્ર ૨૯

☆ પ્રતિ : મીર મુહિબ્બુલ્લાહ (૨૬.)

પહેલાં હકીર કુરઆનના અર્થ, મતલબ, હકીકતોને સમજી ન શકતો તો પોતાની અક્કલનો જ કસર હોવાનું માનતા અને વસ-વસાઓને દૂર કરતો. કુરઆને મજ્હદના જે મકામોને ન સમજવાથી વસવસાઓ પેદા થતાં હતાં; હવે તે જ મકામો ઈમાનમાં વધારો થવાના નિમિત્ત છે અને મુશ્કેલ મકામો એ'નજના પ્રકારના માલૂમ પડે છે.

કુરઆને મજ્હદને ન સમજવામાં જેટલું ઈમાન હાસિલ છે એટલું સમજવામાં નથી.

સુબ્હાનલાહ! એ જ કુરઆને પાકને ન સમજવું કેટલાકને ગુમરાહ કરી દે છે; અને એ જ કુરઆને મજ્હદને ન સમજવું કેટલાકના માટે કમાલે ઈમાનનું કારણ બને છે; અને હિદાયતની તરફ લઈ આવે છે.

પત્ર ૩૦

☆ પ્રતિ : મીર મુહમ્મદ નુઅમાન (રહ.)

પાયલ આખિર આદમ અસ્ત વ આદમી,
આદમીનો પાયો બધાંના આખરે છે,

ગરત મહરૂમ અઝ મકામે મહરૂમી.
આ ફકીર હકથા મેહરૂમ થઈ ગયો છે.

ગર ન ગર્હદ બાઝ મિસ્કીં ઝીં સફર,
બે આ મિસ્કીન આ સફરમાંથી પાછો ન ફરે તો,

નેસ્ત જી અઝ હૈય કસ મહરૂમ તર.
પછી કદાપિ કુર્બ હાસિલ કરી શકશે નહિ.

યોતે જેનો જિલ્લ^૧ છે તે અસલ^૨ની તરફ સાલિક બધારે અલાહ તઆલાના ફઝલથી ઉરજ^૩ કરે છે ત્યારે હરેક અસલમાં તેને પ્રથમ ફના થાય છે અને પછી તેમાં જ તેને બકા પ્રાપ્ત થાય છે.

સાલિક હરેક અસલની પશુ અસલમાં ઉરજ કરતો રહે છે. પહેલી અસલ ખીજી અસલની જિલ્લ હોય છે. ખીજી અસલમાં પશુ તેને ફના અને બકા નસીબ થાય છે. તે પછી તેને ખીજી અસલથી ત્રીજી અસલમાં તરફ ફરી થાય છે. ખીજી અસલ ત્રીજી અસલની જિલ્લ છે. આ ત્રીજી અસલમાં પશુ તેને ફના અને બકા નસીબ થાય છે.

સાલિક હરેક મકામને અસલ સમજતો રહે છે, પરંતુ હકીકતમાં હરેક મકામ તેના ઉપરના મકામની જિલ્લ હોય છે.

● ૧ જિલ્લ : પ્રતિબિંબ (તમામ મખ્લુકો^૪ સુદ્દ અલાહ તઆલાના અરમા અને સિફાવના પ્રતિબિંબ રૂપે છે.)

૨ અસલ : જડ, મૂળ અર્થાત અલાહ તઆલાના અરમા અને સિફાત

૩ ઉરજ : ઉન્નતિ, ઉત્થાન, ઉર્ધ્વગતિ, ચઢાણ, આરોહણ .

સાલિક બ્યારે આ મકામોમાં 'ફનાએ તામ' અને 'ફનાએ અકમલ'થી મુશરફ થઈ જાય છે ત્યારે તમામ જ્યાંન બિંદુ સમાન અને એ સાલિક સિંધુ (સાગર) સમાન હોય છે.

એ જ પ્રમાણે ઉચ્ચ મકામોમાં જેને જેટલા પ્રમાણમાં તરકકી પ્રાપ્ત થશે, તેના મુકાબલામાં નીચેના મકામોવાળાની નિસ્વત પથ્ય બિંદુ અને સિંધુ સમાન હશે.

પત્ર ૩૧

☆ પ્રતિ : મુહલ્લા બદરુદ્દીન (૨૬.)

સૂફીઓએ આલમે મુઝિનાત^૧ના ત્રણ પ્રકારો નક્કી કર્યા છે. આલમે અરવાહ^૨, આલમે મિસાલ અને આલમે અજસાદ^૩

આલમે અરવાહ અને આલમે અજસાદ એ બંનેની વચ્ચે આલમે મિસાલ બર્જખ^૪ છે. સૂફીઓ એવું પણ કહે છે કે 'આલમે અરવાહ' અને 'આલમે અજસાદ'ની વચ્ચે 'આલમે મિસાલ' આપના સમાન છે. એ બંને આલમોની હકીકતો અને ગવ્યાનીનું પ્રતિબિંબ એમાં પડે છે.

'આલમે મિસાલ'માં બેઆતેહી (મૂળબૂત રીત) કોઈ સૂરત કે શકલ નથી. જેમ આપનામાં કોઈ સૂરત કે શકલ હોતી નથી. એમાં

- ૧ 'ફનાએ તામ' અને 'ફનાએ અકમલ' : જુઓ 'એઅયાદુસ્સુલ્હ' પા. ૨૬૧ 'ફનાના પ્રકારો' શીર્ષક
- ૨ આલમે મુઝિનાત : જુઓ 'એઅયાદુસ્સુલ્હ' પા. ૨૧૬ પ્રકરણ : 'હાઈરાએ હિકાન'
- ૩ આલમે અરવાહ : રહોનું આલમ, આત્મા-જગત, ન્યાં ભૌતિક શરીર નથી માન રહો જ છે એવું જગત
- ૪ આલમે અજસાદ : જસદ એટલે શરીર. ન્યાં શરીર અને રહ બંને એકબીજા સાથે સંકળાયેલા છે એવું જગત અર્થાત દુનિયા, પૃથ્વી
- ૫ બર્જખ : બે મુખાલિફ ઓગાના દરમિયાનની કોઈ ચીજ

જે સૂરત કે શકલ (દેખાય) છે તે બહાર આવેલી વસ્તુનું (પ્રતિબિંબ) હોય છે.

શરીર સાથે સંબંધ થવાથી પહેલાં રૂઢ 'આલમે અરવાહ'માં રહે છે. 'આલમે અરવાહ' 'આલમે મિસાલ'ની ઉપર છે. શરીર સાથે સંબંધ થયા પછી રૂઢ 'આલમે અરવાહ'માંથી 'આલમે અજ-સાદ' (પૃથ્વી) ઉપર જતરે છે.

આલમે અજસાદ (પૃથ્વી) ઉપર આવવા પહેલાં કે આવ્યા પછી રહેને આલમે મિસાલની સાથે કોઈ સંબંધ નથી હોતો. અલ્લાહ તઆલાની તૌફીકથી ટેટલીક વખતે આલમે મિસાલના આયનામાં રૂઢ પોતાના અહેવાલને માત્ર જુએ છે; તથા પોતાની ખૂરાઈને અને જાલાઈને માલૂમ કરે છે. વાકેઆત અને ખ્યાબોથી એ વાત સ્પષ્ટ અને રોશન છે. જ્યારે ઈસ્તિઝરાક નસીબ થાય છે ત્યારે ઘણાં સાલિકોને આવી વાતોની જાણ થતી રહે છે.

રૂઢ જો અલવી^૧ હોય તો શરીરથી જુદી થયા પછી (શરીરના પ્રયુ પછી) ફીક^૨ની તરફ મુતવજજોડ થઈ જાય છે; અને જો સુફી^૩ હોય તો અસ્ફલ^૪માં ત્રિરક્તાર થઈ જાય છે.

રૂઢને આલમે મિસાલની સાથે કોઈ સંબંધ હોતો નથી. આલમે મિસાલ માત્ર જોવાના માટે છે; રહેવાના માટે નથી. રહેવાના માટે આલમે અરવાહ છે યા આલમે અજસાદ છે.

ખવાબની હાલતમાં જે હદ^૫ અને તકલીફ મેહસૂસ થાય છે તે સૂરતે અજાબ છે. તે ચેતવણી રૂપે દેખાડવામાં આવે છે. કબરનો

- ૧ અલવી : જિન્ન કક્ષાની, નેક, પવિત્ર
- ૨ ફીક : જિન્ને, જિન્નતિ તરફ અર્થાત આલા ઇલ્લીયીન કે જન્નત તરફ
- ૩ સુફી : નીચ કક્ષાની, દુષ્ટ, અપવિત્ર, અનેહવાર
- ૪ અસ્ફલ : નીચાણ, અધોગતિ અર્થાત સિલ્જિયીન કે દોગબ (દોગબના સોયી નીચા ફસ્તગનને 'અસ્ફલુસ્સાફિલીન' કહે છે.)

અઝાળ એનાથી અલગ છે. તે અરેખરો અઝાળ છે. આ બંને અઝાળોમાં ઘણો મોટો તફાવત છે.

□

ખ્યાલી કર્કો અને મિસાલી સૂરતોના જાહેર થવાના કારણે અહલે સુખત વલ જમાઅતના અકીદાઓને આપે છાડવા ન જોઈએ. પોતાના ખ્યાલ અને ખ્યાલ પર મગફર થવું ન જોઈએ. અહલે સુખત વલ જમાઅત ફિક્કો નાજિયહ (નખત અપાવનારો ફિક્કો) છે. એની તકલીફ અને મુતાબેઅત-અનુસરણ અને તાબેદારી વગર નખત નથી. જો નખત જોઈતી હોય તો પોતાની તેહકીકો અને ખ્યાલોને જીએ અભરાઈએ મૂકીને આ બુખુર્જોની ઈતેગાઅ કરો; એવું ન થાય કે શૈતાન આપને સીધા રસ્તાથી હઠાવીને ગુમરાહીના કૂવામાં પાડે.

પત્ર ૩૨

☆ પ્રતિ : મકસૂદ અલી (૨૬.)

શરૂઆતની તરકકી વખતે પોતાના તમામ ખ્યાલો અને વહેમોને અલ્લાહની તરફથી સમજીને સાલિક પોતાને વાસિલોમાં સમજી લે છે. હકીકતમાં એનો વસ્લ^૧નો ખ્યાલ ગલત હોય છે. વસ્લનો એનો ખ્યાલ હકીકતમાં ફસ્લ^૨ છે.

આ ખ્યાલથી ખૂશ થનારા યોગીઓ, હિંદુઓ અને યૂનાનના ફિલસફો પથ છે. પરંતુ એટલો દૂર છે કે હિંદના યોગીઓ, બ્રાહ્મણો અને યૂનાનના ફિલસફો આ લિજ્જતને નફસની સફાઈના ઝરીયાથી હાસિલ કરે છે. નફસની આ સફાઈ તેઓને વધારે ગુમરાહીની તરફ લઈ જાય છે.

મુસલમાન આ સફાઈ અને લિજ્જત કલ્પના ઝરીયાથી

■ ૧ વસ્લ : મિલન, મેળાપ, યોગ

૨ ફસ્લ : ગુલાઈ, વિયોગ

હાસિલ કરે છે જે હિદાયતની તરફ લઈ જાય છે. સાચાને યાને મુસ્લિમને આ ખ્યાલ અને લિજ્જત નજાતની તરફ લઈ જાય છે બ્યારે જુઠા ગૈર મઝહબના (લોકોને) હલાકતની તરફ (લઈ જાય છે.) એનું કારણ એ છે કે મુસ્લિમનો ખ્યાલ માત્ર તોહિદે હકમાં રહે છે બ્યારે ગૈર મઝહબોનો શિકમાં.

સાલિકને આ રીતે શકલોમાં જે 'ફના' નસીબ થાય છે તે એન વખાલ છે. બેહતર ફના એ છે કે (સાલિકના) ઈલ્મમાં, કલ્પનામાં કે ખ્યાલમાં ઝાંતે હકના સિવાય કોઈ વુજૂદ કે સૂરત બાકી ન રહે. ખતરાઓ આવવા ચિલાયતમાં મુકસાનકારક છે.

હલમાંએ આ જહાંનના તમામ અંશોને, ચીઝોને અલગ માન્યા છે અને એના પર જ અઝાબ અને સવાબ માનવામાં આવ્યો છે. સૂફીઓએ હાલતે ફના તારી થવા બાદ પોતાના ઈલ્મમાં જહાંનને નેસ્ત અને નાબૂદ જોયું છે એટલે તે પ્રમાણે કહ્યું છે. પોતપોતાની ઈલ્મી તેહકીક પ્રમાણે જાને સાચા છે.

હલમાની નઝર અને તેહકીક 'નફસલ અત્ર'ના મુતાબિક છે. સૂફીઓની તેહકીક 'સુકર' અને 'ગલ્બ'એ હાલ'ના એતેબારથી છે. હાખલા તરીકે તારાઓ દિવસે છૂપાયેલા હોય છે. દિવસે તારાઓના વુજૂદથી ઈન્કાર કરવો, ન જોવાના કારણે સહીહ છે. પરંતુ હકીકતમાં તારાઓ મોજૂદ છે. તેઓના વુજૂદનો ઈક્રાર બિલકુલ સહીહ છે.

પત્ર ૩૩

☆ પ્રતિ : મુલ્લા શમ્સુદ્દીન (રહ.)

સવાલ

હઝરત શૈખ શર્ફુદ્દીન યજ્ઞા મુનીરી રહમતુલ્લાહિ અલૈહના નીચેના કલેમાત (વચનો)નો સાવાય શું છે ?

૧. જ્યાં સુધી કાફિર ન થાય મુસલમાન ન થાય !

- ૨ જ્યાં સુધી પોતાના ભાઈનું માથું ન કાપે મુસલમાન ન થાય !
- ૩ જ્યાં સુધી પોતાની માતાથી જુદા (મિલન) ન થાય મુસલમાન ન થાય !

જવાબ

(૧) કુદથી મુરાદ કુદે તરીકત છે. એ કુદે હકીકત છે; એના પછી ઈમાને હકીકત પ્રાપ્ત થાય છે; અને એવું મજબૂત ઈમાન મળે છે કે જેને અવાલ (પતન) નથી.

આ મકામમાં સાલિક ઈમાને મુજબલથી (આગળ) ઈમાને મુસ્સલ વડે અને ઈમાને ઈસ્તદલાલીથી (આગળ) ઈમાન બિલ એન વડે મુશરફ થાય છે.

(૨) ભાઈથી મુરાદ (આદમીની) સાથે જન્મેલા શત્રુ છે જે આદમીને હરેક વખતે બહેકાવે છે. અહકામે શરીઅતની તલવાર વડે તેનું માથું કાપવું મકસૂદ છે. યાને સાથે જન્મેલા શત્રુની આરઝુઓને માટીમાં મેળવી દેવું અને અહકામે ઈલાહીનું પાલન કરવું (એવો એનો ભાવાર્થ છે.)

(૩) જ્યાં સુધી પોતાની માતાથી જુદા (મિલન) ન થાય મુસલમાન ન થાય. (એની ટૂંકમાં સમજૂતી નીચે આગાહીમાં આપી છે તે વાંચો.)

આગાહી

જે મકામમાં સાલિક, જેમૂદીની હાલતમાં 'અનલ હક' ('હુ' ખુદા છું') કહે છે; અને તરકકી થયા પછી તેને મકામે 'હકીકતે મુશ્શિનહ'માં વસ્લ (મિલન) નસીબ થાય છે તેને સૂફીઓની ઈસ્તદલાહ (પરિલાવા)માં 'હિમ' (માતા) પણ કહે છે. એની સંપૂર્ણ સમજૂતી 'મેઅયારુસ્સલૂક' કિતાબમાં આપેલી છે.

પત્ર ૩૪

☆ પ્રતિ : મુહમ્મદ અમીનની માતા

પોતાના અકીદાઓને અહીં સુન્નત વલ જમાઅતના ઉલમાના અકીદા પ્રમાણે દુરુસ્ત કરો, એના બાદ નમાઝ, રોઝા, હજજ, ઝકાત પર અમલ કરો. અને જે વાંતોથી શરીઅત મનાઈ કરી છે તેનાથી દૂર રહો.

પોતાની હંમરને લાવઅની (બેકાર) વાંતોમાં ખર્ચ ન કરો. માવા-બબવવાની તરફ આકર્ષિત ન થાઓ. ગીબત અને મેથ્યા-ટેથ્યા થી બચો. જૂઠું બોલવાથી અને બોલતાનથી બચો.

લોકોના ઐબોને છુપાવવા અને લોકોની ભૂલોને માફ કરવી ઘણી ઉમદા વાત છે. યુલામો અને મોહતાબો પર રહેમ કરવું જોઈએ અને તેઓની બુલોને દરગુઝર કરવું જોઈએ. પોતાના કુસુરોને નઝર સામે રાખવા જોઈએ અને પોતાના વખતને માટે હકમાં વાપરવું જોઈએ.

પત્ર ૩૫

☆ પ્રતિ : મિર્ઝા મિનાયર

જવાની જેવી રીતે ઈચ્છાઓ અને આરજૂઓનો વખત છે તેવી જ રીતે ઈદમ અને અમલનો પણ વખત છે. જવાનીના નેક આમાલ, ગેર જવાનીના નેક આમાલના કરતાં કેટલાયે દરજ્જે અફઝલ અને બેહતર છે.

ખાસ ઈન્સાન ખાસ ફરિસ્તાના કરતાં એટલા માટે જ બેહતર છે કે નફસ અને શીતાન આડ બનવા છતાં ઈન્સાન હક (તઆલા) ના કુકમોનું પાલન કરે છે. ફરિસ્તાઓને કોઈ વસ્તુ ફકાવટ કરનાર નથી.

પત્ર ૩૬

☆ પ્રતિ : મીર મુહમ્મદ નુઅમાન (૨૬.)

કબરમાં અજાણ અને સવાળ જરૂર છે, અને તે કુરઆને મજીદ તથા હદીસે નખવી સલ્લલ્લાહો અલૈહિ વસલ્લમથી સાબિત છે. આલમે બરઝખ યાને આલમે કબ્રમાં એહસાસ^૧ અને ઈદરાક^૨ છે; હરકાત^૩ નથી.

આ ભાગતમાં સંપૂર્ણ ઈત્મિનાન અસ્લાહના ઝિક્કથી યાક છે. કબરની જિન્દગી દુનિયાની જિન્દગીથી અરધી છે તથા રૂહની સાથે શરીરનો સંબંધ અને શરીરની સાથે રૂહનો સંબંધ અરધો છે.

પત્ર ૩૭

☆ પ્રતિ : મુહમ્મદ તાહિર બકાશી (૨૬.)

જમીલે મુત્લકના તરફથી જે કંઈ આવે તે જમીલ છે; બલે એ જલાલની સૂરતમાં બહર થાય. જલાલ હકીકતમાં ઐન જમાલ છે. એને મુખથી કહેવું અને કલમથી લખવું જરૂરી નથી બલકે એ વાત હકીકત ધરાવે છે અને નખશીખ મગજ (માવે) છે.

આમાલી

બાપની સખ્તી પછી ઓલાદની કેળવણી અને માતાની નરમી પછી બચ્ચાની તબાહી અનિવાર્ય છે. તકલીફમાં અસ્લાહને યાદ કરવું અને રાહતમાં નેઅમતો આપનારને (પ્રુદાને) બૂલી જવું સામાન્ય રિવાજ છે, હરેક હાલતમાં યાદે હક કરવું ખાસાને પ્રુદાનું કામ છે.

- ૧ એહસાસ : લાગણી, સંવેદન
- ૨ ઈદરાક : સમજ, જ્ઞાન
- ૩ હરકાત : હલન-ચલન, પ્રવૃત્તિ

પત્ર ૩૮

☆ પ્રતિ : મુલ્લા ઈબ્રાહિમ (૨૯.)

હુજૂર નખીએ અકરમ સલ્લલ્લાહો અલૈહિ વસલ્લમે ઈરશાદ ફરમાવ્યો છે કે,

‘મારી હિમ્મતના ખોતેર (૭૨) ફિક્કાઓ જહન્નમમાં જશે અને એક જન્નતમાં જશે’

એનાથી એ મુરાદ છે કે ખૂરા અપ્રીદાઓ અને ખૂરા કામોના કારણે જહન્નમમાં જશે; પરંતુ તે લોકો હંમેશા જહન્નમમાં નહિ રહેશે. પોતાના ખૂરા અપ્રીદાઓ અને ખૂરા અમલોની સગા ભોગવીને પછી જન્નતમાં આવી જશે.

જેઓના અપ્રીદાઓ અને અમલો દુરુસ્ત હશે તે એક ફિક્કા જન્નતમાં જશે.

આ ગિદઅતી ફિક્કાઓ સર્વ અહલે કિબ્લહ છે એટલે જ્યાં સુધી તેઓ દીની જરૂરતાનો ઈન્કાર ન કરે અને શરીઅતના અહકામોની શુંખલાઓ અને પરંપરાઓને રદ ન કરે ત્યાં સુધી તેઓના ઉપર કુફનો ફતવો લગાડવાનું સાહસ કરવું ન જોઈએ.

ઉલ્લમાએ ફર્માવ્યું છે કે અગર નવ્વાણું (૯૯) કારણો કુફના હોય અને એક કારણ ઈસ્લામનું જેવામાં આવે તો ઈસ્લામનું એક કારણ (ધ્યાનમાં લઈને) કુફનો કુકમ કરવો ન જોઈએ.

ગરીબો જન્નતમાં પાંચસો વરસ વહેલાં દાખલ થશે અને માલદારો પાંચસો વરસ પછી દાખલ થશે તે પાંચસો વરસ આ દુનિયાના છે ન કે આખિરતના. દુનિયાના આ પાંચસો વરસ, આખિરતનો અરધો દિવસ છે.

જે ફકીરો ફના અને બકા વગેરેથી મુશરફ છે તેઓમ્. જેઓ
મરીબ છે તેઓ માલદારોના મુકાબલામાં અફઝલ છે.

ફકીર તે છે જે હંમેશા શરીરતના અહકામોનું પાલન કરે છે.

પત્ર ૩૯

☆ પ્રતિ : મુહમ્મદ સાદિક કરમીરી (૨૬.)

આલીમો તથા હકીમોના ઈંદમુલ યકીન ઈસ્તેદલાલી^૧, નઝરી
અને મુજમલ^૨ છે. સૂફીઓનો ઈંદમુલ યકીન ઈસ્તેદલાલના મત^૩બાથી
આમળ બદીહી^૪, શુહદી^૫ અને મુફરસલ^૬ છે.

આખાહી

હાખલા તરીકે :

દિવસે તારાઓનું વુજૂદ ઈસ્તેદલાલી છે.^૧

રાત્રે તારાઓનું વુજૂદ શુહદી છે.^૭

આલીમો તથા હકીમોના ઈંદમુલ યકીન અને સૂફીઓના
ઈંદમુલ યકીનમાં એજ ફેર છે.^૮

● ૧ ઈસ્તેદલાલી : તાકિંક, બૌદ્ધિક દલીલોથી સમગ્ર શકાય એવું.

૨ મુજમલ : જુદાંશિષ્ય

૩ બદીહી : બહેરી, રોશન, સ્પષ્ટ

૪ શુહદી : ભેદ શકાય એવું, દર્શનીય

૫ મુફરસલ : વિરુદ્ધ, સવિરુદ્ધ

૬ તર્ક અને દલીલથી આપણે સ્વીકારીએ છીએ કે દિવસે પણ
આકાશમાં તારાઓ મોજૂદ છે પરંતુ સૂર્યના પ્રકાશના કારણે
દેખાતા નથી.

૭ રાત્રે આકાશમાં તારાઓને આપણી આંખોથી ભેદને તેઓના
વુજૂદને બધી રીતે છીએ.

૮ એની વિરુદ્ધ સમજૂતી માટે જુઓ 'અહસનુલ્લાહીયમ' પા. ૧૨૨

પત્ર ૪૦

☆ પ્રતિ : જ્વાળા હિસામુદ્દીન (૨૬.)

આપે (પોતાના) સંબંધીઓ જોડે હરમૈન શરીફેન ચાલ્યા જવાનો, ત્યાં જ રહેવાનો, અને ત્યાં જ મરવાનો પોતાનો ઈરાદો બહાર કર્ચો છે.

આપનું સંબંધીઓ જોડે જવું નહીં નથી આવતું, અમર આપ એકલા ચાલ્યા જાઓ તો મુનાસિબ છે. અને ઉમ્મીદ છે કે ઈન્શાઅલ્લાહ સલામત પહોંચી જશે.

પત્ર ૪૧

☆ પ્રતિ : એક નેક ઓરત

નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વત્તસ્લીમે, મક્કાના વિજયના દિવસે, ઓરતોને આ શરતોની સાથે જૈઅત ફરમાવી :

અલ્લાહ તઆલાની સાથે કોઈને શરીફ ન કરશે.

મોરી ન કરશે,

ઝિના ન કરશે,

પોતાની ઓલાદને કતલ ન કરશે,

કોઈના પર બોહતાન ન લગાવશે,

ખુદા અને રસૂલના કુકમના ખિલાફ (કામ) ન કરશે.

હુમૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમે ઓરતોને માત્ર (ગૌખિક) વચન લઈને જ જૈઅત ફરમાવેલી છે. પોતાનો મુખારક હાથ ઓરતોની તરફ લાગાવ્યો ન હતો.

□

મુશરિકોના મોટા દિવસો, હોળી, દિવાળી, દશેરા વગેરેની તબ્બીમ કરવું અને તેઓની રસ્મોનું પાલન કરવું નખશીખ કુફ અને શિક્ક છે.

□

પુત્રોની કબરો પર જનવરોને મન્નત ચઢાવવું અને ગ્રુબ્હ કરવું પણ કુકડાએ શિક્ષામાં શામેલ કર્યું છે.

□

ઔરતો બીબીઓના નામ પર રોઝા રાખે છે, દિવસ સુકરંર કરે છે, અને પછી તેને પોતાની હાજતો પૂરી થવા માટે ઝરીયો ખાસ કરે છે. એ બધી વાતો ઈબાદતમાં શિક્ષા છે.

હઠીસે કુદસીમાં (અલ્લાહ તઆલાનો) ઈરશાદ છે કે
'રોઝો ખાસ મારા માટે જ છે.'

એટલે ગૈરલાહની નિયતથી રોઝો રાખવું ખુદાની સાથે કોઈને શરીફ કરવા સમાન છે.

□

ગૈર (પરાઈ) ઔરતની તરફ જોવું આંખોનો ઝિના (વ્યભિચાર) છે. એટલે જ હકતઆલાએ મહોંને અને ઔરતોને ફરમાવ્યું છે કે પોતાની આંખો નીચી રાખવા કરો.

ઔરતો પોતાના પગો ઝમીન પર જોરથી ન પછાડે કે તેઓના ધરેણાંને અવાજ મહોંના કાનો સુધી પહોંચે. વળી હકતઆલા ફરમાવે છે કે, ઔરતો પોતાનો બનાવ-સુંગાર ગૈર મહોંની સામે ન કરે; અને ન બનાવ-સુંગાર કરીને ગૈરની સામે નીકળે.

આમાહી

આ મુબારક પત્રમાં પીરો, મુરીદો અને આમ મુસલમાનોના માટે બે વાતો ખૂબ જ જરૂરી અને વિચારવા યોગ્ય છે:

(૧) હુઝૂર નબીએ અકરમ સલ્લાલ્લેહિ વસલ્લમ તો ઔરતોને માત્ર મૌખિક ઈક્રાર લઈને જૈઅત ફરમાવે અને જાહિલ પીર યા નાવાકિફ પીર યા બંદ્ગે નફસ (મતેચ્છાઓનો પૂનરી) ઔરતોને સામે બેસાડીને અને ઔરતોના હાથ પકડીને જૈઅત કરે છે, જે તદ્દન હરામ છે.

બેઅત ધવુ' સુન્નત છે. ફર્જને છોડી દેવામાં આવે તો સુન્નત કેવી રીતે કાયમ રહી શકે !!

(૨) હાલના જમાનામાં પશ્ચિમી (યુરોપી) સંસ્કૃતિના ચાલ-ચલણની અસરના કારણે કેટલીક મુસલમાન ઔરતો પોતે તથા કેટલાક કમળેર ઈમાનવાળા, પોતાની આકેળતથી ગાફેલ મદો, ઔરતોને ઉમદા ઉમદા લીલાસ અને ઘરેણાંઓ પહેરાવીને ધૂમવા-ફરવા લઈ જાય છે !

જો કે આ મુગારક પત્રમાં ઉઝરત મુજહિદ અદ્દેસાની રહમ-તુલાહિ અલૈહેએ હકતઆલાના હુકમ પ્રમાણે ઔરતોને જમીન પર જોરથી પગ પછાડીને ચાલવાની પથ્થુ મનાઈ કરી છે; જોથી ઘરેણાં-ઓનો અવાજ મદોના કાને ન પડે.

જો મુસ્લિમ ઔરતો અને મદો હકતઆલાના હુકમોને માનતા નથી, નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામના સંસ્કાર-સંસ્કૃતિ-ને અપનાવતા નથી અને પશ્ચિમના સંસ્કાર-સંસ્કૃતિનું આંધળું અનુકરણ કરે છે તેઓ પોતાના ઈમાનને તપાસી જુએ અને પોતાના મુસ્લિમ નામને ન શરમાવે કારણ કે 'મુસ્લિમ' શબ્દનો અર્થ 'તસ્લીમ કરવું' (સ્વીકારવું, માનવું) એવો છે. જ્યારે એ લોકો તો ખુદાના હુકમોની મુખાલિફત કરે છે; અને હાલે મુસલમાન હોવાનો કહે છે !

બેપદંગીના કારણે ઝિનાકારી, આવારગી, કતલ, ગારતગીરી રોજે રોજ પેશ આપી રહ્યાં છે તે આપણી નજર સામે છે.

કુરઆને કરીમે, નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વત્તસ્લીમના અસ્હાળને આ હુકમ ફરમાવ્યો છે કે :

‘વાઈઝા સઅલ્તુમૂ હુમ મતાઅન ફરઅલ્
હુન્ન મિવરાએ હિબાબિ આલિકુમ અત્હુ
હિ કુલૂબિકુમ વ કુલૂબિહિન્ન’

જ્યારે નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામની ખીખીઓથી કોઈ ચીજ માંગો તો પરદાથી માંગો. પરદાનો આ તરીકો તમારા દિલોને અને મોમિનોની માતાઓ (રદિ.)ના દિલોને પાક કરવાનો છે.

એવા કોણ મુસ્લિમ મદ અને મુસ્લિમ ઓરત છે જે સહાબા (રદિ.) અને ઉમ્મુલ મોમિનીન રિદવાનુલાહિ અન્કુમ અજમઈનના નક્સ કરતાં પોતાના નક્સોને સારા સમજશે !

જ્યારે ખૈર (બલાઈ)ના ઝમાનામાં પદાંત્રી આટલી તાકીદ છે તો હવે શર (ખૂરાઈ)ના ઝમાનામાં તો વધારે કાળજી રાખવી જરૂરી છે.

પત્ર ૪૨

☆ પ્રતિ : મુહમ્મદ હાશિમ કરમી (રહ.)

આપના પત્રને વાંચતી વેળા આપની નૂરાનિયત આપની આજુબાજુ-ફરતે ખૂબ ફેલાયેલી નઝર આવી અને ઘણી ઉમ્મીદ પેદા થઈ.

ખૈર મુહમ્મદ નુઅમાને પત્રવ્યવહાર બંધ કરી દીધો છે એનું શું કારણ છે ? અત્રર મારા તરફથી તેમના દિલમાં નાખૂશીનો કોઈ વહેમ હોય તો તેઓ એને દિલમાંથી દૂર કરે. મારા તરફથી સંતોષિત રહે. ફકીર પોતાના મુરીદોની એવી રીતે હિફાજત કરે છે જેવી રીતે પક્ષી પોતાના ઈંડાઓની હિફાજત કરે છે.

પત્ર ૪૩

☆ પ્રતિ : ખ્વાજા મુહમ્મદ સઈદ (રહ.) અને
ખ્વાજા મુહમ્મદ મા'સૂમ (રહ.)

આજકાલ રમઝાન શરીફના દિવસોમાં અજુબો ગરીબ વખત

વિતી રહ્યો છે, અળખો ખરીબ અસરાર^૧ અને નિકાત^૨ના કલેમાત
(વચનો) બયાન કરવામાં આવે છે.

હઝરતે અંબિયા અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામની બેઅસત,^૩
અક્કલનું સાબિત હકમ ન હોવું,
આખિરતના ઈમાન, અઝાબ અને સવાબ,
આખિરતમાં અલ્લાહના હીદારની સાબિતીઓ;
કુઝૂર નખીમે અકરમ સલ્લાહો અલૈહિ વસલ્લમના ખાતમુન-
નખીયીન હોવાની દલીલ;
હરેક સહીના મુજદ્દિહ,
ખુદાએ રાશેદીન રિદવાનુલ્લાહિ અનકુમ અજમઈનની ઈકતેદા;^૪
તરાવીહનું સુન્નત હોવું.

પુનજન્મની માન્યતા ખોટી હોવું;

જિન્ન અને જિન્ની ઓના અહેવાલ, તેઓના અઝાબ અને
સવાબ, અકતાબ, અવતાદ અને અખ્દાસના અહેવાલ અને
ખુસસિયતો, વગેરેનું બયાન થયું છે !

અમર એ વાતોને લખવામાં આવે તો ધણું મોટું દફતર થાય.

પત્ર ૪૪

☆ પ્રતિ : ખીર અખ્દુર્રહમાન^૫ (રહ.)

સવાલ

‘આખિરતમાં હીદારે હક થશે’, એ વાતનો જોઓ ઈન્કાર કરે
છે તેઓ પોતાના ઈન્કારના ટેકામાં આ દલીલ રજૂ કરે છે :

- ૧ અસરાર : બેદો, રહરયો
- ૨ નિકાત : નૂકતાઓ
- ૩ બેઅસત : (અલ્લાહ તરફથી) મોકલવું
- ૪ ઈકતેદા : પેરવી કરવી
- ૫ હઝરત મુજદ્દિહ સાહબ (રહ.)ના ખલીફ ખીર મુહમ્મદ નુઅમાન
બદ્દશી (રહ.)ના સાહબઝાદા છે.

દર્શન કરનાર અને દર્શન આપનાર બંને એકબીજાની સામ-સામે હોય છે. એટલે જો બંને અને ખુદા બંને સામસામે હોય તો ખુદાની જ્ઞાત (સામેની) બાજુથી સીમિત છે એવો અર્થ થાય. હકીકતમાં તે જ્ઞાતે પાક બધી બાજુથી અસીમ છે.

જવાબ

જે સાનેએ^૧ હકીકી, સર્વશક્તિમાને (ખુદાએ) અવયવો અને રજોથી બનેલી આ જહેરી આંખોને સામેની વસ્તુઓ જોવાની શક્તિ આપી છે તે જો આલમે આખિરતમાં—જે સશક્ત અને શામત છે—તેમાં એ જ બંને અવયવોને (આંખોને) એવી શક્તિ આપે કે દર્શન આપનાર સામે હોય કે ન હોય, એક દિશામાં હોય કે તમામ દિશામાં હોય, તો પણ તેના દર્શન કરી શકે, તો એમાં નવાઈની કંઈ વાત છે? પણ એમાં અશક્ય વાત શું છે?

કોઈ વસ્તુને જોવા માટે કેટલીક જગ્યાએ રૂબરૂ હોવાનું બંધન છે અને કેટલીક જગ્યાએ બંધન નથી. (આખિરતમાં અલ્લાહ તઆલાના) દીદાર માટે કોઈ શરત નક્કી કરેલી નથી.

માત્ર રૂબરૂ હોય તો જ દીદાર (દર્શન) થઈ શકે એવી શરત સમજવું ખુદાની કુદરતે કામિલાનો ઈન્કાર છે અને માત્ર આ આલમે શહાદત તથા આ જહેરી નિગાહની ખીના પર આધાર રાખીને રૂબરૂથી ઈન્કાર કરવો આલમે મહફૂત, અને અબઈબાતે કુદરતથી ઈન્કાર છે.

મોમિનો આખિરતમાં હક તઆલાને જોશે અને ચક્રોને વિજ-દાનીથી ભણી લેશે કે હક તઆલાને જોઈ રહ્યાં છે. ઉપરાંત રૂબરૂ (દર્શન)થી જે લિજ્જત હાસિલ થાય છે તેને સંપૂર્ણતઃ (કામિલ તોર પર) પોતાનામાં પાગશે. જોકે અલ્લાહ તઆલા તેઓના

■ ૧ સનેઅ : કારીગર, નિર્માતા, સર્જક, બનાવનાર

ઈંદરાક^૧માં નહિ આવશે. આખિરતમાં દશા વગર રૂપત (દર્શન) સામિત છે અને જ્ઞેનારાને જે સિબજત હાસિલ થશે તેમાં કોઈ નુકસ (ઉષ્ણ) ન હશે.

□

ઈંદમ^૨ જે પ્રકારના છે. એકમાં રૂપત હોવું શત^૩ છે અને બીજામાં શત^૪ નથી. ઈંદમે હકના મુકાબલામાં રૂપત હોવું શત^૫ નથી. ઈંદમાનવાળાઓને જે ઈંદમ આપવામાં આવ્યો છે તે ઈંદમે હકના કિરણો (પરતવ) છે. એટલે જે સિદ્ધ અસલમાં છે તે તેના અક્ષ (પ્રતિબિંબ)માં પણ હોવું જરૂરી છે. હા, એ ફેર જરૂર છે કે સિદ્ધાતે હક કડીમ, શાશ્વત છે તથા હરેક નુકસ (ખામી)થી પાક છે. સિદ્ધાતે ઈન્સાનીમાં નુકસ અને ઝવાલ છે.

કિયામતના દિવસે અને જન્નતમાં રૂપતે હક દિશા વગર થશે. અહાહ તઆલા એવા લોકોને હિદાયત ફરમાવે કે જો આ નરસે સરીહ^૬ અને હદીસે નળવી અલ્લહિસ્સલાતો વસ્સલામને છાડીને પોતાના અધૂરા સંશોધનો તથા અહલે મઆશ^૭ને પોતાના પેશરવ (નેતા) બનાવે છે.

□

હકીમ અબૂ અલી સીના બુદ્ધિમાનેનો સરદાર છે. તેણે ઈંદમે અકલિયા (બૌદ્ધિક જ્ઞાન)માં ઘણી જૂલો કરી છે. ઈંદમામ રાઝી (રહ.)એ અબૂ અલી સીના પર ટીકાઓ કરેલી છે.

અહલે સુન્નત વલ જમાઅતના ઉલમાએ શરીઅતના તમામ અહકામોને સામિત રાખ્યા છે. કહેને તે અહકલમાં આવે કે ન આવે. જેમકે ઠગરના અઝાબ અને સવાબ, મુન્કર અને નકીરના સવાલો, પુલસિરાત, આ'માલનું ત્રાજપું વગેરે.

■ ૧ ઈંદરાક : સમજ

૨ ઈંદમ : જ્ઞાન, બહુકારી, માહિતી

૩ નરસે સરીહ : કુરઆન શરીફની સાફ અને સ્પષ્ટ આવૃત્તિ

૪ અહલે મઆશ : યામર બુદ્ધિ

આ અહકામને સમજવા માટે આપણી અકલ્પી અસમર્થ છે. અગર તમામ અહકામને સમજવા માટે આપણી સમજ અને અકલ્પ પૂરતાં હોત તો હઝરતે અંગિયા અલેહિમુસ્સલાતો વસ-સલામને મોકલવાની જરૂર ન હોત. જ્યારે જાતે હક બેચૂ^૧ છે તો તેની રૂયત^૨ પણ બેચૂ છે.

એક વખતે મેં ખ્વાબમાં એ બેચૂ^૧ કે હું 'લામકાન'માં છું. ત્યાં કોઈ દિશા નથી. ન ત્યાં દિવસ છે ન રાત છે! ન આસમાન છે ન જમીન! હું હેરાન છું કે ક્યાં જઈશ! એટલામાં અમીરક મોમિનીન, નકશતંદી હલકાના સરદાર, હઝરત અબૂતકર સિદ્દીક રદિયલ્લાહો અન્હો તશરીફ લાવ્યા અને મને પોતાના બંને મુતારક હાથોમાં એવી રીતે જીકાવી લીધો જેવી રીતે મુર્દા બાળકના જનાઝાને જીકાવી લેવામાં આવે છે.

જો હઝરત અબૂતકર સિદ્દીક રદિયલ્લાહો અન્હોનું આવવું-જવું અને મુલાકાત દિશાના બંધન વિના થઈ શકે છે તો અક્ષાહ તઆલાની મુલાકાત સામે હોવા વગર અને દિશા વગર થવું શું મુશ્કેલ છે!

આખાલી

અહકામે હકને અને હદમે હકને પોતાની અકલ્પના ગાજવામાં મૂકીને તોલવું નખશીખ ગલતી છે. કારણ કે જો આદમી પોતાની જાતને, સિકાતને, છુદ્દિને અને લાગણીને જ જોઈ શકતો નથી કે સાંભળી શકતો નથી તો પછી હદમે હકને શું સમજી શકે!

દાખલા તરીકે :

રહનો સંબંધ શરીરમાં કઈ દિશાએ છે? શરીરની સાથે એનું સંયોજન કઈ રીતે અને કયા સ્વરૂપે છે?

હાસ્યનું સ્થાન શરીરમાં કઈ જગાએ છે? હાસ્ય ક્યાંથી આવે છે અને ક્યાં ચાલ્યું જાય છે?

● ૧ બેચૂ : અનન્ય, અદ્વિતીય, બે-મિસ્લ

૨ રૂયત : દીલર, દર્શન, અવલોકન

આ જ માટી છે જેના વાસણે આગમાં રાખવાથી ટૂટી જાય છે; વાંકા થઈ જાય છે. એ જ માટીમાંથી (સોનું, રૂપું માળવા માટે) આદમી કુલડી બનાવે છે અને તેને આગમાં રાખે છે ! વળી ધમણ વડે આગને ખૂબ ધમ ધમતી બનાવે છે. તેમાં સોનું-ચાંદી તાંબુ વગેરે (ધાતુઓ) પીગળીને ગોળ-ગોળ ફરતાં રહે છે પરંતુ કુલડીમાં આગથી કોઈ નુકસાન નથી થતું !

પ્રુદાએ બંદાને એ શક્તિ આપી છે કે એક જ માટીમાં બીજી સિદ્ધત પૈદા કરી દે છે તો સર્વ શક્તિમાન હક તઆલા આક્રિયતમાં આ જાહેરી આંખોમાં હકના હીદાર (દર્શન)ની શક્તિ અને સિદ્ધત પૈદા કરી દે તો કઈ નવાઈની વાત છે ?

તેની સિદ્ધત આપણી સિદ્ધતથી ઉચ્ચ-અતી-ઉચ્ચ છે. અને તેની જાત આપણી જાતથી ઉચ્ચ-અતિ-ઉચ્ચ છે.

હઝરત મોલાના રૂમી રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાવે છે :

હો નમી ગંજહ બ મીઝાને ખિરહ,
તે છુદિના ત્રાજવે તોલી શકાય એમ નથી,

તૂ તરાજૂયે ખિરહશ બર દરહ.
માટે તું છુદિના ત્રાજવાને દૂર કર.

પત્ર ૪૫

☆ પ્રતિ : મોલાના મુલતાન સરહિંદી

જેટલા પ્રમાણમાં દિલ અસ્લાહ તઆલાથી નજીક છે એટલા પ્રમાણમાં બીજી કોઈ ચીજ નજીક નથી. દિલ કાલે મોમિનતું હોય કે ગુનેહગારતું હોય, દિલને ઈબ્ન પહોંચાડવાથી બચવું જોઈએ; કારણ કે પડોશી કાલે ગુનેહગાર અને નાફરમાન કેમ ન હોય, છતાં તેની હિમાયત અને મદદ કરવામાં આવે છે. એટલે એની

ઈન્નથી ડરવું નોઈએ; કારણ કે કુરે પછી સોધા મોટા ગુનો દિલને ઈન્ન પહોંચાડવું છે.

તમામ મખ્લૂક અસ્લાહના જાંદા છે. એટલે જાંદાને મારવું યા અપમાન કરવું માલીક (ખુદા)ને ઈન્ન પહોંચાડવું છે.

□

જેવી રીતે ઈન્સાન તમામ મખ્લૂકમાં અદ્દઅલ અને અશરફ છે અને એની એ ખુબી આલમે કબીર^૧ની તમામ ચીજોનો જામેઅ^૨ હોવાના કારણે છે તે જ રીતે ઈન્સાનનું દિલ પણ તમામ ચીજોનું જામેઅ હોવાના કારણે અદ્દઅલ અને અશરફ છે.

ઈન્સાનનું દિલ આલમે ખલક અને આલમે અમ્મ જાંનેતું^૩ જામેઅ છે; તથા જાંને આલમોનો જરઅખ^૪ છે. ઈન્સાન પ્રથમ પોતાના ઉસૂલ^૫માં ઉરજ (ઉન્નતી) કરે છે. યાને પ્રથમ પાણીની તરફ, પછી હવામાં, પછી આમના તરફ, પછી લતીફાઓના ઉસૂલની તરફ, પછી ઉસૂલની (પણ) અસલની તરફ, એટલે કે (અસ્લાહના) જે (મુખારક તામ) 'ઈસ્મ'થી એનું વુજુદ મોજૂદ છે તેની તરફ.^૬

પરંતુ કલ્પ (દિલ)ની કોઈ અસલ નથી. કલ્પનું ઉરજ (ઉન્નતી) હક (તઆલા)ની ઝાત તરફ છે. કલ્પ જેણે હુવીયત^૭નો દરવાજો છે. જે પ્રમાણે જવાન કરવામાં આવ્યું છે તે કમ પ્રમાણે

● ૧ આલમે કબીર : મોટું જમત, માનવના સારીર સિવાયના બાક જમતને મોટું જમત કહે છે.

૨ જામેઅ : સમુઅય, ગુલુમાહી, ગુલુ મરાવનારો, સર્વગુણ સંપન્ન

૩ જરઅખ : પટો

૪ ઉસૂલ : જરૂરૂલ અર્થાત ઈન્સાન જેમાંથી બનેલો છે તે મૂળ તરફ

૫ 'હમીકતે મુન્દિનહ' તરફ ઈશારો છે. સમજૂતી માટે જુઓ પાનું ૨૩

૬ હુવીયત : ભેચું, ભે ચર્ચું, અનન્ય, અદ્વિતીય, અનુપમ, અબેદ

જે કલ્પની તરફથી થાય તો મક્કસદ સુધી પહોંચવું આસાન છે; કારણ કે કલ્પમાં, જે મરતબાઓ (સોપાનો) પાર કર્યા પછી જામેઈયત અને વુસ્અત (વિરાળતા) પેદા થાય છે.

અહીં કલ્પનો અર્થ માંસનો ટૂકડો (અવધવ) નથી બલકે તે હકીકત છે જેને 'જામેએ બસીત' કહેવામાં આવે છે.

આઝાલી

'જામેએ બસીત' તે દૂર અને હકીકતને કહે છે જે આલમે ખલક, આલમે અઝર અને (અલ્લાહ તઆલાના પવિત્ર) નામો અને સિદ્ધતાના અનવારથી વિસ્તૃત રીતે, સંક્ષિપ્ત રીતે તેમજ હક (તઆલા)ની ઝાતથી જલ્લન કેઝ હાસિલ કરેલ હોય અને તે દૂરમાં પ્રતિબિંબિત રૂવે બેચૂં અને બેચૂં (ખુદા)ની સિદ્ધત હોય.

ઈન્સાનના દિલને જ નહિ બલકે પ્રાણીઓના દિલને પણ વિના કારણે દુઃખાવવા-દુભાવવા સાદું નથી. એટલા જ માટે હઝરત હાફિઝ શીરાઝી રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાવે છે :

મખાશ હર પચે આઝાર હરચે ખ્વાલી કુન,

કોઈનું દિલ દુખાવવા સિવાય ચાહે તે હર,

કે હર શરીઅતે મા ગૈર અઝી ગુનાહે નેસ્તે.

કારણ કે આપણી શરીઅતમાં એનાથી મોટો ખીનો કોઈ ગુનો નથી.

એક બબરૂ સીતું તરસ્યા કૃતરાને પાણી પીવાવવું અને રહમતે હકથી જિંદગી ભરના ગુનાહે માફ થઈ જવાનો ફિસ્સો સામાન્ય રીતે મરાહૂર છે.

પત્ર ૪૬

☆ પ્રતિ : ખ્વાજા મુહમ્મદ સર્કદ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ

સહિમાં એક નુકતો (ટપકુ) છે જે આ 'આલમે જિલ્લી' (પ્રતિબિંબિત જગત)નું કેન્દ્ર છે. એ ટપકુ તમામ જગતને

સંશ્લેષ છે. તમામ જગત આ સંક્ષિપ્ત ટપકાનું વિસ્તરણ છે. એ ટપકું સૂરજ સમાન છે જેનાથી તમામ જગત રોશન થાય છે. જે ફેડ કોઈને પહેંચે છે તે એ જ ટપકાના મારફતે પહેંચે છે; એ ટપકું એવે હુવીચ્યતના ટપકાની જરાળર સામે છે.

એ ટપકાં સુધી પહેંચ્યા પછી નુબ્રહમાં (નીચે) આવીને સાલિક લોકોને દઅવત (ઈસ્લામ તરફ આમંત્રણ) આપે છે અને સંપૂર્ણ રીતે લોકોની તરફ ધ્યાનીત રહે છે; પરંતુ જ્યારે મોતનો સમય નજીક આવે છે ત્યારે ખાલિકની તરફ મુખાતિગ રહે છે અને ખલકથી સંબંધ વિહીન રહે છે.

આ હદીસ શરીફનો અર્થ અને મતલબ પણ એ વખતે જાહેર થયા.

‘અલ્લા તાલ શવકુલ અખરાશિ ઈલા
લિકાઈ વ અના અશફો શવકન ઈલૈહિમ.’

અખરાશને શોક મારી લિકાઈના માટે હદ ઉપરાંત વધી ગયો. અને હું તેનાથી પણ વધારે તેગની મુલાકાતનો શોક ધરાવું છું

□

ખલક (લોકો)ની તરફ મુખાતિગ હોવા છતાં ખાલિક (ખુદા) ની સાથેનો તઅસ્લુહ પણ બેપદા રહે છે.

પત્ર ૪૭

☆ પ્રતિ : (જહાંગીર) બાદશાહ

બાદશાહની ફતેહ અને મદદના માટે દુઆ કરવામાં આવે છે; કારણ કે શરીઅતના અહકામો (પ્રજ્ઞામાં) ચાલુ થવાનો આધાર સલ્તનતના ટેકા અને પ્રોત્સાહન પર છે.

- ૧ હુવીચ્યત : ઇચૂં, ઇચઝૂં, અનન્ય, અદ્વિતીય, અનુપમ
- ૨ લિકાઈ : હિદાર, મુલાકાત, જોડું, પહેંચાવું

ફતેહ અને મદદના બે પ્રકારો છે. એક ફૌજ (લશ્કર) વગેરે સાધનો છે, એ ફતેહ અને મદદની સૂરત (ખાસ સ્વરૂપ) છે.

બીજો પ્રકાર ફતેહ અને મદદની હકીકત છે. તે મુસલ્માનીયુલ અસ્માયન-(અસખાબ તથા સાધન સરંજામના સર્જનહાર ખુદા)-ની તરફથી છે.

‘વમન્નસ્તુ ઇલ્લા મિન ઇન્દીલ્લાહ’
નથી મદદ પરંતુ અલ્લાહ તઆલાના તરફથી.

□

ફતેહ અને મદદની એ હકીકતનો સંબંધ ખુદાના ખાસ ખંદાઓ (ઓલિયા અલ્લાહ)ની દુઆમાં છે; કારણ કે હુઝૂર નબીએ અકરમ સલ્લલ્લાહો અલૈહિ વસલ્લમે ઇરશાદ કરમાવ્યો છે :

‘લા યરદુલ કઝીઅ ઇલ્લદુઆઅ’
ખુદાના કુકમને કોઈ ચીજ ટાળી શકતી નથી પરંતુ દુઆ.

□

તલવાર અને જિહાદમાં એ શક્તિ નથી કે તે કઝાએ ઇલાહી ને ટાળી દે, પરંતુ દુઆમાં ખુદાએ એ શક્તિ રાખી છે. એટલા માટે લશ્કરની શક્તિ કરતાં દુઆની શક્તિ વધારે બળવાન અને અસરકારક છે.

લશ્કરની શક્તિ શરીર સમાન છે અને દુઆની શક્તિ રૂહ સમાન છે. રૂહ વિના શરીર નકામું છે. એટલા માટે ફકીરોની દુઆએ લશ્કર સાથે હોવી જરૂરી અને અનિવાર્ય છે.

હુઝૂર નબીએ કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વસલ્લામ જિહાદના વખતે, લશ્કર હોવા છતાં, ફકીરો, મુહાજિરોના વસીલાથી ફતેહ અને મદદની દુઆ કરતા રહેતા હતા.

□

હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમે ફરમાવ્યું છે કે,

■ ૧ કઝાએ ઇલાહી : ખુદાનો કુકમ, વકદીર, નિયતી

ફતેહ અને મદદના બે પ્રકારો છે. એક ફૌજ (લશ્કર) વગેરે સાધનો છે. એ ફતેહ અને મદદની સૂરત (ખાલા સ્વરૂપ) છે.

બીજો પ્રકાર ફતેહ અને મદદની હકીકત છે. તે મુસબ્બીખુલ અસ્થાન-(અસખાબ તથા સાધન સરંજામના સર્જનહાર ખુદા)-ની તરફથી છે.

‘વમન્નસ્તુ ઇદલા મિન ઈન્દિલ્લાહ’

નથી મદદ પરંતુ અલ્લાહ તઆલાના તરફથી.

□

ફતેહ અને મદદની એ હકીકતનો સંબંધ ખુદાના ખાસ ખંદાઓ (ઓલિયા અલ્લાહ)ની દુઆમાં છે; કારણ કે હુઝૂર નબીયે અક્રમ સલ્લલ્લાહો અલૈહિ વસલ્લમે ઈરશાદ ફરમાવ્યો છે :

‘લા યરદ્દલ કઝીઅ ઈદલ્દુઆઅ’

ખુદાના હુકમને કોઈ મીઝ ટાળી શકતી નથી પરંતુ દુઆ.

□

તલવાર અને જિહાદમાં એ શક્તિ નથી કે તે કઝાયે ઈલાહી ને ટાળી દે. પરંતુ દુઆમાં ખુદાએ એ શક્તિ રાખી છે. એટલા માટે લશ્કરની શક્તિ કરતાં દુઆની શક્તિ વધારે બળવાન અને અસરકારક છે.

લશ્કરની શક્તિ શરીર સમાન છે અને દુઆની શક્તિ રૂહ સમાન છે. રૂહ વિના શરીર નકામું છે. એટલા માટે ફકીરોની દુઆઓ લશ્કર સાથે હોવી જરૂરી અને અનિવાર્ય છે.

હુઝૂર નબીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વસલ્લામ જિહાદના વખતે, લશ્કર હોવા છતાં, ફકીરો, મુહાજિરોના વસીલાથી ફતેહ અને મદદની દુઆ કરતા રહેતા હતા.

□

હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમે ફરમાવ્યું છે કે,

● ૧ કઝાયે ઈલાહી : ખુદાનો હુકમ, તકદીર, નિશ્ચતી

‘ક્યામતના દિવસે ઉલમાની શાહી શહીદાના લોહી કરતાં બેહતર હશે;

□

ફકીર જોકે પોતાને એ લાયક જાણતો નથી કે બાદશાહના લશ્કર માટે દુઆ કરનારાઓમાં (એને) શામેલ કરે. પરંતુ નામ ફકીર (હોવાથી) અને દુઆ કબૂલ થવાની આશા હોવાથી, દુઆ, શાહી લશ્કરની ફતહથી ખાલી પણ નથી.

પત્ર ૪૮

☆ પ્રતિ : ખવાબ મુહમ્મદ સઈદ (૨૬.)

હક તઆલાની અકરબીયતનો મામલો ઈસ્મે ફુઝૂરી^૧ પર આધારિત છે. ઈસ્મે ફુઝૂરી મઅલૂમની અસલ સાથે સંબંધ ધરાવે છે, મઅલૂમના જિલાલ (પ્રતિગિબ) સાથે નહિ.

ઈસ્મે ફુસૂલીમાં^૨ વસ્તુની ખરી જાણકારી થતી નથી બલકે વસ્તુની સૂરત (બાહ્ય સ્વરૂપ)ની જાણકારી થાય છે. સૂરતે રાય (વસ્તુના બાહ્ય સ્વરૂપ)ને તથા જિલાલે રાય (વસ્તુના પ્રતિગિબને) ઈસ્મે ફુસૂલીના કારણે જે લોકો મૂળ વસ્તુની જાણકારી સમજી બેસે છે અને ઐનિયત (મૂળસ્વ)નો દાવો કરે છે. એ હરગીઝ માનવા લાયક નથી; કારણ કે વસ્તુ અને વસ્તુનું બાહ્યસ્વરૂપ બંને એક નથી, બલકે બંને અલગ છે.

ગર મુસવ્વિર સૂરતે આં દિલસિતાં ખવાહદ કશીદ,
હૈરતે હારમ કે નાઝશરા ચુનાં ખવાહદ કશીદ.^૩

ઈસ્મે ફુઝૂરી જ ખરો ઈસ્મ છે કે જે ઝાતનો ઈસ્મ ધરાવે છે.

● ૧ ઈસ્મે ફુઝૂરી : પત્રના અંતે ‘આઝાહી’માં એની સમજૂતી આપી છે.

૨ ઈસ્મે ફુસૂલી : પત્રના અંતે ‘આઝાહી’માં એની સમજૂતી આપી છે.

૩ માણસના મુખની તસવીર તો બનાવી શકાય છે

પરંતુ તેના અંતરનું આલેખન કેવી રીતે થઈ શકે ?

ઈએ કુસુલીને ઈએ જાતનો ન ઈએ છે કે ન તે જાત અને સિકાતની તરફ રસ્તો ગતાવી શકે છે.

હઠીસે કુદસીમાં હક (તઆલા)નો જે ઈરશાદ છે કે,
'ન હું જમીનમાં સમાઈ છું ન આરામાનમાં, પરંતુ મોમિનના
હલ્લમાં સમાઈ છું.'

એ સમાવેશનો ઈએ, ફના અને બકા પછી, ઈએ કુઝૂરી સાથે સંબંધ ધરાવે છે, ઈએ કુસુલી સાથે નહિ.

આમાલી

ઈએ કુસુલી તે ઈએને કહે છે કે જે કોઈની પાસે શીખવામાં આવે; જેમકે : વાંચવું, લખવું, સુધારી કામ, હુઠારી કામ, વગેરે શીખવું.

ઈએ કુસુલી તે ઈએ છે જે શીખવા-શીખવવા વગર, આપોઆપ હોય. દાખલા તરીકે : બાળકનું રડવું, હસવું, મોં ખોલીને દુધ પીવું. તકલીફ મેહમૂસ કરીને રડી પડવું વગેરે.

ઈએ કુસુલી કરતાં પણ ખેલતર ઈએ કુઝૂરી છે. ફના અને બકા પછી ખુદાના ખાસ ગંદાએને એનો ઈએ આપવામાં આવે છે. ઈએ કુઝૂરી, ઈએ કુસુલી અને ઈએ કુસુલીની અસલ છે. ઈએ કુઝૂરીને ત્યાં સુધી કોઈ જાણી શકતું નથી જ્યાં સુધી એ ઈએ વડે આજુબિત ન થાય. દાખલા તરીકે : (કોઈ) મા-બાપની મુહબ્બતને જાણી શકતું નથી જ્યાં સુધી પોતે મા કે બાપ ન હોય.

પત્ર ૪૯

☆ પ્રતિ : મીર મુહમ્મદ નુઅમાન (રહ.)

સામાન્ય લોકોની જાણમાં ખાલિક અને મખસૂકમાં જે તફાવત છે તે જોર હકીકત ધરાવે છે અને ખાસાને ખુદા (ઓલિયા

અણાહ)ની સમજમાં, ક્રના અને વકા (હાસિલ થવા) પછી જે તફાવત સાગિત છે તે ઓર હકીકત ધરાવે છે. જેવી રીતે સામાન્ય મુસલમાનોનું ઈમાન જે કુદ્રે તરીકત (ક્રના અને વકા)થી પહેલાં છે તે ઓર સ્વરૂપ ધરાવે છે અને કુદ્રે તરીકતના પછી જે ઈમાન પ્રાપ્ત થાય છે તે ઓર હકીકત ધરાવે છે.

પત્ર ૫૦

☆ પ્રતિ : કાઝી નસરુલ્લાહ

આ પત્રનો ખુલાસો પત્ર ૩૯માં આવી ગયો છે.

પત્ર ૫૧

☆ પ્રતિ : મુલ્લા શેર મુહમ્મદ લાહોરી (૨૯.)

જેના ઉપર ઈમાન લાવ્યો છે તેના તરફ દિલનું એ ચાવું. દિલના યકીનથી અલાયદું છે; જોકે તસ્લીમથી અલાયદું નથી. બધે એ યકીનની જ શાખા છે.

યકીન હાસિલ થવા પછી દિલ એ હાલતોથી ખાલી નથી હોતું. જેના ઉપર ઈમાન લાવ્યો છે તેની તસ્લીમ અને ફરમાનરદારી હશે ના તેનો ઈન્કાર હશે.

તસ્લીમની નિશાની એ છે કે જેના ઉપર ઈમાન લાવ્યો છે તેની સાથે દિલ રાજી થઈ જાય છે અને સીનો ખૂલી જાય છે.

ઈન્કારની નિશાની એ છે કે દિલમાં કરાહત અને સીનામાં તંગી પેદા થાય છે.

દિલનું યકીન હાસિલ થવું અને તે પછી તસ્લીમ તથા રજાનું હાસિલ થવું માત્ર હક તઆલાની બખ્શીશ છે.

ઈન્કાર એ નફસે અમ્મારહની સિફત છે.

કેટલાક પર હક તઆલાનો એ ફઝલ છે કે તેને યકીન અને

તસ્લીમની સિક્ત અંગિયા અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામ સમાન અર્પણ કરવામાં આવે છે. મોટા ભાગનાને ઈમાન અને તસ્લીમની આ સિક્તની હિદાયત હઝરાતે અંગિયા અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામ તથા આસમાની કિતાબોના ઝરીયાથી કરવામાં આવે છે.

આગાહી

જે ખાસ બંદાઓને આપોઆપ હિદાયત અને હક (તઆલા) ના અહકામનું પાલન પ્રાપ્ત થાય છે તેને ઈજતિયાએ શિર્ક કહે છે. જેઓ સુહબત તથા કલામ (વાણી) વડે હિદાયત મળે છે તેને ઈજતિયા કહે છે. જેમ કે :

ઈમામુલ ઓલિયા હઝરત શેખ અબ્દુલ કાદિર જુલાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહનું (બાળપણમાં) દૂધ પાવવાના કાળમાં રોજે રાખવું,

હઝરત શાહ વલીયુલ્લાહ મુહમ્મિસ દહેલવી રહમતુલ્લાહિ અલૈહનું માતાના મર્જા કાળમાં, જે દવા એંગની માતા પીતી હતી તેનો સ્વાદ પાદ રહેવો,

હઝરત મિર્ઝા જાનેજાન શાહીદ રહમતુલ્લાહિ અલૈહનું દૂધ પાવવાના કાળમાં ખૂણસરત ઝી પર આશિક થવું,

ખાલ્સ અવસ્થામાં જાહેરી આંખો વડે હઝરત અબૂ નકર સિદ્દીક રહિમ્મલ્લાહો અન્હોની ઝિયારત થવી,

વજેરે વજેરે ખીજા ધણાય ઓલિયા અલ્લાહના આ પ્રકારના પ્રસંગો છે.

એને ઈજતિયાએ શિર્ક કહે છે.

પત્ર પર

☆ પ્રતિ : ફકીર મુહમ્મદ હાશિમ કરમી (રહ.)

ફનાથી મુરાદ છે હક (તઆલા) સિવાય સર્વને ખૂલી જવું. 'ફના'ના બે પ્રકારો છે.

■ ૧ ઈજતિયા : કશિસ, અપકર્ષણ (લેખક)

એક 'ફના' એ છે કે ઈલ્મે કુસલીમાં ઈલ્મે આફકીર બાકી ન રહે.

બીજી 'ફના' એ છે કે, ઈલ્મે કુઝૂરીમાં ઈલ્મે અનકુસ^૪ બાકી ન રહે.

ઈલ્મે કુસલીનું સંપૂર્ણ પહે નષ્ટ થવું થોડું મુશ્કેલ છે પરંતુ ઈલ્મે કુઝૂરીનું તદ્દન દૂર થઈ જવું અત્યંત મુશ્કેલ છે. શક્ય છે કે આ ભારીક મઅરફતથી કોઈ ઈનકાર કરે.

ઈલ્મે કુસલીને બૂલી જવા વિશે જે બવાન કરવામાં આવ્યું છે તે 'બૂલી જવું' ફનાએ કલ્બની સાથે સંબંધ ધરાવે છે. અને 'જે બૂલી જવું' ઈલ્મે કુઝૂરી ની સાથે સંબંધ ધરાવે છે તેનો સંબંધ ફનાએ નફસ પર અવલંબિત છે.

પ્રથમ 'ફના', ફનાની સૂરત (બાલ્લ સ્વરૂપ) છે. ફનાએ અનકુસી, 'ફના'ની હકીકત છે. ઈલ્મે કુઝૂલી, ઈલ્મે કુઝૂરીનું જિલ્લ (પ્રતિબિંબ) છે.

પત્ર ૫૩

☆ પ્રતિ : જ્વાબ મુહમ્મદ માસૂમ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ

ઈન્સાન પહેલા કંઈ પણ ન હતો. ન તેનો ઐન હતો, ન અસર, ન તેનો શુકુદ હતો, ન વુજૂદ. પરંતુ ખુદા પોતાની જિન્દગીથી જીવંત હતો. તેણે પોતાની 'બકા'માંથી 'બાકી'ની સિફત (ઈન્સાનને) અર્પણ કરી, તથા પોતાના અખ્લાક વડે ગુણવાન કર્યો બદલે ખુદાના ફઝલથી ઐન ફનામાં બકા અર્પણ કરી, તેમ જ

● ૧ ઈલ્મે કુસલી : જુઓ પત્ર-૪૮ની 'આગાહી' પા. ૨૭૬

૨ આફક : બાલ્લ જગત

૩ ઈલ્મે કુઝૂરી : જુઓ પત્ર-૪૮ની 'આગાહી' પા. ૨૭૬

૪ અનકુસ : આંતર જગત

એન યકામાં પોતાની ઝાતની તુલનામાં ફાની કર્યાં. એટલે ઈન્સાને 'ફના', 'યકા'ના આ મરતબાઓ હાસિલ કરવા વાજિબ છે.

એની મિસાલ એ છે કે કોઈ ઈન્સાનને નિમક (મીઠા)ની ખાણમાં નાંખી દેવામાં આવે અને તે નિમકની સિફતમાં ધીમે ધીમે નિમકના જ રંગનો, નિમકના જ સ્વાદનો થઈને નિમક બની જાય અને ઈન્સાનનો કંઈ એન કે અસર જાણી ન રહે તો તે વખતે તેને તોડવું મુશ્કેલ છે; અને તેને ખાવું અને ખરીદ વેચાણ કરવું હલાલ છે. અને જો તેનો કંઈ એન કે અસર જાણી રહેતો તો આ વાતો જાણી ન હોત.

કોઈએ સરસ કહ્યું છે :

સગે કે અંદર નિમકઝાર ઉક્તલ શુમ ગર્હલ અંદર વેચ,
જેમ નિમક (ની ખાણ)માં ફેનડું પડે અને તેની સાથે ઝાતપ્રાત
થઈને નિમક બની જાય,

મન ઈ દર પાય પુર શીર અઝ નિમક કમતર નમી દાનમ.
તેમ માગ નજીક આ દરિયો. નિમકથી કંઈ કમતર નયા.

□

ફનાએ નિમકની આ મિસાલથી કોઈ એવો ખ્યાલ ન કરે કે ઈન્સાન ઝાતે હક યા સિફતે હકમાં એવો ફના થઈ જાય છે જેવી રીતે નિમકની ખાણમાં હરેક યીઝ નિમક થઈ જાય છે. ઝાતે હક અને સિફતે હક હરેક કુલૂલ અને ઈતેહાદ (સાયુબ્ય અને સંયોજન) થી હિમ્ય અને પર છે. કામિલ ઈન્સાન, ફના અને યકા પછી સિફતે હકથી પ્રભાવિત થઈને

‘તખલ્લૂક બિ અખલાકિલ્લાહ’

અલાહના અખલાક અપનાવે.

થઈ જાય છે. ન કે ઝાતે હક અને સિફતે હકમાં એને કોઈ પ્રકારની શિકંત પ્રાપ્ત થાય છે. હક (તઆલા)ની તગામ સિફતો કહીમ (અમર અને અવિનાશી) તથા હરેક ખામી તેમજ પતનથી

પાક છે. ઈ-સાનમાં જે સર્વ સિદ્ધતા છે તે પ્રતિબિંબ સ્વરૂપે અને હંગામી છે. તેમજ ખેર અને શર (ભલાઈ અને ખૂરાઈ)થી મિશ્રિત છે.

ખાસિક અને મધ્વકમાં તદ્દાવત અને અવ્યવસ્થા અનિવાર્ય છે. મોટાલામના અણુસંગજી લોકો ઝિલ્લને અસલ (પ્રતિબિંબને જ મૂળ વસ્તુ) સમજી બેસે છે; તથા ગૈર મુસ્તકિલ^૧ને મુસ્તકિલ^૨ સમજી બેસે છે.

ફના અને યકા આરિફાના હાલાત છે. મઅફૂલવાળા^૩ યોની સમજથી એ બધું દૂર છે. આરિફાના કલામને ઢુસ્તે ઝન^૪ની સાથે સાંભળવું જોઈએ અને તેઓના કલામને પોતાની અકલના તાબામાં તોલવું ન જોઈએ.

‘ફના’ વખતે ઈ-સાનના ઝહેનમાંથી તમામ હલમ જતાં રહે છે; ‘યકા’ વખતે ફરી પાછાં આવે છે. ‘ફના’થી પહેલાં નફસ પોતાની શરારતમાં શેતાન કરતાં પણ વધારે શરારતખોર હોય છે; ‘ફના’ તેમજ ‘યકા’ પછી એજ નફસ ‘મુનમઈન્નહ’ની સિદ્ધતથી મુશરફ થઈને ફરિસ્તાઓ કરતાં પણ અફઝલ થઈ જાય છે.

પરંતુ આ કમાલાતાં (ખૂબીઓ) જતાં તમામ ખેર અને ખૂબી-ઓને આતે હકની તરફ મનસૂબ (નિર્દેશિત) કરે છે તથા તમામ ખૂરાઈ અને ફિસાદને પોતાની તરફ સમજે છે; કારણ કે માનવની અસલ માત્ર ‘અદમ’^૫ છે. જેથી નૂરે ખાતિન વડે હરેક ખેરને અલ્લાહ તરફથી અને ગાત્ર શર (ખૂરાઈ) ને અબ્દુલ્લાહ (પાંદાના પોતાના) તરફથી જુએ છે. અને જે જુએ છે તેજ જાણે છે.

- ૧ ગૈર મુસ્તકિલ : બિનાશી, સૂત, નાશવંત, કમજોર
- ૨ મુસ્તકિલ : અવિનાશી, અમૃત, મજબૂત, અમર
- ૩ મઅફૂલ વાળા : માત્ર બહેરી ઈકિમ મરાવનારા
- ૪ ઢુસ્તે ઝન : શુભ ભાવના, નેક ગુમાન
- ૫ અદમ : જુઓ પા. ૨૩ ‘હકીકતે મુઝિનહ’

પત્ર ૫૪

☆ પ્રતિ : ખાન જહાન

દુનિયાની નેઅમતો અને લિજ્જતો તે વખતે ઉપયોગી છે કે તેને શરીઅતના અહકામ પ્રમાણે ઉપયોગવામાં આવે અને આખિરતના માટે જમા કરવામાં આવે. નહિતર દુનિયાની સર્વ નેઅમતો અને લિજ્જતો કાતિલ ઝેર છે. એ કાતિલ ઝેરને ઈલાજ શરીઅતનું તિયાક (ઝેર નાશક દવા) છે. નહસના ખિલાફ અને શરીઅતના પ્રમાણે અમલ કરવાથી આકિબતની કાયમી રાહત મળે છે.

આ પત્ર લાવનારા-ફઝાઈલ પનાહ ખવાળ મુહમ્મદ સઈદ અને ખવાળ મુહમ્મદ અશરફ મારા ખાસ યારો (મિત્રો) પૈકી છે. એમના હાથ પર જોટલી પણ મહેરબાની ફરમાવશો, ફકીરની અહેસાનમંદીનો સબળ બનજો.

પત્ર ૫૫

☆ પ્રતિ : મમરીઅખાન અફઘાન

આપ ફક (ગરીબી)ની શેરી છોડીને ધનવાનેની તરફ ગયા છો એ સાદું નથી કહ્યું.

﴿قَابِلُهُ وَإِنَّا إِلَهُ الْجَوْنِ﴾

બેશક અમે અલ્લાહના ગાટે જ છીએ અને અલ્લાહના તરફ જ પાછા ફરનાર છીએ.

અગર આપ દુનિયાદાર ધનવાનેની સુહળતથી લણી તરફી

કરશે તો 'હઝારી' થઈ જશે. માનસિંચ પાંચ હઝારી યા સાત હઝારી હતો. જો તમે માનસિંચના મરતબા પર પણ પહોંચી જાઓ તો પણ શું મળી મળે! અને કઈ છુટ્ટીઓ હાસિલ કરી!

રાટીનો નિવાલો તો ગરીબીમાં પણ મળી જતો હતો. (હવે) આપ ચરખીવાળો નિવાલો ખાતા હશે. આ બંને (મકારના) વખત વિતી જનારા છે. પરંતુ આપ એના પર ચિંતન-મનન કરો કે આપના હાથમાંથી કંઈ કેટલું નીકળી મળે! એટલું આપ જરૂર કરજો કે શરીરતની પૈસી અને ઝિકે હકને ઓડશે નહિ, જોકે દુનિયાની સાથે દીનવું જમા થવું મુશ્કેલ છે.

પત્ર પદ

☆ પ્રતિ : ખવાળ અમદાવાદ (૨૬.) અને
ખવાળ જમાલુદ્દીન હુસૈન (૨૬.)

આપ સરહિદની નજીક આવ્યા પરંતુ સરહિદ ન આવ્યા. આ વાત મુહબ્બતથી દૂર છે.

મુકર* જો કે મુઝમાતનો દરિયો છે પરંતુ આખે હયાત (અમૃત) એમાં જ છુપાયેલું છે. એમાં તે મોતી હાથ આવે છે જે ખીજે ઠેકાણે મળતાં નથી.

એકાંતવાસમાં સલામતી જરૂર છે. પરંતુ શહાદતની હવ્ય દોસત મુદ્દ અને લડાઈમાં છુપાયેલી છે એકાંતવાસ જઈએ અને અહીં સતર (જીઓ) માટે યોગ્ય છે. જિહાદમાં ઉતાવળ અને દિલેરી કરવું હિમતવાળા મર્દોનું કામ છે.

- ૧ હઝારી : એક હજાર સેનિકોનો સેનાપતિ
- ૨ મુકર : બિહોશી, મદદોશી
- ૩ મુઝમાત : અંધાર

પત્ર ૫૭

☆ પ્રતિ : મોલાના હમીદ અહમદ (રહ.)

હક તઆલા પોતાની જાતે અકદસની સાથે મોજૂદ છે અને તેની હસ્તી આપોઆપ કાયમ (સ્થાપિત) છે. 'અદમ'ની સાથે એનો કોઈ સંબંધ નથી. વુજૂદ અને વુજૂગ હક તઆલાની બારમાહના અદના, કમીના, ખાદિગ છે.

હક તઆલાના મા સિવા (ગૈર ખુદા)ને આલમ (મદ્દિ) કહે છે. અનાસિર (તરવો), આસમાનો, અક્રલો, નફસો, બસાઈત^૧ અને મુરકબાત^૨ સર્વ હક તઆલાની હબ્બદારી મોજૂદ થયા છે અને અદમ (અસ્તિત્વવિહીનતા) માંથી વુજૂદ (અસ્તિત્વ)માં આવ્યા છે.

જાતી અને જમાની^૫ કિદમ^૬ માત્ર હક તઆલાના માટે છે અને જાતી તથા જમાની કુદ્દસ^૭ ગૈરહાહના માટે સાબિત છે.

તે શખ્સ ખૂબ જ બેવકૂફ છે. જે કેટલીક ચીજોની હમેશગી (શાશ્વતપણા)ને માને છે. કેટલાક ઉલમાએ જે સાત ચીજો વિશે લખ્યું છે કે તે ફના થશે નહિ તે આ છે : ૧ અર્શ^૧ ૨ કુર્સી^૨ ૩ લવલ ૪ કલમ ૫ બિહિરત (જન્નાત) ૬ દોઝખ અને ૭ રહ.

એનો અર્થ એ નથી કે એ સાત ચીજો ફના (નાશ)ને કબૂલ નથી કરતી અને અત્રાલ (પતન)ની કાબેલિયત ધરાવતી નથી.

- ૧ અદમ : નિઃઅસ્તિત્વ, અસ્તિત્વવિહીનતા
- ૨ બસાઈત : ચાર મૂળ તરવો-પાણી, આગ, માટી, હવા
- ૩ મુરકબાત : મિશ્રણો અને સંયોજનો
- ૪ હબ્બ : નવી ચીજ પેદા કરવી,
- ૫ જમાની : કાળ અને સમયને લગતું
- ૬ કિદમ : સનાતનતા, અનાદિ કાળથી આવ્યું આવતું
- ૭ કુદ્દસ : નહું પેદા થતું.

બધે કાદિરે મુલક (સર્વ સક્તિમાન પ્રદા) જેને ચાહે તેને ફના કરે, જેને ચાહે તેને પોતાની હિકમતથી બાકી રાખે. તમામ આલમોનો કિયામ અને વુજૂદ હક તઆલાની ઝાતનો મોહતાબ છે.

પત્ર ૫૮

☆ પ્રતિ : ખ્વાજા સલાહુદ્દીન અહરાર (રહ.)

હદીસ શરીફમાં ઈરશાદ છે:

‘કાનલ્લાહો વલમ યકુન મઅહુ શયઉન’

અલ્લાહ તઆલા હતા, અને કોઈ ચીઝ તેની સાથે ન હતી.

બ્યારે અલ્લાહ તઆલાએ ચાલુ^૧ કે પોતાના છૂપા કમાલાતને બહાર કરે, તો હક તઆલાના હરેક ઈસ્મે (નામે) એક એક મઝહર^૨ માગ્યો કે જેથી પોતાના કમાલાતને પોતાના મઝહરમાં જલ્વાગર^૩ કરે.

અદમ (અસ્તિત્વવિહીનતા) સિવાય બીજી કોઈ ચીઝ, વુજૂદ અને વુજૂદના તાબે, મઝહર બનવાના કાગિલ ન હતી. જેથી હક તઆલાએ આલમે અદમ (અસ્તિત્વવિહીન જગત)માં પોતાની કમાલે કુદરતથી પોતાના અસ્મા (નામો)માંથી હરેક ઈસ્મ (નામ)નો મઝહર નક્કી કર્યો અને તેને હિસ^૪ અને વહમ^૫ના મર્તાબા (કક્ષા) માં જેવી રીતે ચાલું તેવી રીતે પેદા કર્યું; અને વુજૂદ આપ્યું.

જેવી રીતે જળાલા (ખીન્તી)^૫ ખરેખર બે પ્રકાશિત હડાની બનેલી હોય છે પરંતુ ખીન્તીને ફેરવતી વખતે આભાસી રીતે

● ૧ મઝહર : બહાર થવાની જગા, પ્રદર્શન રચાન, પ્રદર્શક

૨ જલ્વાગર : પ્રદર્શિત

૩ હિસ : લામણી, સંવેદન

૪ વહમ : આભાસ, ભ્રમ

૫ જળાલા (ખીન્તી) : એક લાઠી લઈને તેના બંને છેડે મશાલ સળગાવી, લાઠીને ઝડપથી ઝોળ ફેરવવાથી આગલું ઝોળ વર્તુળ દેખાય છે.

આગતું એક લાલ વર્ણ દેખાય છે. એ જ પ્રમાણે અલ્લાહ તઆલાએ ઈન્સાનને પોતાની સર્વ સિક્કાતથી સુશરફ કરમાવ્યો છે.

જેવી રીતે આગતું જોળ જોળ વર્ણ આલાસી કક્ષાએ અસ્તિત્વ ધરાવે છે તે જ પ્રમાણે ઈન્સાનમાં હક તઆલાની સિક્કાતોનો કુદર આરઝી (હંગામી) માલુમ પડે છે. ન જવાલામાં વર્ણતું વુજૂદ છે ન ઈન્સાનમાં આત્મી સિક્કાત છે. પરંતુ પોતાની કુદરતે હામિલા વડે (અલ્લાહે) આ આલાસી કક્ષાને પણ એક ઈસ્તિલાકામ (મજબૂતી અને સ્થાયીત્વ) અર્પણ કર્યું છે.

શેખ મુશ્શીન હાફેને અરબી રહમતુલાહિ અલૈહેએ આલમના વુજૂદને હક તઆલાના અસ્મા (નામે) અને સિક્કાતોથી સંકલિત હોવાતું ગવાન કર્યું છે, તે બલે કોઈ પણ રીતે હોય, ફકીરની નજીક એની કંઈ અસલ (આધાર) નથી.

આતે હક અને સિક્કાતે હક સાથે મખલૂકને કોઈ સંબંધ નથી જો સંબંધ છે તો માત્ર એટલો જ છે કે આ મખલૂકનો તે ખાસિક (સર્જનકાર) છે.

આમાલી

આ જ ને પત્રો નં. ૫૭ અને ૫૮ની તંહકીક (સંશોધન)ને હઝરત મોલાના રૂમી રહમતુલાહિ અલૈહેએ આ શબ્દોમાં સમર્થન આપ્યું છે :

ઈ સના શુક્તન ઝ મન તર્કે સનાસ્ત,

એની હમ્દ અને તારીફ કરવી હમ્દ ન કરવા સમાન જ છે,

હો દલીલે હસ્તીયે હસ્તી ખતાસ્ત.

કારણ કે એની હસ્તી વિશે દલીલો કરવી પણ અપરાધ છે.

અને 'ગાલિબે' પણ આ વિષયને પોતાની પંક્તિઓમાં સરસ રીતે રજૂ કર્યો છે :

ન થા કુછ તો ખુદા થા, કુછ ન હોતા તો ખુદા હોતા;

મિટાયા મુજકો હોનેને, ન મૈ હોતા તો કયા હોતા.

પત્ર ૫૯

☆ પ્રતિ : શર્ફુદ્દીન હુસૈન (૨૬.)

અણાહ તઆલા પોતાના હખીએ પાક અલૈહિસ્સલાતો વસ-
સલામની શરીઅતની ઇતિઆઅ નસીબ કરે, પોતાની મુહબ્બતે
આતનો ત્રિરૂતાર બનાવે અને એના પર ઇસ્તેકામત (મક્કમતા)
આતા કરમાવે.

જે હવાદિસ (મુસીબતો અને તકલીફો) રોજરોજ પેશ આવે
છે તે મશીયતે હક (હક તઆલાની મરજી)થી પૈદા થાય છે. માટે
પોતાના ઇરાદાને હક તઆલાના ઇરાદાના તાબે બનાવીને તે
હવાદિસને પોતાની મુરાદ સગળવું જોઈએ અને એ હવાદિસથી
લિજ્જત હાસિલ કરવું જોઈએ. જો ઇરાદો હકથી રાઝી નથી તો
આ હદીસે કુદસીના ઇરાદાને નજર સમક્ષ રાખવું જોઈએ :

‘જે મારી કઝા’ પર રાઝી નથી થતો અને મારી બલા
પર સબર નથી કરતો તો તેને જોઈએ કે મારા સિવાય બીજો
કોઈ ખુદા બનાવી લે અને મારા આસમાનની નીચેથી
નીકળી બાય.’

પત્ર ૬૦

☆ પ્રતિ : ખીર જાહલ મુહમ્મદ અબ્દુલ્લાહ (૨૬.)

આ મુબારક પત્રનો વિષય પત્ર-૫૮માં આવી ગયો છે.

પત્ર ૬૧

☆ પ્રતિ : ખવાબ મુહમ્મદ સર્ફ (૨૬.)

પ્રથમ નિગાહ આકસ્મિક રીતે કોઈ સુંદર વસ્તુ પર પડી

● ૧ કઝા : હુકમ, તકલીફ, નિયતી

બધ, તે ઈશ્વરે મળત્રીની નજર, ખરેખર ઈશ્વરે હકીકતની સીડી છે. પરંતુ ખીજી નિગ્રાહ અને ત્રિજી નિગ્રાહ વગેરે હરામ છે.

હરામ વસ્તુમાં નફો કયાં થઈ શકે છે? જે લોકો વસ્તુની સુંદરતા જોઈને હમેશાં કાયદો મેળવવો બયાન કરે છે તે કાયદો નથી બલકે તુકસાન છે અને એવો કાયદો ઈસ્તેદરાજ^૧ છે.

પત્ર ૬૨

☆ પ્રતિ : ખ્યાલ મુહમ્મદ માસૂમ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ

ઈન્સાનની જાત અને હકીકત નફસે નાતિકહ^૨ છે જે લાઝ 'અના' ('હુ')ની સાથે ઈન્સાનના તરફ ઈશારો છે. અને નફસે નાતિકહની હકીકત 'અદમ' છે. વળી તેણે (ઈન્સાને) પ્રતિ-ગિનિત યુજૂદ અને પ્રતિગિનિત સિકાતને મુસ્તકિલ (અલ્લમ અને સ્વતંત્ર) સગજીને પોતાની તરફ મનસૂણ કર્યા છે. અને તમામ કમાલાતોને પોતાનામાં સગજો છે; અને પોતાની 'અદમ'ની સિકત અને શરાતને જૂલાવી દે છે.

બ્યારે અલ્લાહ તઆલાને ફઝલ તેના શામિલે કાલ થઈ બધ છે ત્યારે તેને માલૂમ થાય છે કે તેની હકીકત કેવળ ખૂરાઈ (સરે મહઝ) છે. અને તયામ ખૈર અને કમાલ (ખૂબીઓ) અલ્લાહ તઆલાના તરફથી છે. તે વખતે ન તેનું નામ રહે છે ન નિશાન, ન ઝૈન રહે છે ન અસર. આ ફના, કમાલે ફના છે.

- ૧ ઈસ્તેદરાજ : બહુ, શરીઅતના પાખંદ ન હોય તેવા મુસલમાન તથા ગૈર મુસલમાનથી પ્રગટ થતાં ચમત્કારો

- ૨ નફસે નાતિકહ : શક્ત અને બળ

પત્ર ૬૩

☆ પ્રતિ : મીર મનસૂર (૨૬.)

કુર્ણ,^૧ મઈચ્યત,^૨ ઈહાતહ,^૩ સર્વાન,^૪ વસ્થ,^૫ ઈત્તિસાલ,^૬ તીહિદ,^૭ અને ઈત્તિહાદ,^૮ વગેરે બારગાહે હક તઆલામાં મુતશા-બિહાત^૯ અને સતહિચ્યાતના^{૧૦} પ્રકારમાંથી છે.

એમાંથી આપણી સમજ અને બુદ્ધિમાં જે કંઈ આવે તેનાથી હક તઆલા હિચ્ય અને પર છે. જે કોઈ પ્રકારનો કુર્ણ અને ઈત્તિસાલ માલુમ પડે તો તે અસલ સૂરત અને આયનામાંની સૂરત (પ્રતિબિંબ) વચ્ચેના આભાસી સંબંધ જેવો છે.

અસ્લાહ તઆલાએ આ જગતને આભાસી બનાવ્યું છે. પરંતુ આભાસી અવસ્થામાં પણ આ આભાસી જગતને, અસ્તિત્વ સાથે એવો દૃઢ સંબંધ છે જેવો આયનામાં પડતાં પ્રતિબિંબને મૂળ વસ્તુ સાથે સંબંધ હોય છે.

- ૧ કુર્ણ : નજીકી, સમીપ્ય, નિકટતા, સંનિધ્ય
- ૨ મઈચ્યત : સાથ, સંગાથ, સહવાસ
- ૩ ઈહાતહ : શેશવો, સંવૃત્ત, સમજમાં આવવું, બુદ્ધિમાં આવવું
- ૪ સર્વાન : મિશ્રણ, જોત-પ્રોત થઈ જવું
- ૫ વસ્થ : મિલન, મેળાપ
- ૬ ઈત્તિસાલ : શોખ, ઈશ્ક
- ૭ તીહિદ : ઓઠતા, અદૈવ
- ૮ ઈત્તિહાદ : સંયોજિત થવું, સમુકત થવું
- ૯ મુતશાબિહાત : કુરઆન શરીફની તે આયતો અને શબ્દો જેના અર્થ ગુપ્ત અને છુપા છે.
- ૧૦ સતહિચ્યાત : ઉપરની સપાટીનું

પત્ર ૬૪

☆ પ્રતિ : જ્વાળા મુહુર્તમદ સર્પદ (૨૯.) અને
જ્વાળા મુહુર્તમદ માસુમ (૨૯.)

ફનાયે અતમ^૧ ત્યારે દુરુસ્ત થાય છે જ્યારે ફાની (ફના થનાર) ના ઝૂન અને અસરનો જવાબ હાસિલ થાય અને તેની કોઈ નિશાની બાકી ન રહે.

અદમે મહઝ^૨માં જે વુજૂદ સ્પષ્ટિને દેખાય છે તે વુજૂદ હક તઆલાના અસ્મા (નામે) અને સિદ્દાતનું જિલ્લ (પ્રતિબિંબ) છે પરંતુ જાતે હક અને હક તઆલાની આતીય સિદ્દાતો એ પ્રતિબિંબો અને પડછાયાઓથી ઉચ્ચથાય ઉચ્ચ છે. જાતે હક અને સિદ્દાતે આતીયએ હક તઆલાનો અદમે મહઝની સાથે કોઈ સંબંધ નથી. જાતે હક અને સિદ્દાતે હક કદીમ^૩ અને હરેક નુકસાનથી પાક છે. અદમે મહઝ શરે^૪ મહઝ છે અને હરેક નુકસ (ખામી)થી મમલુ (બરેલી) છે.

સિદ્દાતે હકનું અદમના આયનામાં એવી રીતે બિંબપ્રતિબિંબ સાબિત છે જેવી રીતે ઈન્સાન આયનામાં પોતાની શિકલનું બિંબ કે પ્રતિબિંબ આબાસી કક્ષામાં જુએ છે. એ જ પ્રતિબિંબને સુફીઓની પરિભાષામાં હકીકતે મુઝિનહ કહે છે.

આખાહી

જ્યારે આરિકને દિલની આંખ અર્પણ કરવામાં આવે છે ત્યારે તે તમામ વુજૂદ અને ખેર તથા કમાલ (ખૂબીઓ)ને

● ૧ અતમ : સંપૂર્ણ, કામિલ

૨ અદમે મહઝ : જુઓ પા. ૨૩ 'હકીકતે મુઝિનહ'

૩ કદીમ : સનાતન, અનાદિ, શાસ્વત

૪ શરે^૪ મહઝ : જેમા ખેરનો જરાયે અંશ નથી એવું નિર્જેશ શર (ખરાઈ)

સિક્ષાતે હકના પ્રતિબિંબો પામે છે એટલે સર્વે વુજૂદ અને ખેરને તે હક (તઆલા) ના પ્રતિ નિર્દેશિત કરે છે. તે પોતાની હકીકતને મહઝ અદમ પામીને અદમ સમજે છે. તે વખતે તેને ઐન અને અસરનો જવાલ ખુદ મેહસૂસ થાય છે. કેટલાકને જવાલ અને અસરની ફનાની જાણ પણ રહેતી નથી.

જ્યારે આરિક પોતાને મહઝ અદમ પામે છે તો તે વખતે તેને વુજૂદ, વાજિબુલ વુજૂદ (અલાહ)ની તરફથી અતા કરવામાં આવે છે. તે આરિક, હક (તઆલા)ની આત અને સિક્ષાતના કમાલાતો (ખૂબીઓ)નો આયનો બને છે અને ‘ખિલાફત’ શબ્દને લાયક તથા અનુરૂપ બને છે. કોઈએ સરસ કહ્યું છે :

હિલખરાં આઈનહ સાઝંદ અઝ બરાયે ખેશે ખાસ,
(રૂપાળા) પ્રેમીઓ પોતાના ગાટેજ ખાસ આયના બનાવે છે,
તા તમાશાયે જમાલે ખૂબ હર આંખ મી કુનંદ
જેથી પોતાના રૂપને એમાં નિહાળે.

તે પછી તે સાલિફે આરિકનો જાતે હકની સાથે એવો કિયામ હોય છે જેવો સિક્ષાતનો કિયામ જાતે હકની સાથે હોય છે. એ આરિકનો મરતબો ખીજા ઈન્સાનોના મુકાબલામાં એવો હોય છે જેવી રીતે કુરઆન મજીદના અક્ષરોનો મરતબો કાયદા (અરખીની પ્રાથમિક વાચનમાળા)ના અક્ષરોની તુલનામાં હોય છે.

પત્ર ૬૫

☆ પ્રતિ : ઝફર અહમદ રૂમી (૨૬.)

આરિકે કામિલ પર સિક્ષાતનો ઝહર કામિલ તોર પર થાય છે. એવું નથી કે કોઈ સિક્ષાતનો જુઝ (અંશ) અર્પણ થાય. જેથી આરિકની સાંભળવાની, જોવાની, ઈદમની વગેરે સિક્ષાતો કામિલ (પરિપૂર્ણ) હોય છે. એ જ કારણે મોમિન જન્નતમાં

અલાહ તઆલાને બે-જોડત (દિશાવિહીન) જોશે; કારણકે બિલકુલ બસર જ બસર (દર્શન જ દર્શન) બની જશે. જ્યારે સમગ્રકાયા (હમાતન) દર્શન (કરતી) હશે તો પછી દિશાની શી અંબઈશ હશે ?!

હવેમાએ કહ્યું છે કે જે કંઈ સામાન્ય મોમિનોને આખિરતમાં પ્રાપ્ત થશે તે ખાસ મોમિનોને યાને ઓલિયા અલાહને દુનિયામાં પ્રાપ્ત થઈ જાય છે.

પત્ર ૬૬

☆ પ્રતિ : મુહમ્મદ મુકીમ કશૂરી (રંહ.)

મારા બાઈ મુહમ્મદ મુકીમ,
આપે પૂછ્યું છે કે,

‘અલ મળજો કન્તરતુલ હકીકત’
મળજો હકીકતનો પુલ છે.^૨

તો મળજને હકીકતનો પુલ કેમ કહે છે ? એનો જવાબ એ છે કે મળજ હકીકતનું જિલ્લ (પ્રતિબિંબ) છે. અને હરેક જિલ્લને પોતાની અસલની સાથે સીધો રહેતો અને સંબંધ છે. એ જ કારણે કહે છે :

مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ

જેણે પોતાના નફસને જાણખી લીધા
તેણે પોતાના રબને જાણખી લીધા.

જિલ્લની મઅરફત (જાણખ) અસલની મઅરફત છે; કારણ કે જિલ્લ હમેશા પોતાની અસલની શિકલ પર હોય છે. પરંતુ મળજ, હકીકતનો પુલ ત્યારે બની શકે છે, જ્યારે પ્રથમ નજર પડે, ખીલ પખત ન પડે અને મુલાકાત પણ પ્રાપ્ત ન થાય.

■ ૧ મળજ : તે ચીજ જે હકીકત ન હોય

૨ એટલે કે ઈસ્કે મળજી ઈસ્કે હકીકતનો પુલ છે.

પ્રથમ નજર પડતી શરીરતના અહકામ પ્રમાણે હરામથી અપવાદ છે. ખીજી વખતની નજર હરામ છે, બંદો ખીજી વખતની નજર ખ્યેય સુધી પહોંચવામાં વધારે અડચણ અને રૂકાવટ બની જશે. ખીજી નજર હકીકતનો પુલ તો શું ખીજી મૂર્તિ બની જશે.

કુઝૂર નખીયે કરીમ અલ્લેહિસ્સલાતો વસ્સલામે પણ ઈરશાદ ફરમાવ્યો છે કે :

‘ખીજી નજર વખાલ છે.’

પ્રથમ નજરમાં આ ‘ખાખાન લક્ષમાં રાખવાની છે કે પ્રથમ નજર પણ પોતાના મક્સદથી (આશી જોઈને) ન હોય બલકે ઈરાદા વિના, અત્યાનક પડી જાય. અગર પ્રથમ નજર ઈરાદાપૂર્વક છે તો એ પ્રથમ નજર પણ ખીજી નજરનો પુકગ ધરાવે છે. એના સમર્થન માટે હક તઆલાનો ફરયાદ મોજૂદ છે :

‘પુલલીલ મુઅમિનીન યગુદુ મિન અપ્સારિહિમ.’

(હૈ નખી) (સલ.) આપ મુસલમાન મરદોને હકી દો કે તેઓ પોતાની નજરો નીચી રાખ્યા કરે.

ખેવકુદ કાયા સુદીઓ આ ઈબારતનો^૧ મહત્ત અર્થ સમજીને, સ્વરૂપવાન ચહેરાઓ (સીઓ) સાથે સંબંધ પેદા કરે છે અને તેઓના નાઝ અને અદાઓ પર આશિક થાય છે અને એને પોતાની તરફકાનો વસીલો અને સીડી સમજે છે ! આ વાત નખશીખ મહત્ત છે બલકે ખ્યેય સુધી પહોંચવામાં માર્ગનો અવરોધ છે.

કેટલાક સુદીઓ ચહેરાઓના રૂપ અને સૌંદર્યને હક તઆલાની રૂપ અને સૌંદર્ય સમજીને તેની સાથે સંબંધ કેળવે છે અને એ નાખાઈઝ સંબંધને જાતે હક સાથેનો સંબંધ સમજે છે અને એના દર્શન-અવલોકનને હક તઆલાના દર્શન-અવલોકન ખ્યાલ કરે છે અને આ શાએર પડે છે.

● ૧ ‘ઈફે મબ્રાઈ ઈફે હકીકતો પુલ છે’ એ ઈબારતનો

ઈમરોઝ ચું જમાલે તુ બે પર્દેહ આહિર અસ્ત,
જ્યારે આજે (આ દુનિયામાં) તારા રૂપ અને સૌંદર્ય બેપદાં
બહર છે તો,

હર હૈરતમ કે વાઅદબે ફર્હા બરાયે ચીસ્ત.

આવતી કલે (આખિરતમાં) દર્શનનો વાપદો શા મારે છે
એની મને નવાઈ થાય છે !

ખમર નથી કે આ બેવફૂરોએ હક તઆલાને શું સમજી રાખ્યો
છે; અને ખુદાના રૂપ-સૌંદર્યને શું સમજી રાખ્યું છે ! શું તેમણે
આ નથી સાંભળ્યું કે દૂરનો એક વાળ ફક્ત આ દુનિયામાં આવી
પડે તો એની રોશનીથી દુનિયામાં ક્યારેય અંધારું ન થાય !

જો હક તઆલાની એક જ તજસ્વીથી પહોંચ ચૂરચૂરા થઈ
ગયો અને હઝરત મૂસા અલૈહિસ્સલામ જેવા જલીલુલ કદર
પેગમ્બર બેહોશ થઈને ઢળી પડ્યા તો આ બેવફૂર શું નિત્ય અદલાહ
તઆલાને બેપદાં બોઈ શકે છે ? જલ્દે કદાપિ બોઈ શકતાં નથી.

પત્ર ૬૭

☆ પ્રતિ : મીર મનસૂર (રહ.)

આ દુનિયા લાંબી, પહોળી, વિશાળ અને સપાટ હોવાનું
આંખે દેખાય છે.

એના વિશે હઝરત શૈખ મુહમ્મદીન ઈબ્ને અરબી રહમતુલ્લાહિ
અલૈહ તથા એમના અનુયાયીઓની ગાન્યતા આ પ્રમાણે છે :

દુનિયા હઝરતે વુજૂદ છે.

એના સિવાય ખારિજમાં (બહાર) કંઈ મોજૂદ નથી.

એ હક તઆલાનું વુજૂદ છે.

એને બાતિને વુજૂદ કહે છે.

એને બહાર કાયમ થયેલી વસ્તુ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

પ્રતિબિંબ તથા આવરણને આહિરે વુજૂદ કહે છે.

વુજૂદ અનન્ય અને સ્વાવલંબી છે.

લાંબી, પહોળી, વિશાળ અને સપાટ દેખાય તે આભાસ છે. આ દુનિયામાં વિવિધ સ્વરૂપો અને વિવિધ લિંગાસોમાં હક તઆલાનાં જ દર્શન થાય છે.

પરંતુ ફકીર (મારી) નહક ખરી હકીકત એ છે કે :

આ દુનિયા અને સર્વ પ્રકારના સ્વરૂપો 'મુઝિનાત' છે. તેઓએ શિક્ષાત હકથી પ્રતિનિધિની જેમ આભાસી અસ્તિત્વ અને સ્થાયીત્વ પ્રાપ્ત કર્યું છે. આ દુનિયાનાં જે કંઈ જોવા, ભણવામાં આવે તે સર્વ 'મુઝિનાત'માંથી છે.

કેટલાક સાસિહેને જોડે, આ દર્શનીય વસ્તુઓ જે 'મુઝિન' છે તે 'વાઝિન' નજર આવે છે.^૧

હક તઆલાની જાત કેવળાતિ હવ્ય છે અને આપણી આંતર-બાહ્ય દૃષ્ટિથી તથા જોવા-ભણવાની શક્તિથી હવ્ય અને પર છે.

હઝરત શૈખ મુબુદ્દીન હંફને અ-બી મદગુલનાદિ અંકહેએ ફરમાવ્યા છે તેવા હાલત ફકીર^૨ (મારા) પર મુલકની શરૂઆતમાં પસાર થયેલાં છે. થાને તે વખતે ત્રિહસને જીન સગળ્યો. પરંતુ ફક્ત હકથી જ્યારે એ મકામથી તરફથી થઈ તો તે વખતે માલૂમ પડ્યું કે એ અસ્મા તથા શિક્ષાતના ત્રિલાલ છે. અને અદમે મહઝમાં એમના વુજૂદે હસ્તેહકામ (મજબૂતી) હાસિલ ફરી છે. નહિતર હક (તઆલા)ની જાત અને શિક્ષાત એના કરતાં હવ્યથી હવ્ય છે.

- ૧ જુઓ 'હકીકતે મુઝિનહ' પાનું ૨૩
- ૨ 'ફના'ની હાલત તરફ ઈશારો છે.
- ૩ ફકીર : હઝરત મુબુદ્દીન સાદળ (૨૬.)

દર અર્થએ કાએનાત બા દિક્કતે ક્ષમ,
વિશાળ વિશ્વમાં ખૂળ ચિંતન-મનન ક્યું,
ખિસ્તાર ગુઝરતેમ બસુઅંત ચું સેહમ.
તીરની જેમ કુનિયામાં ખૂળ બરણ ક્યું,
ગરતેમ હમલ અશ્મ વ ન હીદેમ હરૂં,
આંખો પુલ્લી હોવા છતાં તમામ વિશ્વમાં,
ગુઝ જિલ્લે સિદ્ધાત આમદહ દર વહમ.
એની સિદ્ધોના ઝિલાલ સિવાય બીજું કંઈ જણાયું નહિ.

પત્ર ૬૮

☆ પ્રતિ : ફકીર મુહમ્મદ હાશિમ કર્શી (રહ.)

આલમને મોહમ (આભાસી) કહે છે. એનો અર્થ એ નથી કે
આલમ, વહેમમાંથી કંડારેલું અને જનાવેલું છે. આલમ, વહેમમાંથી
જનાવેલું કેવી રીતે હોઈ શકે છે જ્યારે વહેમ પણ પોતે આલમના
પ્રકારમાંથી છે। ખરેકે એનો અર્થ એ છે કે હક તઆલાએ આલમને
મરતબએ વહમ (આભાસની કક્ષા)માં જનાવ્યું છે. જો કે વહેમ
મરતબએ વુજૂદમાં આવ્યું ન હતું (વહેમનું અસ્તિત્વ પણ ન હતું)
પરંતુ ઈલ્મે હક તઆલામાં હતું.

મરતબએ વહમ, નમૂદ બેખૂદ થી મુરાદ છે. જેવી રીતે જવ્વાલા
(ગિન્તી)ના નૂકતા (ટપકાં) વડે મરતબએ વહમમાં (આભાસી
કક્ષાએ) વર્તુળ રચાય છે.^૨ દાઈરા (વર્તુળનું) નમૂદ (દર્શન) જરૂર
છે પરંતુ ખરેખર એ વર્તુળ બેખૂદ (અસ્તિત્વહીન) છે. મરતબએ
વહમની ન કોઈ સિમ્ત (દિશા કે બાજુ) છે ન જવ્વાલાના વર્તુળની
કોઈ સિમ્ત છે.

● ૧ નમૂદ બેખૂદ : અસ્તિત્વ વિહીન દર્શન

૨ એક લાકડીના બંને છેડે મરાલ સળગાવી લાકડીને ગોળ ફેરવવામાં
આવે તો આગનું એક સળગતું વર્તુળ હોવાનો આભાસ ધામ છે.

જ્યારે જવ્વાલાનું વર્તુળ અને વહેમની કોઈ સિમ્ત નથી તો
 જાતે હકના માટે સિમ્ત કેવી રીતે નક્કી કરી શકીએ? અને હકના
 હિદાર તેમ જ મુલાકાત ન હોવા વિશે આવી વ્યર્થ દલીલો બેકાર
 નથી તો શું છે? જ્યારે કુરઆને કરીમથી હિદારે હક અને
 મુલાકાતનું હોવું સાબિત છે તો એ બેવકૂફોની આકલી દલીલો
 કુરઆને પાકના અહકામોના મુદાબલામાં શું હકીકત ધરાવે છે?

[આ પત્રનો બાકીનો વિષય પત્ર-૫૮ માં મોજૂદ છે.]

પત્ર ૬૯

☆ પ્રતિ : કાઝી મુસા (રહ.)

આપે નસીહતોની ઇમ્તિયા કરી છે, સૌથી બેહતર નસીહત એ
 છે કે શરીઅતની પૈરવી ઈસ્તેકામત (મક્કમતા) સાથે કરો. આ
 નકશબંદી તરીકાનો હારોમદાર સુહબત પર છે. એટલા જ માટે
 ઈમામે તરીકા ખવાબ નકશબંદ રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાવે છે
 કે, 'અમારો તરીકો સુહબત છે.'

કુઝૂર નખાએ અકરમ સલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમના સહાબા (રહિ.)
 કુઝૂર સલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમની સુહબતના કારણે તમામ ઉમ્મતના
 ઓલિયાઓ કરતાં અફઝલ થઈ ગયા. કોઈ વલી, સહાબા (રહિ.)
 ના મરતબાને નથી પહોંચી શકતો. અલેને હિવૈસ કરની (રહિ.)
 હોય.

પત્ર ૭૦

☆ પ્રતિ : મૌલાના ઈરફાહ

આપનો પત્ર મળ્યો. ખૂશી થઈ. જે હાલાત આપે લખ્યાં છે
 તે હિમદા છે. અલ્લાહ તઆલા એનો ગુહર ફરમાવે.

ખાસાને ખુદા (ઓલિયા અલ્લાહ)ની સુહબત મોટી નેઅમત
 છે. હઝરત ખવાબ ઉબૈદુલ્લાહ અહરાર રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાવે

છે કે એક દિવસે કેટલાક દુરવેશ જમા થયા. ચર્ચા થઈ કે જુઝ્માની જે ઘડી દુઆની કુબૂલિયતની છે. તે જો કોઈને પ્રાપ્ત થઈ જાય તો શું દુઆ કરવી જોઈએ? તો કોઈએ કંઈ કહ્યું અને કોઈએ કંઈ. મેં એ કહ્યું કે, હું તો ઓલિયા અલાહની સુહાગત મળવાની દુઆ કરીશ.

પત્ર ૭૧

☆ પ્રતિ : પીરઝાદા મુહમ્મદ ઉમૈદુદ્દલાહ (રહ.)

જવ્વાહાના ટપકાંઓથી મરતગએ વહમમાં (આલાસી રીતે) વર્તુળ કે વલય પેદા થાય છે. એ વર્તુળ બહાર પશુ મોજૂદ હોય છે અને મત'બએ વહમમાં પશુ. એ વર્તુળની હકીકત અને સૂરત મત'બએ વહમમાં મોજૂદ છે. એની હકીકત નુકતએ જવ્વાહા છે અને એની સૂરત વર્તુળ કે વલય છે. આ વલયનું સ્વરૂપ જો કે એન નુકતલ (ટપકાં) નથી પરંતુ પોતાના નુકતાઓની હકીકતથી દૂર અને અલગ પશુ નથી.

હઝરત શૈખ મુહુદ્દીન હંજને અરબી રહમતુલાહિ અલૈહ આ મકામમાં ફરમાવે છે. જો એને કોઈ સત્ય કહી દે તો દુરુસ્ત છે અને એક બાજુએ ખલક કહી દે તો ઠીક છે. અગર કંઈ તમીઝ ન થવાથી હૈરતને સ્વીકારે તો એ પશુ યોગ્ય છે.

રહીરના નઝદીક એ વાત છે કે જ્યારે નુકતા અને દાઈરહ (વર્તુળ), હકીકત અને સૂરત, અસલ અને જિલ્લ એક ખીજના એન નથી તો પછી તેઓને એન કહેવું યા એન સમજવું ગલત છે. છતાં અલગ કહેવું પશુ ગલત છે; કારણ કે જિલ્લનું વુજૂદ પોતાની અસલથી જ મોજૂદ છે.

એજ પ્રમાણે સિફાતે ઈન્સાન, સિફાતે હકયા, જિલ્લ અને અકસની જોમ કાયમ છે. અને સિફાતે હકનો કિયામ ઝાતે હકથી

છે, એટલે હરેક ઝિલ્લ અને અક્સ પોતાની અસલથી અકરણ છે,
એટલા જ માટે હુકમે હક છે :

وَقَدْ أَقْرَبَ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَسِيدِ

હું એનાથી એની ધોરી નસ કરતાં પણ વધારે નજીક છું.

હઝરત મોહાના રૂમી રહમતુલ્લાહિ અલૈહ કરમાવે છે :

અથ કમાને તીરહા પુર સાખતહ,
હે કમાન અને તીરને સબજ કરનાર શિકારી !

સેહ નઝદીક વ તું દૂર અંદાખતહ.

શિકાર તો તારી નઝદીક છે અને તું તીર દૂર દૂર ફેંકે છે.

હર કે દૂર અંદાઝ તર ઉ દૂર તર,

જેટલું તું તીર વધારે દૂર ફેંકશે,

અઝ યુનીન સેહ અસ્ત ઉ મહજૂર તર.

એટલું જ એ શિકાર કરતાં વધારે દૂર જશે.

હાં, એ જરૂર છે કે જ્યાં સુધી દૂરતાની તકલીફો સહન કરવામાં
ન આવે, ત્યાં સુધી નઝદીકીની દોષતાની કદર થતી નથી.

આમાલી

આતે હક પોતાની સિદ્ધતાથી અને સિદ્ધતા પોતાના ઝિલાલ
(મતિબિગ)થી એવી નજીકતર છે જેમ વીજળી એના તારો (વાયરો)-
થી નજીકતર છે.

વીજળીના તારને જો કોઈ અડકે તો ન શરીરનો કામ તારમાં
ધૂસી જાય છે કે ન તો તાર શરીરમાં ધૂસી જાય છે; છતાં વીજળી
માણુસને પકડી લે છે. વીજળી બનવાનું સ્થળ (પાવરહાઉસ)
ક્યાંયે દૂર હોય છે છતાં સેકંડો વીજળીના થાંસલાઓ અને તારોને

વટાવીને વીજળી માણસ પર એવી અસર કરે છે કે વુજૂદે તારથી પહેલાં જ વુજૂદે બિજલી મોજૂદ હોય છે.

એ જ રીતે અસ્મા અને સિકાતના ઝિલાલ (પ્રતિબિંબો) હોવા છતાં જાતે હક જાતે ઈન્સાનથી નજીકતર હોય તો શી નવાઈની વાત છે !!

પત્ર ૭૨

☆ પ્રતિ : ખવાજા હિસામુદ્દીન (૨૬.)

(બંદાને) એન મુસીબતમાં રાહત મળે છે અને એન બેચેનીમાં એન અને એકામતા મળે છે (બંદો) ધણાં બંધનોથી મુક્ત થઈને એક બંધનમાં બંધાય છે. વળી તે એવી કેદમાં કેદ થાય છે કે એક કાઠી અથવા અર્ધા જવના (નજીવા) બદલામાં પણ એને એમાંથી મુક્તિ મળતી હોય તો તે એ મુક્તિ મેળવવા તૈયાર નથી.

આગાહી

બંધનથી મુરાદ જાતે હકની મુહબ્બત છે.

કેદથી મુરાદ શરીઅતના હુકમોનું પાલન કરવું છે.

જાતે હકની મુહબ્બત અને શરીઅતના હુકમોનું પાલન એ જ બંને ઝરીયાઓથી ઈન્સાન ખુદા સુધી પહોંચે છે. એટલે જ તે ન તો શરીઅતના બંધનથી છુટવા ચાહે છે કે ન દરે મુહબ્બતથી બચવા ચાહે છે.

□

‘આગાહી’ અહીં પૂરી થઈ. હવે ફરી હઝરતનો કલામ શરૂ થાય છે.

□

આપે મોલૂદ પદવા વિશે પ્રશ્ન પૂછ્યો છે.

- ૧ મૂળ હદ્દ કિલાબમાં આ ‘આગાહી’ પત્ર ૭૨ માં આપેલી છે જે કાતિબ (લેખક)ની ભૂલ હતી એવું લાગે છે. (અનુવાદક)

જો કુરઆને મજીદને મધુર અવાજે પઢવું જાઈએ હોય તો ના'ત અને મન્કઝતના કસીદાઓને મધુર અવાજે પઢવામાં શું વાંધો છે ?

હા, (કુરઆને મજીદને મધુર અવાજે પઢતી વેળા)

એના શબ્દોમાં ફેરફાર કરવો,

ગીતની જેમ સર કાઢવા,

તાળીઓ વગાડવીવગેરે

નાજાઈએ અને મના છે.

જો ઉપરની શરતોને પાલનમાં રાખી કોઈ કુરઆન શરીફ પઢે, યા ના'ત કે મન્કઝત પઢે તો કોઈ મનાઈ નથી

આગાહી

મીસાદ શરીફ, ના'ત તથા મન્કઝત મધુર અવાજે પઢવું હઝરતની નજીક જાઈએ છે પરંતુ એ ઈજાઝત ઉપર જખ્યાવેલા નિયમોનું પાલન કરવાની શરત આપેલી છે એટલે એ શરતોથી આગળ વધવું ન જોઈએ.

જો ઉલ્લેખ જાઈએ નાજાઈએ કહે છે તે તેઓની જિયાદતી છે. વળી જે અશુ-સમજી હોય કે ઉપર જખ્યાવેલી શરતોનો ભંગ કરીને આગળ કદમ વધારે છે; તે તેઓની પશુ જિયાદતી છે.

ખેર (સલાઈ) મધ્યમ માર્ગ અપનાવવામાં છે.

પત્ર ૭૩

☆ પ્રતિ : જવજ મુહમ્મદ સઈદ (રહ.)

હઝરત શેખ મુહમ્મદીન ઈબ્ને અરબી રહમતુલાહિ અલૈહ અને એમના અનુયાયીઓના સંશોધનો પ્રમાણે 'તઔયુને અવ્વલ'થી મુરાદ 'હઝરતે ઈદ્રમ'નો ઈજમાલ છે.

એ જ 'ઈજ'માલે ઈલ્મ'ને તેઓ 'હકીકતે મુહમ્મદીય્યહ' સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ પણ કહે છે. એ જ 'તઔયુન'ના ઠક્કને તેઓ તબ-લીયે ઝાત સમજે છે. એ જ 'તઔયુન'ના ઉપર 'લાતઔયુન' હોવાનું સમજે છે કે જે 'ઝાતે બહત' (ખાલિસ ઝાત છે.) એ તમામ નિરુબતો અને એઅતિબારેથી અલિખત 'અહદીય્યત'નો મર્તબો છે.

હકીર (મારા) નજીક 'શાનુલ ઈલ્મ'થી ઉપર 'શાનુલ હયાત' છે; જેના તાબેઅ સિફતે ઈલ્મ છે. સિફતે હયાત તમામ સિફતોની અસલ છે. બલે સિફતે ઈલ્મ હોય, સિફતે ઈલ્મે કુસલી હોય કે ઈલ્મે કુતૂરી હોય. સિફતે હયાત સાગર સગાન છે અને બીજી સિફતો નહેરો સમાન છે.

હઝરત શૈખ મુહુદ્દીન રહમતુલ્લાહિ અલૈહિએ સિફતે હયાતના આ બાગની સૈર કરી નથી. સિફતે હયાત જે કે ઝાતે હકથી ઘણી નજીક છે પરંતુ ઝિલ્લિયતના મિઅયુના કારણે સમજ અને સંવેદન ધઈ શકે છે.

પ્રુદાના ફઝલ અને કરમથી હકીરને (મને) જ્યારે આ સિફતે હયાતમાં તરકકી નસીબ થઈ ત્યારે જોયું કે શૈખ મુહુદ્દીન ઈબ્ને અરબી રહમતુલ્લાહિ અલૈહિ અહીં સુધી પહોંચ્યા નથી બલકે શાનુલ હયાતના આ મકામથી નીચેના (મકામમાં) તશરીફ રાખે છે. જ્યારે મર્તબએ સિફાતમાં પૂરો ઈલ્મ ધરાવતા નથી તો ઝાતે હકમાં શું ઈલ્મ કોઈ શકે છે કે જે ફીકુલ ફીક અને વરા ઉલ વરા છે.^૧

આ ખારીફ મસઅલાને કોઈ ઓલિયા અલ્લાહે બયાન કરમાવ્યો નથી. એ ઈલ્મ ઝાતે હક તઆલાના શુયૂનથી છે. સિફાતે આઈદહ આ ઈલ્મની સાથે કંઈ મુનાસિબત ધરાવતી નથી જે કે એ ઈલ્મની અસલ ઈલ્મે ઝાત છે.

■ ૧ હઝઆતિ હઝઅ, ધરમ્મઅ

પત્ર ૭૪

☆ પ્રતિ : ખવાળ મુહમ્મદ મા'સૂમ (રહ.)

દુનિયામાં હક તઆલાની રૂયત^૧ અસલ હાલતમાં નહિ બલ્કે ઉપમા કે ઉદાહરણ સ્વરૂપે શક્ય છે પરંતુ સંભવિત નથી.

આખિરતમાં હક તઆલાની રૂયત કોઈ પણ ઉપમા કે ઉદાહરણ વિના બિલા કુદ થશે.

શૈખ મુહુદ્દીન ઈબ્ને અરબી રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ઉલમાના આ અકીદાથી ખિલાફ થયા છે. તેઓ કહે છે કે (આખિરતમાં પણ) અસલની રૂયત ન થશે બલ્કે ઉપમા કે ઉદાહરણ રૂપે થશે !

મને નવાઈ લાગે છે કે આવા મોટા મોટા આરિફ અસલને છોડીને ઉપમા પર તથા કદીમને છોડીને હાદિસ પર તત્તલ્લી કરીને ખેડાં છે અને ઉપમા તેમજ ઉદાહરણ પર કિશાયત કરી છે !

પત્ર ૭૫

☆ પ્રતિ : ફકીર મુહમ્મદ હાશિમ કરમી (રહ.)

'ફના ફીલ અફઆલ'ના મકામમાં સાલિક પોતાના અને તમામ મખ્લૂકના અફઆલ^૨ને હક (તઆલા)ના અફઆલ સમજે છે. પોતાના તરફથી કઈ પણ હલન-ચલન કે કાર્ય થતું હોવાનું તેને જણાતું નથી.

'ફના ફિસ સિફાત'ની હાલતમાં સાલિક પોતાનામાં અને તમામ મખ્લૂકમાં સિફાતે હકને જુએ છે. બીજા કોઈમાં કોઈ સિફત નિહાળતો નથી. તે પોતાને અને સર્વને જડ અને નિર્જીવ વસ્તુ સમાન જુએ છે.

● ૧ રૂયત : દીદાર, ગિયારત, દર્શન

૨ અફઆલ : કાર્યો

સિકાતે હકનો કિયામ જાતે હકથી છે એટલે સુકર^૧ની હાલત-માં આ મકામમાં (કેટલાકે) 'અનલ હક',^૨ 'સુબ્હાની મા આ'ઝમ સાની'^૩ કહી દીધું છે.

આ મકામનો કમાલ એ છે કે (સાલિક) પોતાના અફઆલને અને સિકાતને હક (તઆલા)ના અફઆલ અને સિકાત સમજે, છેવટે હક (તઆલા)ના અફઆલને અને સિકાતને જાતે હકમાં વિલીન થયેલા પામે. એ સમયે (સાલિકનો) પોતાનો ઈર્ષમ પણ બે-ઈર્ષમથી બદલાય જાય.

જ્યારે 'બકા'ના મકામથી મુશરફ કરવામાં આવે છે ત્યારે (સાલિક) પોતાને હરેક ખેરથી ખાલી અને હરેક શર (ખૂરાઈ)-થી ભરેલો પામે છે.

કેટલાક સાલિકો તજલીયે સિકાતને તજલીયે જાત સમજે છે. તેઓની દિલની આંખો એવી બળવાન નથી કે તજલીયે જાત-ને જોઈ શકે. જેવી રીતે ઘુરૂક તજલીયે આફતાબ (તડકા)ને જોઈ શકે છે પરંતુ એન આફતાબ (સૂરજ)ને જોઈ શકતું નથી.

આખાલી

જેવી રીતે આ આલમે શહાદતમાં જાતે હક તઆલાના દર્શન, કુબૂર નખીયે અકરમ સલ્લલાહો અલૈહિ વસલ્લમની મુખ્યારક આંખોના સિવાય (ખીજી) કોઈ આંખે કર્યા નથી. માનવની દર્શન શક્તિ એટલી કાબિલ નથી કે તે હક તઆલાના દર્શન કરી શકે. સહાજા રિદવાનુલાહિ અન્હુમ અજમઈનના સમાન સિકાતે બસર અને કુવ્વતઈમાન ઉમ્મતના કોઈ વહીને પ્રાપ્ત થયાં નથી, એ જ પ્રમાણે કેટલાક ઓસિયા અલાહ પર કેટલાકને ચર્ફ (સરસાઈ) નસીબ છે.

● ૧ સુકર : મસ્તી, બેખુદી

૨ અનલ હક : હું ખુલ છું.

૩ સુબ્હાની મા આ'ઝમ સાની : હું પાક છું; કેવી કિસ્મત મારી શાન !

હકે ઈજહાર-હઝરત ઈમામે રખ્યાની મુજદિદ અદરેસાની રહમતુલાહિ અલૈહિએ જિલાલે સિદ્દાત, તજલીયે સિદ્દાત, તજલીયે આત, અને આતે મુજર્રદ, કુર્બ, ખુઅદ અને મહશકાતની સિદ્દાત અને સુકમની તશરીહ તથા આતે હકના મઆરિક ખયાન ફરમાવ્યા છે. વળી નદીના જળ અને મૃતજળ જાને વચ્ચેની તફાવત અને જાને વચ્ચેની સમાનતા દર્શાવી છે અને તેની તેહકીકાત ફરમાવી છે.

આપ (રહમતુલાહિ અલૈહ)યા પહેલાં હઝાર વર્ષમાં ખીબ કાઈ ખુઝરે આ વાતો ફરમાવેલી નથી. આપ રહમતુલાહિ અલૈહ મુજદિદે અદર (હઝાર વર્ષના મુજદિદ) હોવાનો એ સ્પષ્ટ પુરાવો છે.

પત્ર ૭૬

☆ ખતિ : ખ્યાબ મુહમ્મદ મા'સૂમ રહમતુલાહિ અલૈહ

શાનુલ ઈદમ જો કે શાનુલ હયાતના તામે છે. પરંતુ સિદ્દાત અને શુયૂનના એઅંતબારાત દૂર થવા બાદ આતે હક તઆલામાં ઈદમની એક અલગ જ શાન અને ગુન્નઈશ છે. તે હયાતના માટે નથી. પછી ખીજી સિદ્દાત અને ખીજી શુયૂનનો તે શું ઝિક છે !

એ એક એવો ખુલદ મરતબો છે જે તમામ નિરુખતોથી મુજર્રદ છે અને નુરના સિવાય એના વિશે કોઈ શબ્દ બોલી શકાતો નથી. પરંતુ આ ઈદમ, તે ઈદમ નથી કે જેને ઈદમે ફુસલી યા ઈદમે ફુઝૂરીથી ઝોળખી શકાય કારણકે (ઈદમે) ફુસલી અને ઈદમે ફુઝૂરી એ જાને ઈદમ શાનુલ હયાતના તામે છે. જે ઈદમને મેં ખયાન કર્યો છે તે આતે હકના ઈદમની જેમ બેયૂ અને બે ચગૂ છે.

મરતબાએ ઈદમની ઉપર એક એવો મરતબો છે જ્યાં શુયૂન અને ઈદમ વગેરેની પણ ગુન્નઈશ નથી. ત્યાં માત્ર નૂર જ નૂર છે. બ્યારે આતે હકનું નૂર જ બેયૂ અને બેચગૂ છે તે પછી આતે

હકની બેચૂનિયતનો શું ઝિક્ક કરવામાં આવે ! જોથી તમામ કમાલાતો બલે પુજૂખી હોય કે ઈશ્કાની એ સર્વ નૂરે બેચૂનના ઝિલાલ છે; અને એ જ નૂરની સાથે સર્વનો પુજૂદ કાયમ થયો છે; અને એ જ નૂર સર્વનો મળદા (સ્રોત) છે.

મરતબએ અવ્વલ જોડે હઝરત નૂરસિદ્દી ઈન્દિલાત^૧ની ખૂ ધરાવે છે અને નૂરના શુકર^૨નું જામેઅ છે એટલા માટે હઝરત નખીએ કરીમ અલ્હિસ્સલાતો વતરલીમે એને મખ્લૂક ફરમાવ્યું છે. એની તા'બીર ક્યારેક અકલથી કરી છે અને ફરમાવ્યું છે :

‘અવ્વલો મા ખલકલ્લાહુલ્ અફ્લ’

જે ચીજ સૌથી પ્રથમ ખુદાએ પેદા કરી તે અકલ છે.

અને ક્યારેક એને નૂરથી યાદ ફરમાવ્યું છે :

‘અવ્વલો મા ખલકલ્લાહો નૂરી’

જે ચીજ સૌથી પ્રથમ ખુદાએ પેદા કરી તે માનું નૂર છે.

આ બંને હદીસોનો એક જ મતલબ છે. એ જ નૂરને ‘હકીકતે મુહમ્મદી’ (સલ.) પણ કહે છે. અને એને જ ‘તઅય્યુને અવ્વલ’ પણ કહે છે.

‘હકીકતે મુહમ્મદી’ (સલ.) અને ‘તઅય્યુને અવ્વલ’ તે તઅય્યુન નથી જે ‘મુતઆરફ’ છે યાને સામાન્ય રીતે મશહૂર છે.

અને આ અકલથી તે અકલ પણ મુરાદ નથી જે ફિલસફો (તત્વજ્ઞાનીઓ) એ સમજી છે.

શૈખ મુહુદ્દીન ઈબ્ને અરબી રહમતુલ્લાહિ અલૈહિએ જે તઅય્યુનને પુજૂખી કહ્યા છે અને તથા તઅય્યુનને ઈશ્કાની કહ્યા છે. જો કે તમામ તઅય્યુનાત ઝિલ્લિયાતનો દામ ધરાવે છે અને ઈશ્કાની જૂથા ખાલી નથી.

● ૧ ઈન્દિલાત : કમ થવું, નીચે હતરવું, પરી જવું.

૨ શુકર : આન

જે કે મુઝિકન-મુઝિકન વચ્ચે મોટા તફાવત છે. એક કદીમ છે અને બીજો હાદિસ છે. પરંતુ હાઈરાએ ઈમ્કાનથી ખારિજ (બહાર) નથી.

જે મરતબાને 'લા-તઅય્યુન' કહે છે તેને પણ જાતે બહુત કહી નથી શકતા. હક તઆલાની જાત હિચ્ચથી પણ હિચ્ચ છે.

નૂરસિફ હાઈરાએ તઅય્યુનમાં શામેલ નથી એટલા માટે 'અદમ' ની ખુદમતથી પર અને હિચ્ચ છે. એ જ નૂરસિફ તમામ તલ્લિયાતે જાતિયહથી હિચ્ચતર છે. મારા ખ્યાલમાં કબળાએ રખ્ખાનીની હકીકત આ જ નૂર છે જે તમામનો મસ્જૂદ છે અને તમામ તઅય્યુનાતની અસલ છે.

હક તઆલા પોતાના ફક્લો કરમથી હજારો આરિફામાંથી કોઈક એકને આ દીલતથી મુશરફ કરાવે છે અને એ નૂરથી પસાર થઈને અસલ નૂર સુધી પહોંચાડે છે.

આ મઆરિફ નજર અને ફિકર થી બુલંદ છે. એ જ પ્રમાણે કરફ અને ગુહદથી હિચ્ચ છે. આ મઆરિફને સમજવા માટે ઈત્મયાળાઓ અને અકલવાળાઓની જેમ કરફવાળાઓ પણ આજિજ છે. આ હાલાત અને મઆરિફને સમજવા માટે નૂરે નુબુવ્વતની જરૂરત છે. નૂરે વિલાયત અહીં બેઠાર છે.

આમાલી

'તઅય્યુને અવ્વલ' 'હકીકતે મુહમ્મદી' (સલ.) 'હકીકતુલ હકાઈક', 'બરઝએ કુબ્રા' 'નૂરે અવ્વલ' 'અકલે કુલ'થી મુરાદ હુઝૂર નબીયે કરીમ અલીહિસ્સલાતો વસ્સલામની જાતે મુબારક છે.

પત્ર ૭૭

☆ પ્રતિ : ખવાળ મુહમ્મદ સઈદ (રહ.)

નૂરે સિફનો બુલંદ મરતબો જેને ફકીરે 'હકીકતે કબળાએ

રખાની' માલૂમ કર્યો છે, તેના પછી એક અત્યંત ઉચ્ચ મકામ છે જેને કુરઆન મજ્હની હકીકત કહે છે.

કઅળાએ મુઅઝઝમા કુરઆન મજ્હના હુકમથી આદાકનો કિબ્લો બન્યો છે અને બધાંનો મસ્જૂદ હોવાની દૌલતથી મુશરફ થયો છે. ઈમામ કુરઆન શરીફ છે અને મામૂમ યાને મુકતદી પેશકદમ કઅળાએ મુઅઝઝમા છે.

આ મુશારફ મરતબો હઝરત ઝાતે તઆલાનો બેચું વુસ્અતનો મળદા છે. આ દરબની વુસ્અત લાંગાઈ-પહોળાઈના સિહાજથી નથી કારણ કે લાંગાઈ અને પહોળાઈ મુઘિતનાં ચિહ્નો છે. બદલે આ એક એવો મકામ છે કે જ્યાં સુધી ત્યાં (ઠોઈ) પહોંચે નહિ (ત્યાં સુધી) બાણી શકાયું નથી. આ મઅરિફતથી આજિઝ થવું ઓલિયાઓનો હિસ્સો છે.

પરંતુ અહમે મઅરિફત^૧ ખીજી ચીજ છે અને ઈજઝે મઅરિફત^૨ ખીજી ચીજ છે. અગર અહમે મઅરિફત અને ઈજઝે મઅરિફત બંને સરખાં હોતે તો તમામ તાદાન (માણસો પણ) આરિફ હોતે.

અહીં ઈજઝ અઝ મઅરિફત, કમાલે મઅરિફત છે. અને અહમ અઝ મઅરિફત કમાલે નૂકસાન છે. ઈજઝ અઝ મઅરિફત એક મદદ છે જે ઝમથી મુશાબેહ છે અને અહમ અઝ મઅરિફત માત્ર મઝમમત છે.

શેખ મુહુદીન ઈબ્ને અરબી રહમતુલ્લાહિ અલૈહ જે આ અહમે મઅરિફત અને ઈજઝ અઝ મઅરિફતના તફાવતથી વાકેફ હોતે તો ઈજઝ અઝ મઅરિફતને જહલ ન કહેતે.

વળી શેખ મુહુદીન (રહ.)એ એ પણ કહ્યું છે કે ઈદરાકથી આજિઝ થવું પણ ઈદરાક છે. અને પ્રથમ હિસ્સાના ઉલૂગને

● ૧ અહમે મઅરિફત : મઅરિફત ન હોતું, મઅરિફત વિહીનતા

૨ ઈજઝે મઅરિફત : મઅરિફતથી આજિઝ થવું

૩ ઝમ : મઝમમત

બયાન કરીને કૃષ્ણ કયો છે અને એ ઈશ્વરને પોતાની જાતની સાથે મધ્મસૂત્ર જાણ્યો છે અને કહ્યું છે કે ખાતિમુલ અંગિવા (અલ.)એ આ ઉલૂમને ખાતિમુલ ઓલિયાથી અખ્ત (અહમ્મદ) કયો છે. અને પોતાને ખાતિમુલ વિસાવતે મુહમ્મદીયહ (સલ.) બયાન કયો છે અને એ જ કારણે લોકોના મહેશ્વા-ટોણાંનું સ્થાન બન્યા છે.

ફકીરના નજદીક આ વાત બેહતર છે કે ન શૈખ (મુહુદ્દીન)ની વિલાયતથી ઈનકાર કરવો જોઈએ ન શૈખ (મુહુદ્દીન)ની આવી વાતોને માનવી જોઈએ.

આ મુગારક મરતબો જેને ફકીરે હકીકતે કુરઆને મજ્હૂદ કહ્યો છે તેને નૂર કહેવું પણ મુનાસિબ નથી. તમામ કમાલાતે આતિયહની જેમ નૂર પણ રસ્તામાં જ રહી જાય છે.

હકીકતે કુરઆનના આ મુકદ્દસ મરતબાની આગળ એક ખીજો આ'લા મરતબો હકીકત્તુસ્સલાતનો છે. એની સૂરત આલમે શહાદતમાં મુન્તહી નમાઝીયાની સાથે કાયમ છે. અને મેઝરાજમાં ને હિસ્સો આવ્યો છે કે :

‘કિફ યા મુહમ્મદ (સલ.) કૃધન્નલ્લાહ મુસલ્લિ.’

થોભો હે મુહમ્મદ (સલ.) ! અલાહ તઆલા નમાઝમાં છે !

શકય છે કે હકીકતે સલાતની તરફ ઈશારો હોય. હાં, તે ઈયાદત ને મરતબાએ તઝરુદ્દ અને તનઝમુહ ને કાયમ છે, વુજૂબના મરતબાઓથી જ સાદિર થઈ શકે છે. એટલે તે જ આગિદ છે અને તે જ મઝબૂદ છે.

હકીકતે સલાતના આ મુકદ્દસ મરતબાનો હકીકતે કબજા એક અંશ છે. હકીકતે કુરઆન પણ એનો જ હિસ્સો છે; કારણ કે હકીકતે સલાત, ઈયાદતના મરતબાઓનો જમેઅ છે.

મઝબૂદિયતે સિફ, જાતે હકના માટે સાબિત છે; અને ઈયાદતોમાં જમેઅે ઈયાદાત, હકીકતે સલાત છે એટલે આ મકામ-

માં વુસ્ત્ર અને ઈમિયાઝ સર્વ રસ્તામાં રહી જાય છે. ભલેને તે ખેતૂં અને ખેતૂં જ હોય.

કામિલ અંગિયા અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામ અને ઓલિયા-એ છુઝુર્ગના કદમોની ઇન્તેહા હકીકતે સલાત સુધી છે. પરંતુ એનાથી આગળ જે મકામ મઅબૂદિયતે સિફતો છે ત્યાં સૈર કદમી મયસ્સર નથી. હાં, અગર ફઝલે હક હોય તો સૈર નઝરી નસીબ થાય છે.

શક્ય છે કે શખે મેયરાજમાં આ જ મકામ મઅબૂદિયતે સિફતમાં કદમ ન પહોંચવાના કારણે આ ઈશારો હોય કે :

‘કિફ યા મુહમ્મદ (સલ.)’ !

હે મુહમ્મદ (સલ.) ! યોબી જઓ !

આ જ મકામમાં આબિદ અને મઅબૂદનો તફાવત જાહેર થાય છે તથા આબિદ, મઅબૂદથી જુદો થાય છે.

આબાહી

આ મુબારક પત્રથી હઝરત ઈમામે રખાની મુજદિદ અલ્ફૈસાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહના જદીદ (નૂતન) મઆરિફ રુપરૂપીતે સાબિત છે. આ મઆરિફ હઝરત ઈમામે રખાનીના મકતૂબાત (પત્રો) સિવાય કોઈ છુઝુર્ગની કોઈ કિતાબમાં યા મકતૂબાત (પત્રો)માં નથી.

આ સુરુપરૂપ દલીલોના કારણે જ આપને મુજદિદ અલ્ફૈ (હઝરત વર્ધના મુજદિદ) કહે છે. ઉપરાંત આ મઆરિફ માત્ર આપની ઝાત સુધી જ મર્યાદિત નથી બલકે આપના વસીલા, સદકા અને તવજ્જોહથી હઝારો આરિફે આ મકામાતથી મુશરફ થયાં અને તેઓએ હઝરત મુજદિદ અલ્ફૈસાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહના મઆરિફ અને હકાઈક (હકીકતો)ની તસ્દીક કરી અને તેઓએ એમાં બાલ બરાબર ફરક જોયો નથી.

□

હજરત શેખ મુહમ્મદીન ઈબ્ને અરબી રહમતુલ્લાહિ અલૈહના ખિલાફ આપની જે તહકીકાત (સંશોધનો) છે તે ગિલકુલ યોગ્ય અને દુરુસ્ત છે કારણ કે હજરત શેખ મુહમ્મદીન ઈબ્ને અરબી રહમતુલ્લાહિ અલૈહની તહકીક અને જયાન કુરઆન શરીફના ખિલાફ છે અને ઈબ્નમાએ ઉમ્મતના ખિલાફ છે.

એની દલીલ એ છે કે વિલાયત એ નુબુવ્વતનો ભાગ છે. નુબુવ્વતથી વિલાયત છે ન કે વિલાયતથી નુબુવ્વત છે. જુઝ (અંશ)નો કિયામ અસલથી હોય છે, ન કે અસલનો કિયામ જુઝથી. વૂરે નુબુવ્વતથી વુજૂદે વિલાયત છે. તો નુબુવ્વતનું વિલાયતથી ફાયદો ઉઠાવવું કેવી રીતે થઈ શકે છે? હાં, અલગત, વિલાયત નુબુવ્વતથી મુસ્તદીઝ જરૂર છે.

આ ઉપરાંત આ વાત પણ સર્વ સંમત છે કે નખીની વિલાયત ખીજી વિલાયતોના કરતાં વધારે બળવાન છે. નખી (અલ.)ની વિલાયત નખી (અલ.)ની હેસિયત પ્રમાણે હોય છે. અને વલીની વિલાયત વલીની હેસિયત પ્રમાણે હોય છે.

અગર વિલાયતથી વિલાયત પણ ફાયદો ઉઠાવવા ચાહે તો નખી (અલ.)ની વિલાયતથી વલીની વિલાયત ફાયદો ઉઠાવી શકે છે. પરંતુ શેખ મુહમ્મદીન રહમતુલ્લાહિ અલૈહની વિલાયતથી કુઝૂર નખીએ અકરમ સક્ષાહો અલૈહિ વસલમ ફૈઝ મહમ્મદ કરે એ જીલટી વાત કેવી રીતે શક્ય છે ??

એ વાત પણ માનવામાં આવેલી છે કે હરેક નખી (અલ.)ના કરતાં કુઝૂર (સલ.)ની નુબુવ્વત અને હરેક નખી (અલ.)ની વિલાયતના કરતાં કુઝૂર (સલ.)ની વિલાયત ક્વીતર (બળવાન) છે. એટલા માટે તમામ હજરાતે અંખિયા અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામ કુઝૂર (સલ.)ની નુબુવ્વતથી અનવારે નુબુવ્વત મહમ્મદ કરે છે. અને કુઝૂર (સલ.)ના વૂરે વિલાયતથી અનવારે વિલાયત મહમ્મદ કરે છે.

તો પછી હઝરત શૈખ મુહુદ્દીન ઈબ્ને અરબી રહમતુલ્લાહિ અલૈહની વિલાયત હુઝૂર સલ્વુલ્લાહો અલૈહિ વસલ્લમની વિલાયતના મુકાબલામાં શી હકીકત ધરાવે છે? કે શૈખ (રહ.)ની વિલાયતના ઉલૂમથી હુઝૂર (સલ.) ઉલૂમ ગ્રહણ કરે.

આ ઉપરાંત હઝરત શૈખ મુહુદ્દીન ઈબ્ને અરબી રહમતુલ્લાહિ અલૈહનું પોતાને ખાતિમુલ વિલાયત કહેવું એ પણ હઝરત શૈખ રહમતુલ્લાહિ અલૈહની આતી તહકીક છે. કુરઆન અને હદીસથી એની તસ્દીક કે તાઈદ મળતાં નથી.

હઝરત શૈખ રહમતુલ્લાહિ અલૈહની આ વાતો સુફરૈથી મિશ્રિત છે. આપની વિલાયતને જે ન માને તે પણ ખતરાથી ખાલી નથી અને આપની તહકીક, શરીઅતના સિદ્દાંતની વિરુદ્ધ અને આરિફાની તહકીકના ખિલાફ છે એવું ન માને તે પણ ખતરામાં છે.

પત્ર ૭૮

☆ પ્રતિ : હઝરત ખ્યાળ મુહમ્મદ સઈદ (રહ.) અને
ખ્યાળ મુહમ્મદ મા'સુમ (રહ.)

મારા ફરજદાને અને ખીળ સ્નેહીઓને મારી મુલાકાતનો ઇસ્તિયાક છે અને મને તેમની મુલાકાતનો (ઈસ્તિયાક છે.) પરંતુ શું થઈ શકે! બધી આશાઓ પૂરી થતી નથી.

લશ્કરમાં બેઈખ્તિયાર અને બેરખત રહેવું ઘણું ગનીમત છે. એ જગાની એક ઘડી ખીળ સ્થાનોની ઘણી બધી ઘડીઓ કરતાં બેહતર જગ્યા છે. અહીં તે પ્રાપ્ય છે જે ખીળ જગ્યાએ એના મિસ્લ પણ પ્રાપ્ય નથી.

● ૧ સુકર : બેખુદી

જે તકલીફ બાદશાહના તરફથી છે તેને પોતાના મોલા (ખુદા) ની તરફથી સમજી લે અને એની રજામંદીનો દરવાજો સમજી લે. આ કેદમાં હું પોતાની સઆદત સમજી લઉં. ખાસ કરીને આજ-કાલ લડાઈના દિવસોમાં અજળ જ મામલો છે અને આ દિવસોમાં અજળ ને અમતો પહોંચે છે.

ફરજંદની જુદાઈમાં દિલ તકપે છે અને દુરત્વ તથા વિચેત્રમાં જીમર જલે છે. મારી મુલાકાતની ઝંખના તમારી ઝંખના કરતાં વધારે છે. એ વાત સામાન્ય છે કે જેટલા પ્રમાણમાં બાપને બેટાથી મુહબ્બત હોય છે, બેટાએ તે જેટલા પ્રમાણમાં બાપથી નથી હોતી.

આગાહી

આ મુજારફ પત્ર કેદ ડાળતો છે.

પત્ર ૭૯

☆ પ્રતિ : ખ્વાજા મુહમ્મદ મા'સૂમ (૨૬.)

બધારે આરિફનો માગલો શુચૂન અને સિકાતથી પસાર થઈને આતે તઆલા વ તકદુસના પુજૂહ અને એઅતિબારાતથી હવ્યતર પહોંચી જાય છે, જેને અમે હકીકતુસ્સલાત કહીએ છીએ, તો તે વખતે તવજ્જોહ, તવજ્જોહ ફરનારો અને આતે હક, જેની તરફ તવજ્જોહ હોય છે, સર્વ બેચૂં માલૂમ પડે છે; કારણ કે ચૂંને બેચૂંની તરફ રસ્તો નથી.

મુતવજ્જોહથી આરિફની આત મુરાદ છે. અને કુનહથી અમારી મુરાદ આતે મુજરંદહ છે. કુનહ આતમાં તમામ ઉલૂમ બેકાર અને સદમ છે. નહીંના સિવાય કોઈ અમ્રના ઈસ્લાતની જરૂર નથી. તઅખીર, તફસીર સર્વ બેકાર અને બેશાયદા છે.

જે આરિફની તવજ્જોહ આતે હક બેચૂંની તરફ છે તે આરિફની આત બેચૂંનિયતની કંઈક સિકત ધરાવે છે. પરંતુ

બેચૂનિયતે જાતે હક અને બેચૂનિયતે જાતે આરિકમાં ધણો મોટો ફરક છે.

બ્યારે મુશ્કિનની જાત અને કુનહ મજહુલુલ કેશિયત અને બેચૂં છે. તો એના ખાલિકની બેચૂં અને બેચૂંની કેશિયતના વિશે શું કહેવામાં આવે !

પરંતુ તેણે કેવળ પોતાની ફરીમીથી નાચીજ અને સરાસર ચૂં બંદાને બેચૂનીનો હિસ્સો અર્પણ કરીને પોતાની જાતે બેચૂંથી આગાહ ફરમાવ્યો.

જેમણે કુનહ જાતની મઅરેફતને મુહાલ (અશક્ય) કહ્યું છે તે મઅરેફતે મુતઆરફ છે જે કેર અને ચૂંની કિસમમાંથી છે. એનો સંબંધ બેચૂંથી અશક્ય છે પરંતુ આલમે બેચૂંની કોઈ ચીજ અગર બેચૂંથી ઇતિસાલ હાસિલ કરીને, બેચૂંને હકીકતની મહાન દોલતથી હજીજ (લુલ્હ) હાસિલ કરીલે તે કેવી રીતે અશક્ય સમજવામાં આવે.

અજબો ગરીબ મઅરેફતના આ મસઅલાને આજ સુધી કોઈ અહલે કસ્ફે અને અહલે ઇફાને જવાબ નથી ક્યો. આ વાત જાતે મુજરૅદ, આરિકે તામ્મુલ મઅરેફતને પ્રાપ્ત થાય છે જે જાતે મુજરૅદ હજરતે હકથી વાસિલ હોય છે જે આરિકના સિવાય બાકી તમામ મુશ્કિનાતને જાતનો કંઈ હિસ્સો હાસિલ નથી થતો. આવો આરિકે તામ્મુલ મઅરેફત, જેની જાત, જાતે હકથી વાસિલ છે, હમેશાં અન્કાયે મગરિબ^૧નો હુકમ ધરાવે છે.

શીખ મુહુદ્દીન ઇબ્ને અરબી રહમતુલ્લાહિ અલૈહિએ પણ કહ્યું

- ૧ અન્કાયે મગરિબ : એક કલિપત પક્ષી, જેનગીર ચીજ, ખૂબનાયાબ ચીજના માટે 'અનકા' શબ્દ વપરાય છે.

છે કે આલમ અઅરાએ મુજતમિયા^૧ છે, જે આતે વાહિદની સાથે કિયામ રાખે છે. પરંતુ શૈખે આ બે વારીક વાતો કહેવાની છોડી દીધી : એક એ કે આરિફે અકમલને આ હુકમથી અલગ નથી કર્યો. બીજું એ કે એનો કિયામ આતે વાહિદની સાથે મુકરર કર્યો છે, જોકે એનો કિયામ પોતાની અસલ, અસ્મા અને સિફાતની સાથે છે; ન કે આતે હકની સાથે.

પરંતુ આરિફે તામુલ મઅરિકતનો મામલો જુદો છે. એ આરિફ મુહબ્બતે આતીના કારણે ઈરશાદે નબવી અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામ :

الْمَرْغُوعُ مِنْ أَحَبِّ

આદમી તેની સાથે છે જેની સાથે એને મુહબ્બત છે.

પ્રમાણે આ મકામમાં, એ આરિફની આત, આતે હકથી તઅલ્લુક અને વસ્લ ધરાવે છે. અસ્લાહ તઆલા એ આરિફની આતને પોતાની આત અને સિફાતે અસ્માનો મઝહર તથા જામેઅ આઈનહ બનાવી દે છે. પછી આલમના તમામ અફરાહ આ આરિફના મુકાબલામાં એવા છે જેવી રીતે બિંદુ, અગાધ સિંધુની સામે.

આ બુયાનથી એ આરિફના ઈદમ અને મઅરિકત, દક અને ઈદરાક, બીજાઓની પુલનામાં કિયાસ કરવું જોઈએ અને એની અઝમત, અને પુલંદીને સમજવું જોઈએ.

- ૧ આલમ અઅરાએ મુજતમિયા છે : અરઝતું બહુવચન અઅરાએ છે. અરઝ તે શીક જે પોતે અલગ પોતાવું ગુજૂદ ન ધરાવતી હોય બલકે જવહરની સાથે તેવું ગુજૂદ હોય અર્થાત તે પોતાના ગુજૂદમાં જવહરની મુહતાજ હોય-આલમ અઅરાએ મુજતમિયા છે એને આતે વાહિદથી તેનો કયામ છે, તેના વગર તથી.

ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

એ ખુદા નો ફઝલ છે; તે જેને ચાહે (તેને)

આપે છે; અને અસાધ્ય ખૂબ ફઝલવાળો છે.

હઝરત શેખ મુહમ્મદનીર હમતુલ્લાહિ અલૈહિ એ 'તઅમ્મુને અવ્વલ' ને તજલીયે આત કહી છે. પરંતુ ફકીરના નજદીક 'તઅમ્મુને અવ્વલ' તજલીયે આત નથી, બલકે શુયૂનાતે આતમાંથી એક શાન છે.

તજલીયે આત, તમામ શુયૂનાત અને એઅતિયારાતની જામેઅ બલકે તમામ શુયૂનાત અને એઅતિયારાતથી હિન્નતર છે. તજલીયે આતને તઅમ્મુને ઈસ્મની સાથે મુદ્દઅફ કરવું (મયાદિત કરવું) એવું છે જેવું કે સાગરને ગાગરમાં બંધ કરવું, બલકે પાણીને ઝાંઝવા(મુતજજ)માં શોષવું.

□

હઝરત શેખ મુહમ્મદની ઈન્ને અરબી રહમતુલ્લાહિ અલૈહિએ રૂયતે આખિરતને 'લતીફાએ જામેઈઅફ મિસાલિઅફ'ની સૂરતમાં મુકર્રર કર્યો છે; પરંતુ ફકીરની નજદીક 'સૂરતે જામેઈઅફ', 'રૂયતે હક તઆલા' નથી.

હક તઆલાની રૂયત, સૂરતમાં મુકર્રર કરવું હકીકતમાં હક તઆલાની રૂયતની નક્ષી (ઈન્કાર) કરવું છે. દીદારે હક તઆલા સૂરતથી બાધિત નથી, બલકે બે-ટુક હશે. મુખ્ખીરે સાદિક (હુમૂર) અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામે રૂયતે હકની ઉપમા પૂનમના ચાંદથી ફરમાવી છે. અને કોઈ પોશીદગી (ગુપ્તતા) નથી છોડી.

ઝિલ્લની રૂયત એવી છે; જેમકે યાળીમાં પાણી લઈને તેમાં ચાંદના દર્શન કરવામાં આવે. આલમે મિસાલમાં, ધણી વખત, માનવની શિકલમાં, રૂયતે હક યવાનું સાખિત થયું છે તેવું કારણ એ છે કે રૂયતે હક પણ જામેએ કમાલ છે અને ઈન્સાન પણ

બમેએ કમાલ છે. પરંતુ ખરેખર રૂયતે હક તે છે જે ઝુલૂરાત, તબલિયાત, અને સરતોથી પર તથા બે-દૈક, બેચૂના પ્રકાર-માંથી હોય.

રૂયતે આખિરત પર ઈમાન લાવવું જોઈએ અને એની દૈશિયત વિશે તર્ક-વિતર્કમાં મશગૂલ થવું ન જોઈએ.

આખિરતના ખલક (સર્જન) અને વુજૂદ (અસ્તિત્વ)ને દુનિયાના ખલક અને વુજૂદની સાથે કોઈ નિસ્તગત નથી. ત્યાંની આંખો જુદી છે અને ત્યાંની સૂઝ-સમજ જુદી છે. આ આલમને ગ્રવાલ (પતન) છે અને આખિરતને દવામ (શાશ્વતતા) છે. આ આલમ કસીફ (સ્થૂળ) છે અને પેલું લતીફ (સૂક્ષ્મ) છે.

શું યાય, આ ક્ષેત્રમાં શૈખ મુહમ્મદીન દખ્ખને અરબી રહમતુલાહિ અલૈહથી ક્યારેક મુખાલિફત યાય છે અને ક્યારેક મુવાદિફત યાય છે. કારણ કે,

એમણે જ સુખને મઅરફત અને ઈરફાનનો પાયો નાખ્યો છે.

એમણે જ વિવરણ અને વિસ્તારની સાથે તોહિદ અને ઈત્તે-હાદને સવિસ્તર બયાન કર્યાં છે.

એમણે જ વુજૂદને હક તઆલાની તરફ મનસૂબ કર્યું છે.

એમણે જ આલમને મૌદુમ (આભાસી) અને મુતખમ્મલ (કાદમ-નિક) બયાન કર્યું છે.

અને એ છતાં હક તઆલાના 'મર્તબાએ તન્ઝીહ'ને આલમથી પર કહ્યું છે. એને દીદ અને દાનીશ (બેવા-સમજવા)થી હિન્ન અને પર સમજ્યા છે.

એમનાથી પહેલા જે યુઝુર્ગીએ કંઈક વાતો કરી છે તે રમઝ (રહસ્ય) અને ઈશારાઓની રીતે કરી છે. એમની ઈત્મી તેહકી-કાતો (સંશોધનો)થી આપણે અને એમના પછીના મશાઈએ લાભ

હાલ્યો છે. અહાલ તઆલા એમને જાણે પૈર ઈનાયત ફરમાવે. પરંતુ ગણરીયતના કારણે ખતા અને સવાળ એક ખીજ સાથે હળેલું-હળેલું છે.

ઈન્સાન અહકામમાં કચારેક ખતા પર હોય છે, કચારેક સવાળ પર. એટલા માટે અહલે હકના સવાદે અઅઝમ (મોટા સમૂહ)ને હકની સાથે સમજવું જોઈએ. તેમની તક્લીદ (અનુસરણ) કરવું જોઈએ. તેમની મુખાલિફતને ખતાની દલીલ સમજવી જોઈએ. કહેનારા બધે પ્રમે તે હોય યા તેનો કલામ (વાણી) હોય.

પત્ર ૮૦

☆ પ્રતિ : ખવાજ મુહમ્મદ મા'સૂમ (૨૭.)

દરેક જિલ્લ પોતાની અસલની તરફ રસ્તો ધરાવે છે. ખીજાં કોઈ કાંટા-ઝાંખળા એના દરમિયાન અવરોધક નથી. જિલ્લ માત્ર અસલનો અમાનતદાર છે. જે કંઈ જિલ્લને મળ્યું છે તે અસલથી મળ્યું છે. અલખત, અદમ છે જે અસલના વસીલા વગર એને નસીમ છે. અને તે 'લાશીએ મહઝ' અને મુજર્દ એઅતિખાર છે.

પરંતુ તે જિલ્લે ખયાનત કરી છે જેણે ખૈર અને કમાલને પોતાની તરફ મનસૂખ કર્યા છે તથા પોતાની અસલને બૂલી ગયું છે. તેમજ અદમના કારણે તેનામાં ઝાતી ખૂરાઈ હોવા છતાં તે પોતાનામાં ખૈર અને ખૂબી સમજે છે.

પરંતુ આ વાતો છતાં, પોતાની અસલની તરફ તબઅન (પ્રાકૃતિક રીતે) તેને મૈલાન અને મુહબ્બત છે. બદલે જે મુહબ્બત તે પોતાની ઝાતની સાથે ધરાવે છે, તેનો સંબંધ હકીકતમાં અસલની જ તરફ છે.

અહાલ તઆલાના કરમથી જ્યારે આ એખ એનાથી દૂર થઈ જાય છે અને પોતાનામાં દરેક ખૂરાઈ, અને હરેક ખૈરને તે

અલ્લાહના તરફથી સમજે છે તથા પોતાની ખુદખીની અને 'જહલે મુરક્કબ'ને તે છોડી દે છે; તેમજ આલમના તરફથી મુખ ફેરવીને પોતાની અસલની તરફ મુખાતિબ થઈ જાય છે; ત્યારે તેના હાથમાં સમ્પાદત આવે છે અને અસલ સુધી પહોંચવાની ઉમ્મીદ થાય છે.

આલમ, હક તઆલાના અરુમા અને સિફાતના જિલાલ છે; અને એની અસલ પણ અરુમા અને સિફાત છે એટલે 'મુઅત-જિલહ' એ જ એમ કહ્યું છે કે તમામ આલમ અર્જ છે, જૈહરથી એનો સંબંધ નથી; એ ગિલકુલ પ્રસત છે. કારણ કે જૈહર વિના, અર્જનું વળૂદ જ ક્યારે હોઈ શકે!

શૈખ મુહુદ્દીન રહમતુલ્લાહી અલૈહિએ પણ આલમને 'અઅરાજે મુજતમિઅહ' દરમાબ્યું છે અને એનો કિયામ જાતે હક તઆલાથી હોવું બધાન કયું છે; ન કે અરુમા અને સિફાતની સાથે.

પરંતુ ફકીરની નજીક અગર (ઠાઈને) પોતાની અસલની અસલ યાને અરુમા અને સિફાત સુધી પણ તરકકી નસીબ થઈ જાય તો પણ (તે) જાતે હક સુધી નથી પહોંચતો કારણ કે જાતે હક, અરુમા અને સિફાતથી મુસ્તવની છે. વસ્લ અને છત્તિસાલની ત્યાં કોઈ ગુન્નાઈશ નથી.

પરંતુ અલ્લાહની મુન્નત એ પ્રમાણે ચાલુ છે કે ઘણી સદીઓ અને બેસુમાર હમાનાઓ પછી ઠાઈક સાહબે દોલતને ફનાએ અતમના પછી, બકાએ અકમલ બખ્શે છે અને એને જાતે મુકદ્દસનો નમૂનો બનાવે છે જેની સાથે એ અકમલ ઓલિયાની જાત કાયમ હોય છે.

પહેલાં અરુમા અને સિફાતમાં એને જે ફના અને બકા પ્રાપ્ત થઈ હતી તે સર્વ અઅરાજની મિસાલ છે. હવે એને જે ફના અને

■ ૧ મુઅતજિલહ : એક ફિક્કાઈ નામ

બકા પ્રાપ્ય છે તે જાતે મોહ્ય, એની હકીકત હોય છે. અહીં આ મકામમાં કમાલે ઇન્સાની પૂરાં થઈ જાય છે. અને નેઅમત એની હકે તમામ (પૂરી) થઈ જાય છે.

હકીર એક વાત કહે છે એને સારી પેઠે સાંભળવી જોઈએ; કે એ જાતે મોહ્યના સાથે માત્ર આરિકનો જ કિયામ મજસૂસ નથી હોતો. બદલે તમામ અફરાદે આલમ ને ‘અઅરાઝે મુજતબિઅહ’ છે, તે જેવી રીતે પહેલાં અસ્મા અને સિદ્દાતની સાથે કિયામ ધરાવતા હતા એ જ રીતે હવે એમનો કિયામ એ જાતે મોહ્ય પર-વાપસ્તા કરવામાં આવ્યો છે; અને સર્વને એ એક જાતની સાથે કાયમ કર્યા છે.

إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً

અવશ્ય બનાવીશ ધરતી પર એક ખલીફા

એ બાપતે હરીમામાં ઇન્સાનની ખિલાફતનો ને બેદ વારિદ થયો છે; તે અહીં મુતહકકક થાય છે.

إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ آدَمَ عَلَى صُورَتِهِ

અક્લાહ તઆલાએ આદમને પોતાની સૂરત પર પૈદા કર્યો.

એ હહીસ શરીફની હકીકત આ મકામમાં સાફ (મગટ) થાય છે.

‘જાતે અકદસનો નમૂનો એને અર્પણ કરે છે.’

એમ અમે ને કહ્યું છે તે વાણીનું ક્ષેત્ર સંપ્રચિત હોવાના કારણે છે. નહિતર નમૂનાની ત્યાં શી શુંબઈ છે! અને એવી કઈ ચીજ છે ને એની સૂરત પર હોઈ શકે! સૂરતની પશુ ત્યાં મળલ નથી.

એ પશુ જાણુવું જોઈએ કે આ પ્રકારના યુજુર્ગ એક ઝમાનામાં

અનેક અને બેશુમાર નથી હોતા. જ્યારે બેશુમાર યુગ પછી એક પેદા થાય છે તો પછી એક ઝમાનામાં અનેક કેવી રીતે હોઈ શકે!!

એક અણબ વાત સાંભળો ! જે શખ્સને જાણતે ખુદ (આપો આપ) જાતે અકદસની તરફ ઈન્તિસાબ હાસિલ છે; અને આ બેચૂનાં મરતબાની સાથે વાસિલ છે; તે શખ્સ આ મુકદ્દસ મરતબાથી ફેઝ અને બરકાતને હાસિલ કરવામાં ઇસાલત અને ઇસ્તિકલાલ ધરાવે છે. ખીબા કોઈ વાસ્તા ફરમિયાનમાં નથી હોતા કારણ કે વાસ્તા અને વસીલા આ મુકદ્દસ મરતબાથી નીચે છે.

વાસિલોમાંથી હરેક શખ્સને પોતપોતાની ઈસ્તેઅદાદના પ્રમાણે ઇસાલતના તોર પર આહીથી હિસ્સો હાસિલ થાય છે.

પત્ર ૮૧

☆ પ્રતિ : ખવાબ જમાલુદ્દીન હુસૈન (રહ.)

આપે ખવાબમાં એક રોશની, સૂરજની જેમ, જોઈ અને તેને જોઈને આપ બેહોશ થઈ ગયા.

એની તઅખીર એ છે કે આપની તરફી લતીફાએ કલ્બથી લતીફાએ રૂહની તરફ થઈ છે. અલ્લાહ તઆલા આ તરફીને અંજામ સુધી પહોંચાડે.

પત્ર ૮૨

☆ પ્રતિ : ખવાબ મુહમ્મદ સઈદ (રહ.) અને
ખવાબ મુહમ્મદ મા'સૂમ (રહ.)

અબમેરના આ સફરમાં ઘણી તકલીફ રહી પરંતુ એ તકલીફથી નવી મઅરેફતો હાસિલ થઈ. જોકે એને લખી લેવામાં આવે છે પરંતુ એનાથી હઝઝ (છુલ્ક) ઉઠાવનારો કોઈ નથી.

મુહમ્મદ હાશિમ (નું) વુજૂદ) ગતીમત છે કારણ કે તે સુખન
ફહમીનો ઝોક ધરાવે છે.

તમારી યાદથી બધી બેકારી થાય છે.

આગાહી

હેઝાને નુજુવતની ખાસિયત છે કે પોતાના સંબંધીઓથી
સંબંધ રહે. જેવી રીતે 'લકદ બમ્કુમ'ના રૂઝમાં.

'હરીસૂન અલ્લેકૂમ'

(તમારા નકાની ખૂબ આરમૂ કરનારા છે)

હુમૂર (સલ.)ની શાનમાં વારિદ થયું છે. હઝરત કાસિમ
અને હઝરત ઈબ્રાહીમ (રદિ.)ના ઈન્તેકાલ વખતે હુમૂર (સલ.)ની
આંખો આંસુભીની થઈ હતી. કેટલાક ઔલિયાઓએ પોતાના
સાહબઝાદાઓના ઈન્તેકાલ થવા પર કંઈ ગમ ન કર્યો; અને
ફરમાવ્યું કે :

'બાઓ દફન કરી દો.'

એ વિલાયતની નિસ્ખતની ખાસિયત છે. પરંતુ કુખે નુજુવત-
માં મખ્લૂક સાથેનો સંબંધ હોવા છતાં નખી (અલ.)ની આતનો
સંબંધ ઝાતે હકની સાથે 'હરફે મુશદ્દ'ની જેમ રહે છે. વલીયે
અકમલને એ સંબંધ અને કુખેઝાત કરોડો વરસમાં પણ પ્રાપ્ત
નથી થઈ શકતો.

પત્ર ૮૩

☆ પ્રતિ : ખવાબ મુહમ્મદ સઈદ (રહ.) અને

ખવાબ મુહમ્મદ મા'સૂમ (રહ.)

આ મુબારક પત્રનો વિષય લગભગ તેજ છે જે પત્ર નં. ૭૮માં છે.

- ૧ હરફે મુશદ્દ : વશ્દીદવાળો અક્ષર—એનો સંબંધ એની આગળના
અને પાછળના બંને અક્ષરોની સાથે હોય છે એજ પ્રમાણે નખી
(અલ.)નો સંબંધ ખાસિક અને મખ્લૂક બંનેની સાથે હોય છે.

પત્ર ૮૪

☆ પ્રતિ : હાકિમ અબ્દુલગફુર (૨૯.)

અહીં સુન્નત વલ જમાઅતના હિલમા પ્રમાણે અઝીઝાઓની દુરુસ્તી કર્યા પછી જિઠ્ઠે હકમાં મશગૂલ રહેવું જોઈએ. ફર્જ, વાજિબ અને સુન્નત મુઅકકેદદ નમાઝો પછી (પાકીનો) બધો સમય જિઠ્ઠે હકમાં મશગૂલ રહેવું જોઈએ. અહીં સુધી કે કુરઆને મજીદની તિલાવત અને નફિલ નમાઝોમાં પણ મશગૂલ થવું ન જોઈએ.

પુત્ર હોય કે ન દોય, કબો હોય કે બેઠેલો હોય, સૂતેલો હોય કે બોજન કરતો હોય કે પાણી પીતો હોય; (દરેક હાલતમાં) જિઠ્ઠે હકમાં (મશગૂલ) રહેવું જોઈએ. જિઠ્ઠે હકમાં એટલા પ્રમાણમાં મશગૂલ રહે કે અઝીઝાના સિવાય નિશાદમાં કોઈ પાકી ન રહે.

આગાહી

નકરાણાંદા નરીકો એ જ છે; જે હઝરત હમામે રજ્યાની મુઝદિદ અલ્હેસાની રહમતુલ્લાહિ અલ્લહિએ ફરમાવ્યો છે. પરંતુ આ હિદાયત (સૂચના) મુખ્નદાના માટે છે. મુતવસ્સીત તથા મુન્તહીને કુરઆને પાકી તિલાવત અને નવાફિલ નમાઝની પુષ્કળતાથી તરકકી થાય છે. પરંતુ ફના અને બકાના મહામ સુધી જિઠ્ઠે જ શાયદાકારક છે.

પત્ર ૮૫

☆ પ્રતિ : ખ્યાળ મુહમ્મદ માંસૂમ (૨૯.)

અજમેર શરીફ પહોંચીને તમને સવિસ્તર લખીશ.

પોતાની હિમર રચાયે હકમાં વિતાવવી જોઈએ. અઝીઝા (રનેહીઓ)ને વચ્ચે અને નસીહત કરતા રહો. તમામ ધરવાળાઓને

નમાઝ અને રોઝા, પરહેઝગારી અને તકવા તથા શરીઅતના અહકામની તાકીદ કરતા રહેા.

□

જે નવા નવા મઆરિફ તમને લખવામાં આવ્યા છે; (તે) તમને સગકતું કામ આપશે.

પત્ર ૮૬

☆ પ્રતિ : એક દુરવેશ (હળીખ ખાદિમ) (૨૬.)

સાલિક જેટલા પ્રમાણમાં કુચૂલ અને મુગાહાતમાં મશગૂલ થશે, એટલા પ્રમાણમાં એનાથી ખર્ચે આદાત (કરામતો) અને કશ્કનો ઈઝહાર ઓછો થશે. જલ્દે થવો ન જોઈએ.

જેટલા પ્રમાણમાં કુચૂલ અને મુગાહાતનું વર્તુળ નાનું કરવામાં આવશે; એટલા પ્રમાણમાં કશ્ક અને કરામતનો ઝુંહર વધારે થશે.

ઈઝહારે ખરારિક (કરામતો જાહેર થવી) નુબુલ્લતના માટે શર્ત છે; વિલાયતના માટે શર્ત નથી. જલ્દે વિલાયતને છૂપી રાખવું બેહતર છે.

નુબુલ્લતમાં દબવત ઈલલ હક (અસાહ તરફ આમંત્રણ) છે અને વિલાયતમાં કુબ છે. એટલા માટે નુબુલ્લતનું જાહેર કરવું જરૂરી છે અને કુબે હકને છુપાવવું જરૂરી છે.

જો કોઈ વધીથી કરામતો વધારે થઈ હોય તો એ વાત નથી કે વધારે કરામતો જાહેર થનાર એ વધીને તે ઓલિયા પર યુઝુર્ગો અને હુબ્યતા આપવામાં આવે જેઓથી કરામતો ઓછી જાહેર થઈ હોય; યા જિલકુલ જાહેર થઈ ન હોય; કારણ કે જે અંબિયા અલૈહિમુસ્સલામથી મુઅજિઝહ વધારે જાહેર થયાં છે તેમને જેમનાથી મુઅજિઝહ ઓછાં જાહેર થયાં છે તે અંબિયા (અલ.) પર શરીઅતની રૂએ યુઝુર્ગો સાબિત નથી; જો કે હઝરાતે અંબિયા

અલૈહિમુસ્સલામો વસ્સલામના માટે મુઅજિઝહુનું જાહેર કરવું શર્ત છે.

જ્યારે હઝરાતે અંગિયા અલૈહિમુસ્સલામના માટે મુઅજિઝહ જાહેર કરવું શર્ત છે છતાં મુઅજિઝહ વાળા ચૈમઅર (અલ.)ને ઝૈર મુઅજિઝહવાળા ચૈમઅર (અલ.) પર યુઝુર્ગી નથી તો વિલાયતમાં, જ્યાં કરામત શર્ત જ નથી ત્યાં કેવી રીતે યુઝુર્ગી સાબિત થઈ શકે છે !

હઝરાતે અંગિયા અલૈહિમુસ્સલામે જે રિયાઝતો અને મુળ-હિદાઓ કર્યા છે તે ખર્કે આદાત (મુઅજિઝહ)ના માટે હતાં. કારણ કે તેમના માટે મુઅજિઝહ જાહેર કરવું શર્ત છે એ રિયાઝતો અને મુળહિદાઓ કુર્બે હકના માટે ન હતા કારણ કે હઝરાતે અંગિયા અલૈહિમુસ્સલામ મુજતબા અને ઘરગીદહ હતા. તેમને ખુદાએ (ખુદ) પોતાની તરફ ખેંચી લીધા હતા. તેમને મુરાદ કહે છે. તેમને તકલિફ વિના અને મશકકત વિના ખુદાએ પોતાના કુર્બાથી મુશરફ હરમાલ્યા છે. તેમને મુળહિદા કરવાની જરૂરત નથી.

હાં, જે લોકો 'મુરીદ' છે તેમને રિયાઝત અને મશકકત કરવું જરૂરી છે. અલબત્ત મુરાદોને પણ મુળહિદા અને રિયાઝતો શાયદા-કારક જરૂર છે.

માનવીની જે જરૂરી હાજતો છે તે દીન (મજહબ)માં શામેલ છે ન કે દુનિયામાં. અને જે કુઝૂલ (નકામી) ચીઝો છે, જરૂરતમાં દાખલ નથી; તે દુનિયામાં દાખલ છે; ન કે દીનમાં.

પત્ર ૮૭

☆ પ્રતિ : મૌલાના મુહમ્મદ સાલિહ (રહ.)

હું મુરાદ પણ છું અને મુરીદ પણ છું.
હૈર સલ્લાલેહો અલૈહિ વસલ્લમ સુધી,

નકશખંદી સિલસિલામાં મારા ૨૧ વાસ્તા છે.

ઠાદિરિવહ સિલસિલામાં મારા ૨૫ વાસ્તા છે.

ચિસ્તીવહ સિલસિલામાં મારા ૨૭ વાસ્તા છે.

જે નેઅમતો કુઝૂર સલ્લસલાહો અલેહિ વસલ્લમને ખુદાએ અતા કરમાવી છે તેમાંથી મને પણ હિસ્સો મળ્યો છે. આ શિક્ષિત દુકૌલી યા તબઈઅતના તોર પર છે; ન કે હકીકતન. કુઝૂર (અલ.)ની સાથે હમસરી (ખરાખરી)નો દાવો કરવો કુફ છે.

ઝાહિરમાં મારા પીર હઝરત ખવાળ ખાકી બિલ્લાહ (૨૬.) છે પરંતુ હકીકતન મારી તર્ખીયત અમ્માહ જલ્લ શાનહૂએ કરમાવી છે. મેં ફઝલથી તર્ખીયત મેળવી છે અને ઈજતખાના માર્ગે ચાલ્યો છું.

પત્ર ૮૮

☆ મતિ : ખવાળ મુહમ્મદ સઈદ (૨૬.)

હક તઆલા પોતાના ફઝલથી બ્યારે કોઈ બંદાને ખુલ્લતની દોલતથી મુશરફ કરમાવે છે અને વિલાયતે ઈલાહીમીથી સરકરાઝ કરે છે તો તે બંદાને પોતાનો અનીસ અને નહીમ ખનાવી લે છે; અને ઉન્સ તથા ઉલ્લતની નિરુખત જે ખુલ્લતના સવાઝિમાત (આવસ્થકતાઓ)માંથી છે તે દરમિયાન આવી જવ છે એટલે ઉન્સીઅતના કારણે ખલીલના અવસાફે કબીહ નજરથી દૂર થઈ જાય છે.

મકામે ખુલ્લત હઝરત ઈલાહીમ અલેહિસ્સલાતો વસલ્લમની ઝાતની સાથે મખ્સુસ છે. જે કોઈએ આ મકામમાં તરકકી કરી છે તે હઝરત ઈલાહીમ અલેહિસ્સલામની ઈત્તેખાઅમાં કરી છે. એટલા જ માટે કુઝૂર નખીયે અકરમ સલ્લસલાહો અલેહિ વસલ્લમને કુકમ છે :

‘વત્તખિઅ મિલ્લત ઈબ્રાહીમ હનીફા’
હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલ.)ની સીધી મિલ્લતની ઈતેબાઅ કરો.

વિલાયતે ઈબ્રાહીમીને હાસિલ કર્યા વગર આગળ તરકકી નથી. પરંતુ કુઝૂર નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વત્તસ્લીમની તરકકી મકામે મેહબૂનિયતમાં છે જે તમામ મકામોથી હવ્યતમ છે. આ મકામમાં જે કોઈને તરકકી થઈ છે તે કુઝૂર (સલ.)ની તબઈયત (તાબેદારી) અને વસીલાથી થઈ છે.

મકામે મેહબૂનિયત કુલ (સમષ્ટિ)ની જેમ છે. અને ખીળ સર્વ મકામો, જુઝ (અંશ)ના સમાન છે. એટલા જ માટે કુઝૂર (સલ.) તમામ મખ્લુકાતમાં બેહતરીને મખ્લૂક અને તમામ નખી-ઓમાં અફઝલ નખી અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામ છે.

તબલ્લીયે ઝાત, બે-પદાંએ સિફાત, હરેક નખી (અલ.)ને પ્રાપ્ય છે પરંતુ તફાવત એ છે કે કુઝૂર (સલ.)ને કદમી તરકકી નસીબ છે બ્યારે ખીળઓને નઝરી તરકકી નસીબ છે અને એ પણ કુઝૂર (સલ.)ની તબઈયત અને તવસ્સુલથી નસીબ છે.

કોઈ બશર, બશરીયતથી, સિફાતે કબીલથી સંપૂર્ણપણે ખાલી નથી. પરંતુ જેવી રીતે ઈસ્તિગ્દારથી ગુનાહ બાકી નથી રહેતા બલકે ગુનેહગારોના ગુનાહને રેહમતે હક નેકાઓથી બદલે છે તે રીતે જેમને અલ્લાહ તઆલા પોતાના ખલીલ અને પોતાના મેહબૂબ બનાવી લે તેઓમાં સિફાતે કબીલ કેવી રીતે બાકી રહી શકે છે? અને દેખાઈ શકે છે?

એ હિપરાંત હરેક કુબ્લ (ખૂરાઈ, ઝૈબ)માં પણ ફુસ્ન અને ખૂખી અવસ્થ હોય છે. અને હરેક ફુસ્ન, કુબ્લથી ખાલી નથી. હરેક ફુસ્નનો ઈઝહાર કુબ્લના મુકાબિલ છે અને હરેક ગુનાહના સબબે, ઈઝહારે રેહમત છે.

મકામે ખુલ્લત અને મકામે મેહબૂખીયત, બંને કુઝન,^૧ દદ,^૨ ઇન્સ,^૩ બેઠરાની, બેઆરામીથી ખાલી નથી. એમની અસલ (મૂળ) કુખ છે. મુઢિબને મેહબૂખનો ઈસ્તિયાક, અને મેહબૂખને મુઢિબનો ઈસ્તિયાક જરૂરી છે. અને બ્યારે ઈસ્તિયાક છે તો મુઢિબ અને મેહબૂખના દરમિયાન દૂખનો સિલસિલો વાકી છે.

જેથી હઠીસે કુદસીમાં ઈરશાદ છે :

‘અબરારનો શવક^૪ મારા સિકા^૫ના માટે વધી ગયો અને હું તેઓથી પથ્થુ વધારે તેમનો શાઈક^૬ છું.’

બશરતું^૭ ઝાતે હકની સાથે મુતલિહ (એકાકાર) થઈ જવું અશક્ય છે એટલા માટે બંને તરફ શવક હેતુ^૮ લાઝમી થયું. સિકતે ઈશક, આશિક અને માયકમાં દૂઈ (દેત)ને દૂર કરીને ઈતેહાદ (અદેત) ચાહે છે. પરંતુ ઈતેહાદ અશક્ય છે એટલા માટે દદ,^૨ કુઝન, બેઆરામી, બેઠરાની જરૂરી છે. એ કારણે કુઝૂર નખીયે અકરમ સહલાહો અલેહિ વસલમ હમેશાં ગમગીન, દદનાક રવા કરતા હતા.

કોઈ ગમે એટલો અકમલ કેમ ન હોય અને તમામ મકામોમાંથી હિસ્સો ધરાવતો હોય; પરંતુ નખી (અલ.)ના મરતબાને હરગીઝ નથી પહોંચી શકતો. નખી (અલ.) નખી (અલ.) છે; ઉમ્મતી છે. નખી (અલ.)ના કદમ સુધી વહીનું શિર પહોંચવું જ અશક્ય છે.

કુઝૂર (સહ.)ને હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલ.)ની ઈતેબાઅનો કુકમ

- ૧ કુઝન : રંજ, મલાલ
- ૨ દદ : મુહબબત
- ૩ અબરાર : આબિદ
- ૪ શવક : અંખના, આકાંક્ષા, હરકંઠા
- ૫ સિકા : મિલન, મેળાપ
- ૬ શાઈક : શવક ધરાવનાર

છે તે કેટલીક ખુસીયાતમાં છે. એટલે શરીરને મુકમલ મુકમલ (સહ.)માં એની ઇતેબાઅથી કોઈ નુકસ (ખામી) આવતી નથી.

પત્ર ૮૯

☆ પ્રતિ : કાઝી ઇસ્માઈલ ફરીદાબાદી (રહ.)

શ્રીખ વલી રાઝીહાન બકલી રહમતુલ્લાહિ અલૈહ ફરમાવે છે,
'જે લોકો "હમા ઉસ્ત" કહે છે, તમામ જુદી જુદી નવબત વસ્તુઓને એક જ જાત સમજે છે, અને રમઝ (ઈશારા)થી કહે છે કે અમે પોતે તે જ છીએ. આ રીતે એ કાફિરોના સંકરો ખૂબ છે.

આજ્ઞાદ નઆલા નનામ મુદદસાતથી પાક છે અને મિલન તથા જુદાઈથી પર અને ઉચ્ચ છે. એ લોકો ન પોતે પોતાને જાણે છે ન ખુદાને જાણે છે. અગર તેઓ-માંથી કોઈ હક (ખુદા) કોણ તો ફના ન થતે.'

શ્રીખ વલી રાઝીહાન રહમતુલ્લાહિ અલૈહનો કલામ પૂરો થયો.

'હમા ઉસ્ત' શબ્દ જોકે મુતકદિમીન (મૂતપૂર્વ) ઓલિયાથી મશહૂર નથી થયો; પરંતુ 'અનલ હક' 'મુબહાની મા અઅઝમ શાની'...વગેરે...વગેરેના જેવી ધણી વાતો થયેલી છે. આ શબ્દ ('હમા ઉસ્ત') અને તે કલામો (અનલ હક...વગેરે)નો મતલબ સત્તમ એક જ છે.

પાછળના સૂફીઓમાં પણ આ વાતો સામાન્ય છે. ધણી યોજાં સૂફીઓ છે જેઓ એના માનવામાં ખંચકાટ અનુભવે છે અને ઈન્કાર કરે છે.

● ૧ હમા ઉસ્ત : બધું તે (ખુદા જ) છે.

૨ અનલ હક : હું ખુદા છું.

૩ મુબહાની મા અઅઝમ શાની : હું પાક છું; કેવી ખુલાહ છે મારી શાન!

કપીરની નહકીક 'હમા હિસ્ત'નો એ અર્થ છે કે આ તમારુ જુઝઈયાતે હાદિસહ (નાશ પામનારી ચીજો) એક જ ઝાતે તમારાનો મુહર છે. જેમકે ઝેદની સૂરત તમામ આયનાઓમાં અનેક થઈ બધ અને દરેક આયનામાં મુહર પેદા કરી લે (દેખાવા માંડે) એ તમામને 'હમા હિસ્ત' કહી દે વાને આ તમામ શિક્ષેા ઝેદની છે અને ઝેદની એક ઝાતનો મુહર છે તેા એમાં કયો ફુલ્લ અને ઈતિહાદ? છે!!

ઝેદની ઝાત પોતાની શરારત અને અનલી લામત પર જ છે અને કોઈ આયના વા શિક્ષે.યા એતો ફુલ્લ અને ઈતિહાદ નથી.

અજબ વાત છે કે જૂનપૂર્વ સદીઓમાં, મધ્યા પુર્વમાં અને ફુલ્લ અને ઈતિહાદ સમજવા છે! જાને આ ઈતિહાદને કહેનારાઓને હાકિર અને મુન્સિફ નામજવા છે.

છેખ શિદાબુહાન સુદરહો (અ.સ. ૧૦૦૦) 'નવાશિ'માં કહે છે કે 'અનલ હક' અને 'મુખ્સાની' જેમણે આ જ ને હક ન્યાસાની તરકથી લિકાયતના તોર પર કહ્યું છે. એ તરકાયતના તોર પર ન હોય અને ફૂલન તેમ જ ઈતિહાદની એના અ.સ. ૧૦૦૦ (અ.સ. ૧૦૦૦) હોય તેા અમે એ શબ્દો બેસનાગમિ.ને (એ રીતે) રદ કરીએ છીએ જેવી રીતે નસારાઓને રદ કરીએ છીએ; જેઓ, ફુલ્લ અને ઈતિહાદની માન્યતા ધરાવે છે.

પરંતુ કપીરની નહકીક (સંશોધન)માં આ વાત જરૂર છે કે જૂનપૂર્વ સદીઓમાં તોલિદનો આ મસ્અલો સાદ અને સ્પષ્ટ થયો ન હતો. તેમનામાંથી જે કોઈ 'મજ્જુલ્લ હાલ' થઈ જતો હતો; તેનાથી આ પ્રકારના ઈતિહાદ દર્શક તોલિદો શબ્દો બેસાઈ જતાં હતા અને સુકર (મસ્તી)ના ચલ્યાના હારણે એના સિર' (બેદ)ને

- ૧ ફુલ્લ અને ઈતિહાદ : એક વસ્તુ ખીજ વસ્તુમાં એવી રીતે ભળી બધ કે જાને એકાકાર થઈ બધ, સાધુન્ય

તેઓ પામી શકતા ન હતા. અને એ ઈબારતોને ઝિલ્લ, હુલુલ અને ઇતિહાદની આમીઝશ (મિશ્રણ)થી વાળી શકતાં ન હતા.

જ્યારે શૈખ મુલુદીન ઈબને અરબી રહમતુલ્લાહિ અલૈહનો ઝમાનો આપ્યો ત્યારે તેમણે કમાલે મઅરફતથી આ ખારીક મસ્અલાની તશરીહ (ચોખવટ) કરી. ચોખવટ કરી દેવા છતાં કેટલાક આ મસ્અલાને સમજી ન શક્યા અને શૈખ મુલુદીન ઈબને અરબી (રહ.) પર મહેલ્યાં-ટાણ્યાં ક્યાં અને એમને ખોટા હોવાનું સમજ્યા.

ફકીરના નઝદીક આ મસ્અલામાં શૈખની મોટા ભાગની તેહકીકાત (સંશોધનો) હક પર છે. શૈખ મુલુદીન રહમતુલ્લાહિ અલૈહ પર કટાક્ષ કરનાર સવાળથી દૂર છે. શૈખ (રહ.)ની છુતુર્મો અને કસીરલ ઈદ્મી (રાનની વિશાળતા) આ મસ્અલાની તેહકીકથી માલૂમ પડે છે. શૈખ (રહ.) પર રદ અને તઅન કરવું ન જોઈએ.

આ મસ્અલામાં જેમ જેમ ચિંતન અને મનન કરવામાં આવે છે; આ મસ્અલો હુલુલ અને ઇતિહાદથી ધણો દૂર થતા જાય છે. ઈદ્મે નહવ (વ્યાકરણ શાસ્ત્ર) જે સીળવચહ અને અખફશના ઝમાનામાં હતો તેની પરિપૂર્ણતા ધણી વિચારધારાઓના મળવા પછી દૂરના ઝમાનામાં થઈ છે.

એ જ પ્રમાણે હઝરત ઈમામે અઅઝમ અને અબૂ યુસુફ રિદવા-નુલ્લાહિ અન્હોમા વચ્ચે કુરઆનના મખ્લૂક અને ગૈર મખ્લૂક હોવા વિશે છ મહિના સુધી વાદવિવાદ થયો. આ છ મહિનાના વાદવિવાદ પછી એ વાત નક્કી થઈ કે કુરઆને પાકને જે કોઈ મખ્લૂક કહેશે તે કાફિર છે.

ફકીરના નઝદીક મખ્લૂકને જાતે હકનો ઝિક્વાલ સમજવું અત્યંત ખેઅદબી છે. જાતે હક હરેક ચીજથી પર અને ઉચ્ચ છે.

અગર હુદૂરના એઅતેનારથી મઝહર પણ કહેવામાં આવે તો

જાતે હક તઆલાના કમાલાતના ઝિલાલમાંથી કેઈ ઝિલ્લે હજારો પરદાઓના પછી પોતાનો અક્સ (પ્રતિબિંબ) અદમના આયનામાં નાંખીને વુજૂદે મુસ્તઆર બખ્શ્યું છે.

ફકીરના નઝદીક 'હમા હિસ્ત'નો^૧ મસ્અલો દુરુસ્ત નથી. બલ્કે 'હમા અઝુસ્ત'^૨ છે. જેને શરીઅતના હિસમા પણ સ્વીકારે છે.

ફકીરોએ આ મસ્અલાને, હિસમા કરતાં પણ વધારે સાફ સમજ્યો છે. તે એ છે કે ઇસાલત અને ઝિલ્લિયતનો ઇસ્તેગાત જરૂર છે માને હયાત છે તો એની સિફતે હયાતથી છે; હંમ છે તો એની સિફતે હંમથી છે; સમાઅત (સાંજગયાની શક્તિ), ગસારત (દર્શન શક્તિ)... વગેરે એ જ પ્રમાણે તેના સિફતોથી છે.)

હે અલ્લાહ ! વાણીના સંકુચિત ક્ષેત્રના કાન્દે ન રહો જે શરીઅતમાં નથી જેવાં કે ઝિલ્લિયત... વગેરેના નપંપાચથી હું ધણો હડું છું અને કાપું છું; પરંતુ તારા મોલકઅંબ મારા પહેલાં આ (શબ્દોના) ઉપયોગમાં પહેલ કરી છે એટલા માટે માફીના ભમ્બીદવાર છું.

પત્ર ૯૦

☆ પ્રતિ : હાશિમ કશ્મી (૨૬.)

આ મુબારક પત્રના રૂપે હક વિશેના મઆરિફ અને તેહફીક પત્ર ૪૪માં સવિસ્તર આવી ગયા છે.

● ૧ હમા હિસ્ત : સર્વ તે (ખુદા) જ છે.

૨ હમા અઝુસ્ત : સર્વ તેનાથી (ખુદાથી) જ છે.

પત્ર ૯૧

☆ પ્રતિ : મોલાના તાહિર બદખશી (રહ.)

મઅરેફત ખીજી ચીઝ છે અને ઈમાન ખીજી ચીઝ છે. મઅરેફનો અર્થ ઓળખવાનો થાય છે. ઈમાનનો અર્થ ગર્વીદા થવું, યકીન કરવું, ઓળખ, પીછાન થઈ શકે છે પરંતુ યકીન નથી થઈ શકતો.

એહલે કિતાબને આપણા નખીયે કરીમ અલ્લેહિસ્સલાનો વસ્સલામના હકમાં મઅરેફત હાસિલ હતી. તેઓ ઓળખતા હતા કે આપ પૈગમ્બર છે પરંતુ દુશ્મનીના કારણે ગર્વીદા ન થયા અને યકીન ન લાવ્યા એટલા માટે ઈમાન મુતહકક સાબિત ન થયું.

મઅરેફતના પશ્ચ બે પ્રકારો છે. એક મઅરેફતની સૂરત છે; ખીજી મઅરેફતની હકીકત છે. જેવી રીતે ઈમાનની એક સૂરત છે અને એક હકીકત છે.

સૂરતે ઈમાન એ છે કે નફસે અમ્મારહના ઈન્કાર છતાં વલી ખુદાની તરફ ગર્વીદા થાય છે.

હકીકતે ઈમાન એ છે કે નફસે અમ્મારહ પોતાની પ્રાકૃતિક અમ્મારગી અને સરકશીને ત્યાગીને મુતમઈન્નહ થઈ જાય અને શનાસાઈ હાસિલ કરીને ગર્વીદા થઈ જાય.

આબિદ અને આહિદને ઈમાને હકીકત ત્યારે નસીબ થશે જ્યારે તે મુકર્રખીનના મર્તાબા સુધી પહોંચી જશે; અને એમના નફસ મુતમઈન્નહ થઈ જશે.

આગાહી

મકામ 'ફના અને બકાયા' મુરાદ છે.

પત્ર ૯૨

☆ પ્રતિ : હાશિમ કરમી (૨૬.)

કેટલાક ઓલિયાઅલ્લાહે કરમાવ્યું છે કે,

‘અમે અલ્લાહને કલામ સાંભળ્યો છે; અને હમકલામ પણ થયા છે.’

આ વાત હઝરત ઈમામ જઅફર સાદિક રદિયલ્લાહે અન્હો અને હઝરત શૈખ અબ્દુલ કાદિર જીલ્લાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહથી સાબિત છે.

પરંતુ કલામે હક તઆલા બેચું છે. અને એને સાંભળવું પણ બેચું છે. ચૂને બેચૂની તરફ રસ્તો નથી એટલે કલામે હક સાંભળવો; આ (બીતિક) કાનને સાંભળવાનું કામ નથી; બલ્કે રહાની કાનનું કામ છે કારણ કે તેમાં બેચૂનિયત છે.

કલામે હક ઈલ્લાના તોર પર છે. એમાં કુરફ, કલેમાત અને અવાજ નથી. એ તે કાન છે જેમણે રોઝે અઝલમાં :

اَلَسْتُ بِرَبِّكَ

શું હું તમારો રબ નથી :

સાંભળ્યું અને એના જવાબમાં :

بَلَىٰ شَهِدْنَا

હાં, અમે શહાદત આપીએ છીએ.

અઝ્ કયુ”.

આગાહી

હઝરત શાહ ગુલામ અલી સાહબ જેઓ હઝરત મિર્ઝા ખાને-ખાનાં શહીદ રહમતુલ્લાહિ અલૈહના ખલીફાએ અઅઝમ છે તેમણે પણ ‘દુર્રુલ મઆરિફ’ કિતાબમાં કરમાવ્યું છે કે,

મેં જે વખત કલામે હેક સાંભળ્યો છે પરંતુ તે કલામમાં ન હેઈ છે; ન કલેમહ છે, ન અવાજ છે.

એક વખતે મેં (મકતૂઆત શરીફનો) ખૂલાસો કરનાર, હકીર (મુહમ્મદ હિદાયત અલીએ) પણ કલામે હેક તઆલા સાંભળ્યો છે. તેની કેફિયત કોઈ પણ મિસાલથી બયાન કરી શકાતી નથી.

પત્ર ૯૩

☆ પ્રતિ : ખવાજ મુહમ્મદ સમદ (૨૬.)

‘તઅરયુને અવ્વલ’ હઝરત ઈલાહીમ અલૈહિસ્સલામનો રખ છે અને તેમની ખલકતનો મજ્દાએ તઅય્યુને લુગૂદી છે. અને એ પણ માલૂમ થયું કે આ તઅરયુનનું કેન્દ્ર જે એના તમામ અંશોમાં સર્વોત્તમ અંશ છે અને અસલની સાથે અકરણીયતની નિસ્ખત ધરાવે છે તે હઝરત હબીબે ખુદા સમ્મલાહો અલૈહિ વસલ્લમનો રખ અને એમનો અને એમની મુહમ્મતનો મજ્દાએ તઅરયુન છે.

કેન્દ્રથી વર્તુળની રચના થાય છે. વર્તુળનું મૂળ કેન્દ્ર છે. એટલા માટે હુઝૂર અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામે ઈરશાદ કરમાવ્યો છે :

‘અવ્વલો મા ખલકલાહો નૂરી’

સૌથી પ્રથમ ખુદાએ મારા નૂરને પૈદા કર્યું.

કેન્દ્ર વિના વર્તુળ હોઈ શકતું નથી. એટલા જ માટે હદીસે કુદસીમાં વારિદ છે :

‘લવલાક લમા ખલકતુલ અફલાક વ લમા

અઝહુર્ રીખૂબિયતિહી.’

અત્રર તું ન હોતે તો હું આસમાનોને પૈદા ન

કરતે અને પોતાની રખૂનિયતને બહેર ન કરતે.

એટલા જ માટે વિલાયતે મુહમ્મદી (સલ.) જેનો મનશા મુહમ્મત છે; તે વિલાયતે ખલીલીનું કેન્દ્ર છે; કે જેનો મનશા

પ્રુષ્ઠ છે. વિલાયતે ખલીલી; અવ્યલીયત છતાં વિલાયતે મુહમ્મદી (સલ.) ના અને જાતે હકના દરમિયાન હાઈલ નથી કારણ કે વર્તુળનું કેન્દ્ર વર્તુળના કરતાં સળકતે જાતી ધરાવે છે.

મુહિબીયત વિલાયતે મુસવી (અલ.)નો મળદાઅ છે. મેહબુબીયત વિલાયતે મુહમ્મદી (સલ.) નો મળદાઅ છે. એટલે વિલાયતે ખલીલી (અલ.) અને વિલાયતે મુસવી (અલ.) ના કરતાં વિલાયતે મુહમ્મદી (સલ.) જાતે હકથી અકરબ છે.

આબાહી

તમામ વિલાયતો અને તમામ કમાલાત બલે તે વિલાયતના હોય કે નુબુવતના હોય, એ સર્વને કુઝૂર નખીયે કરીમ અલૈહિસલાતો વત્તસલીમના વાસ્તા વિના તરક્કી પ્રાપ્ત થતી નથી. હજરત ઈમામે રજાની મુજદિદ અફ્દેસાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહ, પોતાના પત્રોના પ્રથમ ભાગમાં પત્ર નં. ૨૯૪માં ફરમાવે છે :

કુઝૂર નખીયે અકરમ સલ્લાલો અલૈહિ વસલ્લમને તજ્જલીયે જાત બે-પદાએ સિફાત હાસિલ છે. અને જે કોઈને તજ્જલીયે જાતમાં હિસ્સો મળે અથવા તકદ્દિબે બેઠેક થાય; બલે હજરાતે અંગિયા અલૈહિમુસ્સલામ હોય કે અકમલ ઓલિયા હોય; તમામ કુઝૂર અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામના દુદ્દીલી છે. આલિક અને મખ્લૂકના દરમિયાન બરજબે કુબરા (મહાન માધ્યમ) કુઝૂરની જ જાતે મુકદ્દસ છે. અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામ.

પત્ર ૯૪

☆ પ્રતિ : હજરત ખ્યાળ મુહમ્મદ આ'સુમ (રહ.)

આ મુતારક પત્રના લગભગ તમામ અમારિક અને વિષયોનો ખૂલાસો પત્ર-૯૩માં આવી ગયો છે. હાં, નીચેની બાબત આ મુતારક પત્રમાં વધારે છે કે :

જે પ્રમાણે વિલાયતે મુહમ્મદી (સલ.) વિલાયતે ઈબ્રાહીમી (અલ.)થી ઉગ્ય છે અને વિલાયતે ઈબ્રાહીમી (અલ.)નું મરકઝ (કેન્દ્ર) છે એ પ્રમાણે વિલાયતે મુહમ્મદી (સલ.)નું કેન્દ્ર વિલાયતે અહમદી (સલ.) છે; જેને આતે હકથી તમામ વિલાયતોના મુકાબલામાં વધારે કુર્બા પ્રાપ્ય છે.

વિલાયતે મુહમ્મદી (સલ.)માં મેહબૂબિયત છે તો વિલાયતે અહમદી (સલ.)માં મેહબૂબિયતે સિદ્દ છે.

આ વિલાયતના કમાલાત અને ખૂબીઓ આ અલ્દેસાની (દ્વિતીય હજર વર્ષ)માં મારી આતથી અલાહ જલ્લ શાનુહૂએ બાહેર ફરમાવી છે. એનાથી એ મકસૂદ નથી કે આ વિલાયતમાં મને હુજૂર (સલ.)ના મુકાબલામાં કોઈ ફક્ષ વા મસાવાત (સમાનતા, સમકક્ષતા) પ્રાપ્ય છે. એ વાત હરગિઝ નથી. બ્યારે હુજૂર (સલ.)ની મસાવાત પેગમ્બરોને નસીજ નથી તો ઓલિયાની શી હકીકત છે ?! કે તે હુજૂર (સલ.)ની આત અને સિફાતની સાથે કોઈ પ્રકારની મસાવાત કરી શકે !

જે કંઈ મેં નવા મઆન્કિ બયાન કર્યાં છે તે હુજૂર (સલ.)ના જ પાક સીનાની નેઅમત છે; જેનો ઈઝહાર આ અલ્દેસાની (દ્વિતીય હજર વર્ષ)માં થયો છે.

એની મિસાલ એવી છે કે કોઈ ગુલામ શાહી ખજાનામાંથી રૂપિયા લઈને બાદશાહના માટે નવા નવા પોશાક તૈયાર કરે અને બાદશાહ તેને પોતાના શરીર પર ધારણ કરે તો એ ગુલામ અને રૂપિયા સર્વ બાદશાહના છે. ગુલામની એમાં કંઈ ખૂબી છે ?! બલકે આ ખિદમત ગુલામીના હકની અદાયગી છે.

આગાહી

હુજૂર નબીયે અકરમ સલ્લલ્લાહો અલૈહિ વસલ્લમે પોતાની હયાતે પાક (મુઆરક બિંદગી)માં ઈરશાદ ફરમાવ્યો હતો કે,

‘મને રૂમ અને શામ દેશોની ફતેહની ચાવીઓ મળી ગઈ છે’.

જોકે એ દેશો હુઝૂર (સલ.)ના ઝમાનામાં ફતેહ ન થયા બલ્કે હઝરાતે ખુદશાએ શોશીન રિદવાનુશાહિ અન્કુમની ખિલાફતના વખતે ફતહ થયા તો એ ખુદશા (રદિ.)ની ફતેહ અને હુઝૂર (સલ.)ની ફતેહ છે સલ્લલાહો અલૈહિ વ આલિહી વ અસ્હાબિહી વસલ્લમ.

એ જ પ્રમાણે હઝરાત ઈમામે રબાની મુજદ્દિદ અલ્ફેસાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહિએ જે નવા મઆરિફ અને નવા મકામાત ખયાન ફરમાવ્યા છે તે અલીશયી યે સુધી (આરંબથી અંત સુધી) સર્વ હુઝૂર (સલ.)ના જ અગાધ અને અસીમ હરિયાના ઝરણાંઓ અને નહેરો છે.

બલ્કે હું કહું છું કે મખ્લુકાતમાં જે કંઈ કમાલાત અને ખૂબીઓ છે; બસે અર્શમાં હોય કે ફર્શમાં; અંબિયા અલૈહિ-મુસ્સલામમાં હોય કે અલીયાઓ કિરામમાં; યા હરિસ્તાઓમાં હોય કે જિન્નાતોમાં; એ તમામ હખીએ ખુદા સલ્લલાહો અલૈહિ વસલ્લમના કમાલાતના પરતવ (કિરણો) છે. હુઝૂર (સલ.)ના તમામ કમાલાત ઝાત અને સિફાતે હકના પરતવ (કિરણો) છે.

એની દલીલ એ છે કે તમામ આલમની ચીજોનું વુજૂદ હુઝૂર (સલ.)ના નૂરે અકદસથી છે. હુઝૂર (સલ.)ના નૂરે અકદસમાં અગર આ કમાલાત ન હોત તો ખલ્કમાં એનો ઈઝહાર જ ન હોત.

દાખલા તરીકે ખસખસના ખીજમાં અગર ખસખસના ફૂલ, ફૂલ, રંગ અને ફળનું વુજૂદ ન હોત તો એમનો ઝહર કેવી રીતે થતે ? એ જ પ્રમાણે હુઝૂર (સલ.)ના નૂરે મુકદ્દસમાં પશુ આ તમામ કમાલાત; જે આલમમાં છે; તે ન હોત તો મખ્લૂકમાં ઝુહૂર ન થતે.

સૂરતો શકલો શમાઈલ, હરકાતો સકનાત;

સૂરત, શિકલ, અખ્લાક, સંસ્કાર અને તાણી-વર્તન,

આંચે ખૂખાં હમહ દારંદ, તૂ તન્હા દારી.

એ ખૂખીઓ અન્યો છટક છટક ધરાવે છે; જ્યારે હે રસુલ્લાહ (સલ.) ! એ તમામ ખૂખીઓ આપ (સલ.)માં એક સાથે છે.

પત્ર ૯૫

☆ પ્રતિ : મૌલાના મુહમ્મદ સાલિહ કેલાબી (૨૬.)

આ ફકીરની વિલાયત વિલાયતે મુહમ્મદી (સલ.) અને વિલાયતે મૂસવી (અલ.)ની તરખીયત યાફતા છે અને એ બંને છુતુર્ગવારોના તુફલ નિસ્ખત મેહબૂખી અને નિસ્ખતે મુહિબ્બીયા મુરક્કબ છે.

મેહબૂખોના રઈસ (સરદાર) હઝરત મુહમ્મદ રસુલ્લાહ સલ્લાલ્લાહો અલૈહિ વસલ્લમ છે અને મુહિબ્બોના સરદાર હઝરત મૂસા કલીમુલ્લાહ અલૈહિસ્સલાતો વસલ્લમ છે. પરંતુ કુઝૂર ખાતિમુરૂસુલ અલૈહિસ્સલાતો વસલ્લમની મુતાગિઅત (તાબેદારી) ના કારણે મારી વિલાયતની સાથે ઓર જ દારોબાર મુતઅલિક છે.

જોકે આ વિલાયતની અસલ આપણા યેમખર અલૈહિસ્સલાતો વસલ્લમની વિલાયત, વિલાયતે મુહમ્મદી (સલ.) છે. જોના મનશાઅ બિલઈસાલત મેહબૂબિયતે શિર્ફની નિસ્ખત છે. પરંતુ વિલાયતે મૂસવી (અલ.)ની અસલ પણ બિલઈસાલતે મુહિબ્બિયતે શિર્ફથી પૈદા થઈ છે; અને તે આ વિલાયતની સાથે મળી ગઈ છે એટલા માટે એના રંગથી પણ રંગાઈને ઓર જ હયઅત (સૂરત) પૈદા કરી લીધી છે. ગલ્તે એક ઓર જ હકીકત બની ગઈ છે અને ઓર જ ખૂશખબરી આપી છે અને અલમ નતીબે પૈદા કર્યો છે એમ કહી શકાય. કોઈએ કેટલું સરસ કહ્યું છે :

અર્ઝી અફસૂન કે શાકી હર મય અફગંદ,
સાકીએ શરાબમાં જો અફીજુ મેળવી લીધું તો,

હરીકાંશ ન સર માનહ વ નહ દસ્તાર.

હરીદાના સાન-બાન કંઈ પાકી ન રહ્યા.

તે કારોબાર જે આ વિલાયતથી વાળસ્તા છે. તે અગર ઘોડોક પશુ બહેર કરવામાં આવે; શા તે મામલાઓ જે આ બંને વિલાયતોના વિશે છે તે બાબતમાં અગર ઇશારાના તોર પર પશુ બયાન કરવામાં આવે તો —

‘કૃતિઅલ બલ્લિમુ વ ઝુબિહલ હલ્કમુ’

ગળું રહેસી નાંખવામાં આવે અને કતલ કરી દેવામાં આવે.

હઝરત અબૂ હુરયરહ રદિયલાહો અન્હોએ હુઝૂર નખીયે કરીમ અલ્લેહિસ્સલાતા વત્તસ્લીમથી પ્રહથ્થુ કરેલા કેટલાક ઉલૂમના ઇઝહાર બાબતમાં ફરમાવ્યું છે કે,

‘અગર હું તેને બહેર કરું તો સોઠો મને કતલ કરી નાંખે.’

તો પછી ખીબાઓની શી મબલ છે કે બહેર કરે! એ હક તઆલાના પોશીદા (હુપા) અસરાર (ભેદ) છે જે પોતાના અખસ્તુસ ખવાસ (ખાસોગાં પશુ ખાસ) બંદાઓ પર બહેર ફરમાવે છે અને નામહરમ (અનાધિકારી)ને એ અસરારની નજીક ફરકવા પશુ નથી દેતા.

હુઝૂર (સલ.)એ કમાસે રેહમતથી હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) વગેરેની સમક્ષ (એ ઉલૂમ બયાન) ફરમાવ્યા અને તેમનામાં સાંભળવાની કાબેલિયત તથા ઇસ્તિઅદાદ (સામથ્ય) સમજીને એ ગહુમૂલ્ય અને નાયાબ (અલબ્ધ) મોતીઓને એમના પર તસદુક અને ઇશાર ફરમાવ્યા (હુંટાવ્યા). પરંતુ મારા જેવો બેસરો સામાન મુફલિસ આ અસરારના ઇઝહારથી ડરે છે; બોકે હું પોતાને આ અસરારને લાયક સગજતો નથી. પરંતુ—

‘બર કરીમા કારહા હુશ્વાર નીસ્ત’

અક્લાહ તઆલાની કરીમ ઝાતના માટે એ કામ મુશ્કેલ નથી.

એ ઉક્તિ પ્રમાણે (એના) ફઝલ અને રેહમત એવાં જ હોવા નોઈએ. આ કરમ આપણા (માનવીના) હકમાં આજથી જ નથી બલકે તે દિવસથી છે જ્યારે કે—

આપણી (માનવીની) મુશ્તે ખાક (મુઠ્ઠીભર માટી)ને ઝમીનથી લઈને પોતાનો ખલીફા બનાવ્યો.

(માનવીને) પોતાનો નાવજ બનાવીને તમામ ચીજોનો કબ્જા બનાવ્યો.

એને વાસ્તા વિના તમામ ચીજોના નામ સીખવ્યા.

ફરીસ્તાઓ જે તેના (ખુદાના) મુકર્રમ અને મુબરક બંદા છે; તેઓને તેના શાગિદ્ બનાવ્યા.

આ ખુબુર્ગી છતાં એની આગળ સિજદો કરવાનો (ફરીસ્તાઓને) ફકમ ફરમાવ્યો.

ઈબ્લીસ જે ‘મુઅલ્લિમુલ મલકૂત’ના લક્ષણથી મશહૂર હતો તથા તાઅત અને ઈબાદતમાં આલી શાન ધરાવતો હતો; તેણે જ્યારે સિજદાથી ઈનકાર કર્યો તો તેને મલકિન અને મદ્દફ કરી દીધો.

આ મુશ્તે ખાકને (માનવ)ને એટલા પ્રમાણમાં હિમ્મત અને કુદરત બખ્શી કે એણે તે બારે અમાનતને ઉઠાવી લીધો કે જે બારે અમાનતને ઉઠાવવાથી જમીન, આસમાન અને પહાડોએ ઈનકાર કરી દીધો હતો તથા કરી ગયા હતા.

અક્ષાહ તઆલાએ એને તે કુવ્વત અર્પણ કરી જેના કારણે એ પોતે ચૂં અને ચગૂં હોવા છતાં; જમીન અને આસમાનના પૈદા કરનારા બેચૂં અને બેચગૂં મોલાની રૂપતની કાબેલિયત પૈદા કરી. જો કે પહાડ આટલો બધો સખત અને મજબૂત હોવા છતાં હક તઆલાની એક જ તજવ્લીથી ચૂરેચૂરા અને ધૂળધાણી થઈ ગયો.

તે ખુદાએ કહીયુલ એહસાન અને અરહમુરાહિમીન એ વાત
પર કાદિર અને તવાના (સમર્થ અને શક્તિવાન) છે કે મારા
જેવા પસમાન્દહને (પાછળ રહેલાં)ને સાબેકીન (આત્મજના, અત્રે-
સરો)ના દરજ્જાત સુધી પહોંચાડી દે.

અગર પાદશાહ બર હરે પીર અન,
અગર પાદશાહ જુદાના દરવાજે આવે તો,
બયાયહ તૂ અથ ખવાબ સુખત મઝન.
હે ખવાબ ! તું હેદગિઝ પરેશાન થઈશ નહિ.

આદમી કેટલોયે કુખ અને વસ્ત્ર સુધી પહોંચવાનો ખ્યાલ કરે
પરંતુ ઝાતે હક વસ્ત્ર અને ઈતિહાદથી બિલકુલ વરા-ઉલ્લ-વરા
અને મુનઝઝહ-૨-મુગરંહ (ઉચ્ચાતિ ઉચ્ચ, પરમોચ્ચ) છે.

અબગાહી

બેશક ઈંદમે અસરાને કોઈ વાણી વડે બહાર કરી શકાતો
નથી. મોલાના રૂમી રહમતુલ્લાહિ અલેહ ફરમાવે છે :

હર કેરા અસરાને હક આમુખ્ત-હ,
જે કોઈને અલ્લાહ તઆલા પોતાના બેદોથી બચુકાર કરે છે;
મુહર કરદંહ વ હેહાનશ દોખ્ત-હ.
તે પોતાના મુખ પર મુહર લગાવી લે છે અને હોઠને સીવી
લે છે. અર્થાત્ મોન ધારણ કરી લે છે.

પત્ર ૯૬

☆ પ્રતિ : હાશિમ કરમી (રહ.)

હુઝૂર નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વતસ્લીમ જે નામોથી
નામાંજિત છે; અને જે બાંને મુગારક નામો કુરઆને પાકમાં
મેળૂદ છે. અલ્લાહ તઆલાએ ફરમાવ્યું છે,

‘મુહમ્મદુરસુલ્લાહ’ (મુહમ્મદ (સલ.) અલાહના રસુલ છે.)

અને હઝરત ઈસા (અલ.)ની બશારત (ના શબ્દો છે) :

‘ઇસ્મુહુ અહમદ’ (સલ.) (એમનું નામ અહમદ (સલ.) છે)

આ બંને નામો [મુહમ્મદ (સલ.) અને અહમદ (સલ.)]ની વિલાયત અલગ અલગ છે.

વિલાયતે મુહમ્મદી (સલ.) જો કે મકામે મેહબૂબિયતથી પેદા છે પરંતુ મેહબૂબિયતે સિદ્દી એટલા માટે સાબિત નથી કે મુહિબ્બિયતની આમેઝીશ (મિત્રણ) પવ્ય ધરાવે છે. જો કે એ આમેઝીશ બિલ ઈસાસત એના માટે સાબિત નથી પરંતુ મકામે મેહબૂબિયતે સિદ્દીની માનેઅ (અવરોધક) છે.

વિલાયતે અહમદી (સલ.), મેહબૂબિયતે સિદ્દીથી પેદા છે; જેમાં મુહિબ્બિયતની કોઈ આમેઝીશ નથી. આ વિલાયત પહેલી વિલાયતના કરતાં આગળ છે; તથા એક દળે મતલૂબથી નજીક-તર છે અને મુહિબ્બને નિહાયત જ મરગૂળ અને પસદીદલ છે; કારણ કે જેટલા પ્રમાણમાં મેહબૂબિયત વધારે હોય છે તેટલા જ પ્રમાણમાં તેની ઈસ્તેઝના અને બેનિયાઝી વધારે હોય છે. વળી મુહિબ્બની નજરોમાં એટલા જ પ્રમાણમાં વધારે મેહબૂબિયત અને રઅનાઈ દેખાય છે તથા એટલા જ પ્રમાણમાં મુહિબ્બને પોતાની તરફ વધારે આકર્ષે છે અને પોતાનો ફરિશતલ કરે છે :

ન તનહા આફતમ ઝેબાઈએ ઉસ્ત,

નથી આફત મારી ઝેબાઈ તેની,

બલાયે મન ઝ ના પરવાઈએ ઉસ્ત.

બલાયે જન છે, બેપરવાઈ તેની.

બલાથી મુરાદ ઈફરાતે ઈસ્ક (ઈસ્કની અધિકતા) છે.

સુબ્હાનસાહ ! અહમદ (સલ.) એક અજબ મહાન ઈસ્મ

(નામ) છે! જે મુકર્રમ શબ્દો 'અહદ' અને 'મીમ'ના હલ્કા (વર્તુળ) થી બનેલો છે. એ આલમે બેચૂંમાં અલ્લાહ તઆલાના પોશીદહ (હૂપા) અસરાર (બેદો)માંથી છે. આલમે બેચૂંમાં ગુન્ન-ઈશ નથી કે આ હૂપા સિરે (બેદ)ને હલકએ મીમ (મીમના વર્તુળ) સિવાય તઅખીર કરે (દર્શાવે). જે ગુન્નઈશ હોતે તો હક તઆલા એનાથી તઅખીર ફરમાવતે કે અહદ, અહમદ (સલ.) છે. જેનો કોઈ શરીક નથી.

મીમનું વર્તુળ તો કે ઉજૂદિયત છે જેણે બંદાને મોલાથી મુતમય્યજી કરી દીધો છે. એટલે બદો તે જ મીમનો હલ્કો (વર્તુળ) છે અને અહદ (શબ્દ) એની તઅઝીમના માટે આવ્યો છે જેણે આં હઝરત સલ્લાલ્લો અલૈહિ વસલ્લમની ખુશ્સિયત અને ઈખ્તેસાસને બહોર કરી છે :

યુ' નામ ઈન્સત નામ આવર ચે બાશદ,
બ્યારે આવું નામ હોય તો એ નામરાજો,
મુકર્રમતર ખૂદ અઝ હરચે બાશદ.
સર્વથી મુકર્રમ અને મુઅઝઝીઝ હશે.

□

એક હઝાર વરસના સમયગાળાને ઉમૂરે ઈઝામ (મહાન કાયો) ના તગયુર (ફેરકાર)માં મોટી તાસીર છે. એટલે એક હઝાર વરસ પછી વિલાયતે મુહમ્મદી (સલ.)નો મામલો વિલાયતે અહમદી (સલ.)થી મળી ગયો. અને ઉજૂદિયતના બે તોફ નો મુઆમલો એક તોફથી મુલહક (બેગો) થઈ ગયો. યાને મુહમ્મદ (સલ.); અહમદ (સલ.) બની ગયા. અલૈહિસ્સલાતો વસલ્લામ.

એની શહ' (વિવરણ) એ છે કે ઉજૂદિયતના બે તોફથી મુરદ 'મીમ'ના તે બે હલ્કા (વર્તુળ) છે જે મુગારક નામ મુહમ્મદ (સલ.) માં આવેલાં છે.

● ૧ મુતમય્યજી : અલગ

એ પણ શક્ય છે કે બે તોફાની મુરાદ આં હઝરત (સહ.) ના બે તઅય્યુન હોય. જેમાંથી એક તઅય્યુને બશરી જસદી છે, બીજો તઅય્યુન રૂહી મલકી છે.

તઅય્યુને જસદીમાં જોકે મોતના લાહિક થવાના સળબે ફરક થઈ ગયો છે. પરંતુ તઅય્યુને રૂહી ઓર કવી (બળવાન) થઈ ગયું છે.

સામાન્ય રીતે ફના અને બકાનો જે મરતબો ગશહર છે તેમાં સિકાતે બશરી પોશીદા (ગુપ્ત) થઈ જાય છે; ફના થતી નથી. પરંતુ વિલાયતે અહમદી (સહ.) માં સિકાતે બશરી પણ ફના થઈ જાય છે.

વિલાયતે અહમદી (સહ.) માં બ'દો બ'દો રહે છે; બ'દો હક (ખુદા) નથી થતો. પરંતુ બ'દો હકથી ઘણો ફરીબ થઈ જાય છે; અને મઅઈય્યતે હક વધારે હાસિલ કરી લે છે; તથા આ જહાનથી સંબંધ ઓછો થઈ જાય છે. એ જ કારણે કુમૂર (સહ.)નો ઈસ્તેકાત (ધ્યાન) ફુનાયાથી ઓછો થઈને આતે હકની તરફ વધારે થઈ ગયો.

બ્યારે કુમૂર (સહ.)નું ધ્યાન આ આલમથી ઓછું થઈ ગયું તો આ આલમમાં કુફ અને બિદઅતનું અંધારું છવાઈ ગયું; તથા, સુન્નત અને ઈસ્લામનું નૂર માંદ (ઝાંખું) થઈ ગયું.

આમાલી

ઈમામે રજાની હઝરત મુજહિદ અફેસાની રહમતુલ્લાહિ અલેહના બયાન અને શર્હના કુરબાન જાઓ જેમણે કુફ અને બિદઅતના વધારા અને નૂરે ઈસ્લામના ઘટાડાનું 'કેટલું' સરસ કારણુ ફરમાવ્યું છે !

આપ (રહ.) મિસાલના તોર પર ફરમાવે છે કે બ્યારે બાદશાહ પોતાની પ્રજાના તરફથી ધ્યાન હટાવી લે અને બીજાની તરફ ધ્યાનીત થઈ જાય ત્યારે એ પ્રજાની શી હાલાત થાય !

ફાયદો

એ જ પ્રમાણે ઔલિયા 'અક્લાહનું' ધ્યાન ઈન્તેકાલ પછી આ

આલમથી ઓછું થઈ જાય છે અને ઝાતે હકની તરફ વધારે થઈ જાય છે. વધીના ઈન્તેકાલ પછી વધીથી વિલાયત છીનવી લેવામાં આવે છે એવું ને મશહૂર છે એની અસલિયત આ પ્રમાણે છે :

જે વધી આલમે દુનિયાની વિલાયત પર મુકરર હોય છે તેમકે : કુળ, અબ્દાલ, અવતાદ... વગેરે. તેમના આ ઈન્તેઝામી ઉમૂરે આલમની વિલાયત તેમનાથી લઈ લેવામાં આવે છે અને તેમના બદલે ખીજા જિન્દા યુઝુર્જને મુકરર કરી દેવામાં આવે છે. પરંતુ એમની જે વિલાયત કુખે રખની છે તે વધારે કપી (બળવાન) થઈ જાય છે કારણ કે તઅલ્લુકે બશરી જસદી (માનવીય શારીરિક સંબંધ) તેમનાથી દૂર થઈ જાય છે; જે કુખે હકમાં હિજાબ (પરદા)નું કારણ હોય છે.

પત્ર ૯૭

☆ પ્રતિ : સૂફી ફરખાન^૧ (૨૬.)

આ મુબારક પત્રના હેતુનું વિવરણ પત્ર-૬૮માં આવી ગયું છે.

પત્ર ૯૮

☆ પ્રતિ : હાલ અબ્દુલ લતીફ^૨ (૨૬.)

ખેર અને કમાલ તથા ફુસ્ન અને જમાલ જ્યાં પશ્ય છે; ત્યાં (તેના) પુજૂદની અસર છે જે મહઝ ખેર છે. અદમે મહઝના આયનામાં તેનું જે જિલ્લી પુજૂદ, ઈન્ઈકાસના તોર પર; સૂફર પામ્યું છે; તેણે આ અદમે મહઝ, શરે મહઝના ઈસ્તેરાક^૩થી શરની સૂરત અખિતયાર કરી લીધી છે.

● ૧ આપ હઝરત મુજદ્દીદ સાદખ (૨૬.)ના ખલીફા હતા.

૨ આપ ખ્વારઝુમના વતની હતા.

૩ ઈસ્તેરાક : સિકંદ

પત્ર ૯૯

☆ પ્રતિ : મીર મુખમિન બદશી (૨૬.)

જે કોઈએ પાંદાનો શુક અદા ન કર્યો તેણે જણે પુદાનો શુક અદા ન કર્યો. માવરાઉ-નહરના ઉલમાઓ અને મશાઈઓને :

‘શુકરલ્લાહો સચ્ચહુમ’

અલ્લાહ તેમને તેમની કૌશિશોનો બદલો અતા કરે.

તેઓના કુદૂક આપણા પર બરેકે તમામ હિન્દુસ્તાનના મુસલમાનો પર એટલા પ્રભાવમાં છે કે લખાણ અને વાણીમાં આવી શકતાં નથી.

અહીં સુન્નત વલ જમાઅતના અકીદાઓ, હન્ફીયહ મઝહબની સિદ્ધહત અને તલકીક (ગારીકીઓ) એજ છુતુર્ગવારોની કૌશિશોનું પરિણામ છે. તરીકે આલિયહ સૂફિયહનો મુલૂક પણ એમની જ બરકતોથી પ્રાપ્ત થયો છે. ગરજો જાહિરી અને ગાતિની ઉલૂમ એજ છુતુર્ગોના ફેજાનથી આપણને પહોંચ્યા છે.

જે લોકો ‘મા વરા ઉ-નહર’ (ખુખારા વઝેરે)ની તરફથી આવે છે તેમના મુખે માલૂમ પડે છે કે ત્યાંના ઉલમા અને સુલ્હા મારા ઉલૂમ અને મઆરિફનાં લખાણોને ધ્યાનથી અવલોકે છે અને પસંદ કરે છે. એનાથી મારી હિમત અફઝાઈ થાય છે. અને કેટલાક મઆરિફ અને હાલાત લખવાની હિમત અને સાહસ થાય છે.

કેટલાક પત્રોની નકલ મોકલવામાં આવે છે. ખાસ ખાસ વખતોમાં ફકીરનો ‘ખાતિમહ બખેર’ થવા માટે દુઆ કરતા રહેશે.

■ ૧ માવરાઉ-નહર : દુરાનનો મુદ્દક

આમાણી

હઝરત ઈમામે રબ્બાની મુજદ્દિ અલ્ફેસાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહ જેવા ખુશુર પોતાના મુરીદોથી પોતાના 'ખાતિમહ બખૈર' થવાની દુઆ ચાહે છે પરંતુ આ ઝગાનામાં મોટાભાગના મશાઈખ પોતાને ખુદાના મકબૂલ સમજીને મુરીદોના માટે દુઆ કરવા માટે તૈયાર છે પરંતુ મુરીદોથી પોતાના માટે દુઆ કરાવવાથી શરમ આવે છે જોકે ખુદ હુઝૂર નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતા પત્તારલીમ સહાબા (રદિ.)ને જનામે બારીમાં પોતાની દુઆની કબૂલિયતનો ઝરીયો બનાવવા કરતા હતા. અને તેમનાથી દુઆ ચાહતા રહેતા હતા. મોલાના રૂમી (રહ.) ફરમાવે છે :

આં શનીહસ્તે કે ફખે અંબિયા (અલ.),

મેં સાંબળ્યું છે કે ફખે અંબિયા (અલ.),

ઉ ઝ મિસ્કીનાં હમી જોયહ દુઆ.

મિસ્કિનોથી પોતાના માટે દુઆ ચાહતા હતા.

□

આવા પીર જો પોતે જ તકબુરના ફુગા બનેલાં હોય તો મુરીદોની શી ઈસ્લાહ કરી શકે છે !!

પત્ર ૧૦૦

☆ પ્રતિ : શૈખ નૂરુલ હક (રહ.)

આપે પૂછ્યું છે કે,

હઝરત યઅકૂબ (અલ.), હઝરત યૂસુફ (અલ.) પર શા માટે મર્વાઈહ હતા? જોકે અલાહ જલ્ જલાલુહુએ તેમની શાનમાં પોતાનો ખાલિસ અને ફહમીદહ બંદો હોવાનું ફરમાવ્યું છે એટલે મૈરુદલાહની સાથે હઝરત યઅકૂબ અલૈહિસ્સલામની મિરહતારી અકલે મઆશયી નામુનાસિબ જણાય છે.

જવાબ

હઝરત યુસુફ અલૈહિસ્સલામની ખલ્કત અને ફુસ્ન તેમજ જમાલ આ આલમના ફુસ્ન અને જમાલ જેવાં નથી. બલ્કે એમનો જમાલ જન્નતીઓના જમાલના પ્રકારનો છે. અને એ પણ મશહૂદ થયું છે કે તેમનું ફુસ્ન હર અને ગિલમાનની જેમ છે.

અલ્લાહ તઆલાના ફઝલથી આ વાત દરે સરીહથી માલૂમ થઈ છે કે હઝરત યુસુફ અલૈહિસ્સલામનું વુજૂદ જો કે આ જહાનમાં પેદા થયું છે પરંતુ આ જહાનના તમામ મોજૂદાતના ખિલાફ એમનું વુજૂદ આલમે આખિરતથી છે. અને એમના વુજૂદને તરજીહ (અમતા) આપીને તે ફુસ્ન તેમજ જમાલના મજહર બનાવ્યા છે; કે જે અરુમા અને સિફાતના વુજૂદથી સંબંધ ધરાવે છે; જેમાં ખૈરના સિવાય શર નથી. જન્નતીઓને જે નસીબ થશે તે સર્વ કંઈ તેમને આપવામાં આવ્યું.

જેથી હઝરત યુસુફ અલૈહિસ્સલામની સાથે ગિરફતારી હકીકતમાં ઝાતે હકની સાથે ગિરફતારી છે; કારણ કે જન્નત અને જન્નતીઓથી સંબંધ રાખેલા ઝૈન રજાએ હક છે. અલ્લાહ તઆલા ઈરશાદ ફરમાવે છે :

‘વલ્લાહુ યદઉ ઈલા હારિસ્સલામી’.

અને અલ્લાહ તઆલા હારિસ્સલામ (સલામતીના ધર) તરફ બોલાવે છે.

અને

‘વલ્લાહો યુરીહુલ આખિરહ’.

અને અલ્લાહ તઆલા આખિરત યાહે છે.

આ મતલબ પર ફુજ્જત (દલીલ) સ્પષ્ટ છે. જે લોકોએ આખિરતની ગિરફતારીને મઝમૂમ (ખરાબ) સમજ્યા છે અને એની ગિરફતારીને ગૈરુલાહની ગિરફતારી સમજી છે તેમણે

આખિરતની હકીકતને પૂરી રીતે નથી જાણી. જે જાણ્યું તે ક્યારેય એવું ન કહે તે.

રાખિયા (૨૬.) બિચારી અગર જન્નતની હકીકતને પૂરી રીતે જાણ્યું તે તેને સળગાવવાની ફિકર ન કરતે. જે જન્નત રજાએ હકવું સ્થાન ન હોતે તે ખુદાવંદ તઆલા ઈમાનદારોને એની તરફ શા માટે ખોલાવતે ?

અલાહ જલ શાનુહ કેટલાક ઓલિયાને ફનાએ તામ પછી, એવું નૂરાની જિસ્મ (શરીર) અર્પણ કરે છે કે અદમની કેદથી તેને છોડાવી દે છે; અને એને એન અસર ગાફી નથી રહેતો. એના પછી એને (તે) વુજૂદ ગમ્મશે છે કે જે આલમે આખિરતના વુજૂદની માનીંદ (જેવું) થઈ જાય છે.

હઝરત યૂસુફ અલીહિસ્સલામ પદેલા વુજૂદમાં જ આ દોલત-થી મુશારફ થયા છે. વલી અરસા (મુદત) પછી ખીબ વુજૂદ અને ખીબ વિલાયતમાં મુશારફ થાય છે.

વળી હઝરત યૂસુફ અલીહિસ્સલામની તે દોલત જિવિલી (હકીકત) અને પેદાઈથી (જન્મજાત) હતી એટલા માટે અલાહ તઆલાએ જાહેરી ફુરન પણ અર્પણ દયું.

વલીમાં આ હકીકત કસળના પછી હાસિલ થાય છે. એટલે નૂરે બાતિન પર કિલાયત કરી અને એના જાહેરી ફુરનને આખિરતના માટે અખિરહ (જમા) રાખ્યું.

હઝરાતે અંબિયા અલીહિમુસ્સલામો વસ્સલામના પછી આ પ્રકારનો દોલતમંદ, અઝીઝુલ વુજૂદ, કમયાબ (ફુર્સા) છે. એવો હુઝુર્ગ જેકે હઝરાતે અંબિયા અલીહિમુસ્સલામોના વુર્ફલી છે પરંતુ એ જ હઝરાતની ઈતેમાઅના સળખે એમની ખાસ દોલતમાં શરીક છે.

ક્યારેક હુમ્મર (સલ.)ના અખસ્તુલ ખવાસ (ખાસોમાં પણ ખાસ) હિમ્મતીને એવા એવા અસરાર (મેદો) બયાન કરવામાં આવે છે કે તેનાથી હઝરાતે અંબિયા અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામ પણ રક્ક કરે છે, અને તેમનામાં શરીફ થવાની આરજૂ કરે છે. હુમ્મર અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામે પણ એની ખયર આપી છે.

પરંતુ એ ફઝલે જુઝવી છે. ફઝાઈલે કુલ્લી જનાબ હઝરાતે અંબિયા અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામના માટે જ મખ્મૂસ છે. અને વલીને જે ફઝલે જુઝવી મળ્યો છે તે પણ હઝરાતે અંબિયા (સલ.) ની બદોલત અને તેમની ઈતિયાઅના સળખે મળ્યો છે. એટલે આ ફઝલે જુઝવી પણ હકીકતમાં હઝરાતે અંબિયા અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામનો જ છે. વલી આ ફઝલે જુઝવીનો અમાનતદાર છે; ન કે માલિક,

હઝરાત રસૂલે મુકર્રમ જનાબ મુહમ્મદુર્રસૂલુલાહ સલ્લલ્લાહો અલૈહિ વ અસ્લામિહી વસલ્લમના કુસ્ન અને જમાલ પરવરદિઆરે આલમ જલ્લ શાનુહની મુહબ્બતવું કારણ છે. એ કુસ્ન અને જમાલના સળખે આ હઝરાત સલ્લાહો અલૈહિ વસલ્લમ ખુદાના મેહબૂબ થયાં છે.

હઝરાત યૂસુફ અલૈહિસ્સલામ જેકે તે સખાહત (ખૂનસરતી) જે એમનામાં દેખાતી હતી તેના સળખે હઝરાત યઅફૂબ અલૈહિસ્સલામના મેહબૂબ હતા. પરંતુ આપણા પૈગમ્બર હઝરાત ખાતિ-મુકુસુલ અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામ તે મલાહતના કારણે; જે એમનામાં મોજૂદ હતી; જમીન અને આસમાનના સર્જનદારના મેહબૂબ હતા. તથા જમીન અને આસમાનને એમના જ તુફલમાં પેદા કર્યાં છે.

અને આ વાત પણ બહેર કરવા યોગ્ય છે કે પૈદાઈશી મુહમ્મદી (સલ.) તમામ અફરાદે ઈન્સાનની પૈદાઈશની જેમ નથી. બલકે અફરાદે આલમમાંથી કોઈ હદની પૈદાઈશની સાથે નિસ્ખત ધરાવતી

નથી. કારણ કે કુખૂર અહમદે મુજતબા મુહમ્મદ મુસ્તફા સલ્લાલ્લાહુ અલૈહિ વ અલા આલિહી વ અસ્લામિહી વસલ્લમ ઉનસુરી (ભૌતિક) પૈદાઈશ છતાં હક તઆલાના નૂરથી પૈદા થયેલાં છે. કુખૂર (સલ.) ખુદ કરમાવે છે :

‘ખુલિકતો મિન નૂરિલ્લાહ’
હું અલાહના નૂરથી પૈદા થયો છું.

ખીબ્ખોને આ દોલત નસીબ નથી. કુખૂર (સલ.)ની પૈદાઈશ આલમે ઈગ્કાનમાંથી નથી; બલકે તે આલમથી છે જેનો સંબંધ ચાર ભૌતિક તરવોની સાથે નથી; અને તે આલમ આ આલમના કરતાં ઉચ્ચતર છે. એ જ કારણે કુખૂર (સલ.)નો પડખો ન હોતો.

મશહૂદ થાય છે કે તે જ નૂર છે જેણે આલમે ઉનસુરી (ભૌતિક જગત)માં ઘણી પીઠામાં અને ગણાશયોમાં સ્થાનાંતર કર્યા પછી કેટલીક હિકમતો અને ગસલેહતોના પ્રગણે સૂરતે ઈન્સાની-માં, જે ‘અહસનુતતકવીમ’ (સર્વશ્રેષ્ઠ સર્જન) છે; ઝુહર કરમાવ્યો છે અને જેમનું મુખારક નામ મુહમ્મદ (સલ.) અને અહમદ (સલ.) છે.

અહમદ (સલ.)એ નામ અને અહદ એ નામમાં જે વાસ્તો અને કુખું છે તેમાં હિબ્બ (પદા)ની મુન્બઈશ નથી. આ કુખુંની તલાશમાં ઈબ્મ અને ઈદરાક બેકાર છે.

નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામના હુસ્નનો હાલ હમના દિવસે પૂરેપૂરો માલૂમ પડશે, જે રૂયતનો મકામ છે. જે લોકો ત્યાં ખુદાને બોલે તેઓ જ કુખૂર (સલ.)ના હુસ્ન અને જમાલને બોલે.

આ જહાનમાં હઝરત મુસુફ અલૈહિસ્સલામને હુસ્નનો બે તૃતીયાંશ (૩) હિસ્સો અર્પણ થયો અને ગાફીનો એક તૃતીયાંશ (૩) હિસ્સો સૌમાં વકસીમ થયો. પરંતુ આલમે આખિરતમાં

સમય હુસ્ન હુસ્ને મુહમ્મદી (સલ.) છે અને તમામ જમાલ જમાલે મુહમ્મદી (સલ.) છે, કે જે ખુદાયે તઆલાને મેહબૂબ છે.

એટલે પૈદાઈશે મુહમ્મદી (સલ.) હુદુસ^૧ છતાં કિદમે^૨ આતની તરફ મનસૂમ છે. અને એના અહકામ પણ વુજૂબે આતે તઆલા સુધી મુન્તાહી છે. અને એમનો હુસ્ન હુસ્ને આતે તઆલા છે જેમાં હુસ્નના સિવાય કોઈ ચીજનું મિશ્રણ નથી. એ જ કારણે એમની સાથે જમીલે મુલકની મુહબ્બતનો સંબંધ છે અને હક તઆલાના મેહબૂબ છે.

‘અલ્લાહો જમીલુન વ મુહિબ્બુલ જમીલ’

અલ્લાહ સુંદર છે અને સુંદરતાને ચાહે છે.

આ વાત પણ જાહેર કરવા લાયક છે કે કુરઆને મળદે નફસે અને ઈસ્મે સિક્કાતે ઈલાહી હકીકાત્તિયાં ઝુહર પહચુ^૩ છે. એટલા જ માટે કુરઆન મળદને કદીમ અને ગ્રેર મખ્લૂક કહે છે.

ઝુહરે મુહમ્મદી (સલ.)નો મંશા સિક્કાતે ઈઝાહિયત્તિયાં છે એટલા જ માટે એને હાદિસ અને મખ્લૂક કહે છે.

કઅગાયે રખાનીનો મામલો આ જાને ઝુહર થી પણ વધારે અજબ છે. ત્યાં સૂરતો અને શિકલોના સિવાસ વિના મઅની તાંઝીહીનો ઝુહર છે કારણ કે જે કઅળા તરફ લોકો સજદહ કરે છે તે પરથર, માટી, છત, દીવાલ, વગેરેથી મુરાદ નથી. જો આ ચીજો ન હોય તો પણ કઅળા કઅળા જ રહેશે, અને તમામ મખ્લૂક એ તરફ જ સજદહ કરશે. એ અજબો ગરીબ વાત છે કે ત્યાં ઝુહરે હકીકતે કઅગા છે પરંતુ એની કોઈ સૂરત અને શિકલ નથી.

સવાલ

અલ્લાહ તઆલાએ ઈઝહારે મુહબ્બત હુઝૂર (સલ.)ના સિવાય ખીબ્બો સાથે પણ ફરમાવી છે. જેમકે ઈરશાદ છે :

- ૧ હુદુસ : આદિ હોવાની સિક્કત
- ૨ કિદમે : અત્તાદિ હોવાની સિક્કત

‘વ સુહીખુહુમ’

અને અસ્લાહ તઆલા તેમને દોસ્ત રાખે છે.

તો પછી હુઝૂર (સલ.) સાથેની મુદખત અને હુઝૂર (સલ.) ના સિવાય ખીજઓ સાથેની મુદખતમાં શું ફેર છે?

જવાબ

હુઝૂર રસૂલે અકરમ સલ્લલ્લાહે અલૈહિ વસલ્લમની સાથે અસ્લાહ તઆલાને મુદખતે જાતી છે અને ખીજઓની સાથે મુદખતે સિધાતી છે. મુદખતે જાતીને અને મુદખત સિધાતીમાં અસલ અને નકલનો ફરક છે.

આ વાત પણ સ્પષ્ટરૂપે જાણવાની છે. જે વિભાગને ખાસ્સાથી મુદખત (અલ.)ની દોસ્તી છે. જે નજીક નથી પરંતુ એટલું શાલુમ પડે છે કે હુઝૂર (સલ.)ની સાથે નજીક નથી. બાદ કઈક બાકી રહી ગયું હતું. જેમકે ફરજની જેવું વિચારવાના દરુદખાનમાં ત્રિવાદની સાજીય છે. જે નજીક સ્પષ્ટરૂપે (અલ.)ની સાથે આદિમાં નસીબ થાય.

મરજુદે ને બાકી રહેલ. આં દરમિયાન સાલ લાવે અર્થાત્ વસતમની કમનના દોસ્તમદોમથા એકતે, પણ ખુદશાહી ગોર પર અર્પણ કર્યું છે અને એને ‘અમીર માયદ’ બનાવેને એના પુત્ર અને જાતને એનાથી ગંદવે છે. અને આ દરમિયાન (સલ.)ની તબી-રપત અને વિરાસતના ગોર પર હુઝૂર (સલ.)ની દોસ્તે ખાસ્સામાં શરીફ કરવામાં આવ્યો છે.

‘આ કરીમા કારલા દુરવાર નેસ્ત.’

અસ્લાહ તઆલાની કરીમ આવ
માટે એ કામો કંઈ મુશ્કેલ નથી.

આ બાકી વધુ એ પ્રમાણે છે જેમકે હુઝૂર (સલ.) એ ઈરશાદ ફરમાવ્યો છે કે,

‘ખજૂરનું’ વૃક્ષ હજારો આદમ અલૈહિસ્સલામની પાકી વધેલી માટીથી પૈદા થયું છે.’

ફકીર, પસમાંદહમાં એ શક્તિ કયાં છે કે હજારો અંગિયા અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામના મઆરીફના અસરાર (મેદો)ના વિશે કંઈક વાતો કરે પરંતુ—

‘વલે તુ’ શહ મરા ખરદારત અઝ ખાક’
મને જ્યારે પાદશાહે ધૂળમાંથી ઊઠા-યો છે તો

સજદ ગર ખજુઝરાનમ સરઝ અફલાક.
મારું શિર આકાશથીય હાતુ’ થવાને લાયક થયું છે.

મન આં ખાકમ કે અબ્દે નવ ખહારી,
હું તે માટી છું કે જેના પર ત્રાંચંતુક વસંતના વાદળો,

ફુનહ અઝ લુત્ફ ખર મન કત્રહ ખારી.
જેના પર કૃપા કરીને જલ-વર્ષા કરે.

અગર રૂયહ ઝ તન સહ સો ઝખાનમ,
જો મારા હરેક રવાંને વાયા હોય તો પથ,

તુ’ સખઝહ શુકે લુત્ફશ કે તવાનમ.
હું એની મહેરબાનીઓનો શુક કરી શકું એમ નથી.

મેં ચાહું હતું કે કુજૂર રસુલે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વત્તસલી-
મના હુસ્ન અને જમાલ તથા કમાલે મલાહતને ખયાન કરું પરંતુ
એને ખયાન કરવાથી અસમર્થ છું. કારણ કે કુરઆને કરીમના
‘હુરફે મુકત્તઆત’^૧ સોના સો કુજૂર (સલ.)ના હકાઈકે અહવાલ
અને દકાઈકે અસ્સારના રુમૂઝ અને ઈશારાત છે જે મુહિયમ
અને મેહબૂબના દરમિયાન સાબિત છે.

હલમાયે રાસેખાનમાંથી ઠાઈક ઠાઈકને એ અસરાર અને

● ૧ હુરફે મુકત્તઆત : અલીફ-લામ-મીમ, ચા-સીન...વગેરે

કેશિયતથી આગાહ કરવામાં આવે છે અગર તેઓ જવાન કરે તો દિવાનતના ખિલાફ છે. અગર તેઓ જવાન કરવા ચાહે તો હઝરત અબૂ હુરયરહ રદિયલ્લાહો અન્હોની હદીસ પ્રમાણે કતલ કરવાને લાયક ઠેરવવામાં આવે.

આઆહી

હુઝૂર નખીયે અકરમ સલ્લલ્લાહો અલૈહિ વસલ્લમ નૂરે ખુદાથી પેદા થયા તો ખુદ ખુદા જ એમના આશિક થયા. અને હઝરત યુસુફ અલૈહિસ્સલામ બંદાના નૂર (નૂરે મુહમ્મદી) (સલ.)થી પેદા થયા તો એમના આશિક બંદા (હઝરત વઅદૂથ અલૈહિસ્સલામ) થયા.

હઝરત યુસુફ અલૈહિસ્સલામનું હુસ્ન, હુઝૂર નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલામના વસ્સલામના હુસ્નનું પરતવ (કિરણ) છે. જ્યારે હુઝૂર (સલ.)ના હુસ્નના પરતવ (કિરણ)ને જોવાની તાબ (શક્તિ) મિસરની મહિલાઓ લાવી ન શકી અને લીંબુ કાપવાના બદલે પોતાના હાથ કાપી લીધા અને ખગર ન પડી તો સુલતાનુલ અંગિમા (અલ.)ના હુસ્ને હકીકી અને મલાહત તથા જમાલ બિલકમાલને આ જહાંનમાં કોણ જોઈ શકે છે ?

હમના દિવસે જે આંખો ખુદાના દીદાર કરવાના લાયક થશે તે જ આંખો કિયામતના દિવસે હુઝૂર (સલ.)ના જમાલ બિલકમાલને જોવાના લાયક થશે.

આ જહાંનમાં સુરતે મુહમ્મદી (સલ.)ને ખલ્ક (લોકો)એ જોયું છે પરંતુ હકીકતે મુહમ્મદી (સલ.)થી કોઈ વાકિફ નથી થયું. આ દલીલમાં આવતે શરીફ મોજૂદ છે :

تَرَاهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ

હે નખી (સલ.) તમે જુઓ છો કે તેઓ તમને જુએ છે; (પરંતુ ખરેખર) તેઓ તમને નથી જોતા.

□

હઝરત ઈમામે રખાની મુજદ્દિ અલ્લેસાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહિએ ફરમાવ્યું છે કે હુસ્ને યુસુફ અલૈહિસ્સલામનો સંબંધ પેલા જહાનના હુસ્નથી છે; ન કે આ જહાનથી. આપના કોલ (વચનો)ની તસ્દીક (સમર્થન) આ પ્રમાણે થાય છે કે જે કંઈ હઝરત યુસુફ (અલ.)ને જોતો હતો તે અનાયાસ કહેતો હતો :

‘મા હાઝા બશરત ઇન હાઝા ઈસ્લા મલક કરીમુન’
આ કોઈ ઇન્સાન નથી (બલકે) આ તો કોઈ યુમુર્ગ ફરિસ્તા છે.

□

એક દિવસે અમીરુલ મુઅમિનીન હઝરત અબૂબકર સિદ્દીક રદિયલ્લાહો અન્હોએ; જેઓ બેહતરીન રાઝદારે નુબુન્નત અને અંગિયા (અલ.)ના પછી બેહતરીન મખસુક છે. હુઝૂર (સલ.)ની તારીફ હુઝૂર (સલ.)ના રૂઝ કરી. અને તારીફ ક્યાં પછી અર્જ કરી કે,

‘હે રસૂલખાદ (સલ.)! હુઝૂર (સલ.)ની જે કંઈ તારીફ મેં કરી છે તે એવી છે જેવી કે હઝરત મૂસા (અલ.)ના ઝમાનામાં ચરવાહાએ (ભરવાડે) બેતુકી (દંગઢકા વગરની) તારીફ અલાહ જલ શાતુહની કરી હતી.’

હઝરત મોહાના રમી રહમતુલ્લાહિ અલૈહિએ હઝરત સિદ્દીકે અકબર (રદિ.)ના શબ્દોને આ પ્રમાણે ફરમાવ્યા છે :

હુસ્ત ઈ નિસ્બત બ મન મહહો સના,
જો કે આ તારીફ મારી નઝહીક તારીફ અને પ્રશંસા છે;
હુસ્ત ઈ નિસ્બત બ તૂ કહહો હિબ.
પરંતુ આપના બુલ્દંદ મરતબાની તુલનામાં એ આપની બૂરાહ અને વિકૃતિ કરવા સમાન છે.

હુસ્ત મહહો મહ્દ ચીપાને સલીમ,
મારી તારીફ તે ભરવાડની તારીફ જેવી છે,
મર ખુદારા પેશે મૂસાએ (અલ.) કલીમ.
જેણે હઝરત મૂસા (અલ.)ના ઝમાનામાં કરી હતી.

પત્ર ૧૦૧

☆ પ્રતિ : શૈખ અબ્દુલ્લાહ (રહ.)

આપને કુરઆનીની તાવીલ (અર્થઘટન) તકસીરોના પ્રમાણે કરવી જોઈએ. ચૂનાનના હકીમો (ચિંતકો)ના પ્રમાણે કરવી ન જોઈએ. કુરઆન શરીફમાં અકલે મઆદથી કામ લેવું જોઈએ; ન કે અકલે મઆશથી.

પત્ર ૧૦૨

☆ પ્રતિ : મીર મુહમ્મદ નુઅમાન (રહ.)

આપે સુસ્તીને છોડીને અમલ કરવો શરૂ કરી દીધો હશે. દુનિયાની આ જિન્દગી ખેતી (કરવાનો) અને બીજા વાવવાનો સમય છે. માત્ર સૂવા, ખાવાનો સમય અને મોસમ નથી. અર્ધી રાત સૂવાના અને આરામના માટે નક્કી કરી લો અને અર્ધી રાત તાઅત અને ઈબાદતના માટે નક્કી કરી લો. જે એટલી હિંમત ન હોય તો રાતના ત્રીજા દિસ્સામાં જીંદીને ઈબાદતમાં વિતાવો. અને દોશિશ કરો કે એમાં કમી ન થવા પામે.

લેહિા સાથે જરૂરત પૂરતું જ હળવું-મળવું જોઈએ; નહામો સમય ગત્રાડવો ન જોઈએ. તે પીર જે મુરીદાની સાથે વધારે હળતો બળતો રહે છે; તે બધું કે મુરીદાને ફેઝાને સિલસિલાથી મેહરૂમ કરે છે.

આપ જિન્દગીની નેઅમતાની કદર કરો.

પત્ર ૧૦૩

☆ પ્રતિ : શૈખ હમીદ અહમદી (રહ.)

તુહ્યાને તઅલીમે તરીકહ આપવામાં આવે, તુહ્યા મોટા

પ્રમાણમાં જમા થાય અને છતાં ગુરૂ પેદા ન થાય એ વાત
શુકને લાયક છે.

ખુદા સુધી પહોંચવાનો ખ્યાલ પકાવવો ન જોઈએ.

‘હનોઝ દેહલી ફર અસ્ત’

દિલ્લી હજી દૂર છે.

□

હનોઝ ઈવાંને ઈસ્તિઆ ખુલંદસ્ત,
હજી તો ઈસ્તિગનાનો મહેલ ધણો જાયો છે.

બદ્દિકે મા રસીદન ના પસંદસ્ત.

ત્યાં પહોંચી ગયાનો ખ્યાલ કરવો પસંદ કરવા યોગ્ય નથી.

□

પોતાના વખતોને પાદે હકથી આજ્ઞાદ રાખો અને પોતાના
આહિરને શરીઅતથી તથા જાત્રિન (અંતર)ને તરીકતથી રાખુ-
ગારેલા રાખો.

અગર તાલિયોમાં રૂક્ષ અને હિદાયત, અહવાલ અને મરાજદ
પેદા થાય; બલે ફના-ગકા સુધી ન પહોંચ્યા હોય તો એ પશુ
ગનીમત છે અને આ વખતમાં અકસીરનો હુકમ ધરાવે છે.

પત્ર ૧૦૪

☆ પ્રતિ : ખ્વાજા મુહમ્મદ સઈદ (૨૬.) અને
ખ્વાજા મુહમ્મદ મા'સૂમ (૨૬.)

આજે સવારની નમાઝ પછી એ માલૂમ થયું કે જે ખિદમત
મને અર્પણ થયો હતો તે મારાથી લઈ લેવામાં આવ્યો અને
ખીજે ખિદમત અર્પણ કરવામાં આવ્યો.

મેં ચાહું કે જે ખિદમત મારાથી લઈ લેવામાં આવ્યો છે
તે ખિદમત મારા ફરજંદ મુહમ્મદ મા'સૂમને અર્પણ થાય, તો

એના પછી મેં જોયું કે તે ખિસ્મત ફરજંદ મુહમ્મદ મા'યુમને અર્પણ કરવામાં આવ્યો છે.

તે ખિસ્મત ને મારાથી લઈ લેવામાં આવ્યો છે. માલૂમ થયું કે તે મન્સુખે કેયુમિયતનો છે ને તરગિયત અને તકમીલથી મંજૂર થયેલ છે.

જે નવો ખિસ્મત મને અર્પણ થયો છે, એનો મામલો જ્યારે તકમીલ સુધી પહોંચી જશે ત્યારે ઉમ્મીદ છે કે કમાલે કરમથા તે ફરજંદ મુહમ્મદ સહદને ઈનાયત કરવામાં આવશે. એ જ મારી દુઆ છે. અને કબૂલિયતની ઉમ્મીદ છે. જેની અસર પણ મેહસૂસ થાય છે અને ફરજંદ મુહમ્મદ સહદને એ દોષતને ત.પ.૩ જોડે છે.

બર કરીમા કારહા દુરવાર નેમ્ત,

અલ્લાહ તઆલાની કરીમ જાત માર જે હવે મુકેલ કામ નથી

નયાવુદ્દમ અજ ખાના ચીજ નામુસ્ત,

હું પ્રથમ મારા ઘરેથી કંઈ પણ ચીજ લાગ્યો નથી,

તુ હાહી હમહ ચીજ વ મન ચીજ તુસ્ત.

મને જે કંઈ મળ્યું છે તે સર્વ તારા દરવાજેથી જ મળ્યું છે.

અલ્લાહ તઆલાની નેઅમતોનો શુક્ર એ છે કે હંસાન પોતાના જાહિર અને બાતિન (ગાથ અને આતરિક) અંગે તથા અવયવો અને શક્તિઓને ત્યાં ખર્ચ કરે કે જે હેતુના માટે અલ્લાહ તઆલાએ એને પેદા કર્યો છે. જો એ અંગે ન હોત તો શુક્ર પણ અહીં ન થતે.

જે મુકેલી સામે હતી તે પણ હવે થઈ ગઈ છે. કદાચિત આ અમ (કાર્ય)માં હઝરત ખ્વાજા મુઈનુદ્દીન રહમતુલ્લાહિ અલ્હની રહાનિયતનો પણ દખલ હશે.

પત્ર ૧૦૫

☆ પ્રતિ : શૈખ હસન બર્કી (રહ.)

આપનો પત્ર મળ્યો. એનાથી તરકીયે દરખાનનો હાલમાલુમ થઈને બહુ ખુશ થઈ. અલ્લાહ નઆલા આલા (ઉન્ન) મકામાત નસીબ કરે.

ખિદમતોને મિટાવવા અને સુન્નતોને જિન્દા કરવાથી બેહતર કંઈ ચીજ છે? જો કોઈ મુદ્દા સુન્નતને જિન્દા કરે તો એકસા શહીદોનો સવાબ મળે છે.

પત્ર ૧૦૬

☆ પ્રતિ : ખવાજ મુહમ્મદ સહિદ (રહ.) અને
ખવાજ મુહમ્મદ મા'સૂમ (રહ.)

આજે રાત્રે જોયું કે કુતૂર નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતા વત્તસ્લીમે ફકીરના મારે ઈબ્રાહીમ નામક લખ્યો છે; જેવી રીતે મશાઈએ કિરામની આદત છે.

તે વખતે એ પશુ માલુમ થયું કે આ ઈબ્રાહીમ નામામાં કંઈક નુકસ (ખામી) છે. તો ફરી એ ઈબ્રાહીમ નામાને કુતૂર (સલ.)ની સામે રજૂ કરવામાં આવ્યો તો ફરી કુતૂર રિસાલત પનાહ અલૈહિસ્સલાતા વત્તસ્લામે એ જ ઈબ્રાહીમ નામાની પાછળ લખ્યું. અને ઈબ્રાહીમ નામું લખ્યા પછી પોતાની મુદર એના પર લગાવી.

ઈબ્રાહીમ નામાનો મતલબ અને મઝમૂન એ છે કે ઈબ્રાહીમ નામું દુનિયાના વહલે આખિરતનું ઈબ્રાહીમ નામું આપવામાં આવ્યું છે. અને મકામે શક્ષાઅતમાં નસીબ અતા ફરમાવ્યું છે.

મેં તે વખતે એ પશુ જોયું કે હું અને કુતૂર (સલ.) એક જ જગ્યાએ છીએ અને ગાય બેટાની જેમ જિન્દગી વિતાવી રહ્યા

છીએ અને કુરૂર (સસ.) તથા કુરૂર (સસ.)ના અહીં બેન (પરવાળાઓ) મારાથી અસાધ્ય નથી.

પછી હું હરમે મુદતરમમાં દાખલ થયો તો હિમ્મત્તુલ મુઅમિનીનમાંથી હરરત ખદીજતુલ કુઆ રદિયલાહો અન્દા મારાથી કુરૂર (સસ.)ના રૂગ કોઈ કોઈ મિદગનો ધણી ખુશાથી લે છે અને હરમાવે છે કે.

હું તારો હિન્તજાર કરતી હતી.

અને એ પણ હરમાવ્યું કે

કુરૂર રિસાલત પનાહ (સસ.)ની ખુશાદીના મારે મન મનના મોજબ રાધવા જોઈએ.

પત્ર ૧૦૭

☆ પ્રતિ : મુહમ્મદ અશરફ (સસ.)

આપે પૂછ્યું છે કે,

જ્યારે નિરુપને રાખતક ઓછી થઈ ગય છે ત્યારે ઈત્તાદતોમાં મજા નથી આવતી એવું હું કારણ છે ?

જવાબ

જે કાર્ય રાખતદતો કુતૂર (ખરાબી) નો સગળ છે તે જ ઈત્તાદતોની હિજ્જતમાં અવરોધક છે. ક્યારેક કબજતો સગળ હોય છે અને ક્યારેક ખરા અને લગ્નગીરા (ખુલ્લુક)નું કારણ હોય છે.

કબજતું પ્રથમ કારણ નજમૂમ (ખરાબ) નથી બલકે સુઝે તરીકેલની જરૂરતામાંથી છે.

ખીજ કારણતો (ખરા અને લગ્નગીરાનો) ઈલાજ તોળા અને ઈસ્તિશારથી કરવો જોઈએ. તોળા અને ઈસ્તિશાર હરેક હાલમાં શાયદાકારક છે.

પત્ર ૧૦૮

☆ પ્રતિ : મુલ્લા તાહિર (૨૬.)

કેટલાક ઓલિયાઓ સૂરતે મિસાલીથી હાલાત માલૂમ કરી લે છે; પરંતુ જ્યાં સુધી તેમની તે મકામાતમાં સેર થઈ હોય ત્યાં મુનાસિબત હોય (ત્યાં સુધી માલૂમ કરી લે છે.)

આ સેર મકામે રજાની નિહાયત (અંત) સુધી છે. કોઈને મકામે રજાથી ઉપર સેર થાય છે; પરંતુ ત્યાં એને કંઈ માલૂમ થતું નથી. ન મિસાલી સૂરતમાં ન ખીજી કોઈ ચીજોથી. એ આરિફને માત્ર મકામે શોકથી હુમ્લ થવાનો ઈલાક થાય છે અને બાકી કંઈ નહિ.

પત્ર ૧૦૯

☆ પ્રતિ : ખવાજ મુહમ્મદ મા'સૂમ (૨૬.)

આ આલમનો પુજૂદ મત'બએ વહમ (આભાસી કક્ષા)માં છે. પરંતુ હક તઆલાએ પોતાની કમાલે કુદરતથી એને ઈસ્તકરાર^૧ બખ્શ્યું છે. સાલિક ફનાના મકામ વેળાએ જુએ છે કે એનું પુજૂદ કોઈ ઈસ્તેકામતની સિફત નથી ધરાવતું, ન કોઈ સિફતે ખેર તે પોતાનામાં જુએ છે એટલે અઝ રૂએ ઝીકે વિજદાન પોતાની હરેક સિફતે ખેરને વાજિબુલ પુજૂદની તરફ મનસૂબ કરીને પોતાને બિલકુલ બેકાર સમજે છે.

જેવી રીતે કોઈ શખ્સ કોઈનાથી કપડાં ઉછીના માંગીને પહેરી લે તે પોતાની જાણમાં એ કપડાં, કપડાંના માલીકના સમજીને પોતાને પોતાના ખ્યાલમાં નગ્ન પામશે જોકે નગ્ન નથી. એજ પ્રમાણે સાલિક પોતાની સિફાતને, આતને, તમામ ખૂબીઓ અને

● ૧ ઈસ્તકરાર : સ્થિરતા, સ્થાયીત્વ

કમાલાતને અલ્લાહના તરફથી સગળે છે, અને પોતાને નજન માણસની જેમ તમામ ખૂબીઓથી ખાલી સગળે છે.

એકે તેનો આ ખ્યાલે ફના મરતબએ વહમમાં છે પરંતુ ઉપયોગી છે કારણ કે આલમનું પુનૂદજ વહમ અને ખ્યાલમાં છે. આ ખ્યાલ જે મરતબએ વહમમાં કાયમ થયું છે એજ યકીને કલ્પી ઝોક અને વિજ્ઞાનનો ઝરીયો છે; કે જે મકસદે સુલૂક છે. રાદે સુલૂકમાં વહમ અને ખ્યાલના કરતાં વધારે ફાયદાકારક બીજી કોઈ ચીજ નથી.

ખ્યાલજ એક ચીજ છે જે ઈશુસ ઝીનતા દકાઈક અને અસરારને પોતાના આયનામાં મુનકશિફ કરે છે. એ ખ્યાલનો જ સબબ છે કે હઝરતે વાજિયુસ પુનૂદજ જલ્લ શાનુહએ એને આલમે મિસાલનો નમૂનો બનાવ્યો છે કે જે તમામ આલમે કરતાં વધારે વિશાળ છે. અહીં સુધી કે આલમે મિસાલમાં અલ્લાહ જલ્લ શાનુહની સૂરત પશુ બપાન કરી છે. ઉલમા અને મુહીઓની એના પર એકમતી છે કે અલ્લાહ તઆલાનો મિસ્લ નથી પરંતુ મિસાલ છે.

પત્ર ૧૧૦

☆ પ્રતિ : ખવાળ મુહમ્મદ મા'સૂમ (૨૬.)

આરિફ જ્યારે મકામાતે ઝિલ્લતે પાર કરીને અસલ સુધી પહોંચે છે; ત્યારે તેનો તે ઈલ્મ જે ચીજોથી સંબંધ ધરાવે છે; તે ઝિલ્લી-વ્યતની કેલ્થી પાક થઈ જાય છે. ત્યારે આરિફને હક તઆલાની સાથે સાનેઈવ્યત અને મસ્નૂઈવ્યતની નિસ્મતના સિવાય બીજી કોઈ નિસ્મત સાબિત નથી થતી.

ઈલ્મે હુસુલીમાં આલિમ હરેક ચીજને પોતાની તરફ ખેંચે છે અને ઈલ્મે હુઝૂરી આલિમની આ કશિશ (ખેંચતાણ)થી પર

- ૧ ઈલ્મે હુસુલી : જે ઈલ્મ બીન પાસેથી શીખી શકાય તે દા. ત. વાંચકું, લખકું...વગેરે

હોય છે. એવા આરિકની મુહબ્બત હક તઆલાની મુહબ્બતની તરફ લઈ જાય છે. અને એવા આરિકનો છુઝ (અદાવત) હક તઆલાના છુઝનો સળળ બની જાય છે.

એ જ પ્રમાણે એ આરિકની તઅઝીમ અને તકરીમ હક તઆલાની તઅઝીમ અને તકરીમ છે. અને એ આરિકની તૌહિન અને બેઅદબી હક તઆલાની ઈફાનત અને બેઅદબી છે.

આં હઝરત સલ્લાલ્લો અલૈહિ વસલ્લમના અસ્હાબ (રદિ.)ને પણ કુઝૂર (સલ.)ની સાથે એ જ નિસ્ખત છે. એટલા માટે સહાબા (રદિ.)ની મુહબ્બત અને છુઝ પણ કુઝૂર (સલ.)ની મુહબ્બત અને છુઝ સુધી પહોંચાડી દે છે.

કુઝૂર (સલ.)ના અહલે વૈત (રદિ.)ને પણ કુઝૂર (સલ.)ની સાથે એ જ નિસ્ખત છે. પરંતુ એ નિસ્ખતનો ઝુફર હઝરત અલી (રદિ.), ખીખી કાતમા ઝહરા (રદિ.) અને ઈમામ હુસૈન રદિયલ્લાહો અન્હુમમાં કાગિલ તોર પર છે; અને બાકી બાર ઈમામોમાં પણ એની અસર દેખાય છે. એમના સિવાય ખીબ કોઈનામાં આ નિસ્ખત મેહસસ થતી નથી.

પત્ર ૧૧૧

☆ પ્રતિ : શૈખ નૂર મુહમ્મદ (રહ.)

‘કાબ કવસૈનિ’ (તા (બંને વચ્ચે) બે કમાનના જેટલું અંતર રહ્યું) ના મામલામાં જહરમાં મઝહરનો રંગ પૈદા થાય છે;

‘અવ અદના’ (એથી પણ નજીક થયા.)

ના ખિલાફ કારણ કે એમાં મઝહરનો કોઈ હુકમ અસરનો નથી રહેતો. એનું કારણ એ છે કે આ ખીબે મરતબો જે હાસિલ થાય છે તે વુજૂબથી હાસિલ થાય છે. મકામ ‘કાબ કવસૈનિ’માં જિલ્લીયતનું મિશ્રણ બાકી રહે છે. અને મકામ ‘અવ અદના’માં જિલ્લીયત નથી રહેતી. એના પછી

‘સુમ્મ હના ફતહદલા’

પછી તે નઝદીક આવ્યો અને હજુ વધુ નઝદીક આવ્યો.

ના અસરાર (બેદો) જાહેર થાય છે કે જેનો સંબંધ નુઝૂલ (ઉતરાણ)ની તરફ છે.

આગાહી

મકામ ‘કાબ કવસૈનિ’માં શબ્દ મેઅરાજના કુર્બાની ખબર છે.

‘અવ અહના’માં નિહાયત કુર્બાનો ઈઝહાર છે.

‘સુમ્મ હના ફતહદલા’માં કુર્બા અતમ પછી અને ‘અસરારે મુખ્તતમ’ની વકફિયત (જાણકારી) પછી નુઝૂલની ખબર છે.

પત્ર ૧૧૨

☆ પ્રતિ : કાઝી અસલમ

અલ્લાહ તઆલા અહલે સુન્નત વલ જમાઅતના ઉલમાને તેમની કાશિશોનો બદલો અતા કરે, અલ્લાહ તઆલાની આઠ હકીકી સિફતો વિશે તેઓએ કેવું સરસ કહ્યું છે કે,

(ઓ) ન આતે હક છે અને ન ગૈર આતે હક છે.

તેમની એ મઅરફત અકલથી પર છે કારણ કે તેઓએ નૂરે ફિરાસત અને હઝરાતે અંબિયા અલૈહિમુસ્સલાતો વરસલામની મુતાબેઅતથી એને હાસિલ કરી છે.

પત્ર ૧૧૩

☆ પ્રતિ : મુલ્લા મુલતાન સરહિંદી (૨૯.)

અલ્લાહ જલ્લ શાનુહની સિફાત, જેવી કે હવાત, કુદરત, ઈદમ... વગેરે, જે હક તઆલાની આત સાથે કિયામ ધરાવે છે તે કમાલે તનઝુહ અને તકદુસના કારણે સિફાતે મુઝિનની સાથે કંઈ નિસ્ખત ધરાવતી નથી.

તમામ મુશ્કિનાતની સિદ્ધતા અર્જના જેવી છે જેનો કિયામ જૈહરની સાથે છે અને સિદ્ધતા હક જૈહરના કિયામનો સમ્બ છે.

જે મકામમાં આતે હક અને સિદ્ધતા હકીકીયહ મુકદ્દસહ છે, જે આતે હકથી કાયમ છે ત્યાં સિદ્ધતા અને ઈતેસાફ કંઈ સાબિત નથી. માત્ર નૂરજ નૂર છે. અને નૂર પશુ બેચૂ છે.

પત્ર ૧૧૪

☆ પ્રતિ : અજ્ઞાત શખ્સ

સિદ્ધતા હકીકીયએ હક તઆલાને આપજે આતે હકમાં સાબિત કરીએ છીએ પરંતુ આ વાતથી બારગાહે હક તઆલામાં કોઈ તઅચ્ચુન અને તનજ્જુલ પેદા નથી થતું. સિદ્ધતા હકીકીયહ જો કે કમાલાતે આતની તફ્સીલ છે પરંતુ એ તફ્સીલ અને ઈજમાલનો કુકમ સર્વથી અસલ છે. હકીકતમાં આતે હક તફ્સીલ અને ઈજમાલ એ શબ્દો વગેરે સર્વથી પાક છે.

હકીરની તહકીકમાં આ વાત પશુ સાબિત છે કે ઈલમે હકમાં કોઈ મઅલૂમની સૂરત મુનકકશ નથી અને કોઈ સૂરતે મઅલૂમહની જગા નથી જ્યારે સિદ્ધતામાં કોઈ સૂરતે મઅલૂમહનો કોઈ નકશ નથી તો આતે હકમાં કોઈ ચીઝનું વુજૂદ વા વુજૂદનો સંબંધ કેવી રીતે સાબિત થઈ શકે ?

જ્યારે મુશ્કિનના ઈલમમાં, જે ઈલમીયહ સૂરતોના જિલાલની જેમ છે; તેમણે કોઈ સ્થાન નથી તો એમની અસલમાં કોઈ સ્થાન સાબિત ન થાય તો કઈ તઅજ્જુમની વાત છે ?

સિદ્ધતા હકની અસરથી જૈહરનું વુજૂદ છે. જ્યારે અર્જ જૈહરનો એન નથી હોતો અને અર્જનું જૈહરની સાથે ઈલ્લાક નથી તો સિદ્ધતા બારી તઆલામાં કોઈ ચીઝનું કોઈ પ્રકારનું ઈલ્લાક, સલેને તે નકશના પ્રકારનું જ હોય; કેવી રીતે થઈ શકે ?

જાત અને સિદ્ધાંતે હકનું હરેક મુઝિનની સાથે લેલે લતીફ હોય કે કશીફ, કોઈ સંબંધ નથી. અગર સંબંધ માનવામાં આવે તો માન એટલો જ કે તે ખાલિક છે અને આ તેની મખ્લૂક છે.

કેટલાક સૂફીઓએ વુજૂદને ઐન જાતે સુખકાનુહ તસવ્વુર કરી છે અને વુજૂદના તઅર્યુનને લાતઅર્યુન સમજ્યા છે અને આ અતર્યુને તઅર્યુને ઈદમ અને ખારિજના માસિવા કહ્યું છે.

ફકીરના નઝદીક આ હકીકતે વુજૂદ જિદ્લીયતના તૌર પર ઈજમાલન તમામ જાતીયલ અને સિદ્ધાતીયલ કમાલાતનો જન્મેઅ છે. અને તઅર્યુને શાની મરતબએ જન્મેઆની તફસીલ છે.

મરતબાએ તફસીલમાં સૌથી પ્રથમ સિદ્ધતે હવ (હવાત)નો સુખૂત છે જે તમામ સિદ્ધાતની જનેતા છે. આ સિદ્ધતે હવાતના પછી મરતબએ સિદ્ધતે ઈદમ છે. જે તમામ સિદ્ધાતની જન્મેઅ છે. અને બાકી તમામ સિદ્ધાત આ સિદ્ધતે ઈદમના અંશો છે.

હઝરાતે અંખિયા અલૈદિમુસ્સલાતો વસ્સલામ અને મલાઈકાએ કિરામ (ફરિશ્તાઓ)નો તઅર્યુન, અસ્મા અને સિદ્ધાત છે; જે હરેક નુસ (ખામી)થી પાક છે. એ જ કારણ છે કે હઝરાતે અંખિયા અલૈદિમુસ્સલાતો વસ્સલામ અને મલાઈકાએ કિરામ ગુનાહોથી પાક અને માસૂમ છે. અને બીજા ઈન્સાનોએ અસ્મા અને સિદ્ધાતના જિલાલ તથા હકીકતે મુઝિનહથી વુજૂદ મેળવ્યું છે એટલા જ વાસ્તે ખૈર અને શરથી સંયોજિત છે.

અલ્લાહ તઆલાએ મખ્લૂકને એટલા વાસ્તે પૈદા કરી છે કે પોતાના બંદાઓ પર એહસાન અને કરમ ફરમાવે; ન એકે એમના ઝરીયાથી પોતાના અસ્મા અને સિદ્ધાતની તકમીલ કરે. ખુદાવંદ તઆલાની સિદ્ધાત તમામ કમાલાતો સહિત, બિઝાતિહી કાયમ છે. એમને હુદર અને મજહરની કોઈ જરૂરત નથી. જાત અને સિદ્ધાંતે હકમાં ઈદમ અને મઅલૂમ ખુદ-બ-ખુદ (આપો આપ) છે. કોઈની મોહતાજ નથી. વળી તે પણ બેચૂનિયતની સાથે.

આલમની શી વિસાત છે કે તે સિફતે હકના ઈજમાલની તકસીલ બને ! ને કંઈ તઅય્યુનાતે પુજૂદી, ઈજમાલી હોય કે મુકસ્સલ, એ સૌ આ આલમે દુનિયાના મોજૂદાતે મુશ્કિનહની સાથે મુનાસિબત ધરાવે છે. પરંતુ મોજૂદાતે આખિરત આ મળાદીયે મજહૂરહ પર નાબસ્તા નથી બહકે એમની મળાદીયે તઅય્યુનાતની મદ (ધૂળ) સુધી મળાદીયે તઅય્યુનાતે આલમે દુનિયા પહોંચી શકતા નથી !

પત્ર ૧૧૫

☆ પ્રતિ : મિર્ઝા હિસામુદ્દીન અહમદ (રહ.)

આપે પોતાનો ઈશિયાક બદરે ક્યાં છે કે નું હરમીન શરીફન-માંથી કોઈ એક મકામ પર રહું અને ત્યાં જ દફન થાઉં. આપ સર્વતું (બેગા) જવાતું નજર નથી આવતું. અગર આપ એકલા ચાલ્યા બચો તો બેદતર છે. ફરીર આપના એહલો અયાલ (કુટુંબીજનો) ગાટે દુઆ કરે છે; કે સગવળી વિપત્તિઓથી ખુદા એમને સુરક્ષિત રાખે.

પત્ર ૧૧૬

☆ પ્રતિ : ખવાજ અબ્દુલ મકારિમ (રહ.)

હક તઆલા આપને હદે એઅતિદાલ અને મહંએ અદાલત પર ઈસ્તેકામત અતા કરમાવે.

એ કેટલી ઉચ્ચ દોલત છે કે હક સુખ્દાતુહ તઆલા પોતાના કોઈક બંદાને કેટલીક છુઝૂર્મીઓથી મુમતાઝ કરમાવીને પોતાના બંદાઓની હાજત રવાઈની કુંઝ (ચાવી) તેને સુખત કરે અને તેઓનો તેને બચે પનાહ બનાવે !

વળી એ કેટલી ઉચ્ચ નેઅમત છે કે પુષ્કળ મખ્લૂકાતને, જેને અક્લાહ તઆલા પોતાના કમાલે કરમથી પોતાની અયાલ (સંતાન) કરમાવે છે તેને એ શખ્સને સોંપે અને તેમની તર્જાવત તેને સોંપે.

તે શપ્તસ ધણો જ સઆદતમંદ છે કે જે એ દોષતની ઈનાયત પર અલાહની ઈમાદ અને હમદ કરે.

તે શપ્તસ ધણો જ હોશગંદ છે જે એ નેઅમતનો શુક્રિયા અદા કરે અને પોતાના માલિકની અપાલની ખિદગત શુઆરી પોતાની સઆદત સમજે અને પોતાના મોલાના ગુલામ અને લોંડીઓની ખિદગત અને તર્ખાયતને પોતાનો શર્હ સમજે.

અલાહનો શુક્ર છે કે તે તરફના લોકોની છબ આપની તારીફથી તર છે.

પત્ર ૧૧૭

☆ પ્રતિ : શૈખ ગુલામ મુહમ્મદ

સાહબે અવારિક (અવારિકના કર્તા^૧) રહમતુલાહિ અલ્લહિએ પોતાની કિતાબ 'અવારિક'ના ખીજ પ્રકરણમાં :

‘ઈન્ન હી અલિક લ અિકા સિમન કાન લાહૂ
કલ્મૂન અવ અદ્દસ્સમ્અ વહોવ શહીદ.’

એમાં નસીહત છે તે શપ્તસના માટે જેનું દિલ હાજર છે.

અને જેણે કાનોને તે તરફ ધ્યાનિત કર્યા છે. એ આયતે કરીયા વિશે ફરમાવ્યું છે કે વાસ્તે (નામના એક મુકસ્સિરે) કહ્યું છે કે એમાં ખાસ હોમના માટે નસીહત છે. સૌના માટે નસીહત નથી. આ નસીહત તે લોકોના માટે છે કે જેઓના વિશે અલાહ તઆલાએ ફરમાવ્યું છે :

‘અવમન કાન મયતન ફ અહયયનાહૂ’

જે મુદા હતા, અમે તેને જિન્દા કર્યો.

અને વાસ્તેએ એ પણ કહ્યું છે કે મુશાહિદહથી ફરામોશી

- ૧ સુહરવર્દીયા તરીકાના ઈમામ શૈખરશુખ શૈખ શિદાણુદીન સુહરવર્દી (રહ.)

પૈદા થાય છે અને હિંમળો (પર્વાઓ)થી ફહમ હાસિલ થાય છે. અને તે લોકો અરબાએ તેમજની છે જેમને મુશાહિદહ અને ફહમ નસીબ છે.

આ નસીહત તે લોકોના માટે છે જેઓ ફના અને બકાથી મુશર્ફ છે; કારણ કે અહીં તલવીનના માટે ન ફના છે, ન બકા; ન ફનાની મોત છે; ન બકાની જિન્દગી.

અવારિફના કર્તા શૈખ (શિહાબુદ્દીન) રહ.ની નજદીક ફહમને મકામ ગુહતય (વાતચીત) છે; સમાઅત (સાંબળવું) દિલતુ' (સાંબળવું) છે, બસર (દર્શન) કલ્બતુ' (દર્શન) છે; અને મુહા-દિસહ તથા મુકાલિમહથી મુરાદ હક તઆલાથી ગુહતય કરવું છે.

ફકીરની (મારી) નજદીક આ વાત છે કે ફના અને બકા પછી હાલતે ગુહસ (ખેખગરી)માં ખેખગરી નથી. એન ગુહસમાં શુઉર (સલાનતા) છે.

'અવારિફ'ના કર્તા શૈખ શિહાબુદ્દીન સુહરવર્દો (રહ.)એ જે ફરમાવ્યું છે કે દુનિયામાં દિલ વડે કે આંખો વડે હક તઆલાને જોઈ શકતાં નથી અને એના પર ઈજ્માએ હમ્મત છે; તે બિલકુલ સહિહ છે; કારણ કે સૂફીઓ જેને રૂયત (દીદાર) કહે છે તે ખ્યાલી રૂયત છે અને એ ખ્યાલી રૂયતથી સૂફીઓને વફીન અને તસ્કીન થઈ જાય છે.

સૂફીઓની નજદીક આસમે મિસાલમાં હક (તઆલા)ની સૂરતને જોવું જઈજ રાખ્યું છે કે આસમે મિસાલની તે સૂરત ખ્યાલમાં જામી જાય છે. નહિતર હકીકતમાં ખુદ હરેક સૂરત અને શિક્ષથી પાક છે. જ્યારે આરિફ ઝાતે હકથી વાસિલ થાય છે ત્યારે કોઈ મિસાલી સૂરત કે શિક્ષ પણ મુતખયલ (ખ્યાલમાં) નથી હોતી; કારણ કે હક તઆલાની ઝાતની કોઈ સૂરત ન ખ્યાલમાં છે કે ન મિસાલમાં છે.

ફકીરની (મારી) નજીક જાતે હકનો જેમ કોઈ મિસ્લ નથી; તેમ કોઈ મિસાલ પણ નથી; કારણ કે સૂરતને હદ લાગિમ છે; ભલે કોઈ પણ તરીકા પર હોય. અને જાતે હક હરેક કેદ (બંધન) અને હદથી ઉચ્ચાતિ હિચ્ચ છે.

ખુદાની હદ છે જેણે આપણને સુલતાને ખ્યાલ અતા કરમાવ્યો. જેના ઝરીયાથી આપણે તરક્કીનો અને તનઝબુલનો ઈદરાક કર્યો અને આપણા ખ્યાલના આયનામાં કમાલ અને મઆનીના અકસ (પ્રતિબિંબો) મુનક્કશ કરમાવ્યા.

પત્ર ૧૧૮

☆ પ્રતિ : મૌલાના અબ્દુલકાદિર અબ્બાલવી

હઝરત શેખ શિહાબુદ્દીન મુહમ્મદી રહમતુલ્લાહિ અલૈહિએ પોતાની કિતાબ 'અચારિક'ના બીજા પ્રકરણમાં :

‘મા નજીસ મિનફુઆનિ આયતુન ઈફલા વલહા
અહરુન વ બરતુન વલિફુલિલ હર્ફીન હફુવ વમતલહન.’
કુરઆને મજીદની હરેક આયતના માટે એક ઝાદિર છે અને એક
બાતિન છે અને હરેક હર્ફના માટે એક હદ અને મતલબ^૧ છે.

એ હદીસ શરીફ વિશે ફરમાવ્યું છે કે,

‘હરેક આયત ખુદાના અવસાફની અમાનતદાર છે. એની તિલા-
વતથી નવી નવી તજ્વિસ્યાત બહર થાય છે અને ખુદાની અઝમત
અને જલાલની ખબર આપે છે.’

ઈમામ જઅફર સાદિક રદિયલ્લાહો અન્હો ફરમાવે છે કે,

હું એક વખતે નમાઝમાં એક આયતને વારંવાર ટાહરાવતો
રહ્યો. પછી મેં તે આયતને મુતકફ્લીમથી સાંભળી. બ્યારે આરિફ
પોતાના કાનોને ખુદાની તરફ લગાવે છે અને સંપૂર્ણ મુખાલબ

● ૧ મતલબ : તુલ્ય થવાની જગ્યા, ઉદા. રયાન,

થાય છે ત્યારે પોતાની અને જૈરની અજાનને હઝરત મૂસા અલૈહિ-
રસલામના આડની જેમ જુએ છે. બ્યાંથી અલ્લાહ તઆલાએ :

‘ઈન્ની અનદલાહ’ (બેશક હું અલ્લાહ છું.)

નો ખિતાબ સંભળાવ્યો હતો.

□

(હઝરત ઈમામે રજ્યાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહિની તહકીક એ
છે કે) બ્યારે સૂફીના માટે વૂરે તોહિદ ચમકે છે યાને બ્યારે સૂફી
પર તોહિદનો હાલ માલિખ થઈ જાય છે અને જૈરનો શુદ્ધ એની
નિગાહથી દૂર થઈ જાય છે ત્યારે તે પોતાનાથી યા જૈરથી ને
કલામ સાંભળે છે; તેને તે અમ્લાહનો જ કલામ હોવાનું અને
અમ્લાહનો જ કલામ સાંભળતા હોવાનું સમજે છે.

હઝરત મૂસા અલૈહિરસલામે આડમાંથી ને કલામ સાંભળ્યો
હતો તે બેશક અમ્લાહ તઆલાનો કલામ હતો. ને કોઈ એનાથી
ઈન્કાર કરે તો કાફિર થઈ જાય છે.

અજાનોથી ને કલામ સાંભળવામાં આવે છે તે હકીકતમાં
કલામે હક નથી. સૂફી, હાલના મલગાના કારણે ને કે એને ખુદાનો
કલામ ખયાલ કરે છે.

સૂફી ને કલામને સાંભળે છે અને સૂફી જેને પોતાના ખ્યાલમાં
કલામે ખુદા સમજી રહ્યો છે; તેને કલામે ખુદા હોવાથી કોઈ
ઈન્કાર કરે તો ઈન્કાર કરનાર કાફિર ન થશે. જલ્દે ઈન્કાર
કરનાર સાચો હશે કારણ કે આ કલામ અજાનની હરકતથી અને
મખારિજથી હાસિલ થયો છે.

મૂસા (અલ.)ના આડના કલામ અને અજાનના કલામમાં ઘણો
મોટો ફરક છે. મૂસા (અલ.)ના આડનો કલામ હકીકી કલામ છે.
અજાનનો કલામ તખયુલ (કલ્પના અને આભાસ)થી ખાલી નથી.

ખૂબ જ નવાઈની વાત છે કે અવારિકના કર્તા (રહ.)એ કલામે
તખયુલી (ખયાલી કલામ)ને કલામે હકીકી જનાવી દીધો ! ને કે

શેખ રહમતુલ્લાહિ અલૈહિએ પોતાની એ જ કિતાબ 'અવારિફ'માં ખીજી જગ્યાએ, સૂફીઓથી, હાલના પ્રજ્ઞાના કારણે, તોહિદના જે કલામ ઉચ્ચારાયા છે તેનો ઈનકાર કર્યો છે.

બંદાની ઝાત અને સિફાત સર્વ હાદિસ છે અને હક (તઆલા)ની ઝાત અને સિફાત સર્વ કદીમ છે અને તનઝઝૂલ તથા હુકુસથી પાક છે. એટલે કદીમ અને હાદિસના હુકમને એક સરખા કરવા ઈશ્ક, તલવીનાત અને સુકરના પ્રજ્ઞાથી ખાલી નથી. પરંતુ હાલના પ્રજ્ઞાના કારણે કહેનારા ખુદાના દોસ્ત અને મુહિબ્બ છે.

હાલ અને સુકરના પ્રજ્ઞા વિના, (માત્ર) હાલ અને સુકરવાળાઓની (નકલ કરીને તેઓની) જેમ કલામ કરનારા લોકો ઈલ્હાદ અને ઝિન્દિકદમાં પડી ગયા.

ઈમામ જઅફર સાદિક રદિયલ્લાહો અન્હોની તરફ મારો હુસ્નેઝન છે એટલા માટે હું કહું છું કે તેમની નજદીક મુતખયલ અને મુતલકકફ પોશીદા નથી.

આવાહી

યાને ઈમામ જઅફર સાદિક રદિયલ્લાહો અન્હો અસલી આવાઝને અને ઈન્સાનની નકલી આવાઝને સારી પેઠે જાણે છે. યાને આવાઝે હકમાં અને આવાઝે ખલકમાં ખુદાએ એમને તમીઝ (પરખ શક્તિ) અતા કરમાવી છે.

પત્ર ૧૧૯

☆ પ્રતિ : મોલાના મોહૂદ મુહમ્મદ (રહ.)

'અવારિફ' (કિતાબ)ના નવમા પ્રકરણમાં શેખ (શિહાબુદ્દીન સુકરવર્દી) રહમતુલ્લાહિ અલૈહિએ કરમાવ્યું છે કે,

કેટલાક સદી ફૂલસને માનનારા છે, જેઓ ફૂલસને માનનારા છે; અઘાઠ તઆલા તેમને ખ્વાર કરે. હઝરત બાયઝીદ છુસ્તામી અને મનસૂર હઘાને હિકાયતના તોર પર કહ્યું છે. અગર તેઓ પણ ફૂલસને માનનારા હોતે તો તેમને આપણે છુઝુમ^૧ ન માનતે.

ફકીરની નઝદીક એ વાત છે કે તોહીદના મલ્ખા વખતે ‘મા સિવલાહ’ (ગેરુલાહ)ના પોશીદહ ધઈ જવાથી આવી વાંતા કહેવી ગઈઝ છે.

‘અનલ હક’ (‘હું ખુદા છું.’)

એ વચનોનો અર્થ એ છે કે :

‘હું’ કંઈ નથી અને મોજૂદ હક તઆલા છે.’

એનો અર્થ એ નથી કે :

‘હું’ હક તઆલાની સાથે મુત્તહિદ છું.’ વા

‘હું’ હક તઆલામાં ફૂલસ કરેલો છું.’

એવું કહેવું કૂં છે.

પત્ર ૧૨૦

☆ પ્રતિ : મીર મનસૂર (૨૬.)

અઘાઠ તઆલા આપને ઓલિયા અઘાઠની મુહબ્બતમાં ઈસ્તે-કામત અતા કરાવે; કારણ કે એમની મુહબ્બત સઆદતની પુંછ છે.

પત્ર ૧૨૧

☆ એક પત્રની ઈબારતના સ્પષ્ટીકરણમાં

આપે કેટલીક વાતોનો ખુલાસો માંગ્યો છે. તે એવી વાતો છે

- ૧ ફૂલસ : એક ચીઝ બીજી ચીઝમાં એવી રીતે બળી જાય કે બંને વચ્ચે કોઈ પારખી ન રાખાય; અર્થાત્ બંદા અને ખુદાનું એકાકાર ધઈ જવું, અદ્વૈત

જે લોકોની સમજમાં નથી આવતી. અને સમજમાં ન આવવાના કારણે તેઓ મોઝતરિઝ (વિરોધી) બને છે. જેથી એનો જવાબ લખવામાં આવે છે.

સૈર મુરાદી અને સૈર મુરીદીના ફરકને તે શખ્સ જાણી શકે છે જે સાહજે દિલ હોય. જે શખ્સ અનવારે હક (તઆલા)ના ખરકાત અને કુચ્છથી વાકિફ નથી તે તખીઝ કરી શકતો નથી.

સૈર મુરાદીમાં ઇજતિબા^૧ છે.

સૈર મુરીદીમાં પોતાની કોશિશ છે.

સૈર મુરાદી મઅયકના જેવી છે.

સૈર મુરીદી આશિકના જેવી છે.

સૈર મુરાદી યાને ઇજતિબાએ શિક્ષ^૨ ખાસ કરીને હઝરાતે અંગિયા અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામના મારે છે. પરંતુ કેટલાક ઓલિયાઓને હઝરાતે અંગિયા અલૈહિમુસ્સલામના તુફૈલથી અને ઇતિબાઅથી ઇજતિબામાંથી કંઈક દિસ્સો નસીબ થાય છે.

‘અવારિફ’ના કર્તા (હઝરાત શિદાખુદીન સુદરવદી) રહમતુલ્લાહિ અલૈહિએ પણ મજઝૂગ સાલિક અને સાલિકે મજઝૂગના જવાનમાં આ વાતનું સ્પષ્ટીકરણ કર્યું છે. એમાં મુરીદોનો રસ્તો ઇનાબતર નો રસ્તો અને મુરાદોનો રસ્તો ઇજતિબાનો રસ્તો ફરમાવ્યું છે.

‘અહ્લાહો યજતબી મંઘ્યશાઓ વ યહદી
ઇલૈહિ મંઘ્યોનીબ.’

અહ્લાહ તઆલા (તેને) બરગુઝીદહ કરે છે જેને (તે) યાહે છે અને જે શખ્સ તેની તરફ ડુજૂઅ કરે (છે) તેને (તે) પોતાની તરફ હિદાયત આપે છે.

મોલાના (રહ.) ફરમાવે છે :

- ૧ ઇજતિબા : કશિરો રખ, અલ્લાહનું આકર્ષણ
- ૨ ઇનાબત : ખુદાની તરફ ડુજૂઅ કરવું, કુઆ માંઝબું

ઈશકે મઅશૂકાં નિહાનસ્તો સતીર
મઅશૂકોનો ઈશક પદોમાં છૂપાયેલો છે,
ઈશકે આશિક બા સહો તખલો નફીર.
પરંતુ આશિકોનો ઈશક ધૂમ મચાવી દે છે.
લૈક ઈશકે આશિકાં તન અહ કુનહ,
આશિકોનો ઈશક શરીરને નગણું પાતણું બનાવી દે છે,
ઈશકે મઅશૂકાં ખૂશો ફર્ખંહ કુનહ.
જ્યારે મઅશૂકોનો ઈશક શરીરને રૂષ્ટ પુષ્ટ બનાવી દે છે.

□

જ્યારે કુઝૂર રસૂલે અકરમ સલ્લહાહો અલૈદિ વસલમના
દુફૈલથી તાલિબને ઈજ્જતિયામાંથી હિસ્સો મળે છે અને તે તાલિબ
હકીકતે મુહમ્મદી (સલ.)થી ફૈઝયાગ થાય છે ત્યારે તેને હકીકતે
મુહમ્મદી (સલ.)ના કુર્બાના કારણે કામિલ ફૈઝ નસીગ થાય છે
અને તેને કુઝૂર (સલ.)થી એટલે દરજ્જે મુહમ્મત અને ઉન્સીયત
થાય છે કે જેવી રીતે મને એક વખતે નસીગ થઈ છે.

કુઝૂર (સલ.)ની મુહમ્મતની તે વિપુલતા અને ગલ્યામાં (હું)
એ બયાન કરતો હતો કે અલ્લાહ તઆલાથી મને એટલા મારે
મુહમ્મત છે કે તે મુહમ્મદ સલ્લહાહો અલૈદિ વસલમનો રળ છે !

જ્યાં સુધી (કોઈ તાલિબને) આવી મુહમ્મત ન હોય ત્યાં સુધી
ઈતિહાદ અને ફૈઝ કામિલથી તેને પૂરો (હિસ્સો) મળી શકતો
નથી. જ્યારે તાલિબને ઈજ્જતિયામાંથી હિસ્સો મળી જાય અને
કશિરો હક તેને ખેચી લઈ જાય ત્યારે એવા તાલિબને વસીલાની
જરૂર નથી. જો તે ઈજ્જતિયામાંથી હિસ્સો (મળ્યો) નથી તેને વસી-
લાની જરૂરત છે.

પરંતુ જઝબ (હોવા) છતાં, સુલૂક વિના તકમીલ થઈ નથી
શકતી. એ સુલૂક શું છે? એ શરીઅતની પૈરવી છે. અમે ધણીયે

હિંદુને અને મુસ્લિમોને જોવાં છે કે તેઓ જાગૃત ધરાવે છે પરંતુ શરીરઆતની પેરવી ન કરવાથી ખરાબ અને દુષ્ટ છે. વળી તે જાગૃત જે તેમને નસીબ છે તે પણ સૂરતે જાગૃત છે. જાગૃતે હકીકી મુઅમિન મુસ્લિમને જ અતા કરવામાં આવે છે.

હકીકતે મુહમ્મદી (સલ.)થી જે સાલિક ને ઇતિહાદ અને વસ્લ થાય છે યા જાતે સાલિકને જાતે હકથી, તો તેનો વસ્લ અને ઇતિહાદની શિક્ષ અને સૂરત એવી રીતે હોય છે જેવી રીતે નામને નામધારી (નામિક) સાથે.

□

(હઝરત મુજદ્દિ સાહબ રહમતુલ્લાહિ અલૈહિ પર કુરળાન જાઓ કે કેટલી સરસ ઉપમા આપી છે, કે નામ ન એન મુસમ્મા (નામધારી કે નામિક) છે અને ન મૈર મુસમ્મા છે. ન તેને વસ્લ છે ન ફસ્લ છે.)

□

આ વાત કરફે સહીક અને ઇલ્લામે સરીદયા યકીની તોર પર માલૂમ થઈ ચૂકી છે કે કોઈ મઅરફત યા કુમે હક નખીયે અકરમ સલ્લલ્લાહો એલૈહિ વસલ્લમના વસીલા વિના, યા શરીઆતના પાલનવિના હરગિઝ નસીબ થઈ શકતાં નથી. સાલિક મુન્તહી હોય મુતવસ્સીત હોય કે મુન્તહી હોય, કુઝૂર (સલ.)ની ઇતિયાઅ વગર ખુદાની જનાબમાં રસ્તો મળી શકતો નથી.

મુહાલ્લસ્ત સઅદી કે રાહે સફા,
હે સઅદી જ્યાં સુધી કુઝૂર (સલ.)ના રસ્તા પર આલશે નહિ
ત્યાં સુધી,

તવાં રફત જુઝ દર પયે મુસ્તફા (સલ.).
સફાનો માર્ગ મળશે નહિ.

બેવકૂફ અફલાહુન (ખોટો) પોતાને ઇતિયાએ અંગિયા અલૈહિ-
મુસ્સલામથી મુસ્તમની (અપવાદરૂપ) સમજ્યો અને તેના નફસની

સકાઈ, જે તેને રિયાઝતોથી મળી હતી, તેને તે પૂરતી સમજ્યો. એ સકાઈ એવી હતી જેવી રીતે કાળા તાંબા ઉપર સોનાનો ઘોળ ચઢાવવામાં આવે. આ ઝેર (હાહાહા)ને હાલવામાં મેળવવામાં આવે.

નહિસે અમ્મારહની ખરાબી દૂર કરવા માટે હઝરાતે અંખિયા અલેહિમુસ્સલામની બિઅશત (આગમન) છે. તેમની ઈતિબા વિના જેટલી પણ રિયાઝતો કરવામાં આવશે તેનાથી નહિસે અમ્મારહમાં વધારે ખરાબી પેદા થશે.

મોલાના રૂમી (રહ.) ફરમાવે છે :

હરથે ગીરહ ઈલ્લીતી, ઈલ્લીત શવહ.

ખીમાર માણસ જે કંઈ ખાય છે તેનાથી ખીમારી વધે છે.

■

જઝળહ મુકદ્દમ (આગળ) હોય અને સુલુક મુવખખર (પાછળ) હોય એના કરતાં બેહતર એ છે કે સુલુક મુકદ્દમ હોય અને જઝળ મુવખખર હોય.

જઝળમાં સોથી પ્રથમ કુઝૂર (સલ.)ની જ જાત મુકદ્દમ છે. જેને બોલાવવામાં આવે, મુકર્રબ બનાવવામાં આવે, તે સૌ કુઝૂર (સલ.)ના તુફેલી છે. જેથી સૌ કુઝૂર (સલ.)ના મોહતાજ છે અને કુઝૂર (સલ.)ના જ ઝરીયાથી ફેઝ અને જરકાત હાસિલ કરે છે. આ લિહાઝથી અમર સોને કુઝૂર (સલ.)ની આલ હહેવામાં આવે તો મોઝ અને ફુરુસ્ત છે.

જ્યારે સોનું વુજૂદ, કુઝૂર (સલ.)ના વુજૂદ વગર કાયમ નથી તો કુઝૂર (સલ.)ના વસીલા વગર કોઈને કમાલાત કેવી રીતે હાસિલ થઈ શકે છે!

નમાઝમાં નમાઝીને જે કુખે હક, પદાં વિના નસીબ થાય છે, અને કુઝૂર સહલાહ અલેહિ વસલમે પણ જેના વિશે ફરમાવ્યું છે કે,

‘અસ્સલાતો મેઅરાજુલ મુમિનીન’

નમાઝ મોમિનની મેઅરાજ છે.

તેનાથી મુન્તહી આરિ મુશરફ થાય છે. આ કુળ તેઓને વસીલા વમર નસીબ થાય છે; પરંતુ દાદરાએ તુફેલી હુમૂર (સલ.)થી અને દાદરાએ ઇતિબાએ હુમૂર (સલ.)થી બાહર નથી હોઈ શકતા. આ મઅરફત ખાસ ફકીરની છે.

મન આં ખાકમ કે અબ્રે નવ બહારી,
હું એ માટી છું કે જેના પર વસંતના વાદળો,

કુનહ અજ હુત્ત બર મન કયાહ બારી.
મારા ઉપર કૃપા કરીને જલવર્ષા કરે છે.

□

કોઈને ઉવૈસી કહેવામાં આવે તો પીરે આહિરથી ઇનકાર નથી કારણ કે ઉવૈસી તે શખ્સ છે જેની તરબિયતમાં રહાનિયોનો દખલ છે.

હઝરત ખવાળ અહરાર કુદૈસ સિરુદ્દને પીરે આહિર ઉપરાંત હઝરત ખવાળ નકશબંદ રહમતુલ્લાહિ અલૈહિની રહાનીયતથી મદદ મળતી હતી, એટલા માટે એમને ઉવૈસી કહેતા હતા.

એ જ પ્રમાણે હઝરત ખવાળ નકશબંદ રહમતુલ્લાહિ અલૈહિએ પીરે આહિર છતાં ખવાળ અબ્દુલ ખાલિક મઝહબાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહિની રહે મુબારકથી મદદ મેળવી હતી.

□

મુબારક શરીઅતના ખિલાફ જે કોઈ છુમ્મુગથી, જે શબ્દો ઉચ્ચારાયા છે, તે સુકર (મસ્તિ)ના કારણે બોલાયાં છે. જેવી રીતે હઝરત બાયઝીદ રહમતુલ્લાહિ અલૈહિએ કહ્યું છે કે :

મારો અંડો, લવાયે મુહમ્મદી (સલ.) (હુમૂર (સલ.)ના અંડા) કરતાં વધારે છુલ્લંદ છે'

હઝરત જુનૈદ રહમતુલ્લાહિ અલૈહિએ કહ્યું કે,
'તે જ આરિફ છે અને તે જ મઅરફ છે.'

યા મનસૂર (રહ.)નું 'અનલ હક' (હું ખુદા છું) કહેવું.

આ છુબુર્ગો પાછળથી સુકર (મસ્તિ)ના આ મકામથી નીકળીને મકામે સહવ (સલાનતા)માં તરકકી કરીને આવી ગયાં છે. અને શરીઅતના ખિલાફ (ખોલેલા) શબ્દોથી તોળા કરેલી છે.

અગર તેઓ હાલતે સહવ (સલાન અવસ્થા)માં ન આવતે તો લોકોને હિદાયત ન કરી શકતે. પરંતુ સહવ (સલાનતા) માલિખ આવ્યા છતાંયે સુકર (મસ્તિ) નિમકની જેમ (બાકી) રહે છે. જે સુકર (મસ્તિ) બાકી ન હોય તો ન અસરાયે હક (ઈલાહી બેદા)ને બયાન કરી શકે છે અને ન પોતાને ખીજઓ પર તરજીહ (ઉપરવટ) આપી શકે છે.

જ્યાં ખાલિસ સહવ (હોશિયારી, સલાનતા) છે ત્યાં અસરાયેને બહાર કરવા કુફ છે અને પોતાને ખીજઓથી બેહતર સમજવું શિક્ષ છે.

નિમકે સુકર પશુ કાયદામંદ છે. જે બોજનમાં નિમક ન હોય તો બોજન બે-સ્વાદ રહેશે. અને સહવ (સલાનતા)માં સુકર (બેખુદી) ન હોય તો સહવથી લોકોને પૂરેપૂરો કાયદો ન થાય. યાને જે (બેખુદી) ન હોતે તો મઅરિફતવાળી ઈબારતો કેવી રીતે લખવામાં આવતે અથવા બયાન કરવામાં આવતે ?

‘અવારિફ’ (કિતાબ)ના કત્તાં (શેખ શિહાબુદીન (રહ.)એ ઉઝરત શેખ અબ્દુલકાદિર છુઝાની રહમતુલ્લાહિ અલ્લહિના શબ્દો :

‘મારો કદમ તમામ ઓલિયાઅલ્લાહની ગદ્દન પર છે.
સુકર (બેખુદી)માં બોલાયેલા હોવાનું અનુમાન કયું’ છે.

આ ફકીરે જે દફતરોના દફતર લખ્યાં છે તો શું આપ જાણો છો કે સુકર (બેખુદી)ના મિશ્રણ વિના લખ્યાં છે ? એ વાત હરગિઝ નથી બલ્કે એમાં સુકરનું મિશ્રણ છે.

ફર્યાદે હાકિઝ ઇ હમહ આખિર બહર અહ નીસ્ત,
હાકિઝની આ બેહદા ફરિયાદ નથી બલ્કે,

હમ કિસ્સાએ ગરીબો હદીસે અજાબ હસ્ત,
એ તો એક અદ્ભુત અને વિસ્મયકારક કથા છે !

□

તરીકતના મશાઈખથી હમેશાંથી, મોટા બાજે અસરાત (બેદ)ની એવી વાતો સાદિર થઈ છે જે શરીઅત સાથે મુતાબેકત (અનુરૂપતા) ધરાવતી નથી. એ કોઈ નવી વાત નથી.

જો મારાથી યા ખીજ સૂદીઓ પૈકી કોઈથી, શરીઅતની ખિલાફ કોઈ વાત જાહેર થાય તો એમાં શોર ખોદાર શા માટે કરવામાં આવે? ! બલકે એનાં સારા અર્થો તારવવાં જોઈએ. જો એનો અર્થ સમજમાં ન આવી શકે તો જોની ઈજારત છે તેનાથી તેના કારણો જણવા જોઈએ.

કોઈ મુસલમાન પર તોહમત (આરોપ) મુકવું ન જોઈએ કારણકે જો ફાહિશાહ (બદ ચલન) ઓરતને ડુસ્રા કરવું યા ફાસિકને જલીલ કરવું પણ શરીઅતમાં હરામ હોય તો માત્ર ઈસ્તિખાહ (શંકા)થી જ કોઈને બૂરા કહેવું શું યોગ્ય છે? અને વળી શહેર શહેરમાં એને મશહૂર કરવું કઈ દીનદારી છે?

પત્ર ૧૨૨

☆ પ્રતિ : મોલાના હસન હાંલવી (૨૭.)

હકીકતે મુહમ્મદી (સલ.) જે ગ્રહરે અવ્વલ અને હકીકતુલ હકાઈક છે. એનો મતલબ એ છે કે ખીજ હકાઈક (હકીકતો) બલે અંખિયાએ કિરામ અલૈહિસ્સલાતા વસ્સલામના હોય કે મલાઈકાએ ઈજામ (ફરિસ્તાઓ)ના, સૌ હકીકતે મુહમ્મદી (સલ.)ના જિલાલની જેમ છે. અને હકીકતે મુહમ્મદી (સલ.) તમામ હકાઈક (હકીકતો)ની અસલ છે.

હઝરત રસૂલે ખુદા સલ્લલ્લાહો અલૈહિ વસલ્લમે ફરમાવ્યું છે :

‘અવ્વલો મા ખલકહ્લાહો નૂરી.’

સૌથી પ્રથમ ખુદાએ મારા નૂરને પૈદા કર્યું.

વળી કુમૂર (સલ.)એ ફરમાયું છે કે,

‘પુલિકેતુ મિન્નૂરિલ્લાહિ વલ્લુમ્મિનૂન મિન્નૂરી’

હું અલ્લાહ તઆલાના નૂરથી પૈદા થયો છું

અને મોમિન મારા નૂરથી પૈદા થયાં છે.

હકીકતે મુહમ્મદી (સલ.) તમામ હકાઈક અને અલ્લાહ તઆલાના દરમિયાન વાસ્તો છે. નેથી કુમૂર નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામના વાસ્તો વગર ખુદા સુધી કોઈ પહોંચી શકતો નથી. એ જ કારણે અંગિયાએ ઉલૂલ અજમ આપ (સલ.)ની તબઈયત (તાબેદારી) તલબ કરતાં રહ્યાં અને કુમૂર (સલ.)ની ઉગમતમા દાખલ થવાની આરમ્મ કરતાં રહ્યાં.

સવાલ

તે કયો કમાલ છે જે કુમૂર (સલ.)ની ઉગમત હોવા પર વાખસ્તા (સંકલિત) છે અને હઝરાતે અંગિયા (અલ.)ને નખી હોવા છતાં પ્રાપ્ત થયો ન હતો ?

જવાબ

તે કમાલ હકીકતુલ હકાઈની સાથે વાસિલ અને મુતલિદ થયું છે. જ્યાં સુધી કોઈ કુમૂર (સલ.)નો ઉગમતી ન હોય અને આપ (સલ.)નો મુતલબેઅ ન હોય ત્યાં સુધી કોઈ આ કમાલ સુધી પહોંચી શકતો નથી.

સવાલ

ઉપરના બધાનથી એ લાજિમ આવે છે કે ઉગમતે મુહમ્મદીયહ (સલ.)ના અખસ્સુલ ખવાસ (ખાસોમાં પણ ખાસ બંદાઓ) હઝરાતે અંગિયા અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામના કરતાં અદ્દલ છે !
(આ શંકાનો ખૂલાસો શું છે ?)

જવાબ

એનાથી હઝરાતે અંગિયા અલૈહિમુસ્સલાતો વસ્સલામ પર અખસ્સુલ ખવાસ ઉગમતીને ફઝીલત નથી થઈ શકતી; કારણ કે

(તિએ) શરીરે દોલતે અંબિયા (અલ.) છે; ન કે માલિકે દોલત.

હજારો અંબિયા અલૈહિયુસ્સલામને ખીખાં ઘણા કમાલાતો ઈસાલતન^૧ અર્પણ કરવામાં આવ્યા છે. હરેક નખી (અલ.)ના ઉગમતીને જે કમાલ મળ્યાં છે તે નખી (અલ.)ની ઈતિખાઅથી ખાદિમ હોવાના તોર પર મળ્યા છે; ન કે મખદૂમના તોર પર, ખાદિમ કચારેય મખદૂમના બરાબર થઈ શકતો નથી.

ઉગમતે મુહમ્મદી (સલ.)માંથી કોઈ ઉગમતી બલેને કેવાયે કમાલ પર કેમ ન પહોંચી જાય છતાં તમામ અંબિયા (અલ.)માં સૌથી કમ દરજ્જાના નખી (અલ.)ના પગ સુધી તે કામીલુલ અકમલ ઉગમતીનું શિર પહોંચી શકતું નથી. નખી (અલ.)ની ફતીલતતો કયાં એમની બરાબરી પણ થઈ શકતી નથી.

હકીર પર આ વાત મુનકશિફ (ખહેર) થઈ છે કે હકીકતે મુહમ્મદી (સલ.) કે જે હકીકતુલ હકાઈક છે તે કુળગનું તઅખ્યુન અને ગ્રહર છે; કે જે ગ્રહરાતનો મહદાઅ અને મખલૂકાતની પેદાઈશનો મન્શાઅ છે. જેમકે હદીસે કુદસીમાં આવ્યું છે :

‘કુન્તો કન્જન મખ્ફીય્યન ફઅરહતો
અન ઉઅરફ ફ ખલકતુલ ખદક’
હું એક છૂપો ખજાનો હતા; મેં ચાહ્યું કે
ઝાળખાવું; એટલે મેં ખદકને પેદા કર્યું.

અગર આ કુળ ન હોત તો ઈબ્રાહીમો દરવાજો ન ખૂલતે, અને આલમ અદમમાં રાસિખ અને મુસ્તામિર રહેતે. ખીજ જગાએ હદીસે કુદસીમાં ઈરશાદ છે :

‘લવલાક લમા ખલકતુલ અફલાક.’
હે હખીખ (સલ.)! જો તું ન હોતે
તો હું આસમાનોને પેદા ન કરતે.

હુઝૂર (સલ.)ની હિલુશાન (હિય્ય મરતબા)ને અહીં શોધવું જોઈએ.

● ૧ ઈસાલતન : પોતે, પેતાની જાતે, ચારતા વગર

ત્રીજી હદીસે કુદસીમાં ઈરશાદ છે :

‘લવલાક લમા અઝહતો રખુબિયહ’

હે હખીળ (સલ.)! જો તું ન હોતો તો

હું મારી રખુબિયતને જાહેર ન કરતો.

આ હદીસ શરીફથી કુઝૂર (સલ.)ની હકીકત વિશે જરા ગૌરવિચિત્ર-મનન કરવું જોઈએ.

કુઝૂર નખીયે કરીમ અલૈહિરસલાતો વતતસલીમને મિલકતે ઈબ્રાહીમી (અલ.)ની ઈતિયાઅનો જે કુકમ આપવામાં આવ્યો છે,

નમાઝમાં દુરૂદે ઈબ્રાહીમી (અલ.) જે પદવામાં આવે છે તથા

ઈબ્રાહીમ (અલ.) અને આલે ઈબ્રાહીમ અલૈહિરસલાતો વસ્સલામની જેમ કુઝૂર (સલ.) અને આલે કુઝૂર (સલ.)ના વાસ્તે જે તકવે રહેતો છે;

એવું કારણ એ છે કે હકીકતે ઈબ્રાહીમી (અલ.) વર્તુળની મિસાલ છે અને હકીકતે મુહમ્મદી (સલ.)વર્તુળના કેન્દ્રની મિસાલ છે. જ્યાં સુધી વર્તુળને પાર કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી વર્તુળના કેન્દ્ર સુધી કોઈ પહોંચી શકતું નથી.

હકીકતે મુહમ્મદી (સલ.) અને હકીકતે મખ્મૂકના દરમિયાન હકીકતે ઈબ્રાહીમી (અલ.) જરજખ અને હિન્નજ છે. જ્યાં સુધી કોઈ આ હિન્નજને પાર ન કરે ત્યાં સુધી હકીકતે મુહમ્મદી (સલ.)ને કે જે ખાસિક અને મખ્મૂકનો મકસૂદ છે, ત્યાં પહોંચી શકતો નથી. હકીકતે ઈબ્રાહીમી (અલ.) હકીકતે મુહમ્મદી (સલ.)ની જાણે સિદી છે.

ઈતિયાઅ શખ્દથી કુઝૂર (સલ.)ની શાનમાં કંઈ કમી નથી આવતી. જેવી રીતે કુઝૂર (સલ.)ને ઈરશાદે હક છે કે,

‘સહાબા (રદિ.)થી મસ્વેરા લેતા રહો’

તો શું સહાબા (રદિ.) આ વાતથી અઝહલ થઈ શકે છે? બલકે હરમિઝ નહિ.

યા જેવી રીતે કે કુઝૂર (સલ.)એ ઈરશાદ કરમાવ્યો છે કે,
'અણાહે મારા સીનામાં જે (ચીઝ) નાખી છે તેજ ચીઝને
અખૂબકર (રદિ.)ના સીનામાં પણ નાંખી છે.'

તો શું હઝરત સિદ્દીક (રદિ.) કુઝૂર (સલ.)ના બરાબર થઈ
શકે છે? બલકે હરગિઝ નથી થઈ શકતા.

હઝરત સિદ્દીક (રદિ.)ને જે મળ્યું તે
કુઝૂર (સલ.)ના તૃદૈલી હોવાની હેસિયતથી મળ્યું,
યા 'કુઝૂર (સલ.)ના મુતબેઅ હોવાની હેસિયતથી મળ્યું',
યા (કુઝૂર (સલ.)ના) ખાદિમ હોવાની હેસિયતથી મળ્યું,
યા જુઝબી હેસિયતથી મળ્યું, ન કે કુલ્લી હેસિયતથી.

હકીકતે મુહમ્મદી (સલ.)થી આગળ કોઈને તરક્કી નથી થઈ
શકતી. હકીકતે મુહમ્મદી (સલ.)થી આગળ મકામે 'લાતઅરબુન'
છે; જે આતે હકથી મનસૂબ કરવામાં આવે છે.

મખલૂકે હાદિસને, આતે કદીમમાં ઈલ્લાહ કેવી રીતે થઈ શકે।
કુઝૂર (સલ.)ને પણ હલુશાન છતાં, બશાર અને મુઝિન હોવાના
કારણે આતે વાજિજુલ પુજૂદ અને મકામે હલુદીયતમાં કોઈ
પ્રકારની શિર્ક નથી.

જ્યારે હકીકતુલ હકાઈક મુઝિન છે, તો ખીજી ચીઝ ક્યારે
દાઈરાએ ઈમ્કાનથી બહાર હોઈ શકે છે? અને હાદિસ શબ્દથી
અલિખત (અપવાદરૂપ) હોઈ શકે છે।

શેખ મુહુદ્દીન ઈબ્ને અરબી રહમતુલ્લાહિ અલૈહિએ હકીકતે
મુહમ્મદી (સલ.) અને તમામ હકાઈકને 'અઅયાને સાબિતહ'
કહ્યાં છે. મને ખબર નથી કે એમને પુજૂબનો કુકમ કેવી રીતે
આપ્યો છે. તેમનું કહેવું કુઝૂર અલૈહિસ્સલાતો વસ્સજામના કુકમના
ખિલાફ છે.

મુસ્લિમ પોતાના અજઝા (અંશો) સહિત મુસ્લિમ છે. મુસ્લિમની હકીકતના માટે ક્યારેય તઅય્યુને લુખ્ખી નથી હોઈ શકતું.

અહાહ તઆલા શેખ મુહુદીન સહમતુલાહિ અલેહિને માફ કરમાવે કે એમણે મુસ્લિમને પણ કઠીમમાં ભેળવી દીધાં છે!

અસલમાં અહાહ તઆલાનો કોઈ જિંદ નથી કારણ કે જિંદથી મિસ્લના પૈદા થવાનો વહેમ થાય છે, અને અસલમાં, કમાલે લતાફત ન હોવાનો શક પૈદા થાય છે. બ્યારે હજરત મુહમ્મદ રસૂલુલ્લાહ સલ્લાલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમનો, કમાલે લતાફતના કારણે પડછાયો કે પ્રતિર્જિળ ન હતો, તો મુહમ્મદ (સલ.)ના ખુદાનો પડછાયો અને પ્રતિર્જિળ કેવી રીતે હોઈ શકે છે!

સર્વ મુસ્લિમ મખ્સૂક હાદિસ છે. કોઈ મખ્સૂક પોતાના ખાલિકતું જિંદ નથી. હુજૂર નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલામો વતન-સ્થીમ, તમામ કમાલાતે બશરી હાસિલ હોવા છતાં, ફરી ગમગીન એટલા માટે રહેતા હતા કે શાને કિંબોયઈથી હુજૂર (સલ.) જોટલા વાકિફ થયાં, ખલકમાં એટલો કોઈ વાકિફ ન થયો. અને હકીકતે બશરી, મકામે અબ્દીયત, ઈજ્જ અને ઈન્કિસારીથી આપ (સલ.) જોટલા વાકિફ થયા એટલું કોઈ વાકિફ ન થયું એટલે અબ્દીયતનો હક, હક (તઆલા)ની શાન પ્રમાણે અદા ન થવાના કારણે હુજૂર (સલ.) મહૂન (ગમગીન) રહેતા હતા, વળી ઉમ્મતની ગમખવારગી (ચિંતા) પણ આપને મહૂન (ગમગીન) રાખતી હતી.

આ ઉપરાંત આરિફ જેમ વધારે તરકકી કરતો બધ છે તેમ તેનો હોદ્દા કુસૂર (આત્મદોષ દર્શન) અને નેસ્તી (અવ્યતા) વધારે થતી બધ છે જેમ કે હુજૂર નખીયે કરીમ અલૈહિસ્સલામો વસ્સલામને શબ્દેઅરાબના કુર્બ છતાં કુકમ છે :

وَقُلْ سَرِّبْ نِرْدِي عِلْمًا

અને [હે મુહમ્મદ (સલ.)!] તમે કહો કે
હે ખુદા! મારા ઈસ્મમાં વધારો કર.

અને હુજૂર (સલ.) ઈરશાદ કરમાવે છે :

‘યા હૈત રખખ મુહમ્મદીન લમ યખલુક મુહમ્મદન’
કાશ! મુહમ્મદ (સલ.)નો રખ મુહમ્મદ (સલ.)ને પૈદા ન કરતે!

આ હદીસથી હુજૂર (સલ.)નો (ગમ) પ્રગટ થાય થાય છે. બલે બચરી તકલીફથી હોય વા ઈલમે જાતના હુસલ (પ્રાપ્તી)ની ઉમ્મીદથી; કારણ કે જાતે હકની મઅરેફતમાં સર્વે આજિઝ છે. (બલેને) અંગિયા અલૈહિમુસ્સલામ, વા મલાઈકાએ કિરામ જ કેમ ન હોય. અને બ્યારે મઅરેફતમાં ઈજઝ લાજિમ છે તો હુજન (ગમ) પણ જરૂરી છે. જેથી હુજૂર (સલ.)ને મઅરેફતે કુલ નસીબ ન થવાનો ખુદ ઈકરાર છે :

مَا عَزَفْنَا عَنْ حَقِّ مَعْرِفَتِهِ

અમે તને નથી ઓળખ્યો જેવો કે ઓળખવાનો હક છે.

પરંતુ એક સૂરતે મઅરેફત છે અને એક હકે મઅરેફત છે. સૂરતે મઅરેફત એ છે કે શરીઅતમાં જે સિફતોની સાથે અલ્લાહ તબાલાને માન્યા છે તેને કબૂલ કરી લીધાં છે.

હકીકતે મઅરેફત એ છે કે,

શરીઅતના ઉલૂમ પ્રમાણે દિલમાં યકીન હોય,

સુલૂકના ઝરીયાથી મઅલૂમાતે કલ્લ વડે ઈત્મિનાન હાસિલ હોય, અને

મઅરેફતે જાત અને સિફાતે હક જતાં ઈલમે જાહિરી અને (ઈલમે) કલ્લી પછી મઅરેફતે જાતમાં એનો એહસાસે ઈદરાક, ઈદરાકથી આજિઝ હોય.

જે મઅરેફતને એ મઅરેફત સમજે છે, હકીકતમાં તે મઅરેફત પણ સૂરતે મઅરેફત છે. હકીકી મઅરેફત એજ છે કે મઅરેફતે

હકમાં નખશીખ ઈજા હોય. જેમ કે હઝરત અબૂબકર સિદીકે રદિયલ્લાહો અનહો ફરમાવે છે :

‘અલ ઈજાઓ અને દકિલ ઈદરાકિ ઈદરાફૂન.’
મઅરફૂતથી ઈજા જ મઅરફૂત છે.

પત્ર ૧૨૩

☆ પ્રતિ : નૂર મુહમ્મદ (૨૬.)

અક્ષાહ જલ્લ શાનુહ સુધી પહોંચવાના બે રસ્તા છે. એક રસ્તો નુયુન્વતથી સંબંધ ધરાવે છે અને અમલુલ અસલ સુધી પહોંચાડનારો છે. એ રસ્તાથી પહોંચનારા હઝરાતે અબિવા અલૈહિમુસ્સલામ અને એમના અસહાબ (રદિ) છે.

હક તઆલા ટેટલાહ હિમતીને પણ આ રસ્તાથી સરફરાજ ફરમાવે છે પરંતુ એવા પહોંચનારા ધણા ઓછા છે. આ રસ્તામાં વાસ્તો નથી. એ શખ્સ વાસ્તા વગર ફેઝ હાસિલ કરે છે.

બીજો રસ્તો કુબે' હકનો છે જે વિલાયતથી સંબંધ ધરાવે છે. તમામ કુળ, અવતાહ, અબ્દાલ, નજીબ અને સામાન્ય ઓલિવા અક્ષાહ સર્વ એ જ રસ્તાથી વાસિલ થયાં છે.

રાહે સુલૂક એ જ રસ્તાથી મુરાદ છે. બધે જઝબએ મુત-આરિફ પણ એમાં જ દાખલ છે. આ રસ્તામાં વાસ્તો જરૂરી છે.

આ રાહે વિલાયતના પેશવા, એમનો જિશેહ અને છુતુર્ગોના ફેઝના સરયશ્મા (મૂળ સ્રોત) અમીરુલ મુઅમિનીન હઝરત અલી રદિયલ્લાહો અનહો છે. આ અઝીમુશ્શાન મરતબો એમની જ ઝાતે મુબારકથી સંબંધ ધરાવે છે.

આ મહામમાં બધે આં હઝરત સલ્લાહો અલૈહિ વસલ્લમના બંને કદમે મુબારક હઝરત અલી રદિયલ્લાહો અનહોના સરે મુબારક પર છે. અને હઝરત ખીખી ફાતિમા અને હઝરાતે

હસનેન^૧ રિદવાનુલ્લાહિ અન્હુમ પણ આ મકામમાં હઝરત અલી રદિયલ્લાહોની સાથે શરીક છે.

હઝરત અલી રદિયલ્લાહો અન્હો વુજૂદે અનસરી (ભૌતિક) પેદાઈશ પહેલાં અને પેદાઈશ પછી આ મકામના મકાંઝ રહ્યા છે. આ રાહે વિધાયતથી ને કોઈને ફેઝ પહેંચે છે એ જ જનાબ (રદિ) ના વસીલાથી પહેંચે છે.

જ્યારે હઝરત અલી રદિયલ્લાહો અન્હોનો દોર તમામ થયો તો આ અઝીમુશ્શાન ગરતબો ક્રમ પ્રમાણે હઝરતે હસનેન રદિ-મલ્લાહો અન્હોમાને સુપદ થયો. અને એમના પછી બાર ઈમામો-માથી હરેકની સાથે તરતીબ અને તક્સીલવાર સ્થાન પામ્યો.

એ છુઝુર્ગવારોના જમાનામાં અને એમના ઈન્નકાલ ફરમાવવા પછી ને કોઈને ફેઝ અને દિદાયન પડે-ન્યા તે એ જ છુઝુર્ગોના વાસ્તાથી પહેંચતા રહ્યા છે.

જોકે પોતપોતાના જમાનાના કુળ, અવદાલ વગેરે થતાં રહ્યાં છે. પરંતુ ફેઝના મરકઝ, મક્કા અને માવા આ જ છુઝુર્ગવારો થયાં છે; કારણ કે ફરોતાને મરકઝ (કેન્દ્ર)ની સાથે મુલ્લિક (સંકલિત) થયા વિના ઉપાય નથી.

જ્યારે હઝરત શૈખ અબ્દુલ કાદિર (શુલાની) રહમતુલ્લાહિ અલૈહિની નીગત આવી પહેંચી ન્યારે આ મનસખે મઝદૂર એ છુઝુર્ગ રહમતુલ્લાહિ અલૈહિને ઉવાસે યયા.

ઉપર દર્શાવેલા બાર ઈમામોના અને હઝરત શૈખ અબ્દુલ કાદિર શુલાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહિના દરમિયાની જમાનામાં કોઈ છુઝુર્ગ આ મનસગથી મુશરફ થયાનું જણાતું નથી.

આ રસ્તામાં તમામ અકનાબ (કુતુબો) અને નુજબા (નજીબો)

- ૧ હઝરતે હસનેન : હઝરત ઈમામ હસન (રદિ.) અને હઝરત ઈમામ હુસૈન (રદિ.)

ને ફેઝો અને બરકતોનું પહેંચલું હજરત શૈખ અબ્દુલકાદિર જીસાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહિના જ મુળારક ઝરીયાથી જણાય છે; કારણ કે આ મર્કઝ, હજરત શૈખ અબ્દુલકાદિર જીસાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહિના સિવાય કોઈને પ્રાપ્ત ન થયો. એટલા જ માટે હજરત શૈખ રહમતુલ્લાહિ અલૈહિએ ફરમાવ્યું છે કે,

‘અસ્ત થયો સૂરજ પાછળનાઓનો અને ઉદય થયો સૂરજ મારો.’

સૂરજથી મુરાદ ફેઝ અને હિદાયત છે. અને અસ્તથી મુરાદ છે કે તે મનસબ હવે મને સુપ્રદ થયો છે. જે પહેલાંઓને સુપ્રદ થયેલો હતો. યાને રુશદ અને હિદાયત પહેંચવાનો ઝરીયો હવે આપની ઝાતે મુળારક છે. અને જ્યાં સુધી ફેઝાનના વસીલાનો મામલો ઉપસ્થિત છે, એ હજરત શૈખ અબ્દુલ કાદિર જીસાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહિના વસીલા અને તવસ્સુલથી જ પહેંચશે. એટલા જ માટે હજરત (રહ.) એ જે ફરમાવ્યું છે કે,

‘અસ્ત થયો સૂરજ પાછળનાઓનો.’
તે કુરુસ્ત છે.

આ અલ્ફે સાનીમાં જે ફેઝ મુજદદિ અલ્ફ (યાને હજરત ઈમામે રખ્ખાની) થી પહેંચશે તે હજરત શૈખ અબ્દુલ કાદિર જીસાની રહમતુલ્લાહિ અલૈહિની નિયાયતના તોર પર પહેંચશે. જેમ કે ચંદ્રની રોશની સૂરજની રોશનીથી કાયમ છે.

હજરત ઈસા અલૈહિસ્સલામ અને હજરત મેહદી રહીવલ્લાહો અન્હો આ ફેઝાને વિલાયતથી મુસ્તશ્ના (અપવાદ રૂપ) છે; કારણ કે આ ફેઝ જે બયાન કરવામાં આવ્યો છે તે ફેઝાને વિલાયત છે. અને હજરત ઈસા અલૈહિસ્સલામ તો વસ્સલામ અને મેહદી

- ૧ અલ્ફે સાની : અલ્ફ એટલે હજાર. સાની એટલે ખીન અથવા દ્વિતીય. અલ્ફે સાની એટલે દ્વિતીય હજાર વર્ષ એટલે કે હિ. સ. ૧૦૦૦ થી ૨૦૦૦નો સમયગાળો.

રહીયલાહો અનહો આ ફેઝે વિલાયતના મોહતાબ નથી. તેઓ ફેઝાને તુલુવતથી મુસ્તફીઝ (ફેઝવંત) છે. જે રાહે વિલાયતથી અલગ છે. અને વિલાયતના કરતાં શક્તિશાળી રસ્તો છે.

જેવી રીતે હઝરતે શેખેન-હઝરત અબૂઅકર સિદ્દીક અને હઝરત (ઉમર) કાદક રહીયલાહો અનહોમાં-તખઈયતે નખીયે ફરીમ અલૈહિસ્સલાતો વસ્સલામ રાહે ફેઝાને તુલુવતથી મુશરફ થયાં છે. અને પોત પોતાના દરજ્જાઓમાં ફેઝાને તુલુવતના કારણે શાને ખાસ ધરાવે છે.

વળી એ પણ શક્ય કે ફેઝાને વિલાયતના વસીલાથી ફેઝાને તુલુવત વડે પણ મુશરફ કરવામાં આવે.

પત્ર ૧૨૪

☆ પ્રાંત : શેખ મુહમ્મદ તાહિર ખદખશી (રહ.)

આપે પૂછ્યું હતું કે, રિસાલા 'મખ્દઓ મઆદ'માં લખ્યું છે કે 'જેવી રીતે સૂરતે કઅબા, સૂરતે મુહમ્મદી (સલ.)ની મસજૂદ છે તે જ રીતે હકીકતે કઅબા પણ હકીકતે મુહમ્મદી (સલ.)ની મસજૂદ છે.'

આ ઈબારતથી માલૂમ પડે છે કે હકીકતે કઅબા, હકીકતે મુહમ્મદી (સલ.)ના કરતાં અફઝલ છે પરંતુ આ વાત જાહિર છે કે જહાંનની પૈદાઈશથી મકસૂદ આં હઝરત સલ્લલ્લાહો અલૈહિ વસલ્લમની જાતે બાબરકાત છે. અને આદમ (અલ.) તથા આદરમિયાન (આદમીઓ) સૌ હુઝૂર (સલ.)ના તુફેલી છે. જેમકે વારિદ છે :

‘લવલાક લમા ખલક તુલ અફલાક વ લમા
અઝહતુરુ’બુખિયતહુ’

કે મુહમ્મદ (સલ.) ! જો તમે ન હોતો તો આસમાનોને પૈદા ન કરતો અને પોતાની તુલુખિયતને જાહિર ન કરતો.
(જવાબ) □

હે અઝીઝ ! સાંભળો ! સૂરતે કઅળા પથ્થર અને માટીથી મુરાદ નથી. અગર પથ્થર, માટી ન પણ હોય તો પણ કઅળા કઅળા જ છે. અને ખલાઈક (લોકો)નો મસજૂદ છે.

સૂરતે કઅળા જો કે આસમે ખલકમાંથી છે પરંતુ ખીજી ચીજોની જોમ ખલક નથી. જલકે એક જુપો અમ્ર છે. હિસ (સંવેદન) અને ખ્યાલની સીમાથી પર છે. જો કે આસમે મેહસૂસાતમાંથી છે પરંતુ કંઈ પણ મેહસૂસ નથી ! જો કે ચીજોની તવજજો તે તરફ છે પરંતુ તવજજોમાં કંઈ નથી આવતું !

એ એક 'હસ્ત' છે જેણે 'નેસ્તી'નો સિવાસ પહેર્યો છે, અને એક 'નેસ્ત' છે જે 'હસ્તી'ના સિવાસમાં આહિર છે. જિહલત (દિશા)માં છે છતાં બેજિહલત (દિશાવિહીન) છે. અને સિમ્તમાં હોવા છતાં બે સિમ્ત છે.

મરઝકે સૂરતે કઅળા અત્યંત અજળ હકીકત છે. એની તરખીસમાં અકલ આજિઝ છે. અને જુદિમાનો એના તઅમ્મુનમાં હેરાન છે. જણે આસમે બેચૂ અને બેચૂનો નમૂનો છે. અને બે શિયડી તથા બે નમૂનીની નિશાનીઓમાં જુપાયેલી છે !

હાં, બેશક અગર આવી હકીકત ન હોતે તો મસજૂદ હોવાને લાયક ન હોતે અને બેહતરીને મોજૂદાત કુઝૂર નખીયે અકરમ સલ્લાહો અલૈહિ વસલ્લમ લખ્યાં શીકયાં (એને) પેતાનો કિબ્લો ન બનાવતે.

‘ફિહી આયાતુન બૈયિનાત’

એમાં નિશાનીઓ આહિર છે.

એ (આયત) કાઅળાએ મુકર્માની શાનમાં નરસે કાતિઅ છે.

અને

‘મન દખલહુ કાન આમિના’

જે એમાં આવી ગયો તે અમનમાં છે.

એ કબજાએ મુઅજ્જમાની શાનમાં જ વારિદ છે. કુરઆને શરીફ કબજાએ મુકર્રમાંની તારીફ કરે છે. એને જ અસ્લાહ તઆલાનું ઘર કહેવામાં આવે છે. એને જ અસ્લાહ તઆલાની તજસ્લીમાહ માનવામાં આવે છે. ખાનએ કબજા આલમે મળજમાં હકીકતનો ખુલ છે.

જો કે મોમિનના કબજમાં એચૂનિયતની સાથે હક તઆલાની સમાઈ હદીસે નમવી અર્શદિસ્સલાનો વસ્તુલામ પ્રમાણે સાબિત છે પરંતુ કબજા શરીફને ખુદાનું ઘર દેવાનો ને શર્હ (ગદુમાન) હાસિલ છે તે કબજને કે તાં નમીત છે? કેમ કે કબજાએ મુઅજ્જમામાં ઈરમે દખલ ગિલફન નથી. અરસા જ મારે કબજાએ મુકર્રમાં ખસાઈકનો મસજૂદ છે.

નખીયે કરીમ અર્શદિસ્સલાનો વસ્તુલામ પેતાની તરફ સિજદો નક્કી ન કર્યો ગરબે ગિલ્લામાંની કબજાને નિગરો કર્યો.

તે ગિરાદરે અર્શદ: જ્યારે નખીયે કબજા વિશે કંઈક સાંભળી લીધું તો તમે હકીકત કબજા તબાં પછી કંઈક સાંભળી લો.

હકીકત કબજા તે ખાન એચૂ વાજખુદ મુજ્જદથી મુરાદ છે જ્યાં મુદર અને તસગની મુદર તબાં પડેલી અને મસજૂદ તથા મઅખુદ દેવાને માવક છે.

આ હકીકત મસ્જી શાખુદને અમર હકીકત મુદગમહી (સલ.)ની મસજૂદ કહેવામાં આવે તો એમાં જ મુકસાન અને ખીફ છે. અને હકીકત મુદગમહી (સલ.)ના દરનાં હકીકત કબજાને અદખલ માનવામાં આવે તો એમાં શું વાતો છે!

હાં, બેશક હકીકત મુદગમહી (સલ.) જહાંનના તમામ અકરાદની હકીકતોના કરતાં અદખલ છે. પરંતુ કબજાએ મોઅજ્જમાની

હકીકત આલમે ખલકના પ્રકારની નથી, તો પછી તેને આલમે
ખલકના મુકાબલામાં અદ્વલ કહેવામાં કેમ ખંચકાવામાં આવે !
અને શા માટે સાબિદ અને મસબૂદમાં ફરક કરવામાં ન આવે !!

‘વસ્સલામો અલા મનિતાબઅલ હુદા.’
અને સલામ તેઓ પર જેઓ હિદાયતવાળા છે.

ગુજરાતી અનુવાદ પૂર્ણ થયો

અબ્દુલકાદિર

ચાંદ ૧, જમાદિલ આખર, ૧૩૬૬ હિ.સ.
તા. ૨૯, એપ્રિલ, ૧૯૭૮ ઈ. સ.; રવિવાર
સવારે ૧૦-૫૦ કલાક.

—અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા

પરિશિષ્ટ : ૧

જેઓના નામે પત્રો લખાયેલા છે તેઓની નામાવલી

સૂચના :

- (૧) વ્યક્તિના નામની આગળ વપરાતા માનદાયક શબ્દો પાછળ કોંસમાં લખ્યા છે તે આગળ વાંચવા વિનંતી.
- (૨) પરિશિષ્ટ-૧ની નામાવલીમાંથી શક્ય એટલાનો ટૂંક પરિચય પરિશિષ્ટ-૨ માં એ જ ક્રમાંકથી આપેલો છે.

ક્રમાંક	નામ	પત્રકમાંક	પત્રની સંખ્યા
અ			
૧	અગ્રાત (એક નેક ઝોરનને)	૧૭, ૪૧	૨
૨	અગ્રાત (એક દુરવેશને)	૮૬	૧
૩	અગ્રાત	૧૧૪	૧
૪	અમીન (મુહમ્મદ)ની માતા	૩૮	૧
૫	અગાનુલ્લાહ (મોલાના)	૨૦	૧
૬	અલી (મુલા) કસ્મી	૨૭	૧
૭	અબુલ મકારિમ (ખવાળા)	૧૧૬	૧
૮	અબ્દુર્રહમાન (મીર)	૪૪	૧
૯	અબ્દુલકાદિર(મોલાના)અંગાસવી	૧૧૮	૧
૧૦	અબ્દુલ મકુર (હાકિમ)	૮૪	૧
૧૧	અબ્દુલ સતીફ (હાજી)	૯૬	૧
૧૨	અબ્દુલ્લાહ (ખવાળા)	૫૬, ૬૦	૨
૧૩	અબ્દુલ્લાહ (શંખ)	૧૦૧	૧
૧૪	અશરફ (મુહમ્મદ)	૧૦૭	૧
૧૫	અસ્લમ (કાઝી)	૧૧૨	૧
૧૬	અહમદ દીનની	૧૬	૧

ક્રમાંક	નામ	પત્રકમાંક	પત્રની સંખ્યા
ઈ			
૧૭	ઈબ્રાહીમ (ખ્યાળ) કુખાદિયાની	૨૩	૧
૧૮	ઈબ્રાહીમ (મુસ્લા)	૩૮	૧
૧૯	ઈસ્માઈલ (ઠાઝી) ફરીદાબાદી	૮૯	૧
૨૦	ઈસ્હાક (મીલાના)	૭૦	૧
ઉ			
૨૧	ઉબૈદુલ્લાહ (મુહમ્મદ)	૭૧	૧
ઠ			
૨૨	ઠુરખાન (સદી) જહીદ	૯૭	૧
ગ			
૨૩	ગુલામ મુહમ્મદ (શૈખ)	૧૧૭	૧
જ			
૨૪	જમાલુદ્દીન હુસૈન (ખ્યાળ)	૫૬, ૮૧	૨
૨૫	જહાન (ખાન)	૫૪	૧
ત			
૨૬	તાહિર (મુસ્લા)	૨૫, ૧૦૮	૨
૨૭	તાહિર (મુહમ્મદ) બદખ્શી	૩૭, ૯૧, ૧૨૪	૩
ન			
૨૮	નસરુલ્લાહ (ઠાઝી)	૫૦	૧
૨૯	નૂઅમાન (મીર મુહમ્મદ) ગદખ્શી	૧, ૪, ૫, ૯, ૧૦, ૧૨, ૧૫, ૧૫, ૧૮, ૧૯, ૨૧, ૨૬, ૩૦, ૩૬, ૪૯, ૧૦૨	
૩૦	નૂર મુહમ્મદ (શૈખ) તિહારી	૧૧૧, ૧૨૩	૨
૩૧	નૂરુલ હક (શૈખ)	૧૦૦	૧

ક્રમાંક	નામ	પત્રકમાંક	પત્રની સંખ્યા.
---------	-----	-----------	----------------

બી

૩૨ બદરુદ્દીન (મુલ્લા)	૩૧	૧
૩૩ બદીલ્લ્હીન (શેખ)	૬	૧

મ

૩૪ મકસુદ અલી (મુલ્લા) તથેઝી	૨૨, ૩૨	૨
૩૫ મનસુર (મીર)	૬૩, ૬૭, ૧૨૦	૩
૩૬ મમરીઝ ખાન અફગાન	૫૫	૧
૩૭ માસૂમ (પવાબ મુહમ્મદ)	૨, ૪૩, ૫૩, ૬૨, ૬૪, ૧૮૭, ૭૬, ૭૮, ૭૯, ૮૦, ૮૨, ૮૩, ૮૫, ૯૪, ૧૦૪, ૧૦૬, ૧૦૯, ૧૧૦	૧૮

૩૮ મિનોચહર (મિર્ઝા)	૩૫	૧
૩૯ મુઝીમ (મુહમ્મદ) કસૂરી	૬૬	૧
૪૦ મુરાદ (મુલ્લા) કસ્મી	૨૪	૧
૪૧ મુહિબ્બુલ્લાહ (મીર) માલિકપૂરી	૩, ૭, ૧૩, ૨૯	૪
૪૨ મૂસા (કાઝી)	૬૯	૧
૪૩ મોમિન (મીર) બલખી	૯૯	૧
૪૪ મોદ્દદ (મોલાના મુહમ્મદ)	૧૧૯	૧

શ

૪૫ શકુદ્દીન હુસેન	૫૯	૧
૪૬ શમ્સુદ્દીન અલી (મીર) ખલખાની	૧૧, ૧૪	૨
૪૭ શમ્સુદ્દીન (મુલ્લા)	૩૩	૧
૪૮ શેર મુહમ્મદ (મુલ્લા) લાહોરી	૫૧	૧

ક્રમાંક	નામ	પત્રકમાંક	પત્રની સંખ્યા
	સ		
૪૯	સર્પદ (ખવાળ મુહમ્મદ)	૨, ૪૩, ૪૬, ૪૮ ૬૧ ૬૪, ૧૫ ૭૩, ૭૭, ૭૮, ૮૨, ૮૩, ૮૮, ૯૩, ૧૦૪, ૧૦૬	
૫૦	સફર અહમદ (મોલાના) ૩મી	૧૫	૧
૫૧	સલાહુદ્દીન (ખવાળ) અહરારી	૫૮	૧
૫૨	સાદિક (મુહમ્મદ) ૩૨મીરી	૩૯	૧
૫૩	સાલિહ (મોલાના મુહમ્મદ) હોલાબી	૨૮, ૮૭, ૯૫	૩
૫૪	સિદ્દીક (મોલાના મુહમ્મદ)	૮	૧
૫૫	મુસતાન (મોલાના) સરહિદી	૪૫, ૧૧૩	૨
૫૬	મુસતાને વકત (જહાંગીર)	૪૭	૧

હ

૫૭	હસન (શેખ) બર્કા	૧૦૫	૧
૫૮	હસન (મોલાના) હકેમી, ૩૨મીરી	૧૨૨	૧
૫૯	હમીદ (મોલાના) અહમદ અજમેરી	૫૭, ૧૦૩	૨
૬૦	હાશિમ (મુહમ્મદ) ૩૨મી	૪૨, ૫૨, ૬૮, ૭૫, ૯૦, ૯૨, ૯૬	૭
૬૧	હિસામુદ્દીન (ખવાળ) અહમદ	૪૦, ૭૨, ૧૧૫, ૧૨૧	૪

પરિશિષ્ટ : ૨

જેઓના નામે પત્રો લખાયેલા છે તેઓનો દૂંઠ પરિચય

૧ એક અજ્ઞાત નેક ઔરત

પત્ર નં. ૧૭ અને ૪૧ કોઈક નેક ઔરતને હજરતે લખેલા છે પરંતુ એમના વિશે વિગતો મળી શકી નથી.

૨ એક દુરવેશ

પત્ર નં. ૮૬ હજરતે એક દુરવેશને લખેલો છે. હજરત મોલાના ઝવ્વાર હુસૈન (૨૬.) લિખિત કિતાબ 'હજરત મુજદ્દિ અહ્મદ સાની (૨૬.)'માં મજ્હુર દુરવેશનું નામ 'મુશ્તા હખીબ' દર્શાવેલું છે. મુશ્તા હખીબ (૨૬.) હજરતના ખાસ ખાદિમ હતા. હજરતના ઈન્તેકાલ વખતે પણ આપ હજરતની પાસે મૌજૂદ હતા.

૩ અજ્ઞાત

પત્ર નં. ૧૧૪ હજરતે કોને લખેલો તેની વિગત મળી નથી.

૪ મુહમ્મદ અમીનની વાલિદહ

વિગત મળી શકી નથી.

૫ મોલાના અમાનુસ્લાહ લાહોરી (૨૬.)

આપ હજરત મુજદ્દિ અહ્મદ સાની (૨૬.)ના કામિલ ખલીફા હતા. હી. સ. ૧૦૩૧માં હજરતે બૈતુલાહનો શવક ગાલિબ થયો અને કંઈ પણ સરસામાન લીધા વગર પત્રપાળા હિન્નજના પ્રવાસે હિપડી ગયા. હજરતથી ફારિશ થઈને મદીના મુનવ્વરહ તશરીફ લઈ ગયા. તે પછી અંબિયા (અલ.)ના મઝારે મુબારકોની જિયારતના માટે મિસર અને શામ ગયા અને ત્યાં જ આપનો ઈન્તેકાલ થઈ ગયો.

૬ મુદલા અલી કરમી

આપના વિશે વિગતો મળી શકી નથી.

૭ ખવાબ અબૂલ મકારિમ

મોટે ભાગે આપ મુલા ઈબ્રાહીમ મુહમ્મિસ માનિકપૂરી છે. આપનો પરિચય ક્રમાંક ૧૮માં આપેલો છે.

૮ મીર અબ્દુર્રહમાન

આપ મીર મુહમ્મદ નુઅમાન બદખ્શી, કરમી (૨૬.)ના પુત્ર હતા. વધુ વિગતો મળી નથી.

૯ મૌલાના અબ્દુલ કાદિર અંબાલવી

પરિચય માટે જુઓ પાનું ૧૮૧; ક્રમાંક ૫

૧૦ હાફિઝ અબ્દુલગફુર

આપના વિશે વિગતો મળી શકી નથી.

૧૧ હાજી અબ્દુલ લતીફ ખવારકુમી

આપના વિશે વિગતો મળી શકી નથી.

૧૨ ખવાબ અબ્દુલ્લાહ ઉર્ફે ખવાબ ખુર્દ (૨૬.)

પરિચય માટે જુઓ પા. ૧૮૩, ક્રમાંક ૧૦

૧૩ શૈખ અબ્દુલ્લાહ

આપના વિશે વિગતો મળી શકી નથી.

૧૪ ખવાબ મુહમ્મદ અશરફ કાતુલી

પરિચય માટે જુઓ પા. ૧૮૪, ક્રમાંક ૧૨

૧૫ કાઝી અસલમ

આપ હિરાતમાં પેદા થયા. કાબુલમાં પરવરિશ મેળવી. શૈખ ખેહલૂલ સારીની ખિદમતમાં આરિફાનહ ઉલૂમ મેળવ્યો. પછી

જહાંગીરની ખિદમતમાં પહોંચ્યા. તેણે આપને કાબુલના કાઝી મુકરર ક્યાં. થોડા સમય પછી પોતાની ખિદમતમાં બેલાવીને ઉર્દૂએ મુઅલ્લાનું કાઝીનું પદ સોંપ્યું. શાહજહાને આપનો રૂપિયામાં તોલ કરાવ્યો. છ હજાર અને પાંચસો રૂપિયા જે એમના વજન જેટલા હતા તે આપને ભેટ આપ્યા. ડી. સ. ૧૦૬૧માં લાહોરમાં ઈન્તેકાલ થયો.

૧૬ મોલાના મુહમ્મદ દીબની (૨૬.)

આપ દેવળંદ, જિલ્લા સહારનપુરના રહેવાસી હતા. અહીં ઈસ્મ અને તરીકતમાંથી હતા. શરૂઆતમાં આપે હઝરત મુજદ્દિ અફ઼ેસાની (૨૬.)ની ખિદમતમાં રહીને બહેરી ઈસ્મની કિતાબો પઢી હતી બીજા ઉલમાથી પણ ઈસ્મે દીન હાસિલ કર્યો. તે પછી પુરહાનપુર ચાલ્યા ગયા. ત્યાં શૈખ મુઅઝઝમ મુહમ્મદ બિન ફઝ્લુલાહ (૨૬.)થી બેપત કરી અને ઘણો સમય એમની ખિદમતમાં રહીને ખિલાફત હાસિલ કરી.

ત્યાર પછી આપ હઝરત મુજદ્દિ અફ઼ેસાની (૨૬.)થી બેપત થયા. હઝરતે આપની રૂહાની તબિયત આપના ખલીફા મીર મુહમ્મદ મુઅમાન (૨૬.)ને સોંપી. આપ મીર સાહબની ખિદમતમાં પુરહાનપુરમાં ઘણો લાંબો સમય રહ્યા અને હુમૂર તેમજ નિરુબતે ખત્રાજગાને નકશાબંદિયહની દોલતથી સરકરાઝ થયા.

તે પછી આપ ફરી પાછા હઝરતની ખિદમત શરીફમાં સરહિદ શરીફ ગયા અને ઘણો લાંબો સમય ખિદમતમાં રહીને ખિલાફત અને ઈબ્નઝતથી મુશરફ થયા.

આપની સુહબતમાં એટલો સારો પ્રભાવ હતો કે જે કોઈ આપની ખિદમતમાં હાજર થતો તે મદ્દએ જઝબથી બેઈખિતયાર થઈને તડપવા લાગતો અને કેટલાક તો બિલકુલ બેહોશ થઈ જતાં અને વળી કેટલાક રુદન, આકંદ અને વિલાપ કરવા લાગી જતા. મતલબ કે આપની તવજ્જુહ અને તસદ્દીકમાં અપાર અસર હતી.

ધણે સમય આપ આગ્રામાં રહ્યા અને તે પછી બંગાળ તરફીક લઈ ગયા. અસંખ્ય લોકોએ આપથી ફેજ હાસિલ કર્યો. ૭૦ વર્ષની ઉંમરે વફાત થઈ અને અકબરખાદ (આગ્રા)માં દફન થયા.

૧૭ ખવાળ ઈબ્રાહીમ કુળાદિયાની

તિરમિઝની પાસે આવેલા એક મકામ 'કુળાદિયાન'ના આપ વતની હતા. વિશેષ માહિતી મળી શકી નથી.

૧૮ મુલ્લા ઈબ્રાહીમ

'નુઝહતુલ ખવાતિર' નામની કિતાબમાં આપનો જે પરિચય આપેલો છે તેનાથી જણાય છે કે મુલ્લા ઈબ્રાહીમ અને ખવાળ અબુલ મકારીમ (નં. ૭) બંને એક જ વ્યક્તિ છે. આપ મોટા જાહિદ, મુતકી અને પરહેઝગાર આલિમ હતા. ઈફમે હદીસ શીખવવામાં મશગૂલ રહેતા હતા. લોકોથી ઓછું મળતા હતા. અકબર બાદશાહના ખોલાવવાથી અકબરખાદ (આગ્રા)ના ઈમાદત ખાનામાં જતા તો રસ્તે તકલ્લુફાત અને બાદશાહી આદાબની પાળંદી કરતા ન હતા અને હંમેશા વાઅઝ અને નસીહત ફરમાવતા.

૧૯ કાઝી ઈસ્માઇલ ફરીદાબાદી

આપના વિશે વિગતો મળી શકી નથી.

૨૦ મોલાના ઈસ્હાક

આપ કાઝી મુસાના પુત્ર હતા. સંદીલકના કાઝીલ ખુઝુર્ગોમાંથી હતા. હઝરત મુજિદિ અલ્દેસાની (રહ.)ના એક અગ્રેસર ખલીફા બાબા શેખ ફરીમુદીન હસન અબ્દાલી (રહ.)થી બેઅત થયા. બેઅત થયા પછી ૨૧ દિવસ સુધી સતત ખવાળમાં કુબૂર (સલ.)ની ઝિયારતથી મુશર્ફ થયા. જેથી આપે હઝરત મુજિદિ અલ્દેસાની (રહ.)ને એક પત્ર લખ્યો અને એક અલગ કાગળ ઉપર પોતાનો એ ખવાળ પશુ આ પ્રમાણે લખી જણાવ્યો :

શુક્રીર ઈસ્લાક ઈબને કાઝી મૂસા અર્ધ કરું છું કે હઝરત હાદીએ ઝમાન, કુલ્પે દૌરાન, હમારા મખદુમ શૈખ અહમદ સરહિદી સક્લમહુલાહો તઆલા (ખવાળમાં) તશરીફ લાવ્યા. આપની દાદી સફેદ, પવિત્ર નાક જિયું, રંગ લાલાશ પડતો છે. જાણે મુરાકિબહમાં બેઠેલા છે. જ્યારે હું હાજર થયો તો એન મુરાકિબહમાં કલમ ઉઠાવીને આ પ્રમાણે કેટલાક શબ્દો લખીને મને આપ્યા અને મારા પર ખૂબ તેજ તવજ્જુહ ફરમાવી. એ શબ્દો આ પ્રમાણે છે :

‘શૈખ અહમદ સરહિદીની તરફથી ઈસ્લાક સંદીલીની તરફ : હે ઈસ્લાક ! તમે મારા પુત્ર છો અને મારા તમામ રુમુઝતે હકીકી અને દખીકીમાં મારા ખલીફા છો. હું મગફૂર છું, તમે અને તમારા મુતવસ્તિલીન (મુરીદો) પણ મગફૂર છો. મારા હખીળ (દોસ્ત) મોલાના અબ્દુલ કરીમને મારા સલામ કહેશો’.

મોલાના ઈસ્લાક (રહ.) એ આ ખવાળ અલગ લખીને પોતાના પત્ર જોડે રહમઅલી નામના કુરવેશના હાથે હઝરતની ખિદમતમાં મોકલ્યો. રહમઅલી ‘તૌહિદે પુગૂદે ખવાલી’ના મસ્તીના મકામમાં હતા. મોલાના ઈસ્લાકે પોતાના પત્રમાં સિફારિશ કરી હતી કે એમને જિય મકામ પર પહોંચાડી આપે.

હઝરતે એ કુરવેશને જિય મકામ પર પહોંચાડી દીધો અને મોલાના ઈસ્લાક (રહ.)ના પત્રના જવાબમાં આ પત્ર નં. ૭૦ લખીને એ જ કુરવેશના હાથે ફરી પાછો રવાના કર્યો.

૨૧ ખવાળ ઉમૈદુલ્લાહ ઉર્ફે ખવાળ કલા (રહ.)

આપ હઝરત ખવાળ બાકી મિલ્લાહ (રહ.)ના મોટા પુત્ર છે. ૧, રખીલિલ અવ્વલ, હી. સ. ૧૦૧૦માં પૈદા થયા. હઝરત ખવાળ સાહબ (રહ.)એ આપનું નામ હઝરત ખવાળ ઉમૈદુલ્લાહ અહરાર (રહ.)ના નામ પર પાડ્યું.

હઝરત ખવાળ બાકી મિલ્લાહ (રહ.)ના ઈન્તકાલ વખતે આપની ઉંમર માત્ર બે વરસ અને ચાર માસ હતી. એટલે હઝરત ખવાળ

બાકી બિલાહ (૨૬.)ના ખલીફા હઝરત ખવાબ હિસામુદ્દીન (૨૬.) એ આપની પરવરીશ કરી.

ઉચ્ચ તાલીમ અને તર્બિયત આપ્યા પછી આપને હઝરત મુજદ્દિ અલ્દેસાની (૨૬.)ની ખિદમતમાં મોકલ્યા. આપે હઝરતની ખિદમતમાં રહીને ફેઝ હાસિલ કર્યો અને ઉચ્ચ મકામે હાસિલ કર્યા હઝરતે આપને ખિલાફતથી નવાઝ્યા.

આપની એક સાહબઝાદીની શાદી હઝરત મુજદ્દિ અલ્દેસાની (૨૬.)ના સૌથી નાના સાહબઝાદા શાહ મુહમ્મદ વલ્લા (૨૬.) જોડે થઈ હતી.

આપ જાહેરી અને ખાતિની બંને ઉલુમના આસિમ હતા, આપે કિતાબો પથ્ય ધણી લખી હતી. ૧૮, જમાહીય ઉલા, હી.સ. ૧૦૭૩માં આપનો ઇન્તેકાલ થયો, આપનો મઝારે મુબારક હઝરત ખવાબ બાકી બિલાહ (૨૬.)ના મઝારે મુબારકની નજીક, દિલ્હીમાં છે.

૨૨ સૂફી કુરમાન જદીદ (૨૬.)

આપ પશુ હઝરત મુજદ્દિ અલ્દેસાની (૨૬.)ના ખલીફા હતા. વધુ વિગતો જણાવા મળી નથી.

૨૩ મોલાના શૈખ ગુલામ મુહમ્મદ (૨૬.)

મોટે ભાગે મોલાના ગુલામ મુહમ્મદ અમરોહી ઈબ્ને દયાર હુસેની મુરાદ છે. આપ અમરોહામાં પેદા થયા, ત્યાં જ તર્બિયત મેળવી. પ્રાથમિક તાલીમ પછી દિલ્હી પહોંચ્યા અને ખીબ આલી-મોઘી ઈલ્મ મેળવ્યો. તે પછી હઝરત બાકી બિલાહ (૨૬.)ની સુહબત અખિર્યાર કરીને તરીકતની તાલીમ હાસિલ કરી. ઘણા સારા શાઈર હતા. હી. સ. ૧૦૪૦માં ઇન્તેકાલ થયો.

૨૪ ખવાબ જમાલુદ્દીન હુસૈન બદખ્શી, કોલાબી (૨૬.)

હઝરત ખવાબ બાકી બિલાહ (૨૬.)ના ખલીફા તેમ જ હઝરત

મુજદ્દિદ અફેસાની (૨૬.)ના પીરભાઈ હઝરત ખવાળ મિર્ઝા હિસામુદ્દીન અહમદ ઉફે હઝરત અગરાર (૨૬.)ના સાહબ ઝાદહ હઝરત ખવાળ જમાલુલ્લહીન હુસૈન બદખ્શી કોલાવી છે.

હઝરત ખવાળ હિસામુદ્દીન (૨૬.)એ આપને હઝરત મુજદ્દિદ અફેસાની (૨૬.)ની ખિદમતમાં મોકલ્યા હતા. આપે હઝરતથી તર્બિયત હાસિલ કરી હતી.

૨૫ ખાન જહાન

પરિચય માટે જુઓ પાનું ૧૮૭, ક્રમાંક ૧૯

૨૬ મુલ્લા તાહિર લાહોરી (૨૬.)

આપ પશુ હઝરતના મહાન ખલીફાઓમાંથી હતા. હઝરતે આપને નકશબંદી, કાદરી અને ચિશ્તી એમ ત્રણે સિલસિલાની ઈબ્તિજત ઈનાયત ફરમાવીને લાહોર રવાના કર્યા. ત્યાં અસંખ્ય લોકોએ આપથી ફેઝ હાસિલ કર્યો. આપ પોતાના પ્રદેશના 'કુત્બ' હતા.

આપ મહાન આલિમ પશુ હતા. હઝરત મુજદ્દિદ અફેસાની (૨૬.)ના સાહબઝાદાઓને આપે તાલીમ આપી હતી. ૭૫૫૧ વર્ષની ઉંમરે, ૨૦મી મુહર્રમ, હિ. સ. ૧૦૪૦માં લાહોરમાં આપને ઈન્તેકાલ થયો અને ત્યાં જ દફન થયા.

૨૭ મુલ્લા મુહમ્મદ તાહિર બદખ્શી (૨૬.)

પરિચય માટે જુઓ પાનું ૧૮૮, ક્રમાંક ૨૭

૨૮ કાઝી નસરુલ્લાહ

આપના વિશે વિગતો મળી શકી નથી.

૨૯ મીર મુહમ્મદ નુઅમાન બદખ્શી, કરમી (૨૬.)

પરિચય માટે જુઓ પાનું ૧૮૯, ક્રમાંક ૨૯

૩૦ શૈખ નૂર મુહમ્મદ પઠની, તિહારી (૨૬.)

પરિચય માટે જુઓ પાનું ૧૬૦, ક્રમાંક ૩૦

૩૧ શૈખ નૂરુલ હક (૨૬.)

આપ હજરત શૈખ અબ્દુલ હક મુહમ્મિસ દહેલી (૨૬.)ના સાહબઝાદા હતા. ઘણા મોટા આલિમ અને ફકીહ હતા. પોતાના પિતા પાસેથી જાહેરી ઉન્નમમાં પરિપૂર્ણ થઈને સિલસિલાએ કાઢીરખીયહમા પોતાના પિતાથી જ મુરીદ થઈને સુલૂક પૂર્ણ કર્યા પછી ખિલાફતથી મુશારફ થયા.

તે પછી હજરત ખવાળ મુહમ્મદ માસૂમ મુજદ્દી (૨૬.)ની ખિદમતમાં હાજર થઈને નકશગંદી, મુજદ્દી સિલસિલામાં હાખલ થયા અને ઘણાં દુઅ મકામે હાસિલ કર્યા.

શાહ જહાંનના જમાનામાં અકબરાબાદ (આગ્રા)ના કાઝી નિમાયા. ઘણા મોટા સેખક પણ હતા. ડિ. સ. ૧૦૮૩માં તેવું વર્ષની ઉમરે, દિલ્હીમાં ઇન્તેકાલ થયા.

૩૨ મોલાના બદરુદ્દીન સરહિદી (૨૬.)

પરિચય માટે જુઓ પાનું ૧૬૧, ક્રમાંક ૩૫

૩૩ શૈખ બહીઉદ્દીન સહારનપૂરી (૨૬.)

પરિચય માટે જુઓ પાનું ૧૬૧, ક્રમાંક ૩૬

૩૪ મુદ્દલા મકસૂદઅલી તબ્રેઝી

આપના વિશે વિગતો મળી શકી નથી.

૩૫ મીર મનસૂર

જહાંગીર બ્યારે મહાબતખાનની નજરકેદમાં હતો ત્યારે મીર મનસૂર જદ્દખ્શીએ જહાંગીરને ઘૂર્ખા બાધામાં ઠેલું હતું કે અત્યારે થાતનાઓ સહન કરવાનો સમય છે.

વિશેષ વિગતો મળી નથી.

૩૬ મમરીઝ ખાન અફઘાન

મમરીઝખાન ગિન ઈસાખાન નિયાઝી, ખાન જહાનનો મિત્ર હતો. ઊંચા હોદ્દા ઉપર નિયુક્ત હતો. શાહ જહાનના શાસનમાં, ડિ. સ. ૧૦૪૦માં જ્યારે ખાન જહાન લોહી, બળવો કરીને ધોલપૂર તરફ ભાગી ગયો ત્યારે એમના સાથીઓ અને સહાયકોએ શાહી સેનાનો મુકાબલો કર્યો જેમાં મમરીઝખાન માર્યો ગયો.

૩૭ ખવાજ મુહમ્મદ માસૂમ (૨૬.)

પરિચય માટે જુઓ પાનું ૧૯૨, ક્રમાંક ૩૯

૩૮ મિર્ઝા મિનોચહર

મિર્ઝા મિનોચહર ગિન મિર્ઝા ઈસ્જ શાહ નવાઝ ખાન ગિન અબ્દુર્રહીમ ખાન, ખીરમખાની ખાનદાનની પાદશાહ છે જહાંગીરે એમને 'મિર્ઝા ખાન'નો ખિતાબ અને ઉચ્ચ પદથી નવાઝયા હતા. ડિ. સ. ૧૦૮૩માં ઈન્તકાલ થયો.

૩૯ મુહમ્મદ મુકીમ કસૂરી

મુહમ્મદ મુકીમ કસૂરી પોતાના વાલિદ શાહ અબૂલ મગાલીના ઈન્તકાલ વખતે નાની વયના હતા. જલ્દી ઉત્તમની તકમીલ પછી મુરસિદની તલાશ માટે લાહોર પહોંચ્યા. ત્યાં 'હયાતુલ મીર ઝિન્દહપીર'ની ખિદમતમાં હાજર થઈને મુરીદ થયા અને ખિલાફત મેળવી. ડિ. સ. ૧૦૫૫માં ઈન્તકાલ થયો.

૪૦ મુલ્લા મુહમ્મદ મુરાદ બખ્ષી, કરમી

પરિચય માટે જુઓ પાનું ૧૯૪, ક્રમાંક ૪૧

૪૧ સૈયદ મીર મુહિબુલ્લાહ માલુકપૂરી

પરિચય માટે જુઓ પાનું ૧૯૪, ક્રમાંક ૪૬

૪૨ કાઝી મૂસા શુહૈન

આપના વિશે વિગતો મળી નથી.

૪૩ મીર મોમિન બદખી

આપના વિશે વિગતો મળી નથી.

૪૪ મોલાના શૈખ મુહમ્મદ મૌદૂદ (રહ.)

આપ હઝરત મુજહિદ અલ્ફેસાની (રહ.)ના હકીકી ભાઈ હતા. વધુ વિગતો મળી નથી.

૪૫ ખવાઝ શર્ફુદ્દીન હુસૈન ખદખશી

પરિચય માટે જુઓ પાનું ૧૯૬, ક્રમાંક ૫૧

૪૬ મીર શમ્સુદ્દીનઅલી ખલખાલી

આપના વિશે વિગતો મળી નથી.

૪૭ મુલ્લા શમ્સુદ્દીન

આપ હુસૈની સાદત હતા. ડેટલાએ સમય સુધી સંસારથી વૈરાગ્ય ધારણ કરીને પ્રવાસ કરતા રહ્યા. જહાંગીરના અવસાન પછી શાહ જહાનની સેવા સ્વીકારી અને ત્રણ હઝારી પાયદળ તથા ત્રણ હઝારી સવારના સેનાપતિ પદ હેપર નિયુક્ત થયા. ૧૯, ૨મઝાન શરીફ, હિ. સ. ૧૦૬૭માં ઈન્તેકાલ થયો.

૪૮ મુલ્લા શૈર મુહમ્મદ લાહોરી

આપના વિશે વિગતો મળી નથી.

૪૯ ખવાઝ મુહમ્મદ સર્ગદ (રહ.)

પરિચય માટે જુઓ પાનું ૧૯૬, ક્રમાંક ૫૪

૫૦ મુલ્લા સફર અહમદ રૂમી (રહ.)

આપ સહીહુન્નસગ સૈયદ હતા. રૂમદેશના મહાન મશાઈખ-માંથી હતા. મદીના મુનવ્વરહ ઝિયારત માટે આપ હાજર થયા ત્યારે હુઝૂર સલ્લલાહુ અલ્લેહિ વસલ્લમે આપને હઝરત મુજહિદ અલ્ફેસાની (રહ.)ની ખિદમતમાં સરહિદ શરીફ જવાની સૂચના આપી એટલે આપ હિન્દુસ્તાન તરફ રવાના થયા.

હિ. સ. ૧૦૧૨માં આપ લાહોર પહોંચ્યા. હઝરત પશુ ત્યારે લાહોરમાં જ હતા. ત્યાં જ આપ હઝરતથી બેયત થયા. બાતિની સુલૂકની તકનીક પછી હઝરતે આપને ખિલાફતથી નવાઝ્યા.

હઝરતે પોતાના પુત્ર ખવાળ મુહમ્મદ માસમની શાદી મુલ્લા સફર અહમદ રૂમીની નેક પુત્રી જોડે કરી. આમ આપ હઝરતના વેવાઈ થયા. હિ. સ. ૧૦૪૦માં સરહિંદ શરીફમાં આપનો ઈન્તકાલ થયો.

૫૧ ખવાળ સલાહુદ્દિન અહરારી
આપના વિશે વિખતો મળી નથી.

૫૨ મોલાના મુહમ્મદ સાદિક કશ્મીરી
પરિચય માટે જુઓ પાનું ૧૯૮, ક્રમાંક ૫૫

૫૩ મુલ્લા મુહમ્મદ સાલિહ બદખ્શી, ડોલાખી (૨૬.)
પરિચય માટે જુઓ પાનું ૧૯૮, ક્રમાંક ૫૭

૫૪ મુલ્લા મુહમ્મદ સિદીક કશ્મી, બદખ્શી (૨૬.)
પરિચય માટે જુઓ પાનું ૧૯૯, ક્રમાંક ૫૮

૫૫ મોલાના મુલતાન સરહિંદી
આપના વિશે વિખતો મળી નથી.

૫૬ મુલતાને વઠત (જહાંગીર બાદશાહ)

હઝરત સલીમ ચિસ્તી (૨૬.)ની દુઆની બરકતથી, હિ. સ. ૯૭૭, ઈ. સ. ૧૫૬૬માં એમનો જન્મ થયો હતો એટલે બાદશાહ અકબરે એમનું નામ 'સલીમ' રાખ્યું હતું. માતાનું નામ જોધાબાઈ હતું. અકબર બાદશાહે એમને ઉચ્ચ કક્ષાની તાલીમ અને તર્બિયત અપાવી.

અકબર બાદશાહના અવસાન બાદ હિ. સ. ૧૦૧૪માં તખ્ત-નશીન થયો અને 'નૂરુદ્દીન જહાંગીર' લખ્ય રાખ્યો. હિ. સ. ૧૦૨૦ માં મેહરુન્નીસા જોડે નિકાહ કર્યા અને તેનો લગ્ન 'નૂર જહાન' રાખ્યો. નૂર જહાન અત્યંત સ્વરૂપવાન અને છુદ્દિમાન હતી અને બાદશાહ પર એનું બારે વર્ષ સ્વ હતું. બાદશાહના મોટાભાઈના હુકમો એની સૂચના પ્રમાણે થતા હતા.

જહાંગીરનો ન્યાય જગમશહર છે. એથી એને જહાંગીર આદિલ કહેવામાં આવે છે. કેટલીક ઝેરસમન્નેને કારણે એણે હઝરત મુજદ્દિ અલ્દેસાની (રહ.)ને જાલીયરના કિલ્લામાં કેદ કર્યા હતા પરંતુ દુકમાં જ પોતાની જૂલ સમન્નઈ જતાં આપને કેદમાંથી મુક્ત કરીને ઈન્આમ અને ઈકરામથી નવાજવા હતા.

હી. સ. ૧૦૩૭, ઈ. સ. ૧૬૨૭માં કાશ્મીરમાં ઈન્તેકાલ થયો અને લાહોર નજીક શાહદરમાં દફન કરવામાં આવ્યા.

૫૭ શૈખ હસન બર્કી (રહ.)

પરિચય માટે જુઓ પાનું ૨૦૦, ક્રમાંક ૬૦

૫૮ મોલાના હસન દહેલવી, કશ્મીરી (રહ.)

શૈખ હસન કશ્મીરી—ગાદમાં દહેલવી, ફઝલ અને જુજુમીમાં મશહર હતા. તરીકતની તકમીલ શૈખ આય સહનવી (રહ.)થી કરી. તે પછી હઝરત ખ્વાજા બાહી ગિલાહ (રહ.)ની સુહબતમાં રહીને ફેઝ હાસિલ કર્યો.

આપ હકાઈક અને મઆરિફમાં મુમતાઝ હતા. હઝરતને ખ્વાજા બાહી ગિલાહ (રહ.)ની ખિદતમાં લઈ જનાર આપ જ હતા. હિ. સ. ૧૦૫૧માં ઈન્તેકાલ થયો.

૫૯ મોલાના હમીદ અહમદ અજમેરી

આપે હઝરત મુજદ્દિ અલ્દેસાની (રહ.)થી સુલૂકે બાતિની હાસિલ કરીને ખિલાફત મેળવી હતી. વધુ વિગતો જાણવા મળી નથી.

૬૦ મોલાના મુહમ્મદ હાશિમ કશ્મી, બદખ્શી (રહ.)

પરિચય માટે જુઓ પાનું ૨૦૦, ક્રમાંક ૬૩

૬૧ મિર્ઝા હિસામુદ્દીન અહમદ (રહ.)

પરિચય માટે જુઓ પાનું ૨૦૧, ક્રમાંક ૬૫

આધાર ગ્રંથો

- ૧ 'અનવારે મા'સૂમિયહુ'
લેખક : મોલાના કૈયદ ઝવ્વાર હુસૈન શાહ સાહબ (૨૬.)
- ૨ 'અહસનુલ્લકવીમ'
લેખક : હઝરત મોલાના શાહ મુહમ્મદ હિદાયતઅલી (૨૬.)
- ૩ 'જવાબ ખાત્રી બિહલાહ ઔર સાહબઝાદગાન વ ખુદ્દા'
લેખક : મોલાના નસીમ અદમદ ફરીદી, અમરોલી
- ૪ 'તજલિલયાને રખખાની' ભાગ-૧, ૨
લેખક : મોલાના નસીમ અદમદ ફરીદી, અમરોલી
- ૫ 'તઝકિરઅે ઇમામે રખખાની મુજદિદ અદ્દેસાની' (૨૬.)
સંપાદક : મોલાના મુહમ્મદ મંજૂર નુઅમાની
- ૬ 'હઝરત મુજદિદ અદ્દેસાની' (૨૬.)
લેખક : મોલાના કૈયદ ઝવ્વાર હુસૈન શાહ સાહબ (૨૬.)
- ૭ 'હઝરાતુલ મુદસ' ભાગ-૨
લેખક : હઝરત મુલ્લા બદરુદ્દીન સરહિદી (૨૬.)
[ખલીફાએ હઝરત મુજદિદ અદ્દેસાની (૨૬.)]

પરિશિષ્ટ : ૩

કેટલીક આંકડાકીય માહિતી

- મકતૂબાત શરીફના ત્રણે ભાગો મળીને કુલ ૫૩૬ પત્રો છે.
- ત્રણે ભાગો મળીને આશરે ૨૦૦ વ્યક્તિઓના નામે પત્રો છે.
- દરેકના નામે ૧ પત્ર હોય એવી ૯૦ વ્યક્તિઓ છે.
- દરેકના નામે ૨ પત્રો હોય એવી ૩૪ વ્યક્તિઓ છે.
- દરેકના નામે ૩ પત્રો હોય એવી ૧૩ વ્યક્તિઓ છે.
- દરેકના નામે ૪ પત્રો હોય એવી ૯ વ્યક્તિઓ છે.
- દરેકના નામે ૪ કરતાં વધારે પત્રો હોય એવી ૨૮ વ્યક્તિઓ છે. એમનાં નામો અને પત્રોની વિગત નીચે આપી છે.
- ૭ પત્રો ચોક્કસ ઠોળા નામે છે તે બાકી શકાતું નથી.
- ૧૩ પત્રો બબ્બે વ્યક્તિઓના સંયુક્ત નામે છે.
- ૧ પત્ર એક હિંદુના નામે છે.
- સૌથી વધારે (૩૪) પત્રો મીર મુહમ્મદ તુઝમાન બદખ્શી (૨૬.)ના નામે છે.
- ૧ પત્ર બાદશાહ જહાંગીરના નામે છે.
- ૫૦ કરતાં વધુ વધારે પત્રો જહાંગીરના દરબારીઓના નામે છે.
- દરબારીઓ પૈકી સૌથી વધારે (૨૩) પત્રો સૈયદ ફરીદ છુખારીના નામે છે.

આર કરતાં વધારે પત્રો મેળવનારા

અનુક્રમ	નામ	ભા.-૧ ભા.-૨ ભા.-૩ કુલ પત્રો			
૧	અ. રહીમ ખાન ખાનાન	૧૧	૩	-	૧૪
૨	અ. હય હિસારી (મોલાના)	૩	૨	-	૫
૩	અબ્દુલ્લાહ (ખવાબ)	૧	૨	૨	૫

અનુક્રમ	નામ	ભા.-૧	ભા.-૨	ભા.-૩	કુલ પત્રો
૪	અસરક કાણુલી (મુહમ્મદ)	૭	૧	૧	૯
૫	અહમદ બકી (મુલા)	૪	૧	—	૫
૬	બમાલુદીન હુસૈન બદખ્શી (ખવાળ)	૩	૧	૨	૬
૭	તાહિર બદખ્શી (મુલ્લા મુહમ્મદ)	૫	૩	૩	૧૧
૮	તાહિર લાહોરી (મુલા મુહમ્મદ)	૩	—	૨	૫
૯	નૂઅમાન બદખ્શી (મીર મુહમ્મદ)	૧૬	૩	૧૫	૩૪
૧૦	નૂર મુહમ્મદ પટણી, તિહારી (શૈખ)	૨	૨	૨	૬
૧૧	ફરીદ યુખારી (શૈખ)	૨૩	—	—	૨૩
૧૨	બદોલ્લિન સહારનપૂરી (શૈખ)	૭	૨	૧	૧૦
૧૩	બાકીબિલ્લાહ (હઝરત ખવાળ)	૨૦	—	—	૨૦
૧૪	મહમૂદ (સૈયદ)	૪	૧	—	૫
૧૫	મા'સુમ (ખવાળ મુહમ્મદ)	૩	૬	૧૮	૨૭
૧૬	મુહમ્મદ ખૈરી (શૈખ)	૫	—	—	૫
૧૭	મુહમ્મદ લાહોરી (મુલા)	૫	—	—	૫
૧૮	મુહિબ્યુલ્લાહ માલેકપૂરી (મીર)	૪	૨	૪	૧૦
૧૯	શકુદીનહુસૈન બદખ્શી (ખવાળ)	૩	૪	૧	૮
૨૦	સઈદ (ખવાળ મુહમ્મદ)	૩	૫	૧૫	૨૩
૨૧	સાદિક (મિયાં મુહમ્મદ)	૫	—	—	૫
૨૨	સાદિક કસ્મીરી (મુહમ્મદ)	૨	૨	૧	૫
૨૩	સાલેહ બદખ્શી (મોલાના મુહમ્મદ)	૬	૧	૩	૧૦
૨૪	સિદ્દીક બદખ્શી (મુલ્લા મુહમ્મદ)	૧૦	૨	૧	૧૩
૨૫	હમીદ બંગાલી (શૈખ)	૩	૨	—	૫
૨૬	હસન કસ્મીરી, દહેલ્વી (મુલ્લા)	૪	—	૧	૫
૨૭	હાશિમ કસ્મી, બદખ્શી (મો મુહમ્મદ)	૩	૪	૭	૧૪
૨૮	હિશામુદ્દીન અહમદ મિર્ઝા	૯	૩	૪	૧૬

હવે પછી પ્રગટ થશે 'નકશાબંદી ઔલિયા'

ભાગ-૧

સંપાદક : અબ્દુલકાદિર ફાતીવાલા

□

પીરો મુરશિદ હજરત મૌલાના શાહ મુહમ્મદ અબ્દુર્રહીમ
સાહબ નકશાબંદી, મુજદ્દી, જયપુરી (દા. બ.)ના
શજરોએ તૈયિયામાં જેમનાં મુબારક નામો છે
તે ખુશ્ગોનો કમવાર જીવન પરિચય
કરાવતી અંથમાળા

□

આશરે ત્રણસો પાનાંના આ પ્રથમ હજાર અંથમાં—

- ૧ હુમ્મર સલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ
- ૨ હજરત અબૂબક સિદ્દીક (રદિયલ્લાહુ અન્હુ)
- ૩ હજરત સલમાન ફારસી (રદિ.)
- ૪ હજરત કાસિમ બિન મુહમ્મદ બિન અબૂબક (રહ.)
- ૫ હજરત ઈમામ જન્મકર સાદિક (રહ.)
- ૬ હજરત બાબઝીદ ખુસ્તામી (રહ.)
- ૭ હજરત અબૂલ હસન ખિક્તની (રહ.)

ના નૂરાની જીવનની વિગતો, અખ્લાક, આદાત, મુજહિદા,
રિયાઝતો, કરામતો, કરદો, નસીહતો...વગેરે અનેક બાબતોનું
આલેખન કરવામાં આવ્યું છે.

□

રસ ધરાવનારા માનવંતા વાચકોને વિનંતી છે કે તેઓ પોતાના
તથા એમાં રસ ધરાવનારા મિત્રો-સ્નેહીઓનાં નામ-સરનામાં એક
પોસ્ટ કાર્ડ ઉપર 'અંજુમને હિદાયત', ઝાંપા બબ્બર, પો. ઝો.
સામે, સુરત ૩૬૫૦૦૩ને લખી મોકલે. કિતાબ પ્રગટ થતાં દરેકને
ટપાલથી બજુ કરીશું. ઈ. અ.

વેચાણ કેન્દ્રો

- ૧ 'અંજુમને હિદાયત'
C/O. ગુલામ મુસ્તફાભાઈ કાપડીઆ, 'સત્કાર કાપડ કેન્દ્ર'
ઝાંપા બજાર, પો. ઝો.ની સામે, સુરત ૩૯૫ ૦૦૩
- ૨ 'કલીમ છુક ટેપો'
ખાસ બજાર, અમદાવાદ
- ૩ 'કાલુપુર ન્યુલ પેપર સ્ટોલ'
કાલુપુર, અમદાવાદ
- ૪ 'હિદાયત સ્ટોર'
મોટા ઘાંચીવાડ, વલસાડ ૩૮૬ ૦૦૧
- ૫ 'નફીસ કિતાબ ઘર'
(મી. મૂસા ખાનપૂરી સા.; પેશ ઇમાગ, એસ. ટી. ડેપો મસ્જિદ)
કલ્યાણ બાગની સામે, સમીરા હોટલની ગલીમાં, વલસાડ
- ૬ 'કિતાબીસ્તાન'
મુહમ્મદ અલી રોડ, મિનારા મસ્જિદની સામે,
અંખઈ ૪૦૦ ૦૦૩ (ફોન : ૩૩૦૧૩૪)
- ૭ Mr. M. M. Ghari
149, Mere Road,
LEICESTER, (U.K.) LE. 55 GQ.

વિશેષ માહિતી અને વેપારી પૂછપરછ માટે તથા ટપાલથી કિતાબો મંગાવવા માટે 'અંજુમને હિદાયત'ને જ લખો.

'અંજુમને હિદાયત'માં માત્ર 'અમેઆ હિદાયત'નાં જ પ્રકાશને મળે છે તેની ખાસ નોંધ લેવા વિનંતી છે.